

GELECEK SAYI

Yerel Yönetimler ve Komün

- Toplum Oluşumunun Çekirdeği: Komün ve Kadın
- Devlet Oluşumunda Kastik Katil ve Alternatifi Komünleşme
- Toplum Yönetimin Organikliği ve Devlet İdareciliğiyle Yabancılaşma
- Yerelde Öze Dönüş: Komünleşme Demokratik Toplum İnşasına Götürür
- Yerel İhtiyaçların Karşılmasında Komün
- Rojava Deneyimi
- Kuzeyde Yerel Yönetim Deneyimleri
- Yerelde Siyaset; Yönetici Seçme ve Geri Çekme Felsefesi
- Yönetimlerde Eşbaşkanlık Stratejisi
- AB Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Çözüme Katkısı

ISBN: 977-2-14717-030-4

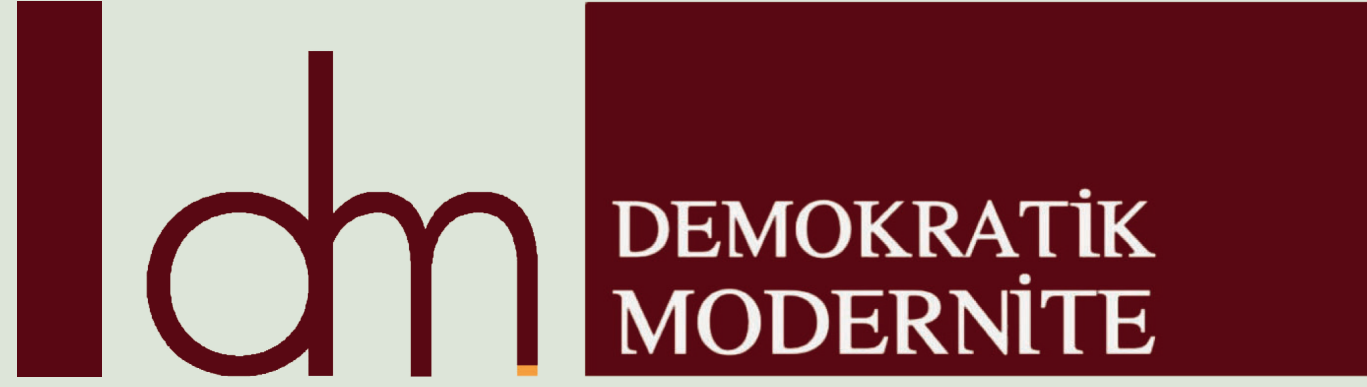

9 772147 170304

DEMOKRATİK MODERNİTE KADIN RÖNESANSIYLA SOSYALİZME

DEMOKRATİK
MODERNİTE
dm

54

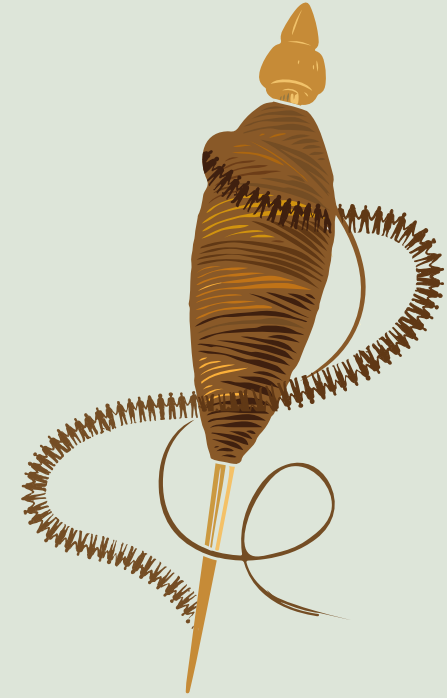

DÜŞÜNCE VE KURAM DERGİSİ

OCAK-ŞUBAT-MART 2026

SAYI 54

200 TL

Kadın Rönesansıyla Sosyalizme

Demokratik Modernite

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi

Yerel Süreli Yayın

Sayı: 54

Ocak-Şubat-Mart-2026

ISSN: 2147-1703

Meşe Yayınları Adına Sahibi

Murat Kalmaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Hasan Ali gül

Yayın Kurulu

Haydar Ergül

Leyla Atabay

Michael Löwy

Eşber Yağmurdereli

Nasrullah Kuran

Fatma Özbay

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.

Meşe Yayınevi

İletişim

Kocatepe Mahallesi Tarlabası Bulvarı
Güzel İzmir Apartmanı No:20 K:2 D:6
Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0212 293 95 98

Whatsapp: 0535 348 37 99

Telegram: 0535 348 37 99

Signal: 0535 348 37 99

www.demokratikmodernite.org
facebook.com/demokratikmodernite1
twitter.com/dmodernite
instagram.com/demokratikmodernite
demokratikmodernite@gmail.com

Kapak Tasarımı

Newal Bulut

Mizanpaj

Rojdan Erez

Abonelik Koşulları

Yıllık Abonelik Bedeli: 1200 TL (Kargo Dahil)

Yıllık Cezaevi Abonelik Bedeli: 400 TL (Kargo Dahil)

Yurtdışı Abonelik Bedeli: 150 Euro (Kargo Dahil)

Banka: Türkiye Ziraat Bankası

Şube: Esenyurt/İstanbul

Hesap Sahibi (Alıcı): Murat Kalmaz

Hesap No: 2574-92379294-5001

IBAN: TR 04 0001 0025 7492 3792 9450 01

Basım Yeri

Ceylan Matbaacılık Reklam Film
Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. 318 Güven San. Sit.
B Blok Zeytinburnu, İstanbul
Tel: 0 212 613 10 79

İçindekiler

- 4 Editör
- 6 **Kültürel Doğanın Oluşumu ve Kadının Rolü**
Abdullah Öcalan
- 13 **İlk-el Kolektiviteden Kadın Sosyalizminin Saklı Soy Kütüğüne**
Aylin Karakaş
- 19 **Doğa, İnsan ve Ahlak**
Dilşad Şengül
- 25 **Şiddetin Ontolojisi: Kastik Katilden Algoritmik Tahakküme**
Gülizar İpek
- 35 **Tarihsel Hafızadan Güncel Direnişe**
Gülay Tekin
- 42 **Biz Akacağımız Deryayı Bulduk**
Haskar Kırmızıgül
- 48 **Demokratik Toplumun Kalp Atışı: Jineoloji**
Ayşegül Ayaz
- 54 **Özgürlük Sorununda Politikleşmenin Önemi**
Diclenur Özdemir
- 58 **Öcalan'ın Bilgi Kuramı ve Metodolojik Kavrayışına Bir Bakış**
Derya Aydın
- 67 **Kadın Eken Sosyalizm Biçer**
Ekrem Gün
- 72 **Özel Savaşın ve Her Tür Şiddetin Mimarı: Kastik Katil Erkek**
Dilzar Dilok
- 77 **Toplumsal Zihniyetin Yolculuğu ve Özgür Kadın Akademileri İlişkisi**
Ruşen Seydaoğlu
- 85 **Özgür Kadın Komünün Öznesi ve Öncüsüdür**
M. Veysi Dolaşan
- 93 **Bütüncül Hukuk Bağlamında Kadın ve Demokratik Entegrasyon**
Raziye Öztürk
- 100 **Komünal Kültür ve Sanat Bağlamında Kadın**
Saliha Ayata
- 104 **Komünal Ekonomi ve Kadın**
Kader Uzun
- 110 **Kürdistan'ın ve Kadınların Varlığı, Özgürlüğü Özsavunmasız Olamaz**
Şerda Mazlum Gabar
- 116 **Ortadoğu'da Kadınların Rönesansı Hangi Aşamadadır?**
İlham Ehmed
- 121 **Jinwar'da Kadın Rönesansı**
Günay Aksoy
- 129 **Kadın Konfederalizmi: Sınırların Ötesinde Bir Örgütlenme Ufku**
Dilan Dirayet Taşdemir

Kadın Rönesansı ve Komünal Sosyalizm

Editör

Dergimizin bu sayısının dosya konusu “Kadın Rönesansıyla Sosyalizme” olarak hazırladık. Bilindiği gibi PKK'nin kurucu Önderi Abdullah Öcalan, 27 Şubat 2025 günü “Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı”yla yeni bir süreci başlattı. Bu sürecin özü neydi? Başta dört parça Kürdistan olmak üzere Ortadoğu'da şiddet dışı çözüm seçeneklerini, hem düşünsel; manifestosal ve paradigmasal çözüm seçeneklerini geliştirmeye çalıştı, hem de Ortadoğu'yu şiddet sarmalının dışına çıkarmayı ve demokratik siyaset stratejisini pratikleşmeyi esas aldı. Çözüm seçeneği; karşıtını reddetmeden, karşılıklı tanıma ve rızaya dayalı bir entegrasyon sürecinin örgütlenmesi esasları üzerine kuruldu. Bunun merkezindeyse başta Suriye'nin yeniden yapılanması ve Kuzeydoğu Suriye'de (Rojava'da) özerk yapı bulunmaktadır.

Son günlerde savaş ve çatışmaların şiddetlenmesi, Kuzeydoğu Suriye özerk yapısını tasfiye girişimleri ve buna karşı küresel direniş 27 Şubat Çağrısı doğruluğunu ortaya koymaktadır. Kuşkusuz çatışma ve şiddet dalgaları, yeni bir düşünsel-ideolojik yapı veya çıkışın olaraklarının değerlendirilmesidir. Özellikle reel sosyalizm çözümlüp dağıldıktan sonra dünya ezilenleri ve dışlanmışları ideolojik olarak çözümsüz hale geldiler. Ancak Öcalan'ın esaret koşullarında gerçekleştirdiği düşünsel, paradigmasal ve en son “Demokratik Toplum Manifestosu” ile insanlığın yönelmesi gereken yeni sürecin yönünü belirlemiş oldu. Rojava veya Kuzeydoğu Suriye saldırılarının bununla bağıntı görmek lazım.

Aslında günümüzde binlerce yıl önceden başlayan ve Öcalan'ın son manifestoda kastik katil olarak tanımladığı erkeksi kastik sistem saldırıları, toplumu

baskılayarak, ayrıştırarak sömürü ve kontrol altında tutmaktadır. Bu olgusal durum kadına saldırı olarak da tanımlanmalıdır. Çünkü saldırı bu yönüyle kadın kişiliğini bitirmeye dönüktür. Onun sistematik olarak günümüzde temsilini en uç noktada Amerikan devlet başkanı Trump'ın şahsında görmek mümkün.

Buradan bakıldığında çözüm arayışına, merkezi kapitalist sistem bütün gücünü kullanarak tasfiye dayatıyor. Kuzeydoğu Suriye ya da Rojava'da dayatılan tasfiye saldırıları, özü itibarıyla kapitalizmin kendini kadri mutlak, aşlamaz, değiştirilemez durumunu ortaya koyuyor; bunda ısrarlıdır. Zaten merkezi kapitalist sistemin lideri pozisyonunda olan Amerika'nın başına geçen Trump, kapitalist sistemin bütün bunalım, kriz ve çelişkilerini kendi kişiliğinde somutlaştırmış ve bu noktada pratik hamleler yapmaktadır. Bu yönüyle erkek ve devlet şiddetinin küresel temsilcisi konumundadır.

Herkes “Trump delidir, çılgındır, ne yapacağı bilinmez” diyor. Bu aslında finans çağı kapitalizmin içinde girdiği yapısal kriz ve bunalımın kişiliklerde dile gelmesidir ve bunun rafine halde uç noktada seçtiği kişi Trump olmaktadır. Bu boyutun altına çizmek gerekir.

Diğer bir boyut: Yapısal krizdeki kapitalizme alternatif seçenek olan Abdullah Öcalan'ın son manifestosu olan “Demokratik Toplum Manifestosu”dur. Önerilen çözüm ve çıkış aynı zamanda bu saldırıların temelinde yatan etmenlere verilen bir cevaptır. Rojava'ya yapılan saldırıları, 27 Şubat Çağrısı'na karşı konumlanmış bir cevap olarak görebiliriz.

Bu teorik-pratik saldırılara karşı, Rojava'yı savunmak için dört parça Kürdistan ve sürgün Kürtleri

ayaklanmış durumda, Rojava'yı savunma için küresel çapta milyonlarca insan hareket halindedir. Başta Güney ve Kuzey Kürdistan olmak üzere, Rojhilat da Rojava etrafında birleşmiştir.

Kuzeydoğu Suriye'ye dönük saldırılar; yine İranda devam eden serhildan ve Rojhilat'ta yaşananlar Kürtlerin birleşmeye yönlendirmiştir. Ortadoğu toplumları iç içe yaşaktadır. Dolayısıyla saldırılarda birleşik olmaktadır. Hiç bir halkın tek başına özgür olma şansı kalmamıştır. Egemenlerin saldırıları küresel ve bölgesel şekilde olurken, ortak koordinasyon içinde olduklarını da bilmek gerek. Nitekim Kuzeydoğu Suriye veya Rojava'ya saldırı kararı Paris'te verildi; içinde Amerika, İsrail ve diğerleri de var. Yani bütün egemenler var. Buna karşıda bölgesel ve küresel bir direniş şart görünüyor.

Gelinen aşamada şunu bilmek lazım: Kürtler bir statüye kavuşacaktır. Rojava eksenli Kürt demokratik ulusal birliğinin gerçekleşmesinin zemini son derece güçlendiği görülmektedir.

Günümüzde en somutlaşmış hal Kuzeydoğu Suriye'de kadına saldırılarda yoğunlaşmıştır. Basına yansıyanlara bakılınca, çeteci yapıların özgür kadınlara saldırdıkları, binalardan attıkları, saçlarını kesip poz verdikler görülüyor. Aslında bu görüntülerde görülen kastik katilin güncel pratikleridir.

Kuzeydoğu Suriye'ye dönük saldırılar; yine İranda devam eden serhildan ve Rojhilat'ta yaşananlar Kürtlerin birleşmeye yönlendirmiştir. Ortadoğu toplumları iç içe yaşaktadır. Dolayısıyla saldırılarda birleşik olmaktadır. Hiç bir halkın tek başına özgür olma şansı kalmamıştır. Egemenlerin saldırıları küresel ve bölgesel şekilde olurken, ortak koordinasyon içinde olduklarını da bilmek gerek. Nitekim Kuzeydoğu Suriye veya Rojava'ya saldırı kararı Paris'te verildi; içinde Amerika, İsrail ve diğerleri de var. Yani bütün egemenler var. Buna karşıda bölgesel ve küresel bir direniş şart görünüyor.

Gelinen aşamada şunu bilmek lazım: Kürtler bir statüye kavuşacaktır. Rojava eksenli Kürt demokratik ulusal birliğinin gerçekleşmesinin zemini son derece güçlendiği görülmektedir.

Bu sayımızda da Demokratik Toplum Manifestosu'nun öneminden ötürü, kadın ve sosyalizm boyutunu ele

almaya çalıştık. Özellikle komün, kadın ve sosyalizm konularını işlemeye çalıştık. Yine kastik katil, kastik sistem başta kadın olmak üzere toplumda yarattığı derin parçalanma ve yarılmalar, "kadın özgürleşirse, neden toplum özgürleşir" sorularına cevap arayışlarını makaleleştirdik. Böylece demokratik sosyalizm ya da komünal sosyalizmini detaylıca inceleme fırsatı bulduk. Yine "tarihin temel çelişkisi nedir?" sorusu kapsamında, "özünde tarih devlet-komün çelişki ve çatışmasıdır" cevap arayışlarına metinsel olanak açtık. Böylece 'devletin alternatifi komündür ve onun da kurucu öncüsü kadındır' belirlemesine varmış olduk.

Keza; esasta devletin reddiyle başlayıp, temelde sosyalist topluma varılmasına giden yola dair de cümleler kurduk. Toplumun özünün sosyalist olduğunu hatırladık birlikte. Bu olgunun inşasında da kadının ontolojik varlığının özne olduğunu bilince çıkardık. Üsttede belirttiğimiz gibi kastik katilin kadına yönelmesinin nedenlerinde bu ontolojik gerçeklik yatmaktadır. Zira çökertilen kadın çökertilen özgür toplum ve birey olarak yansımaktadır hayata. Dolayısıyla özgürleşen kadın ile beraber toplum ve birey de özgürleşmektedir. Binlerce yıllık insanlık öyküsü budur. Demokratik Toplum Manifestosu'yla bu pratikleşiyor, sisteme dönüşüyor. Yani paradigmasal olarak demokratik konfederal yapılara, halkların birliğine yerel ve yatay toplumsal inşalara dönüşme eğilimine varıyor.

Kadın ve toplum özgürlük konusunu işledik. 'Kadın aydınlandıkça, Rönensansı geliştikçe toplumun özgürleşeceği, kapitalist ulus-devletin aşılacağı ve devletli kastik sistemin yenilgiye uğrayacağı' gerçeğinin altını çizmeye çalıştık.

Dünyamız yeni bir sürecin eşliğinde, keskin bir değişim ve dönüşüm yaşıyor. Değişim ve dönüşümün derin krizli oluşu özgürlüğe dönük çıkış imkanlarının arttığına işarettir. Dergimizin içeriklerinde bu konular kapsamlı işlenmiştir. Özgürlüğe akıştaki tartışmalara katkımızın olacağı inancıyla iyi okumalar diliyoruz.

Kültürel Doğanın Oluşumu ve Kadının Rolü

Abdullah Öcalan

Toplumsal doğanın kadın ağırlıklı olduğu biliniyor. Öyle gelişmesi gerekiyor. Neden? Çünkü bir defa doğum olayı diye bir durum var. Doğuş genetikle izah edilse bile önemlidir. Farklı bir doğuş geliyor burada. O da şu: gerek iki ayak ayrışımı gerek fiziksel ayrımların gelişimi doğum olayını giderek sorunsal hale getiriyor. Diğer varlıklarda böyle bir sorunsallık olayı yok. Eril-dişil öge üç yüz milyon yıl önce ayrılmış ve eril varlık, dişil varlık var. Sanırım bitki türlerinde de bu var. İnsana gelip dayandığımızda bu ayrışma niteliksel bir fark olarak karşımıza çıkıyor. Bu da kültürle bağlantılı bir durum. İnsanın ayağa kalkmasıyla ve simgesel düşünceyle tür kesinleşiyor ve giderek doğaya daha hâkim oluyor. İşte kadın oradan toplumu kendi eliyle oluşturuyor; toplumsal doğanın kurucusu oluyor ama giderek de zorlanıyor.

Zorluk şurada: çocuk meselesinde hem zor bir doğum hem de zor bir yetiştiriliş yaşanıyor. Neredeyse 5 yıl boyunca çocuğu büyüteceksin. Zor doğuruyorsun, zor besliyorsun. Hiçbir hayvanda olmadığı kadar savunmasızdır. Çünkü etraf tehlikelerle dolu. Yılanlar, kaplanlar, aslanlar ortasında bir kadın bir yavruyu nasıl besleyecek? Ortada “koca” diye bir şey yok, baba diye bir kavram yok. Milyonlarca yıl babasız bir tür var ortada. Çocuğun babadan olduğu veya babanın bundaki etkisi bilinmiyor. İşte “Tanrıça” düşüncesine buradan gideceğiz. Erkeğin doğumdaki rolü bilinmediği için ana-tanrıça buna kesin bir anlam veriyor; “benim çocuğum” diyor. “Kendi kendime doğurdum” diye düşünüyor. Erkek ile kadın arasında sadece biraz cinsel güdü var. Bu güdünün nasıl çalıştığı da fazla bilinmiyor.

Burada mülkiyet yok. Mülkiyet babında sadece, “benim çocuğum” diyor. Çocuğun anasıyla ilişkisi oranında bir bağlılığı var. Bir de bilindiği gibi belki ananın bir erkek kardeşi bir de bacası var: dayı, teyze ve çocuk. Ana merkezli dünya, anaerkil dediğimiz, anacıl dediğimiz dünyanın böyle olması gerekiyor. Babanın herhangi bir doğum yeteneği yok, bakma yükümlülüğü de yok. Zaten çocuğun kendisiyle ilişkisini de bilmiyor ve bu da son derece anlaşılırdır. Bu ilk topluluktur; ilk klan’dır. Dolayısıyla bu, kadın yapımı bir şeydir. Nitekim bütün klan topluluklarına baktığımızda bunun örneklerini görebiliriz. Brezilya ormanlarında, Endonezya ormanlarında örneklerini görmek mümkün. Hatta Anadolu’da bile bunun örnekleri var. Problem şurada: Toplumunu koruyor, inşa edip geliştiriyor ama doğum zorlukları, beslenme zorunlulukları giderek kendini dayatıyor. Ve bir de değer oluşturuyor. Ses giderek dile dönüşecek, işte o toplayıcılar giderek adlandırmalar yapacak, dil kurallarını ortaya çıkaracak; özcesi dil de ana etkisi altında gelişecek. Erkek henüz bunun uzağında. Dil, topluluğu geliştiriyor ve büyütüyor. Sesler kelime oldu mu, anlaşma oluyor. Anlaşma, grubu büyütüyor. Anasoylu toplum milyonlarca yıl geçmişi olan bir toplumdur.

Burada erkeğe ne anlam vermeliyiz? Büyük ihtimalle erkek belli bir tarihte var. Zaten kadın kendi klanını geliştirirken etrafında uzaktan uzağa akraba olmuş bir erkek de var. Çünkü doğumlar yarı yarıya kız-erkek. Eski erkekler bir köşede varlar. Kopmuş, kendi başına, eli, pazusu güçlü. Büyük ihtimalle bu

da avcılık yapıyor. İyi bir avcıdır. Avcılık yaptığı için av-avlanma tekniklerini geliştiriyor. Avcı topluluk da erkeğin topluluğu oluyor. O da, etrafında bir ahbap-çavuş grubu oluşturuyor. Bu da kırk haramilere ve günümüzdeki kapitalist haramilere kadar geliyor. Bugünkü kapitalist şirket yöneticileri mi desek veya kapitalist oligarşi mi desek, avcı topluluklarına benziyor.

Anasoylu toplum milyonlarca yıl geçmişi olan bir toplumdur

Kadında durum biraz farklı. Kadın doğuruyor, besliyor ve topluyor. Kana fazla bulaşmamış, öldürme teşkilatları da kurmuyor. Daha çok toplama teşkilatları kuruyor. Ama nihayetinde erkek de kadından doğma. Birbirlerini de tanıyorlar. Erkek bir anadan doğduğunu biliyor ama babası olduğunu bilmiyor. Böyle uzun bir süre de geçiyor.

Bir de avcı kulübü kurmuş, avlanıyor. Bir fili veya bir bizonu avlamak için en az yirmi kişiye ihtiyaç var. Bu durum avcı kulübünün kurulmasına yol açıyor. Sonuç; müthiş savaşı ve öldürücü grup. Bu duruma gelen erkek, gözünü kadın kulübüne diyor. Bakıyor ki, kadın bitki ve zenginlik üretiyor, kulübesinde birikmiş bir şeyler var. Bir de cinsel güdüler var. Kadının elindekileri alabilir. Çünkü erkeğin elinde gelişmiş silahlar var. Bir süreden sonra avcı kulübü dönüşüyor. Teknik aletler, özellikle obsidyen dönemine gelindi mi bıçaklı oluyor. Eskiden taş ve sopalarla saldırırdı, şimdi obsidyenle, çakmaktaşıyla yapılmış aletlerle saldırıyor. Hepsi keskin; kime vursa öldürebilir. Bu aşamada aşağı yukarı 30 bin yıl öncesine uzanıyor. Avcı kulübü giderek duruma el koymaya başlıyor, gözünü kadına ve yaratımlarına diyor. Bunu Marks'ın görmemesi bana tuhaf geliyor. Gerçi daha sonra görüyor; Lewis Henry Morgan'ın "Eski Toplum" kitabını okuyunca, Marks düşüncesini tamamen değiştiriyor. Engels, Marks'ın çalışmasından yararlanıp çeşitli kitaplar yazıyor. 1870-80'lerden sonra fark ediyor.

Avcı kulübünün köleliğin temelini teşkil ettiği, başta kadın olmak üzere, yaratılan değerlere el koymaya

başladığı biliniyor. Neden kadına el koyuyor? Çünkü kadın hem bir cinsel obje hem de toplayıcı. Bir de çocukları var. Kadın çocuklarına da toplayıcılık dersi veriyor. Yani kendi etrafında sürekli bir zenginlik üretiyor. Kadına ve yaratımlarına el koyma, egemenliğine alma erkek kulübünün işi oluyor. Erkek kulübünün de bir başkanı var. En iyi avcı, kulüp başkanıdır. Her şey reise bağlı; çok etkili bir reis. Adamları bizzat kendisi örgütlemiş. Örgütlediği adamlar da her şeye el koyabilir. Kadına da böyle el atıyor. Ve kadının tutsaklığı böyle başlıyor. Benim anlayamadığım, bilim insanları nasıl oluyor da bu durumu görüp de değerlendiremiyorlar? Bunun böyle olacağı çok açık. Başka türlü aklı aykırı.

Kadın-Tanrıça Kültüründen Erkek-Tanrılık Kültürüne Geçiş

Sorunsallığa el atarken, şimdiye kadar anlattıklarımız başlangıç için bir temel oluşturabilir. Sorunsallığın temeli Marks'ta sınıf ayrımına dayanır. Ancak bana göre sınıf ayrımı değil cins ayrımıdır. Sınıfa değil cins ayrımına dayalı bir kültürden geliyor. Hani denir ya, tarih sınıf savaşımına dayanır diye. Aslında bundan çok öncesinden başlayan cinsiyet temelli bir çelişki söz konusudur. Tam cinsel temelli değil de kadın üretimine dayalı "ilkel" komünal toplum ile erkeğin avcı toplumu arasındaki çatışmadan kaynaklanan bir problem doğar. Dahiyane bir şey söylemiyoruz; açık bir durum. Fakat sosyolojide pek böyle bir anlatım yok.

Kadın klanı için de bir-iki şey söylenebilir. Aslında kadın temelli toplum bir klandır. Sayıları 15-20'yi geçmez. Bu bir klandır. Zaten bütün klan incelemelerinde kadın ögesi öne çıkıyor. Bana göre bunu da sanki bir keşifmiş gibi söylemenin anlamı yok. Mevcut gözlemlere dayanarak ulaşılabileceğimiz bir sonuç.

Burada tanrıça kültürü eksik kaldı. Kadın dili oluşturuyor, yaşamı sürdürülebilir kılıyor, kendine göre bir anasoylu düzen oluşturuyor. Böyle bir gelişme var ve bunlar biliniyor. Peki tanrıçalık ne oluyor? Gerek küçük heykelcikler (venüsler) veya küçük figürler gerek Sümer kültürüne yansıyan mitolojik anlatımlar bir tanrıça kültürünü seslendiriyor. Böyle bir dönemin yaşandığını gösteriyor. Yaratım bir tanrı

işidir veya yaratım tanrısal bir iştir. Kadın yaratımı tanrıça yaratımıdır. Peki, böyle bir dönem yaşanmış mı? Yaşandığı ortaya çıkıyor. Çünkü Batı Avrupa'dan Sibiryaya, Ortadoğudan Anadolu'ya kadar bu figürler her taraftan çıkıyor. Bu bir tanrıça tapımına işaret ediyor. Burada hiçbir erkek yok. Kadın her şeyin adını koyuyor, ana olarak çocuklarına bakıyor, onları besliyor. Ana burada her şeye hâkim. Her şeyi doğurandır. Düşünce dille mümkündür; düşünce dili, dil de düşünceyi geliştirir. Dili yaratan da ana kadındır. Dolayısıyla yaratıcı varlık ana-tanrıçadır.

Düşünce dille mümkündür; düşünce dili, dil de düşünceyi geliştirir

---

Bu gelişmeler Mezopotamya'da ortaya çıkıyor. Bütün o göstergeler (Erbil civarında Şanidar mağarası, Göbeklitepe vb. buluntular) burada doğup geliştiriyor. Urfadaki o taşlı tepeler uygarlığı (Göbeklitepe) kadına tepki sonucu doğuyor. Sanırım Karahantepe'de çırılçıplak erkek cinselliğini her bakımdan yücelten figürler var ve bunları kayalara oymuşlar. Yani erkek diyor ki, "artık hakim benim, sen değilsin!" Büyük ölçüde orada kadın cinsine karşı bir üstünlük kültürü doğmuş. Yani ataerkil kültür veya erkek-tanrı kültürü. Burada bir cinsten intikam alınmış, cins kırımı yapılmış. Bu kültür onu yansıtıyor. Cins kırım kalıntısı olma ihtimali son derece yüksek. Fakat ondan öncesi binlerce yıl kadın merkezli bir tanrıça dini hâkimdir. Kelimelerin doğuşuna bakıyorsun, onlar da kadın damgasını taşıyor. İnanna-Enki destanında da bu durum çok açık: "Benim bütün yaratımlarıma sen el koydun" diyor. Unutmayalım, Enki'nin diğer adı "Sümerlerin Kurnaz Tanrısı"dır. Yani hırsız; Uruk tanrıçası İnanna'nın tüm yaratımlarını çalıyor. Enki de Eridu tanrısıdır. Gilgameş Destanı'ndan önce bu destanlar da var. Babil Enuma Eliş Destanı'na kadar bu gelir. Her şey kadından nasıl çalınmış? Bu durum Tevrat'a da girmiştir. Bilindiği üzere Tevrat da Babil'de yazılmıştır. Urfa'dan alınan kültürü İbraniler oraya taşıyor. Yoksa sanıldığı gibi İbraniler Uruk'tan gelmiyor. Urfa-Göbeklitepe'deki kültür Kudüs ve Mekke'ye taşınıyor. Tarihin seyri böyledir. Demek

ki tarih 15 bin yıl önce bu taşlı tepelerden Aşağı Mezopotamya'ya, Uruk, Ur, Babil, Eridu'ya; oralardan Mısır'a, İndüs vadilerine, Harappa'ya gidiyor. Böyle bir gidiş ve yayılım olduğu artık netleşmiş durumda. Demek ki, "Tanrıça MA kültürü" denilen şey pek yabana atılacak bir şey değil. Bu konuda birçok şey yazılıp çiziliyor ama başarılı bir anlatım yakalanamıyor. Ancak böyle bir sosyolojik dil bunu izahatlı kılabilir.

Ben tamamen sosyolojik bir dil kullanıyorum. Sosyolojik dil, anlatımda birim kan sağlıyor. Ataerkil kültürün de doğuş yeri burası; kadının ki de. Tarihte ilklerden söz edilir. Hem anasoylu hem ataerkil kültürün merkezi bu coğrafyadır. Doğuş burada gerçekleşiyor. Hâтта miladi yıllara kadar da merkez oluyor. Amerika, Avrupa, Asya filan yok; merkez burası.

Ataerkil-erkek tanrı çözümlenmiştir. Mühim olan burada tanrıça kültüründen erkek-tanrı kültürüne nasıl gelindiğidir. Babil Destanı, Tevrat'ın müthiş anlatımı önemlidir. Korkunç bir erkek egemenliği söz konusudur. İncil'de anlatılanlar var, Meryem var, Kuran'da söylenenler var ama kökü de burada. Sosyolojide bilimsel görüşe ağırlık verilirse bunları söylemek mümkün olabilir. Bunun sonucunda ruh-madde, bu dünya-öte dünya ayrımı gelişmiştir. O da buradaki kültürle bağıntılıdır. Son 30 bin yılda gelişen simgesel dilin anayurdu burasıdır. Afrika'dan 60 bin yıl önce belki bir şeyler bilinerek gelinmiştir fakat simgesel dil burada patlama yapmıştır. Bunun somut ifadesi de, tanrıça-tanrı kültürleridir. Bizde hâlâ çok güçlü olan madde-mana, ruh-beden ayrımı burada gerçekleşiyor.

Bu konuda sorunsallığı biraz açabiliriz. Sorunsallığı cinsî iş bölümüne dayandırdık. Cinsler arası iş bölümü belli bir aşamadan sonra çatallandı. Nedir bu? Bir tanrıça kültürü geliştiriyor. Hem maddi hem manevi anlamda bayağı güçlü bir kültür. Uzun yıllar sürüyor, hiç hafife almamak gerekiyor. Avcı kulübü de benzer tarzda erkek ağırlıklı bir kültürün gelişimine yol açıyor. Durmadan hayvan avlayarak kendini besliyor. İş gücü avlanmak. Bu durum bir alışkanlık, bir kişilik, bir kültür yaratıyor. Belli bir aşamadan sonra ana etrafındaki o birikim göz kamaştırıyor. Bitki bol, biriktirmiş, kulübü var, çocukları etrafında

çalıştırıyor. Belki bir kardeş, ailenin yani klanın korumasını yapıyor. Bu erkek, baba değil, “dayı.” Dayı önemli ama o da anaya bağlı. Bir de teyze var. Belli bir olgunluk aşamasına ulaştınca avcı kulüp de yanı başında; hatta neredeyse iç içeler. Anacıl toplum bir üstünlük kazanınca avcı kulübü sıkışıyor. Fazla av kalmamış veya istese de fazla üretemiyor. Etle beslenmede zorluklar yaşıyor. Bir de avcı kulübü öldürerek çalışıyor.

Urfa-Göbeklitepe’deki kültür Kudüs ve Mekke’ye taşınıyor

Günümüzde bunlar ulus ordularına dönüşmüş. Öldürme araçları ve taktikleri oradan geliyor. Bir de bunlar kastik niteliktedir. Kast’tan kastım şu: “Dokunulmaz, çok gizli, çok kutsal”. Bu kastik birlik her şeye hükmediyor. Nereye baksan oraya gidiyor. Her gün hayvan öldürüyor. Çok et yiyor, beyni gelişiyor, tekniği gelişiyor; öldürme teknikleri olağanüstü güçlenmesini sağlıyor. Öldüren güçlüdür. Hele bir kulüp, bir kast oldu mu, o kutsal ve dokunulmazdır. Bunun temelini Göbeklitepe’de bulabiliriz. Bir kastik topluluk olmadan burası inşa edilemez. Hiç mümkün değil.

Anlatımı daha da zenginleştirelim. Bir kastik firavun olmadan piramitlerin yapımı izah edilemez. Bir milyon kölenin bu piramitlerde ölünceye kadar çalıştırıldığından söz edilir. Bu bir kast. Kastik sistem şudur: Dokunulmaz, sadece emrinde çalışılır. Ne isteniyorsa o yapılır. Kast’tan devlete de çok sonraları geçilir. Kastın tanrı anlayışında ilk defa Eflatun veya Yunan filozofları gedikler açar. İlk kırılmayı onlar yapar. Mühim olan burada kadın doğasına dayalı toplumsal doğaya karşı diğer tarafın saldırıya geçmesidir. Böyle bir saldırı oldu mu olmadı mı? Bana göre olmuştur. Örneklerini bugün bile ailede yaşıyoruz. Saldıran kimdir? Baba. Kimdir bu baba? Eli silahlı adam. Günümüzdeki kadın cinayetlerinin yüzde 99’u erkekler tarafından gerçekleştiriliyor. Hâlen en büyük sorun bu oluyor. Yani burada da dahiyane bir keşif yapmıyoruz; her şey gözlerimizin önünde. Maalesef dili yaratan kadın bugün dilsiz hale getirilmiş. İşin ironik yanı da bu. Onun için İnanna, “Sen benden her

şeyi çaldın, bütün yaratımlarıma el koydun” diyor. Dil gibi devrimsel bir gelişmeyi de kadından alıyor. Böyle anlatımlarla dolu mitolojik destanlar var. Bu sorun değil de nedir? Sorunun daniskasıdır. Adam sadece kadını köleleştirmiyor, varsa bir “dayı” onu da öldürüp geriye kalan klan üyelerine ve zenginliğine olduğu gibi el koyuyor. Kölelik olayının böyle başladığı açık.

Devrimsel bir gelişme olarak görülen neolitik toplumun içinde, erkek avcı kulübünün büyük bir karşı-devrim hamlesiyle kadını köleleştirmeye kadar giden yolu açtığını ve bir cinsiyet savaşını başlattığını şimdi daha iyi görebiliyoruz. Gordon Childe’in anlattığı gibi olmadığı ortaya çıktı. Neolitiğin gerçekleşebilmesi için kesinlikle avcı-kastik kulübün saldırısına ihtiyaç var. Avcı-kastik kulüp darbe yapmadan, karşı-devrim yapmadan böyle bir neolitik toplum oluşamaz. Buna en iyi örnek Göbeklitepe’dir. Göbeklitepe’ye (Gire Nebi) Peygamber tepesi diyorlar; bu daha doğru bir isim olabilir. Bir kastik topluluk olmadan orası dikilemez. Böyle bir şeyi ancak kutsallaşmış erkek yapabilir. Tanrıya tanrısallaşmış ata kültürü onu yapabilir. Başka türlü bir anlatım mümkün değil. Niye neolitiği sadece büyük bir devrim olarak anlattık? Biraz da Batı kültürünün etkisi olabilir. Yani Marks’tan, İngiliz ekonomi politiklerinden etkilendik. Biraz gözümüzü açsak, kölelikle bağını anlardık. Benim ironik dediğim şey bu. Gözümüzün önünde ama yorum yapamıyoruz. Neden? Çünkü Batı kültürü bizi esir almış. Bazı yazarlar bazı konuları yazıyor. O zaman toplayıcılıkla hatta avcılıkla geçinmek mümkün, mevcut koşullar inanılmaz şekilde hem özgür hem rahat yaşıyor diyorlar. Yani bitki, meyve toplayarak, ekerek, biçerek, hatta avcılık yaparak insan daha özgür ve sıkıntıya düşmeden yaşayabilir. Dolayısıyla kendiliğinden yani severek, isteyerek neolitiğe geçmiyorlar. Benim de düşüncem bu yönlüydü. İnsanlar özgür, eşit, gezgin topluluklar halinde yaşıyor. Bir toprağa kölece yerleşmek işkencedir. Toprağa bağlı yaşam çok zor bir yaşamdır. Büyük bir baskı olmadan bir kulübeye kapanmaya imkân yok. Birileri mutlaka seni döver de oraya kapatır. Toplama kampı gibi bir yere ancak zorla kapanılabilir. İşte burada cinsiyet ayrımına dayalı iş bölümü, sorumlu tutulması gereken tek kuvvettir. Sorunların temelinde de bu var. Toplumsal sorunsallık böyle doğmuş oluyor.

Sümer destanlarında tarihi başlatan anlatımlar var. Bunlar ilk yazılı metinlerdir. İnsana birçok şeyi anlatmaları gerekiyor. Tek tanrılı din kitapları bunlarla doludur. İşte, “nasıl eve kapatacağın, günde ne kadar tokat atacaksın, nasıl vuracaksın, nasıl kıracağını” gibi şeylerle dolu. Peki Marks da dahil, sosyalistlerde kadına dair böyle bir anlatım niye yok? Sanki hiç böyle bir çelişki yokmuş gibi. Bu konuda çok eksik kalınmış. Bu çözümleme İmralı sürecinin bir kazanımı oluyor. Belki bazıları için çok değerli, devrimsel bir düşüncenin gelişimi olabilir ancak benim için doğal keşiftir.

Sonuç olarak, toplumsal sorunun kaynağı sınıf mücadelesi değil devletin doğuşuyla başlayan veya devletten önceki kent-köy ayrımı değil aristokrasi ve burjuvaziden de çok önce başlayan cinse dayalı eşitsizlik ve ondan doğan çatışmadır. Anacıl toplumdan ataerkil topluma doğru bir geçiş toplumundan söz edilebilir. Geçiş toplumu Sümer mitolojisinde açıkça anlatılır. Yine üç tek tanrılı dinde, Hinduizmde, Konfüçyüsçülük'te hatta Yunan yarı-din yarı-felsefe trajedilerinde anlatılır. Köleliğin çıkışı buraya dayandırılabilir. Kimileri için uygarlık yazıyla başlar. Evet, yazının temelinde dil var, dilin temelinde sanat var denilebilir. Yazıyı erkek geliştirmiş olabilir ama onun objeleri kadın tarafından yaratılmıştır. Erkek sadece mülkleştirirken daha teknik güce ihtiyaç duyuyor. Bu ihtiyaçtan dolayı yazıyı bulmuştur. Tapınaklarda köle sayımı, kölelere verilecek yiyecekler, nereye ne kadar köle gönderileceği vb. teknik amaçlı konular için yazıya ihtiyaç duyulur. Yazı kutsal değil teknik amaçlı bir aygıttır ve sömürüye bağlı geliyor. Burada da kast geliyor. Kastın sınıftan, devletten farkı tartışılmaz, sorgulanamaz bir otorite olmasıyla ilgilidir. Dikkat edilirse Hindistan'da hâlâ kastlar asla birbirlerine karışamazlar; aşırı katılıktan dolayı birinden diğerine geçiş olmaz. Sınıf öyle değil. Sınıf atlamak mümkünken kastta bu durum mümkün değildir. Kast aslında Tanrı kavramının da temeli oluyor. “Tanrı sorgulanamaz” sözü nereden geliyor? Kastik ayırmadan. Peki bu ayırım neden yapıldı? Erkek kadını köleleştirdi mi mutlak hâkim oluyor. Neden buna ihtiyaç duymuş? Çünkü kadının yaratımlarına ve güdülerini doyurmaya ihtiyacı var. Böylece ilk defa kölelik doğuyor. O zamana kadar kölelik insanın hiç bilmediği, hiç başına gelmemiş bir felaket oluyor.

Kadının başına soykırım gibi bir felaket geliyor. Adam obsidiyen bıçağını çekip geliyor. Kadın zaten çocuklarını zor-bela doğurup yetiştirdiği için vücut itibariyle yıpranmış. Bir de savunmasızdır. Ne diyecek? Sesini bile çıkarsa öldürülecek. Bu, korkunç bir köleliğin başlangıcıdır. Ve kadın mutlak köle oluyor. Adamın kölesi oldun mu, mutlak bağlanacaksın! Bu, sınıfsal değil kastik bağlılıktır. Kastik bağlılık ile sınıfsal bağlılık arasında bir fark var. Kastik bağlılık tanrısal bağlılıktır. Tanrı-kul bağlılığı (hâlen “Allah'ın kulu” diyoruz; mesela benim ismim Abdullah yani Allah'ın kulu anlamına geliyor) sorgulanamaz.

Kastın sınıftan, devletten farkı tartışılmaz, sorgulanamaz bir otorite olmasıyla ilgilidir

---

Bundan sonra kadına dönük olarak söylenen “sen eksiksin, senin haddine mi düşmüş” söylemleri kaynağını kastik bölünmeden alıyor. “Eksiksin, konuşamazsın” diyorlar. Zaten konuşsa da kimse fazla değer vermiyor. Kadın da ağlamaklı konuşuyor. Eskiden tanrıça dili olan kadın dili, artık eksik, yaramaz, yetmez, aleyhte bir dil haline geliyor. Daha da vahimi, sanata yansıma biçimi giderek cinsel bir objeye dönüşüyor. Bir avcı nesnesi olarak görüldüğünden dolaydır. Günümüzde kadın, tam bir oyun, oyuncak haline getirilmiş. Dili tam bir kölenin dilidir. Eski ana-tanrıça dili hâkim bir dildir. Dilin yaratıcısı kadın böyle olabilir mi? Ama kölelik altında o kadar ezilip büzülmüş ki erkeğin izni ölçüsünde sesini çıkarabiliyor.

Günümüzde erkeğin eğlence nesnesi haline getirilen kadın burnuna, kulağına, boynuna birer halka takarak köleliğe gönüllü yürüyor. Tüm halkalar kölelik zincirinin birer parçasıdır. Bin yıllardan beri böyle yapıldığı için olağan görülmeye başlanıyor. Avrupa'da kadın nesnellüğünün üretimi liberal çağ, özgürlük çağı denilen bir süreçte derinleşiyor. Feminist akımlar bu kuşatılmışlığı aşamıyorlar. Ekonominin, dilin yaratıcısı kadın olmasına rağmen dili çarpık-çurpuk, ekonomi sıfır, zaten öz-savunma desen ortada yok.

Bu, tarihsel-toplumsal gelişmenin bir sonucudur; kesinlikle doğal bir iş bölümü değildir. Kölelik gönüllü hale getirilmiş. Şu anda kadına sorulsa, hepsi bu köleliği çok doğal görür ve aksini söyleyene kulak vermezler. Bunun böyle olduğunu düşünmek bile istemezler. Katil zaten unutulmuş. Kadının o özgür günleri, tanrıça yaratımları İnanna zamanında kalmış.

Kastik Katilin Saldırısı; Kadının Eve Kapatılması

Kadının eve kapatılması, komünün tasfiyesiyle ilgilidir. Kastik katil kendisini tanrı kral ilan etmiş, anacıl topluma savaş açmış, tanrıça tapınağını da musakkadime yani geneleve dönüştürmüştür. Anacıl kadın komünü, kastik katile karşı direnir ancak Zerdüş ve İbrahimi gelenek, kadını komünden kopararak özel eve kapatır. İbrani kabilesinde bu çok çarpıcıdır. Tevrat'ı okuyunca "ez, vur fahişeye..." gibi o kadar çok küfür var ki okuyanın dili uçuklar. Daha sonra bir karşı-devrime dönüşen aristokratik devrim, kadını hareme kapatmıştır. Kastik katil kadını köleleştirir; aristokrasi ise kadını hareme kapatır. Harem aristokrasinin işidir, kadını cariyeleştirir. Kadının başka şansı yok; ya cariyedir ya köledir. Kadın tek başına direnemez. Hypatya böyle bir direniş sergiler ama linç edilir.

Kadın tarihi ve ideolojisi ile ilgilenenler bunları araştırmalı. Tarihi kazanmak için komünal kadını açığa çıkarmak gerekiyor. Komünal kadın nasıl olur? Kadın "karılık" formunu; erkek de "babalık/erkeklik" formunu kazıyıp atmalı; bu yapılabirise büyük devrimsel fırtınalar kopartır. Çocuğu mülk gibi sahiplenmek de terk edilmeli. Çocuklar komünüdür. Eflatun bunu "Devlet" kitabında işliyor. En iyi kızları ve erkekleri alıp onların çocuklarını devlet için yetiştirecektir. Tabii Hitler ve Stalin de bunu dener ama yöntem ve amaç yanlıştır. Benim bulduğum çare, mülkiyet anlamında evliliği tasfiye etmektir. Kadın, mülk değil özgür bir varlıktır. Kadın şu haliyle bir mülk, tek de olsa toplum nazarında birilerinin kızı ya da karısıdır. Bunu silemez, sildi mi bu sefer kötü kadın gözüyle bakarlar. Bir kız güya evlilik çağı geldiğinde evlenmemişse, "evde kalmış" derler. Anası üzüldür, "kızımın başını bağlayamadık" der, "alıcısı çıkmadı" der. Ah vah edilir, zavallı ne yapacak, kocası yok,

çocuğu yok, kim bakacak? Dahası adı kötüye çıkabilir, fahişe muamelesi görebilir.

Komün olayı farklı. Rojava'da Jinwar adlı bir köy komünü kurulmuş. Jinwar deneyimi nedir? Zorda kalmış, erkek zulmünden, hakaretinden bıkmış, dinlenmek isteyen, artık erkeklik hikayelerine alet olmak istemeyen kadınların yeri.

Aileden ayrı yaşayan, boşanan, hakarete uğrayan, hasta vb. ne kadar kadın varsa komünleştirmek gerekir. Biraz değil radikal yaklaşacaksınız. İsmi o kadar önemli değildir. En önemlisi komünü geliştirmek. Bunların üretim, tüketim vb. alanları da olmalı. Kadınların evde hava alacakları yer bile yok. Zulme uğruyor, hakaret görüyor, böyle kadın çok. Bu çalışmayı yaparsanız, güneş ülkesi kadar değerli bir çalışma olur.

Kastik katil kadını köleleştirir; aristokrasi ise kadını hareme kapatır

---

Cinsellik, çocuklar, babalar bunları tamamen inkâr etmiyoruz. Ancak ataerkil ideolojinin felakete yol açtığı görülüyor. Bütün umudunu bir erkek çocuğa bağlayan kadınlar da çok, erkekler de. Baba olmazsam "erkek olmam" diyen bir sürü hasta, psikopat erkek var. Anti-komünalizm budur. Bir analık, bir de babacılık üzerinden ikisi, komünü öldürmüşler. İşte Tavşantepe; bu ideolojinin romanının yazılması gereken yer orası. Bir aile var ortada ama hepsi tam bir canavara dönüşmüş. Korkunç bir cinayet. Narin de küçük bir Kürdistan maketi. Küçücük çocuğun başına neler getiriyorlar, hem de evin içinde. Tarihsel sosyoloji böyle yapılır. Ben tarihsel sosyolojiyi geliştirdim. "Biz tarihin başlangıcında gizliyiz, tarih de bizde gizlidir." sözüm aslında tarihsel sosyolojidir; bunu 30 yıl önce geliştirdim.

Kadına karşı en büyük savaş da Zeus ile başlayan Yunan mitolojisi ile başlatılır. Bunun sembolik bir anlatımı var. Büyük bir kırılma yaşanmıştır. M.Ö. 1000-500 yılları arası Zeus'un hâkimiyet dönemidir. Zeus ne kadar kadın bulursa el atar, onlara tecavüz eder. Böyle masallar anlatıp da özünü anlatmamak

beni bir hayli düşündürüyor. Sahte bir sosyoloji için her şey yapılıyor. Bu durum hakikat peşinde olunmadığını ortaya çıkarıyor. Bu ataerki kültürde erkek yükseltilir, yüceltilir; kadına ve kadın etrafında gelişen değerlere el konulur.

Tarihi kazanmak için komünal kadını açığa çıkarmak gerekiyor

Özü budur. Bu hakikati açığa çıkarmaya kadınlar bile tenezzül etmiyor veya kimisi bu gerçekle yüzleşmekten rahatsız oluyor. Bunu biraz geliştiriyorum. Arkadaşlar sanki zoraki bir bilinç kampanyasına maruz kalıyorlar. Bunu da anlamıyorum. Yani özgürlükten korkuyorlar. Çok içselleşmiş bir kadın köleliği söz konusudur. Hepsini gözlerimin içine bakıp “bize efendisiz olamayız” diyorlar. Hatta bu felsefeyle isyan ediyorlar. Ama kadının “efendi” dediği de şunu dayatıyor; “karnında sıpayı, sırtında sopayı eksik etmeyeceksin” diyerek dövüp sövüyor. Bu gerçeklik çok düşürücü ve alçaltıcıdır. Her erkek de buna bayılıyor. “Sen bizim elimizden güç tekeline niye alıyorsun?” diyorlar. Ama ben bu kültürü çocukluğumdan itibaren sorguladım. Kızlar ile birlikte oyun oynamalı, birlikte gülünmeli diyerek çocukluk hayallerime bağlı kaldım.

Bana göre sorunsallığın temeli budur. Çok kitap da okuyabilirsiniz, çok bilinçli bir sosyolog da olabilirsiniz. Temel çizgi budur. Ben size gelişim çizgisini anlatıyorum. Özgürlüğe adım atılacaksa öyle bir kölelikten çıkışla başlatılabilir. Ancak bana dayatılan tam da bu köle çizgisiydi. Yıllarca birçokları birbirlerini bulup kaçtılar. Toplumda bunun ne denli yaygın olduğunu biliyorsunuz. Peki, şeref, onur bunun neresinde? Bu nasıl erkek, bu nasıl kadın? En azından kendimi bundan koruyabildim. Çünkü biraz özgürlük tutkularım fazlaydı. Bir de tabii kadının eve kapatılması olayı var. Zerdüş gelenek için de bu söyleniyor. Zerdüşlükte de böyle eve kapatma gibi bir durum söz konusu olabilir. Tanrıça tapınağından saray haremine, oradan da genelevine kapanış. Bunlar bilinen konular. Vahim ve hazin bir durum. Kalıcılaşan kadın köleliği tam bir kalıp. Bu tarz bir köleliği kendine yakıştırmayan bir kadın yok gibi.

Felaket burada. Kadına yakıştırılan kölelikten nefret ediyorum. Böyle bir kadına öfkeleniyorum. Adeta yalvarırcasına “bırak biz böyle yaşayalım” diyenler oluyor. Aslında bana şu dayatılıyor: “Biz binlerce yıldır karılaştırılmışız, sen bunları nasıl değiştirebilirsin? Bu bir gelenek, adını da namus koymuşlar.” Tamam da, ben bilime saygı duyduğum için bana pek inandırıcı gelmiyor. Böyle evlilik olmaz. Kendime de uyguladım ve yaşadığım meşhur hikayeyi biliyorsunuz. Korkunç. Erkek dediğinin ne yapacağı belli, kadın dediğinin ne yapacağı belli. Belki de bu ilkenin gereklerine uymadığım için o korkunçluk meydana geldi. Bu kuralla dalga geçtiğim veya ciddiye almadığım için başıma gelmedik şey kalmadı. Bizdeki özgürleşme olayı böyle bir tez-antitez temelinde gelişti ve devam edecek. Bana öyle geliyor ki bu bir ilkesel değer. Bu ilkenin kapitalizmle, sosyalizmle ilişkisi de önemli. Şayet antikapitalist olmak istiyorsan, temelini bunu koyacaksın; sosyalist olmak istiyorsan, bu ilkeyi esas alacaksın. Başka türlü anti kapitalist, sosyalist olunamaz. İşte temellerini koyduk. Varsa itirazınız yapabilirsiniz. Biliyorsunuz, sosyalizm bilime dayanır ve bilimsel ve tarihsel temeli de budur.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

İlk-el Kolektiviteden Kadın Sosyalizminin Saklı Soy Kütüğüne

Aylin Karakaş

“Kendini bilmek, kendi gölgene bakmaktır; gölgeni gördüğünde dünyayı da görebilirsin.”

Carl Jung

Aydınlanmak, kişinin kendi gölgesinin içinden yürümeyi göze almasıyla başlar; ışık ancak karanlıkla kurduğu kontrast sayesinde görünür olur. Bilge kişi karanlık ormanda ışığı arar, tohum ise toprağın karanlığında filizlenir. Kadınların aydınlanması da gölgelerini yok ederek değil, onları tanıyarak ve dönüştürerek mümkün olur; çünkü insanın gölgesi dönüşümün ilk kapısıdır. Eleştirel düşünce geleneği, bilginin yalnızca ışığa yönelerek değil, gölgeyle yüzleşme cesaretiyle mümkün olduğunu gösterir. Bu bağlamda kadınların aydınlanması, bastırılmış olanı inkâr ederek değil, onu tanıyarak ve dönüştürerek kurulur. Erkek egemen tarih anlatılarının örttüğü bu karanlık alan, kadınlar açısından hem içsel hem de toplumsal bir hakikat alanı olarak yeniden düşünülmelidir. Bu bağlamda kadının, kendi tarihine ve hakikatine ulaşmak için yalanlarla örülmüş erkek egemen anlatıyı çözmesi aydınlığa doğru cesur bir yürüyüş olacaktır.

Kadının aydınlığı, doğrusal bir ilerleme tezine değil; tarihin ve toplumsal hafızanın en eski, en bastırılmış katmanlarına yönelen bir açığa çıkarma gayretine dayanır. Mitolojik anlatılar bu gayretin sembolik dilini sunar. İnanna'nın yeraltına inışı, iktidar ve kimlik temsillerinden soyunarak bastırılanla yüzleşmenin; İsis'in parçalanmış bedenini yeniden bir araya getirmesi,

yok edilmiş hakikatin kolektif hafıza aracılığıyla yeniden üretimini; Demeter'in kayıp ve yas sürecinden bereketi geri çağırması ise toplumsal sürekliliğin kriz anlarında yeniden kurulmasının simgesel örnekleridir. Bu anlatılar, hakikatin hazır ve yukarıdan bahsedilen bir bilgi değil; karanlıkla yüzleşmeyi göze alarak edinilen bir bilinç olduğunu ortaya koyar. Dolayısıyla karanlık, boşluk değil; tarihsel bilginin saklandığı bir alandır. Bu noktada “kadın” yalnızca mitolojik ya da sembolik bir temsil değildir; aynı zamanda tarihsel bir inşayı işaret eder. Bu tarihsel misyonu reddederek, kadınların toplumsal konumlarının muğlaklaştırılmaya çalışılması, yalnızca kültürel ya da psikolojik bir bastırma değil; yapısal ve kurumsal bir düzenin sonucudur. Kastik ve hiyerarşik toplumsal yapılanmalar, kadınları tarihsel özne olmaktan çıkararak onları görünmezliğe mahkûm etmiştir. Bu nedenle aydınlığa yürüyüş, içsel bir dönüşüm olduğu kadar, bu yapısal engelleri hedef alan toplumsal bir direniş çizgisidir.

Kadın sosyalizminin saklı soy kütüğü tam da bu noktada önem kazanır. İlkel kolektif yaşam biçimlerinden itibaren kadınların taşıdığı toplumsal kurucu rolün görünür kılınması, hem tarihsel belleğin aydınlanması hem de geleceğe dair alternatif toplumsal tahayyüllerin kurulması açısından belirleyicidir. Bu soy kütüğünü açığa çıkarmak, yalnızca geçmişe dönük bir arkeoloji değil; aynı zamanda sistem karşıtı mücadelelerin ıskaladığı esasları yeniden düşünmenin ve dönüştürücü bir politik özne inşa etmenin imkânını sunar.

Toplumlar tarihini avcı-toplayıcılıktan "tarım devrimi"ne, oradan da sanayi toplumuna uzanan tarihi, teleolojik ve tek hatlı bir evrim şeması olarak kurgulayan Batı merkezli tahakküm anlayışını taşıyan standart anlatıyı esas almak, bilimsel yönü ters düşerken eşitsizliğin de tek merkezden başladığını ifade etmek yanılıdır. Bunun yerine özgürlüğün kaybını sorgulayarak kadının rolünü, kadının yarattığı toplumsal değerleri incelemek hakikate önemli bir adım atmak olacaktır.

Ortaklığın Ontolojisi: Komünler

Toplumsal varoluş, bireyin arındırılmış iradesiyle sınırlandırılmadan, birlikte yaşamının süreklilik ağları içinde biçimlenmiştir. Bu nedenle komünler, yalnızca tarihsel bir örgütlenme biçimi değil; insanın dünyayla ve birbirleriyle kurduğu ilişkinin ontolojik bir ifadesidir. Komünal yaşamda ortaklık, sonradan inşa edilen bir sözleşme ya da ahlaki tercih değil, varolmanın asli biçimi olarak ortaya çıkar. Üretim, paylaşım, karar alma süreçleri, bireyi aşan ama onu dışında tutmayan kolektif bir düzen içinde örgütlenir. Böylece komün, artı ürün ve hiyerarşi temelli yapılardan önce toplumsallığın zorunlu zemini olarak ortaya çıkar.

Bu ontolojik değerlendirme, komünleri "ilkel" ya da "geçici" yapılar olarak değerlendiren evrimci, düz ilerlemeci tarih anlatılarına karşı güçlü bir itiraz sunar. Aksine komünler, tahakkümün oluşmadığı, kurumsallaşmadığı, ortak sorumluluk ilkelerinin toplumsal ilişkileri belirlediği bir yaşam anlayışını temsil eder. Ortaklık, bireyselliğin inkârı değil; onun mümkünlük koşuludur. Toplumun bireyi olma esprisi burada kendini gösterir. Komünal varoluş, insanı buyurgan bir uyum nesnesi olmaktan çıkararak, toplumsal özne olarak kurar. Kom ve komün kavramları, farklı dil ailelerinde benzer toplumsal içeriklere işaret eden terimlerle karşılık bulur. Aryenik dil başta olmak üzere birçok dilde bu kavramlar; birlikte yaşama, ortaklık, paylaşım ve kolektif düzen fikrini ortaya koyar.

Latince "communis" sözcüğü, "ortak", "paylaşılan", "herkese ait" anlamlarını taşır ve "communio" (paylaşım, birliktelik) ile aynı kökten türemiştir. Fransızca "commune", İngilizce "commune ve community", Almanca "kommune" kavramları bu

kökten beslenir. Bu terimler, yalnızca fiziki birlikteliği değil, aynı zamanda ortak sorumluluk, dayanışma ve kolektif irade anlayışını da taşır. Eski Yunancada "koinos" (ortak, müşterek) kavramı benzer bir anlam alanına sahiptir ve "koinonia" terimi, topluluk, ortaklık ve paylaşım temelinde kurulan toplumsal birlikteliği ifade eder. Cermen ve Slav dillerinde de benzer karşılıklar görülür. Rusçada "obşçına" (община) terimi, tarihsel olarak ortak mülkiyet ve kolektif köy yaşamını ifade eden komünal bir toplumsal forma karşılık gelir. Almandaki "gemeinschaft" kavramı ise ortak yaşam, aidiyet ve toplumsal bağlara vurgu yapar.

Aryenik (Hint-Avrupa) dil ailesi içinde yer alan Kürtçede "kom" sözcüğü, doğrudan topluluk, birliktelik ve kolektif yapı anlamlarına gelir. Bu kullanım, kavramın güncel ideolojik bağlamdan önce, pratik ve ihtiyaç temelli bir toplumsal örgütlenme biçimini ifade ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Komün kavramının etimolojik araştırmasına baktığımızda yalnızca batı kaynaklı bir teorik söylem değil, farklı coğrafyalarda, benzer toplumsal deneyimlerden doğmuş tarihsel bir inşa olduğunu ortaya koyar. Bu çok dilli ve tarihsel bağlam, kom ve komün kavramlarının evrensel bir toplumsal gerçekliğe işaret ettiğini göstermektedir. Kavramların farklı dillerde benzer anlam alanlarını koruması, komünal yaşam biçimlerinin insanlık tarihindeki sürekliliğine ve toplumsal ihtiyaçlardan filizlenen ortak amacına işaret eder.

İlk komün modelleri etimolojik derinliğine sadık kalarak, toplumsal yaşamın sürekliliğini sağlayan pratiklerin çevresinde kadınla birlikte şekillendi. Bu pratiklerin merkezinde ise doğum, bakım, beslenme ve bilgi aktarımı gibi yeniden üretim faaliyetleri yer alıyordu. Toplumsal yaşamın sürekliliği, yalnızca avın başarısına ya da fiziksel güce değil, gündelik yaşamın kesintisiz biçimde örgütlenmesine bağlıydı. Bu sürekliliği sağlayan bilgi, deneyim ve emek büyük ölçüde kadınların etrafında şekilleniyordu. Bu perspektifle komünler, bir iktidar mantığından değil, yaşamı sürdürme ilkesinden doğdu.

Kadınların doğayla kurduğu ilişki de, erken toplumsal örgütlenmenin yol haritası oldu. Toplama faaliyetleri, bitkilerin döngülerini tanımayı, mevsimleri ayırt etmeyi ve besinin nasıl saklanacağını bilmeyi gerektiriyordu. Bu bilgi, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal bir düzenleyici anlama sahipti.

Ne zaman hareket edileceği, nerede kalınacağı, neyin paylaşılacağı ve nasıl korunacağı, bu bilginin ışığında belirlendi. Böylece toplumsal yaşam, bir süreklilik anlayışıyla örgütlendi. İlk komünlerde üretim, birikim amacıyla değil, yaşamın devamı için düzenlenmişti. Besin ve diğer kaynaklar, bireysel mülk haline gelmeden toplum içinde pay halindeydi. Paylaşım, ahlaki bir erdemden çok, topluluğun varlığı içindi. Toplumsal değerler, kadınların bakım emeği ve dağıtım emekleri sayesinde gelişti. Karar alma süreçleri de bu düzen içinde konumlanmıştı. Toplumu ilgilendiren konular, zor odağında toplanmadan, doğrudan katılımı ile alınıyordu. Otorite, kalıcı bir üstünlük değil; bilgiye, deneyime ve topluluğun güvenine dayalı, geçici bir işlev olarak ortaya çıkıyordu. Böylece toplumsal düzen, zorla değil, güven üzerinden kuruluyordu. Komün yalnızca ortak yaşam, paylaşım ve dayanışma davranışlarıyla sınırlı bir yapı değildir; aynı zamanda toplumsal varlığın korunmasına yönelik en temel ve meşru öz savunma biçimini temsil eder. Öz savunma burada salt fiziksel şiddet biçimi olarak değil, komünal yaşamın sürekliliğini sağlayan örgütsel ve toplumsal yetenek olarak anlaşılmalıdır. Komünal örgütlenme, öncelikle ihtiyaç eksenli olarak ortaya çıkar ve iç dayanışmayı esas alır. Dışsal tehditler karşısında sınırlı ve savunma amaçlı planlı güç kullanımını içerebilse de, bu gücün içe yönelmesi komünal bütünlüğü zedeleyerek güvensizlik ve toplumsal çözülme üretir. Dolayısıyla öz savunmanın sürdürülebilirliği, komünal örgütlülüğün iç bütünlüğüne bağlıdır. İç bütünlüğü ifade eden, günümüz kavramı olan, ahlak burada devreye girmektedir. Bu çerçevede ahlak, komünal yaşamın hem kurucu hem de düzenleyici bir boyutu olarak ele alınmalıdır. Komünal ahlak; paylaşım, karşılıklılık, sorumluluk ve adalet ilkeleri üzerinden şekillenir. Ahlak, toplumsal bir norm olarak kabul edildiği takdirde politika gün yüzüne çıkar. Ahlaki zemin üzerinde ortaya çıkan ve topluluğun kendi kendini yönetme kapasitesini ifade eden politika, kadının öncülüğünde dönem koşullarında doğal otorite ile gelişir. Bu nedenle komün, ahlak ve politika, birbirinden bağımsız değil; tarihsel ve toplumsal olarak birbirini kuran ve yeniden üreten olgular olarak değerlendirilmelidir. Burada kadınların yapıcı pozitif özne olma sorumluluğu da belirleyici olmaktadır.

Komünal yaşamda çocukları yalnızca biyolojik annelerin değil, topluluğun ortak sorumluluğudur. Bu durum, hem kadınların toplumsal yaşamdan dışlanmasını engelliyor hem de topluluğun sürekliliğini kolektif bir zemine oturtuyordu. İlişki biçimi doğayla kurulan bağda da kendisini gösteriyordu. Doğa, üzerinde egemenlik kurulacak bir nesne değil, birlikte yaşanılan bir varlık alanı olarak algılanıyordu. Bu yaklaşım, aşırı tüketimi ve tahakkümcü tahribatı engelleyen, diyalektik bağı gören bir ekolojik denge yaratıyordu. Kadınların besin, su ve yaşam alanları üzerindeki bilgisi, bu dengenin korunmasında belirleyici olmuştur. İlk komünler, kadınların metalaştığı, edilgen olduğu ilkel topluluklar değil; aksine yaşamı örgütleyen bilginin ve emeğin büyük ölçüde kadınlar tarafından taşındığı, tahakkümün henüz kurumsallaşmadığı toplumsal yapılarıdır. Bu deneyim, toplumsal düzenin zor, mülkiyet ve hiyerarşi olmadan da kurulabileceğini gösteren tarihsel bir hafıza olarak anlam taşır. Komün, burada bir nostalji, romantizm değil; kadın özgürlüğü ile toplumsal özgürlüğün birbirinden ayıramayacağını hatırlatan canlı bir tarihsel deneyimdir.

Komünal yaşamın ilk nüvelerinin, paleolitik çağa denk gelen kesici aletlerin bulunması ile mi başladığı yoksa ateşin gündelik yaşamda kullanılmasıyla mı başladığı gibi, keskin bir sonuca varmaya çalışmak ana eksen den tali yola sapmak anlamına gelebilir. Tarımsal üretime geçiş dönemini "devrim" olarak değerlendiren ve bunu bir sıçrama olarak ele alan anlatıların günümüzde eleştiri konusu olduğu bilinmektedir. "Her Şeyin Şafağı" (David Graeber & David Wengrow), "Tahıla Karşı" (James C. Scott) ve "Kılıç ve Kadeh" (Riane Eisler) adlı çalışmalar, güne gelen tarih anlatısının aksine tarımsal üretimi tekil, kaçınılmaz ve ilerlemeci bir "devrim" olarak kavramlaştırmaktan bilinçli biçimde kaçınırlar. Graeber ve Wengrow, tarımın ortaya çıkışını; avcı-toplayıcılık, mevsimsel yerleşiklik ve ekim-biçim pratiklerinin uzun süre yan yana var olduğu, dönüşümlü bir süreç olarak ele alır. Bu nedenle tarımı toplumsal eşitsizliklerin mecburi başlangıcı olarak görmezler. Scott ise tahıl tarımını özellikle devletin vergi, zorla çalıştırma ve nüfus denetimi ihtiyaçlarıyla uyumlu bir üretim biçimi olarak analiz eder ve onu insan özgürlüğü açısından bir ilerleme değil, aksine "okunabilirlik" ve tahakküm yaratan bir süreç olarak değerlendirir. Eisler de Neolitik dönüşümü bir üretim atılımından ziyade, eşitlikçi ve kollektif kültürlerden

hijerarşik, erkek-egemen ve şiddet temelli yapılara doğru tarihsel bir yön kayması olarak yorumlar. Bu üç analiz birlikte düşünüldüğünde, tarımsal üretimi toplumlar tarihinin doğal ve kaçınılmaz bir devrimi değil; belirli iktidar ilişkileri, kültürel kırılmalar içinde şekillenmiştir. Nihayetinde özgürlük, eşitlik ve toplumsal cinsiyet açısından derin çelişkiler barındıran bir tarihsel durumu ifade eder.

Yuval Noah Harari, "Hayvanlardan Tanrılara Sapiens" isimli kitabında bu görüşleri özgün farklılıkları ile beraber paralel şekilde ele alır. Buna göre; Tarım Devrimi, uzun süre toplumlar tarihinin klasik anlatısı içinde zorunlu ve olumlu bir kırılma noktası olarak sunulmuştur. Bu yaklaşıma göre tarım, insan zekâsındaki artışın bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve avcı-toplayıcı yaşam biçimlerinin yerini daha güvenli ve refah düzeyi yüksek bir toplumsal düzene bırakmıştır. Ancak Harari bu durumu eleştirir, arkeolojik ve antropolojik bulguların, bu anlatının ampirik temellerinin olmadığını ifade eder. Avcı-toplayıcı toplulukların bilişsel açıdan daha geri olduklarına dair herhangi bir kanıt bulunmadığı gibi, bu toplulukların ekolojik çevrelerine dair son derece ayrıntılı bilgiye sahip oldukları belirtmektedir.

Tarımın yaygınlaşmasının, bireysel yaşam koşullarında doğrudan bir iyileşme yaratmadığı, emek gücünün artmasına, beslenme çeşitliliğinin azalmasına yol açtığı, toplam gıda miktarı artırmış olsa da, daha iyi beslenme ya da daha fazla boş zaman yaratmadığına aksine, tarımın nüfus artışını teşvik eden ve ortalama bireyin daha fazla çalışmak zorunda kaldığı toplumsal yapılar ürettiğine dikkat çekmiştir. Dolayısıyla "Tarım Devrimi" refah seviyesini arttıran, özgürleştiren değil; bağımlılık ilişkisine yol açtığı sonucuna varmıştır.

Abdullah Öcalan Barış ve Demokratik Toplum Manifestosunda "Niye neolitiği sadece büyük bir devrim olarak anlattık?" sorusunu yönelterek önemli değerlendirmelerde bulunuyor.

"İnsanlar gönüllü bir şekilde toprağa yerleşmiyor, tahıl ambarları, bentler inşa etmiyorlar; böyle bir neolitik yoktur. Bunlar bizim kastik dediğimiz unsurların anacıl toplumu dağıtmasıyla gelişmişlerdir. Göçebe toplum, hem özgür hem de refah içinde böyle bir bataklığa özgürce sürüklenmez. Bu kültürün gelişmesi derin bir köleleştirme gerektiriyor. Kim yaptı bunu? O avcı erkek gruplar."

"Devrimsel bir gelişme olarak görülen neolitik toplumun içinde, erkek avcı kulübünün büyük bir karşı-devrim hamlesiyle kadını köleleştirmeye kadar giden yolu açtığını ve bir cinsiyet savaşını başlattığını şimdi daha iyi görebiliyoruz. Gordon Childe'in anlattığı gibi olmadığı ortaya çıktı. Neolitiğin gerçekleşebilmesi için kesinlikle avcı-kastik kulübün saldırısına ihtiyaç var. Avcı-kastik kulüp darbe yapmadan, karşı-devrim yapmadan böyle bir neolitik toplum oluşamaz."

"O zaman toplayıcılıkla, hatta avcılıkla geçinmek mümkün, mevcut koşullar inanılmaz şekilde hem özgür hem rahat yaşıyor diyorlar. Yani bitki, meyve toplayarak, ekerek, biçerek, hatta avcılık yaparak insan daha özgür ve sıkıntıya düşmeden yaşayabilir. Dolayısıyla kendiliğinden yani severek, isteyerek neolitiğe geçmiyorlar. Benim de düşüncem bu yönlüydü. İnsanlar özgür, eşit, gezgin topluluklar halinde yaşıyor. Bir toprağa kölece yerleşmek işkencedir. Toprağa bağlı yaşam çok zor bir yaşamdır. Büyük bir baskı olmadan bir kulübeye kapanmaya imkân yok. Birileri mutlaka seni döver de oraya kapatır. Toplama kampı gibi bir yere ancak zorla kapanılabilir. İşte burada cinsiyet ayırımına dayalı işbölümü, sorumlu tutulması gereken tek kuvvettir. Sorunların temelinde de bu var. Toplumsal sorunsallık böyle doğmuş oluyor" ifadelerini kullanmaktadır. Tarihin egemenden başlatılması yani kastik katilden başlatılarak anlatılmasına itiraz yaparken, toplumsal sorunsallığın bu kast sisteminin oluşumu üzerinden tarifler. Peki kastik katil kendini nasıl var etti? diye sorduğumuzda komünün tasfiyesi üzerinden değerlendirebiliriz. Komünal yaşamın örgütleyicisi olan kadının, avcı erkek kulübüyle birlikte eve kapatılma süreci tarihin temel kırılma noktasını getirmiştir. Bu baş aşağı süreç kar topu şeklinde krizleri kendine yama yaparak devasa bir kriz alanı yaratmıştır. Toplumsal sorunsallıkların giderek arttığı dünya koşullarında alternatif yaşam arayışına "komün" cevabını verenlere ütöpik düşünce eleştirisi yapanların toplumlar tarihine jineoloji penceresinden bakması gerekmektedir.

Sosyalizmin Kökeni ve Anlaşılmayı Bekleyen Kastik Katil

Kastik katili anlamadan sosyalizmi tanımlamak politik körlük olacaktır. Tıpkı tarihi kendinde başlatan bu

düzen tarihin ilerici sıçramalarını da kendine doğru eğip bükmesi gibi. İlk komünler, sosyalizmin yalnızca modern sanayi toplumlarının ürünü olmadığını, aksine insanlığın en erken toplumsal örgütlenmelerinde maddi karşılıklar bulduğunu gösterir. Bu anlamda komünler, bilinçli bir siyasal program olarak değil; yaşamın sürekliliğini sağlama zorunluluğundan doğmuş ilk sosyalist ilişkiler olarak değerlendirilebilir. Etimolojik parametreleri referans aldığımızda bu iki kavram arasında ideolojik bir bağın olduğunu görebiliriz. “Sosyal” kavramı Latince “socialis” kökenlidir ve “topluluk, yoldaşlık ve karşılıklı bağlılık” anlamlarını içerir. “Sosyalizm” ise bu toplumsal özün sistematik bir düşünce akımı ve ideoloji biçimine, sisteme kavuşmuş hâlidir. Bu nedenle sosyalizm, tarihsel olarak komünal yaşam biçimlerinden kopuk bir kurgu değil; aksine, bu yaşam biçimlerinin teorik düzlemde kavramsallaştırılmasıdır. Bu perspektiften bakıldığında komün ve sosyal kavramları, içerik ve işlev bakımından büyük ölçüde örtüşmektedir.

Üretimin artı ürün için değil, toplumsal ihtiyaçlar için örgütlenmesi; mülkiyetin bireysel alan değil, kolektif bir kullanım ilişkisi olarak kurulması; emeğin karşılığının artı değer değil, yaşamın devamı olması, bu ilişkilerin temel özellikleridir.

Bu erken sosyalist düzenin merkezinde, kadın emeği bulunmaktaydı. Doğum, bakım, beslenme ve bilginin kuşaktan kuşağa aktarılması, toplumsal yaşamın asli faaliyetleri olarak kabul ediliyor; bu alanlardaki bilgi ve emek büyük ölçüde kadınlar tarafından taşınıyordu. Bu nedenle komünler, üretimin kolektifliği kadar yeniden üretimin de toplumsallaştığı yapılarıdır. Kadın özgürlüğü, bu ilişkilerde bir “hak” değil, toplumsal düzenin değer yargısı olarak varlık kazanıyordu.

Bu çerçevede komünal yaşam, iktidarın merkezileşmediği bir eşitlik pratiği üretmiştir. Zor, toplumsal düzenin belirleyici ilkesi değil; istisnai bir durum olarak kalmıştır. Bu durum, sosyalizmin özünde yer alan özgürlük ve eşitlik fikrinin, iktidarcı yapıların ortaya çıkmasından önce toplumsal olarak kurulabildiğini göstermektedir.

Komünlerin tasfiyesi ile birlikte bu ilk sosyalist ilişkiler de aşınmaya başlamıştır. Artı ürünün birikmesi, mülkiyetin yoğunlaşması ve denetimin kalıcılaşması, üretimin toplumsal merkezden koparılmasıyla

eşzamanlı ilerlemiştir. Kadın emeği ve bilgisi değersizleştirilmiş; kadın özel alana hapsedilmiş; zor ve hiyerarşi temelinde yeniden örgütlenmiştir. Bu dönüşüm, sınıflı toplumların ve devletli düzenlerin maddi zeminini oluşturmuştur.

Bu nedenle sosyalizmi yalnızca sınıflı toplumların içinden doğan bir gelecek tahayyülü olarak görmek yanılıdır. Sosyalizm, aynı zamanda geçmişte deneyimlenmiş bir toplumsal ilişki biçiminin, tarihsel olarak daha bilinçli ve politik bir düzeyde toplumsal ihtiyaçlar temelinde yeniden kuruluşudur. Ancak bu yeniden kuruluş, komünlerin merkezinde yer alan kadın özgürlüğünü ıskaladığında, kendi tarihsel kökleriyle bağını koparır.

Bu bağlamda komünler, sosyalizmin ilkel ya da eksik bir prototipi değil; aksine onun en radikal ve en bütünlüklü tarihsel ifadesidir. Kadın özgürlüğü ile toplumsal özgürlüğün ayrılmaz biçimde iç içe geçtiği bu deneyim, sosyalizmin yalnızca ekonomik perspektifi değil, yaşamın bütününe dönüştüren bir ilişki biçimi olduğunu anlatır. Komünler bu nedenle geçmişte kalmış bir aşama değil, özgür yaşamın tarihsel hafızası olarak anlam taşır.

Sosyalizmin kadın penceresinden bakmaya çalışan birçok öncü kadın bu ifade edilenlere vurgu yapmaya çalışmıştır. Rosa Luxemburg’a göre komünler, sosyalizmin “ilkel” hali değil; kapitalizme dışsal ve ona alternatif bir toplumsal mantığın taşıyıcılarıdır.

Maria Mies bu tartışmayı feminist bir zemine taşır. Ona göre klasik sosyalizm, üretimi kolektifleştirirken yeniden üretimi özel alanın içinde bırakmış ve böylece patriyarkal yapıyı yeniden üretmiştir. Mies, ilk komün deneyimlerinde bakım, beslenme ve yaşamın sürekliliğine dair faaliyetlerin toplumsal merkezde yer aldığını vurgular. Bu nedenle komünler, yalnızca mülkiyet ilişkileri açısından değil, üretimin toplumsallaşması bakımından da sosyalisttir. Bu nokta, komünleri birçok modern sosyalizm denemesinden teorik olarak daha ileri bir yerde konumlandırır.

Öcalan’ın neolitik toplum çözümlenmeleri, bu hattı daha bütünlüklü bir tarihsel hakikate oturtur. Öcalan’a göre devletli ve sınıflı uygarlık, komünlerin tasfiyesi üzerine kurulmuştur. Komünler, demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü bir toplum biçiminin tarihsel

örnekleridir. Burada sosyalizm, bir gelecek ütopyası olmaktan çok, devlet öncesi toplumsal gerçekliğin güncel koşullarda yeniden inşası olarak tanımlanır. Kadın özgürlüğü de bu çerçevede tali değil, kurucu bir ölçüttür.

Bu düşünsel hat birleştirildiğinde ortaya çıkan sonuç şudur: Komünler, sosyalizmin bilinçli bir ideoloji olarak inşa edilmesinden çok önce, onun maddi ve toplumsal ilişkilerini yaşamsal olarak üretmiştir. Üretimin ihtiyaçlara göre düzenlenmesi, toplumsal üretimlerin kolektif kullanımı, otoritenin merkezileşmemesi ve emeğin toplumsal sorumluluk olarak örgütlenmesi, sosyalizmin en temel ilkeleridir. Bu ilkeler, modern işçi hareketlerinden önce komünal yaşamda kadın etrafında var olmuştur.

Dolayısıyla “komünler ilk sosyalizm örnekleridir” demek, sosyalizmi tarihsizleştirmek değil; aksine onu kapitalist modernitenin klasik tarih anlatısına hapsedmekten kurtarmaktır. Sosyalizmin sanayi toplumunun ürünü değil, insanlığın özgürlük hafızasının en eski biçimlerinden biri olduğunu vurgulamak kaçınılmazdır. Bu vurgu aynı zamanda modern sosyalizmin temel açmazını da görünür kılar. Kadın özgürlüğünü ve emeğin toplumsallığını merkeze almayan hiçbir sosyalist sistem, kendi tarihsel kökleriyle tutarlı olamaz.

Kadın Toplumsallığı En Büyük Sosyalizmdir

Kadın toplumsallığı, sosyalizmin devrim sonrası ilgileneceği bir alan değil kendisini oluşturan ve varlığını ikame eden politik bir konudur. Sosyalist düşüncenin eşitlik ve özgürlük ilkeleri, sınıf mücadelelerinden önce, kadınların tarihsel olarak üstlendiği toplumsal üretim deneyimlerinde somutlaşmıştır.

Felsefi açıdan kadının toplumsal deneyimi, varlığı diğerleriyle kurulan bağlar üzerinden tanımlamaktadır; Hakikat etiğiyle izah edeceğimiz bu durum, özgürlüğü yalnızca bireysel haklar çerçevesinde değil, kolektif yaşamın somut koşulları içinde ele alan sosyalist özgürlük anlayışıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla kadın toplumsallığı, liberalizmin dayanağı olan bireycilikten farklı olarak,

özgürlüğü toplumsal ilişkilerin dönüştürülmesi süreci olarak anlama kavuşturur.

Etik ve estetik yaklaşımı ile, doğa ve anlam diyalektiğinde kendini inşa eder. Sosyolojik pencereden bakıldığında kadın toplumsallığı, kapitalist sistemin görünmez kıldığı toplumsal emeği analiz etme imkânı sunar. Çözüm odaklı bir perspektiften bakıldığında kadın toplumsallığı, toplumsal eşitliğin üretim araçlarının mülkiyetine indirgenemeyeceğini göstermektedir. Toplumsal dönüşüm, yaşamın yeniden üretildiği alanların kolektifleşmesini, bakım ve emek süreçlerinin kamusal sorumluluk olarak tanımlanmasını ve toplumsal cinsiyet temelli hiyerarşilerin yapısal olarak aşılmasını gerektirir. Bu bağlamda kadın özgürleşmesi, sosyalist toplumun nihai sonucu değil, onun gerçekleşme koşuludur.

Sosyalizmin kalıcılığı ve derinliği, kadınların tarihsel olarak geliştirdiği toplumsal ilişki biçimlerinin tanınmasına ve kurumsallaştırılmasına bağlıdır.

Bu temelde sosyalist bir ütopyası olan, sosyalizm tahayyülü olan tüm sistem karşıtı güçlerin kadının özgürlük sorununu merkezine alması gerekmektedir. “Kadın özgürleşmeden toplum özgürleşmez” sözü “kadın olmadan sosyalizm olmaz” sözü ile buluşmaktadır. Özgürlüğün ve sosyalizmin çözüm bileşkesi haline gelen kadın özgürlük mücadelesini devrim sonrasına bırakan anlayışların devrimin çöküşünü hızlandırdığını, sistemleştiremediğini ve süreklileştirmedeğini tarihsel deneyimleri ile göstermektedir. Bu anlamda kadın sosyalizminin saklı soy kütüğünü bilmek, aydınlığa yürümektir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Doğa, İnsan ve Ahlak

Dilşad Şengül

Ahlak, toplumun kendini inşa etme zeminlerinden biri olarak, insanı insan yapan temel bir olgudur. Bu sebeptir ki, tarihten bu yana “Ahlakın kaynağı nedir?”, “Değer yargıları nasıl oluşmuştur?”, “Toplum ve birey için en uygun ahlak nedir veya nasıl belirlenir?“, “Toplum kendine özgü ahlak kurallarını nasıl kazanır?” gibi birçok soru insan zihnini meşgul etmiştir. Özellikle toplumsal kaos anlarında ya da yeni oluşum evrelerinde de soru(n)lara yönelme daha belirgin hale gelmiştir. Yaşamımızın her alanını kısaca altında tutan kapitalist modernite çağında, yeni bir rönesansa doğru giderken toplumlar, kadınlar, gençler olarak ahlaki değer yargılarımızı bir kez daha gözden geçirmek olmazsa olmaz bir olgu olarak karşımızda durmaktadır.

Canlı doğa gözlemediğinde, kimi davranışlar akla diğer canlıların evrim süreci içinde davranış biçimlerini nasıl kazandığı sorusunu getiriyor. Özellikle sosyal gruplar halinde yaşayan hayvanlar alemindeki özgeciler, bu sorgulamaya yönelen bir nokta oluyor.

Canlı yaşamı ortalama 13.8 milyar yıllık evrensel oluşum sürecinin yaklaşık 3.8 milyar yıllık bir kısmını kapsar. 1.8 milyar yıl öncesine kadar ise sadece basit yapıda olan, tek hücreli prokaryot canlıların olduğu kabul edilir. Bu basit yapılu hücrelerin davranış biçimleri de görece basit sayılır; sürekli bölünerek soyunu garanti altına alma eğilimi gösterir. Tek hücreli ve çok hücreli canlı formları arasında duran ve tam bir organizmaya dönüşmemiş pandorina, eurina, volvox gibi koloniler

ise hücreler arası iş bölümü (dış hücrelerin hareket ve beslenmeden, iç hücrelerin ise üremeden sorumlu olması gibi) geliştirerek birlikte yaşamının temellerini atarlar. Bu ilk canlılardan evrimin son halkası olarak kabul edilen insana kadar organizmalar daha çeşitli ve karmaşık formlar kazanarak buldukları ekosistem içerisinde bir yaşam oluştururlar. Geçen milyarlarca yıl içerisinde canlılar aleminin kimi üyeleri tekil bir yaşamı kimileri de toplu yaşamı benimserler. Bu tutumun temelinde genetik kodlarla işlenen hayatta kalma içgüdüsünün olduğu söylenebilir. Darwin’in “Doğal Seleksiyon” teorisine göre; doğa iyiyi seçer, rekabeti kazanan bireyleri ödüllendirir. Bu sebeple doğada hakim olan “bencil” eğilimdir. Ancak evrim sadece bu eğilimi destekliyorsa hayvanlar aleminde sosyal (ya da organize) yapılar nasıl oluştu? Özellikle sosyal yapıya sahip hayvan topluluklarında, grup üyeleri (akraba veya akraba olmayanlar) içerisindeki topluluğun varlığını esas alan özgeci tutumlar nasıl gelişti? Bu tür sorular insan topluluğundaki özgeci yaklaşımların temelini sorgulamak açısından önemli cevaplar içerebilir.

Canlılar alemindeki simbiyotik ilişki biçimlerinde karşılıklı yarara (başka bir deyişle çıkara) dayanan birliktelikler (mutualist) gelişse de bir tarafın hiçbir yarar sağlamadığı kommensalist birlikler de oluşmuştur. Yani doğal yaşam sadece çıkar, rekabet, canlı yaşamını garantileme vb. üzerinden kendini yapılandırmamıştır sonucuna gidebiliriz. Özellikle sosyal hayvanlar içerisinde grubun esenliği için bireyin kendi yaşamını tehlikeye atma pahasına özgeci

tutumlar geliştirdiği gözlemlenmektedir. Bilim bugün bu tutumların kökenini tam açıklamaktan henüz uzaktır. Ancak ilk oluşum sebebini açıklayamasak da canlının yaşamının bulunduğu sosyal grubun varlığıyla ilintili olduğu bir realitedir. Bireylerin bu özgeci tutumlarının ait oldukları gruba karşı sorumluluklarıyla ödüllendirildikleri ve bu biçimde teşvik edildikleri fikri de oluşmaktadır.

Doğadaki insan türü dışında hiçbir canlı bir ahlak düzenine sahip değildir

Hayvanlar alemindeki böylesi güdüsel özgecilik, insanlar gibi bilinçli tercihlerin bir sonucu değildir elbette. Simpson; “İnsan, kelimenin tam anlamıyla etik olan tek organizmadır ve insanınkiler dışında anlamlı bir etik bulunmamaktadır” değerlendirmesini yaparken bu noktaya dikkat çekmektedir. Ama Ernst Mayr’ın dediği gibi; “İnsan öncesi atalarımızdaki karşılıklı özgecilik, ahlakın kökenlerinden biri olabilir.” Çünkü mimetik düşünce biçiminin hakim olduğu dönemde doğa ve doğadaki ilişkiler taklit edilir ve insansılardan bizlere aktarılan genetik kodların etkisi de bu özgeci güdüyü destekler pozisyonadadır. Tüm bu etkileşimlere rağmen tıpkı toplumsallaşma, kültür, dil gibi ahlak da insanı özgüdür. Doğadaki insan türü dışında hiçbir canlı bir ahlak düzenine sahip değildir. Çünkü bir davranışın ahlaki sayılabilmesi için o popülasyonun ve mensubu olan bireylerin Simpson’un da dikkat çektiği gibi;

a-alternatif davranış biçimlerinin olması

b-alternatif davranışları muhakeme etme yeteneğinde olması

c-tercihlerinde özgür olması

d-davranışlarının sonucunu önceden görebilme yeteneğinde olması

e-ve davranışlarının sonuçlarının sorumluluğunu taşıma iradesi gösterebilmesi gerekmektedir. Bu da bir bilinç, düşünsel ve beyinsel bir gelişim ister.

Ahlakın gelişimi için insan beyninin gelişmesi ve toplumsallığın oluşması önemli bir zemindir. İnsanı

insan yapan temel argümanlar bu ilişki üzerinden biçimlenmiştir. İnsanın türlerden ayrılma süreci en az 5 milyon yıl olarak kabul edilir. Bu dönüşüm ve birinci doğadan ikinci doğaya geçiş evremizde morfolojik, fizyolojik değişim sürecinden geçtiğimiz kabul edilir. Dönüşüm evremizde ise en önemli gelişimi beynimiz göstermiştir.

Mensubu olduğumuz memeli sınıfı içerisinde en aciz doğan tür olduğumuz, birçok memeli türüne göre kısa süre içerisinde gelişim gösterdiği bildiğimiz bir husus. İnsanın ise kendi hayatını tek başına idame ettirecek aşamaya gelmesi için uzun yıllar gerekir. Bu bir dezavantaj olarak düşünülebilir. Oysaki hayvanların kısa süre içerisinde gelişkin tavırları belli şablonlarla dolu bir beyinle doğmasının sonucudur. Ancak, insan yavrusu söz konusu olduğunda durum değişkenlik gösterir. Kimi bilim insanları ve felsefeciler insanın boş bir levha (tabula rosa) gibi doğduğunu, kimileri ise tam bir bilme haliyle doğduğunu savunmuşlardır. Son bilimsel gelişmelere göre, evrim süreci içerisinde insan beyni ikisi arasında bir yerde durmuştur. Genetik mirasını taşıdığımız hayvanlar alemindeki kimi doğuştan refleksleri taşısak da beynimiz şablonlarla sınırlandırılmamış esnek bir yapıya sahiptir. Örneğin; yeni doğan bir bebek ve yetişkin bir insan beyninin sahip olduğunöron sayısı hemen hemen aynıdır. Fakat bir bebeğin nöronları birbirinden hem farklı hem de bağlantıdır. Bebeğin gelişim sürecinin ilk yıllarında dış dünyadan aldığı bilgilerle bu nöronlar birbirleriyle hızlı bir biçimde bağlantı kurmaya başlarlar. Bu bağlantılar iki yaşına kadar zirveye ulaşır. Bu dönemden sonra ise yararlı olan bağlantılar (sinaps) güçlenir, başarı gösteremeyenler ise bulanmaya başlar. İnsan beynindeki bu yapım sürecinin yaklaşık 25 yıl olduğun ifade edilmektedir. Yani, genç beynin esnekliği kökenini beynin bu yapısından almaktadır. Kısacası çocukluğumuz boyunca içinde bulunduğumuz ortam beynimizi ilmek ilmek dokur. Toplumsal yapıyı kazandığımız veya kurduğumuz en önemli aşamadır. Ahlak bilgisi ile doğmasak da değer yargılarını bilinçli düşünme yetisini, öğrenme kapasitesindeki geniş bir dünyayı sunan bu esnek beyin yapısı, evrimin bizlere kazandırdığı en büyük mirastır belki de.

İlk Toplumsal Örgütlenme ve Ahlak

İlk toplumsal örgütlenme olan klanlar, küçük akraba

birlikleridir. Bu birliğin toplumsallaşmasına öncülük eden, kültür oluşturucu ve kural koruyucusu ana-kadındır. Yani ilk bilinçli ahlaki değerler ana-kadın kültürü ile gelişmiştir. Bunda biyolojik, içgüdüsel etmenlerin etkisi şüphesiz vardır. Çünkü, kadın doğuran, besleyen ve yaşatandır.

Ahlakın gelişimi için insan beyninin gelişmesi ve toplumsallığın oluşması önemli bir zemindir

---

İlk eğilim olan doğal özgeci tutumlardan kaynaklı bu ahlaki normlar çoğunlukla beslenme, üreme ve toplumu korumaya dönük tedbirlerdir. Klanın büyüüp, görece daha karmaşık hale gelmesiyle bu ilk tedbirlerin ötesine geçme ihtiyacı da doğar. Genişleyen yaşam alanı topluluğun gözlemlenmesine, tecrübelerin analiz edilmesine, toplum için faydalı olana kadar verilmesine olanak sağlayan bir bilinci de gerekli kılar. Çünkü, toplumun zorlu yaşam koşullarında hem dış hem de iç etkenlere karşı hayatta kalması güçlü düşünüş biçimini gerektirir. Bu gelişimi ifade ederken sıralı bir tarz ortaya çıksa da özünde yaşanan toplum, bilinç, kültür, dil, ahlak gibi olguların iç içe ve diyalektik bir gelişim seyri göstermesidir. İlk ahlaki normlar oluşturulurken de henüz “iyi” veya “kötü” ahlak gibi bir ayırım söz konusu değildir. Öz, toplumun iyiliğidir.

Abdullah Öcalan'ın ifade ettiği gibi, birer savunma örgütü olarak ortaya çıkan kabilelerin en önemli öz savunma güçlerinden biri toplumsal ahlaktır. Binlerce yıla yayılan “kom” kültürünün normları kadının kapsayıcı, yaratıcı, yaşatıcı düşünce biçiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Neolitik çağa geçişi de ifade eden bu dönemde, kurulan köylerdeki insanların bu normları hangi sözcüklerle ifade ettiklerini belki de hiçbir zaman bilemeyeceğiz.

Fakat, güçlü bir dilin oluştuğunu, sözlü bir gelenekle normların aktarıldığını, toplumsal bir bellek oluşturulduğunu arkeolojik kazılarda ortaya çıkan bulgular da gözlemleyebiliyor, yorumlayabiliyoruz. Bugün de bu ahlak normları varlıklarını her

şeye rağmen koruyorsa ve toplumun esasını teşkil ediyorlarsa kaynağını bu güçlü özden aldıklarındandır.

Toplumun başarı şansını arttıran, ahlaki kuralların varlığı ve toplum üyelerinin bu kurallara uyum gösterme yetenekleridir. Tarihsel tecrübeler bizi bu sonuca götürmektedir. Öte yandan bir toplumun kendine özgü ahlaki normları nasıl kazandığı sorusu da akli kurcalayan bir nokta olarak durmaktadır. Farklı coğrafyalarda ortaya çıkan ahlak kurallarının benzerlikleri veya aynı coğrafyada farklı normların olması, düşünüş biçiminin özüne dair ipuçları verse de sorgulanmaya değer bir konudur. Bilhassa aynı coğrafyada şekillenen komünal ana-kadın kabileleri ve kastik katil toplulukları arasındaki çatışmayı ve mücadeleyi düşündüğümüzde bu soru daha çok anlam kazanmaktadır. Ahlak kurallarının “iyi” veya “kötü” olarak kategorize edilmesi de bu savaşımın sonunda ortaya çıkan köleci uygarlık düzeninin yaratımı ve literatürüdür. Bu ayırım her geçen gün kartopu gibi büyümekte, toplumu yutabilecek aşamaya gelmektedir. Ahlak da erdem de baş eğenler içindir“ diyen Diderot, “ahlak beynin zayıflığıdır“ diyen Rimbaud ya da çağın filozofu olan Nietzsche bile ahlaki ele alırken bu ayırımın tuzağından sıyrılmamışlardır.

Ana-Kadın Ahlakına Karşı Kastik Hukuk

Komünal kabileler ve kastik katil grubu arasındaki savaşımın hedef alınan “kom” kültürünün ahlaki değer yargıları, kurulan kölelik düzeninden en çok payını alan ilk ahlak oluşturucu olan kadın olmuştur. Yalan, talan, tecavüz, kölelik zihniyetinin temsilcisi olan devletçi uygarlık sisteminin “kom”un ahlaki değer yargılarına karşı oluşturduğu ise kanun (yasa) düzeni olmuştur.

Tarihte bilinen ilk yazılı hukuk düzeni olan Hammurabi Kanunları'nın temelini kadın ve toplum köleliğine dayanan mülkiyetçi anlayıştan aldığı bilinen bir durumdur. Şehirleşme, devletleşme ile oluşan katmanların her biri kendi içinde farklı çıkar normları oluşturmuşlardır. Katmanların kendi içindeki çatışmalar, çıkarları vs. katı, tutucu, cezalandırıcı bir düzeni de beraberinde getirmiştir. Kom'un esnek, kapsayıcı, yaratıcı ahlak düzeni bu katı hukuk düzeni ile aşındırılmaya çalışılmıştır. Bugünkü hukuk sistemi incelendiğinde ilk kanunların sadece daha boyutlanmış

ve özelleştirilmiş bir versiyonu oldukları; toplum yerine bireyin veya azınlık bir grubun mülkiyetini korumaya dönük olduğu görülebilir. Adaleti mülkün temeline yerleştiren bir grup insanın el kaldırıp indirerek toplum ihtiyacını karşılaması beklenemez. Evrim sürecinin akışına baktığımızda genel eğilim çeşitlenmeye dönüktür. Canlı doğasının kendisi bile bir yasa çerçevesinde, kesinlikler üzerinden işlemiyorsa, akışkan ve esnek bir yapıya sahip olan toplum nasıl katı hukuk kurallarıyla yönetilebilir ki? Doğa, akışkan dinamiği bir eğilim olarak ortaya koyuyorsa bunun bir anlamı vardır. Yaşam her an değişim ve dönüşüm hali içerisinde ise, ahlak kurallarının da bu çerçevede belirlenen politikaların da değişen koşulların üstesinden gelebilmesi için çok yönlü olması gerekmektedir.

Modernite ve Ahlak

Metafizik algılarımızın bir ürünü olan ahlak, toplumu ayakta tutan, varlığını sürdüren, bireyleri toplumsallık temelinde bir arada tutan temel harçtır. Ahlakın etki alanı toplumun en küçük biriminden en geniş yapısına kadardır ve tüm etkinliklerin en iyi yapılma biçimini ifade eder. Bu sebeple felsefe, din ve bilime dair hemen hemen tüm disiplinlerde tartışılan ana konulardan biridir. En az 30 bin yıllık geçmişe sahip olan ahlak, günümüzde de öneminden hiçbir şey yitirmemiştir.

Kapitalist modernite çağında uygarlık krizinin en derin hali yaşanırken, değer yargılarında da önemli değişimler yaşanmaktadır. Ahlaki değerlerdeki büyük çöküş toplumu, doğayı bir yokuşa doğru hızla sürüklemektedir. Savaşlar, epidemik hastalıklar, doğal kaynakların fütursuzca tüketilmesi, uyuşturucu, aile içi ensest ilişki, şiddet sarmalı, fuhuş, hızla artan kadın katliamları, önü alınamayan nüfus artışı, tüketim kültürü ve atık madde birikimi, doğanın tahrip edilmesi vb. birçok sorunu sıralayabiliriz. Bu sorunların bir kısmı sadece kapitalist moderniteye özgü olmasalar da sorunların gittikçe derinleştiği ve dünyayı ciddi krizler gezegeni haline getirdiği inkar edilemez bir gerçekliktir. Kapitalist modernitenin bu kaotik, krizli, yıkıcı politikalarının yol açtığı ahlaki sorunlara dair fikirlerimizi üç ana tema altında ifade edersek:

1. Doğa karşı ahlaki sorumluluk: İnsan türü ve birinci doğa özünde bir bütünü ifade eder. İnsanın

varlığı da özgürlüğü de doğanın varlığına bağlıdır. Ancak birinci doğadan kopan insan gerçekliğinin yarattığı yıkımlar endüstriyalizm ile doruğa ulaşmış bulunmaktadır. İnsan ve doğa arasındaki ilişki tahakküm ilişkisine döndükçe doğal kaynaklar tüketilerek arz-talep ilişkisini aşan “üretim” etkinlikleri, bir grup “kast”ın azami kâr hırsı, savaş tekniğindeki gelişim ve sermaye tekellerinin doğa ile birlikte toplum üzerindeki hakimiyetini beraberinde getirmiştir. Toplum bu tekeli ideoloji ile mekanik bir çöplüğe doğru çekilmektedir. Kendi kendine yeten ekonomik etkinliklerin yıkımı bir yana; ekoloji, kadın, özgürlük, politika gibi sorunlar da katlanarak artmaktadır. Bu çılgın devle mücadele ederken asıl yapılması gereken ideolojik mücadeledir. Ekolojik toplum inşasıyla mevcut tekeli anlayış aşılmalı, ihtiyaç temelli kendi kendine yeten ekonomik düzene geçilmeli, bencil eğilimler aşılmalı, topluma ve doğaya saygı esas alınmalıdır. Milyarlarca yıllık birikime ve gelecek kuşakların yaşam hakkına saygı temelinde bile olsa doğa yaşamı korunmalıdır. Öcalan’ın da vurguladığı gibi “Sosyalizm üçüncü doğanın inşasıyla mümkündür.” Sosyalizmin, ahlaki değer yargıları ekolojik zihniyetle gezegenimizin geleceğini garanti altına alır.

Binlerce yıla yayılan “kom” kültürünün normları kadının kapsayıcı, yaratıcı, yaşatıcı düşünce biçiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır

---

2. Toplum ve birey ahlak çelişkisi: İnsanın ontolojik özü toplumsallığıdır. İnsan türü de dahil hiçbir canlı, mensubu olduğu ekosistemin sınırlarını görmezden gelerek mutlak bir bağımsızlık, bireysellik oluşturamaz. Nasıl ki doğa tüm canlılara nasıl yaşamalarına dair birçok özellik kazandırmışsa, insanın kazandığı en büyük yeti de toplumsallığıdır. Lakin günümüzdeki en büyük ahlaki açmazlardan biri birey ve toplum arasındaki makasın açılmasından kaynaklanmaktadır. Kapitalist modernite komünal toplum yapısını

8 milyarlık birey öbeklerine dönüştürmektedir. “Birey haklarının” ön plana çıkması, benmerkezi düşüncenin derinleşmesi liberalizm ile birlikte bir ideolojik disiplin haline gelmiştir. Liberalizm de öz, bireydir. Birey, bireysel özgürlük toplumdan önce gelir. Liberal düşüncenin gelişmesi toplumsal isyanın sonucu bir devrim olarak lanse edilse de ‘kapitalizmin dini’ olduğunu söylemek daha yerinde bir ifadedir.

Doğadaki dişil türün kadınlaşma öyküsü ise insan doğasının toplumsallaşması ile ilintilidir

Öcalan; “Kapitalist modernitenin asıl gücü ne parasından ne de silahından kaynaklanmaktadır. Sonuncusu ve en güçlüsü olan sosyalist ütopya da dahil tüm ütopyaları her renge bürünen ve en değme sihirbaza taş çıkartan kendi liberalizminde boğması onun asıl gücünü oluşturmaktadır” değerlendirmesi ile liberalizmin kapitalist modernitedeki yerini ortaya koymaktadır. Kapitalizm toplumu tek tek bireylere bölerek aralarındaki yönetilebilir “sorunlar ve çatışmalar” üzerinden hükümlerini liberalizm ile pekiştirmektedir. Çünkü, parçalanmış örgütlülük, saldırıya açık bir zemin oluşturur. Öte yandan “toplum ahlakı” ve “birey ahlakı” gibi suni bir çelişki ortaya çıkarır. Gericilik-ilericilik tartışmaları ile kaos daimi kılınır, toplumun mihenk taşı olan değerler manipüle edilir, toplumsal uzlaşma müthiş bir mühendislikle baltalanır ve toplumun harcı olan ahlaki değerler aşındırılarak toplum bir moloz yığını dönüştürülür. Oysaki bireyin gücünü de özgürlüğünü de belirleyen toplumun gücü ve özgürlüğüdür. Toplumu olmayanın bireyselliği de olmaz. Komünal sistemin inşasında da öz toplum ahlakı, ana-kadın zihniyetini esas alan ahlak anlayışıdır. Bireyin komününe karşı saygıyı, sorumluluk bilincini, bağlılığı, ahlaki değerlerinin korunmasını esas almasıyla sosyalist ve özgür bir kişilik inşa edilebilir. Uygarlığın hukuk düzeni içinde suç batağına dönüşen, yaşamının her alanı işgal edilen, parçalanmış toplum gerçekliği ancak sosyalist ahlak düzeni ile bu kıskançlık kurtulabilir.

3. Kadın, cins kırımı ve ahlak: Evrim sürecindeki en büyük halkalardan biri canlılar dünyasında eril-dişil ayrımın ortaya çıkmasıdır. İki cins arasındaki tek bir kromozom farklılığı muazzam bir çeşitlilik yaratmıştır. Doğadaki dişil türün kadınlaşma öyküsü ise insan doğasının toplumsallaşması ile ilintilidir. Kadın, özgün düşünce dünyası, ahlak kuralları, kültürel etkinlikler ile hem kendi cinsini yaratmış hem de toplumu bir bütün olarak kaplayıp, erkeğe de insanlığını kazandırmıştır. İlk toplumsal örgütlenme biçimlerindeki bu diyalektik birliktelik, kastik katil grupların saldırılarıyla kölelik düzenine dönüşmüştür. Toplumsal sorunların tümünün kökeni bu çatışmaya bağlıdır. Tarih dediğimiz olgu, komünal toplum ve egemen erkek erki (uygarlık, devlet vs.) arasındaki çatışmaların, gerilimlerin bir tezahürüne dönüşmüştür. Bu çatışma düzleminde en çok darbeyi alan kadının öz kimliği, özgürlüğü, ahlaki değer yargıları olmuştur. İlk “nomos” koyucusu olan kadın “namus” anlayışının kurbanı haline gelmiştir. Kapitalist Modernite çağında bu namus anlayışının bile ötesinde bir durum söz konusudur. Kadın kadınlığını unutmuş, sahte özgürlük anlayışıyla en küçük yapı taşına kadar pazarlanan bir metaya dönüşmüştür. Birbirine yabancılaşan iki cins, karşıtlaşan toplum düzleminde iki kutba yerleştirilmiştir. Pornografik ilişki biçimleri, fuhuş sarmalı toplumu bir örümcek ağ gibi kuşatmıştır. Yaşanan bir soykırımdır ve bu soykırım gerçekliği çocuk dünyasına kadar sirayet etmiştir. Toplumsallığın, değer yargılarının, özgürlük bilincinin kazanıldığı çocukluk ve gençlik evresi ne yazık ki yozlaşmanın gerçekleştiği bir aşamaya gelmiştir. Tüm bunların sonucunu da maalesef yaşıyoruz. Toplumu bu kıskançlıktan kurtaracak olan şey ise kadın özgürlüğünün kazanılmasıdır. Kadın öz örgütlüğünü kurarak tüm toplumu kapsayan, demokratikleştiren, komünalleştiren ve böylece özgürleştiren misyonun yeniden sahibi olmalıdır. “Kom” kültürünün ve komünal yaşamın inşası kadın ahlakıyla mümkündür. Birbirine kırdırılan, yabancılaştırılan kadın-erkek cinsi bu ahlaki uzlaşıyla yeniden diyalektik karakterini kazanabilir. Komünal toplumun iç örgütlülüğünde çevresi ile ilişkisinde, doğa ile uyumunda esas alacağı da bu ahlaki düşünce, yeni toplumsal uzlaşma karakteridir. Gelecek kuşakların selameti de bu ahlaki normların kazanılmasına bağlıdır.

Sonuç Yerine;

Abdullah Öcalan; “Olgunun karakteri onun var olma ve var kılma diyalekti üzerinden şekillenir” der. Demokratik modernitenin karakteri de sosyalist, demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü varoluşuyla ilintilidir. Kapitalist modernitenin yıkımları bu karakterin inşası ile aşılabılır ve bu bir tercih değil bir zorunluluktur. Var olan konjonktür de bu bir hayal, ulaşılması zor bir şey gibi görülebilir. Ancak unutulmamalıdır ki tüm toplumsal zihniyetleri, disiplinleri insan yaratmıştır ve insan tarafından yıkılabilir. Elbette zorlukları vardır. Bin yılların kodlarını aşmak, her an saldırı altındayken yeniden inşayı gerçekleştirmek kolay olmayabilir. Fakat bu zorlukları imkansız olgular olarak ele almak; milyarlarca yıllık doğa diyalektiğini görmezden gelmektir, insan iradesine ve toplumun gücünü yok saymaktır. I. Silone'nin dediği gibi; “Özgürlük size armağan edilmiş bir şey değildir. İnsan diktatörlükle yönetilen bir ülkede yaşayabilir ve özgür olabilir. Bunun için diktatörlüğe karşı bir yaşam sürmek yeterlidir. Ancak kendi kafasıyla düşünen insan özgür insandır. İnandığı şey adına kavga eden insan tam olarak özgür insandır. İnsan kendi özgürlüğünü başkalarından dilenemez. Özgürlüğü elde etmek gerekir.” Özgür insan ve özgür toplumun inşası da sadece ütopya değildir. Toplumsal ahlak ve politika ile, zihniyetin demokratik ilkeler çerçevesinde biçimlendirilmesi ile, eğitimle, kom kültürüne dönüşle gerçekleştirilebilir bir ülküdür. Yeter ki istem ve emek olsun...

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Şiddetin Ontolojisi: Kastik Katilden Algoritmik Tahakküme

Gülizar İpek

*“Kastik katil, Tanrı-Kral olarak kendini ilan eder,
kadını köleleştirir, komünü dağıtır.”*

Abdullah Öcalan

Şiddet kavramı çoğu zaman fiziksel saldırıyla özdeşleştirilse de kapsamı bununla sınırlı değildir. Dildeki cinsiyetçi ifadeler, ekonomik bağımlılık ilişkileri, ev içi görünmez emek, mobbing, cezasızlık politikaları ve medyanın kadın düşmanı söylemleri, şiddetin gündelik yaşamda sıradanlaştırılmış biçimleridir. Bu yönüyle şiddet; bireyleri ve toplulukları baskı altına almak, sınırlandırmak, sessizleştirmek ve iradelerini yok saymak amacıyla işleyen tüm zor biçimlerini kapsayan çok katmanlı bir iktidar pratiğidir. Dahası şiddet, yalnızca bireysel davranışlara indirgenemeyecek ölçüde tarihsel olarak örgütlenmiş, kurumsallaşmış ve siyasal bir akıl tarafından süreklileştirilmiş bir tahakküm rejimidir. Bu nedenle şiddeti anlık öfke patlamaları ya da istisnai olaylar üzerinden okumak, onu üreten yapısal sistemi görünmez kılar. Şiddetin ilk faili, ilk yöneldiği beden ve ilk meşrulaştırma biçimi kavranmadan, bu rejimin bütünüyle anlaşılması mümkün değildir.

Antik çağlardan itibaren ataerkil toplum örgütlenmesi, şiddeti sözde “toplumsal düzeni” koruyan bir denetim dili olarak üretmiş; kadın bedeni ise hem kutsallaştırılan hem de şeytanlaştırılan, fakat her

durumda denetlenmesi gereken merkezi bir alan olarak konumlandırılmıştır. Öcalan (2025), bu tarihsel sürekliliği “kastik toplumsal katil” kavramıyla açığa çıkarır. Kastik katil, bireysel bir suçlu figüründen ziyade, Neolitik dönemde ortaya çıkan, devletli uygarlıkla birlikte güçlenen ve kutsallaştırılarak dokunulmaz hâle getirilen tarihsel bir yok etme aklını ifade eder. Bu akıl, yalnızca öldürmez; öldürmeyi meşrulaştırır, bastırmayı normalleştirir ve itaati içselleştirir. Böylece şiddet, istisnai bir araç olmaktan çıkarak toplumsal düzenin kurucu ilkesine dönüşür; kadın bedeni ise bu düzenin ilk ve asli denetim alanı hâline gelir.

Öcalan’a (2025) göre insanlığın en eski toplumsal formu, Neolitik dönemde ortaya çıkan kadın merkezli anacıl komündür. Şiddetin tarihi, klasik sınıf çatışması okumalarından ziyade, kastik katilin kadını bu komünden koparması üzerinden okunmalıdır. Avcı-toplayıcı toplulukların görece eşitlikçi ve özgür yapısı, yerleşik hayata geçişle kendiliğinden çözülmemiştir; aksine bu geçiş, zor, baskı ve karşı-devrimci müdahalelerle şekillenmiştir. Toprağa bağlanma, insanın yaşam alanının daraltılması ve denetim altına alınması anlamına gelmiş; bu süreçte cinsiyet temelli iş bölümü temel bir denetim tekniği olarak devreye sokulmuştur. Kadının eve, doğurganlığa ve üretime bağlanması, erkek egemenliğinin ve kastik düzenin kalıcı zeminini oluşturmuştur. Bu nedenle Neolitik dönem, hem kadın merkezli komünal

yaşamın tarihsel imkânını hem de bu imkânın gasp edilmesini birlikte barındıran çelişkili bir eşik olarak değerlendirilmelidir.

Komünün tasfiyesiyle birlikte kadın, doğuran, besleyen ve toplumu ayakta tutan kurucu özne konumundan çıkarılarak mülkiyet nesnesine indirgenmiştir. Bu dönüşüm, basit bir güç gaspı değil; ontolojik bir kopuştur. Erkek avcı kulübünün, metaforik olarak obsidyen bıçaklarla komünlere yönelttiği saldırı, şiddetin toplumsal düzenin kurucu ilkesi hâline geldiği tarihsel kırılmayı ifade eder.

Şiddetin tarihi, klasik sınıf çatışması okumalarından ziyade, kastik katilin kadını bu komünden koparması üzerinden okunmalıdır

Göbeklitepe ve Karahantepede ki tapınak mimarisi ve semboller, kadın merkezli üretken yaşamın yerini erkek egemen, savaş ve ölüm merkezli bir düzenin aldığını gösteren somut izlerdir. Öcalan (2025), bu tapınak kültürünü kastik toplumun ideolojik ifadesi olarak değerlendirir. Bu süreç yalnızca fiziksel zorla sınırlı kalmamış; kastik katil, kendini Tanrı-Kral ve kutsal otorite biçimleri altında örgütleyerek tarihsel süreklilik kazanmıştır. Sümer mitolojisindeki İnanna-Enki anlatısı, bu gaspın simgesel düzeydeki ifadesidir. İnanna, üretimi, dili, hukuku ve toplumsal düzeni kuran asli özne olarak betimlenirken; Enki, hiyerarşik ve merkezi iktidarın sembolüdür. “Me”lerin hileyle ele geçirilmesi, kadın emeğinin, bilgisinin ve toplumsal kuruculuğunun erkek egemen iktidar tarafından gasp edilmesinin mitolojik anlatımıdır. Öcalan’a (2025) göre bu sahne, devletli uygarlığa geçişin ve erkek egemenliğinin kurucu anını temsil eder.

Kadının tasfiyesi, mitolojik anlatılarla sınırlı kalmamış; eve kapatılma, ailenin ilk siyasal birim olarak inşası ve ahlak söylemleriyle kurumsallaşmıştır. M.Ö. 1600’lerden itibaren aristokratik devrimler ve istilalar, anacıl toplum yapısını çözmüş; kadını tanrıça konumundan saray kadınına, ardından eve hapsedilen

bir varlığa indirgemıştır. Zerdüş gelenekten İbrahimî dinlere uzanan süreçte aile, şiddetin üretildiği ilk siyasal mekân hâline gelmiştir. Böylece kadın, toplumun üretici öznesi olmaktan çıkarılarak erkeğin mülkiyet nesnesine dönüştürülmüş; bu düzen modern çağda evliliğin romantikleştirilmiş söylemleri altında sürdürülmüştür. Sonuç olarak şiddet, özellikle Sümerlerle simgeleşen devletli uygarlıkla birlikte yaşamı düzenlemenin, denetlemenin ve gerektiğinde yok etmenin temel aracı hâline gelmiştir. Devlet, varlığını sürdürebilmek için şiddeti merkezileştirmiş; kimin yaşayacağına, kimin dışlanacağına ya da susturulacağına karar veren bu akıl, şiddeti görünür ya da görünmez biçimlerde gündelik yaşamın parçası hâline getirmiştir.

Kadınlara yönelik şiddetin en görünür ve doğrudan biçimi fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet, kadın bedenini korku ve itaat rejimi altında tutmayı amaçlayan sistematik bir denetim mekanizması olarak işler. Darp, zorla alıkoyma, tehdit ve öldürme vakaları, bu şiddetin bireysel öfke patlamalarıyla açıklanamayacağını; aksine patriyarkal iktidar ilişkileri içinde süreklilik kazanan yapısal bir pratik olduğunu ortaya koyar. Savaş ve çatışma koşullarında fiziksel şiddet kitlesel ve açık bir nitelik kazanır; bombardımanlar, zorla yerinden etmeler ve infazlar sırasında kadın bedeni doğrudan hedef hâline gelir. Gazze, Suriye, Sudan ve Kürdistan’daki örnekler, kadın bedeninin savaşın hem hedefi hem de taşıyıcısı konumuna yerleştirildiğini gösterir. Ancak fiziksel şiddet, savaşla sınırlı değildir. En yoğun ve görünür biçimini çatışma koşullarında alsa da gerçekte gündelik yaşamın merkezinde yer alan ve meşrulaştırılarak süreklileştirilen bir iktidar pratiğidir. Kadınlar özellikle ev ve aile gibi sözüm ona “özel alanlar” içinde, şiddetin gizlendiği ve cezasız bırakıldığı koşullarda yoğun biçimde fiziksel şiddete maruz kalır. Bu durum, şiddetin kamusal alana özgü bir istisna değil; patriyarkal düzen tarafından gündelik yaşamda üretilen yapısal bir olgu olduğunu ve iktidarın en görünmez fakat en kalıcı biçimlerinden biri olarak işlediğini gösterir. Bununla birlikte fiziksel şiddet, şiddet rejiminin yalnızca görünen yüzüdür; bu rejimi sürdürülebilir kılan başka şiddet biçimleri de vardır. Bunlardan biri de cinsel şiddettir.

Cinsel şiddet, kadın bedenini doğrudan hedef alan, denetleme ve cezalandırma işlevi gören, iktidarın en

derin ve sistematik şiddet biçimlerinden biridir. Bu şiddet ne bireysel sapmalarla ne de savaş koşullarının kaçınılmaz bir sonucu olarak açıklanabilir; aksine kadın bedenini aşağılamayı, denetim altına almayı ve kolektif iradeyi kırmayı amaçlayan bilinçli bir iktidar aracıdır. Savaş ve çatışma koşullarında cinsel şiddet en yoğun ve görünür hâline ulaşır. Kadın bedeninin savaş ganimeti olarak konumlandırılması, zorla alıkoyma, cinsel köleleştirme ve zorla evlendirme gibi pratiklerle kurumsallaşır.

Cinsel şiddet, kadın bedenini doğrudan hedef alan, denetleme ve cezalandırma işlevi gören, iktidarın en derin ve sistematik şiddet biçimlerinden biridir

---

Ézidî kadınların IŞİD tarafından kaçırılması, Bosna'daki sistematik tecavüz kampları ve Kongo ile Sudan'daki yaygın cinsel saldırılar, cinsel şiddetin savaşın yan ürünü değil, bizzat yöntemi olduğunu açıkça gösterir. Bu bağlamda kadın bedeni, bireysel değil; toplumu aşağılamanın ve sindirmenin simgesel alanına dönüştürülür. Ancak cinsel şiddet savaşla sınırlı değildir. Savaşlarda en uç biçimleriyle açığa çıkan bu şiddet, gündelik yaşamda daha örtük, normalleştirilmiş ve süreklileşmiş formlarda varlığını sürdürür. Taciz, zorla evlendirme, evlilik içi cinsel zorlamalar, namus söylemleri ve beden üzerindeki sürekli denetim, cinsel şiddetin gündelik hayatta nasıl sistematikleştiğini gösterir. Çoğu zaman ahlak, aile ve kültürel normlar aracılığıyla meşrulaştırılan bu şiddet, kadın bedenini kesintisiz bir tehdit ve itaat rejimi altında tutar. Böylece cinsel şiddet, yalnızca bedensel bir ihlal değil; toplumsal hafızayı, kadınların özneleşme imkânlarını ve kolektif direnci hedef alan politik bir yıkım aracına dönüşür.

Ekonomik şiddet, kadın bedenini yaşamın maddi olanaklarından sistematik biçimde dışlayan ve bağımlı hâle getiren yapısal bir şiddet biçimidir. Kadınların yoksulluğa mahkûm edilmesi, güvensiz çalıştırılması, bakım emeğine zorlanması ve üretim

süreçlerinden dışlanması yoluyla işler. Çoğu zaman “doğal iş bölümü” ya da “ekonomik zorunluluk” söylemleriyle meşrulaştırıldığı için görünmez kılınır. Oysa kadınların ekonomik bağımsızlığının engellenmesi ve yoksulluğun kadınlaştırılması, onları diğer şiddet biçimlerine açık hâle getiren bilinçli bir iktidar pratiğidir. Bu yönüyle ekonomik şiddet, yalnızca bir eşitsizlik değil; kadınların hareket alanını daraltan, karar alma gücünü zayıflatan ve yaşamlarını denetim altına alan yapısal bir kuşatmadır. Savaş ve çatışma koşullarında ekonomik şiddet en sert ve görünür biçimine ulaşır. Zorunlu göç, mülksüzleştirme, işsizlik ve insani yardımlara bağımlılık, kadın bedenini hayatta kalma mücadelesinin merkezine iter. Kadınlar hem kendi yaşamlarını hem de aile üyelerinin yaşamını sürdürmekle yükümlü kılınırken üretim ve mülkiyet alanlarının dışına itilir. Gündelik yaşamda ise bu şiddet, düşük ücretli ve güvensiz işlerde çalıştırılma, ev içi emeğin karşılıksız bırakılması, bakım yükünün tek taraflı olarak kadınlara yüklenmesi ve ekonomik karar mekanizmalarından dışlanma biçiminde süreklilik kazanır. Bu süreçte kadın bedeni, emeği görünmezleştirilen ve zamanı tüketilen bir varlığa indirgenir. Ekonomik şiddetin en kritik boyutu, diğer şiddet biçimleri için zemin oluşturmasıdır. Ekonomik bağımlılık, kadınların fiziksel ve cinsel şiddet karşısında itiraz etme, kaçma ya da yaşamlarını yeniden kurma imkânlarını ciddi biçimde sınırlar. Bu nedenle ekonomik şiddet, tek başına bir yoksulluk sorunu değil; kadın bedenini çoklu şiddet rejimleri içinde tutan kilit bir mekanizma olarak işler.

Sosyal şiddet, kadın bedeninin toplumsal yaşamdan sistematik biçimde sınırlandırılması, denetlenmesi ve görünmez kılınması yoluyla işleyen bir şiddet biçimidir. Doğrudan fiziksel saldırılarla değil; normlar, gelenekler, ahlak söylemleri ve toplumsal beklentiler aracılığıyla kadın bedenine nerede durması, nasıl davranması ve ne ölçüde var olabileceği dayatılarak kurulur. Bu süreçte kadın bedeni, sınırları başkaları tarafından çizilen ve sürekli gözetim altında tutulan bir toplumsal nesneye dönüştürülür. Gündelik yaşamda sosyal şiddet daha örtük ama süreklilik arz eden biçimlerde işler. Mahalle baskısı, dedikodu, itibarsızlaştırma, kamusal alanda taciz ile kadınların giyimine, davranışlarına ve sözlerine yönelik sürekli müdahaleler, bu şiddetin nasıl normalleştirildiğini

gösterir. Bu müdahaleler, kadınları kamusal yaşamdan geri çekilmeye zorlayarak görünürlüklerini sınırlar. Savaş ve çatışma koşullarında ise sosyal şiddet en sert ve en görünür hâline ulaşır. Kadınların kamusal alandan çekilmesi, eve kapatılması, hareket alanlarının daraltılması ve görünürlüklerinin tehdit olarak kodlanması, savaşın toplumsal düzeni yeniden kurma araçlarından biri hâline gelir. Bu bağlamda kadın bedeni, bireysel bir hedef olmanın ötesinde, topluma yöneltilmiş bir mesajın taşıyıcısı olarak kullanılır. Kadının susturulması ve itibarsızlaştırılması, kolektif iradeyi kırmanın etkili yollarından biri olarak işlev görür. Böylece sosyal şiddet, kadın bedenini hem savaş koşullarında hem de gündelik yaşamda kamusal alanın dışına iten süreklilik arz eden bir iktidar pratiği olarak işler ve özel savaş politikalarıyla doğrudan kesişir.

Özel savaş politikaları, toplumu yalnızca askeri yöntemlerle değil; psikolojik, kültürel ve toplumsal çözümler üzerinden kontrol altına almayı amaçlayan çok katmanlı bir iktidar stratejisidir. Bu savaş biçimi, doğrudan çatışmadan ziyade bir toplumu içeriden dönüştürmeyi, çözmeyi ve kendi özünden uzaklaştırmayı hedefler. Algıların yönlendirilmesi, duyguların manipüle edilmesi, düşünme biçimlerinin dönüştürülmesi ve hakikatle bağın koparılması; özel savaşın uzun erimli ve hesaplı araçlarıdır. Bu yönüyle özel savaş, yalnızca fiziki değil; aynı zamanda psikolojik, sosyal, kültürel ve ahlaki bir kuşatma biçimi olarak işler. Bu kuşatmanın en etkili ideolojik zeminlerinden biri tecavüz kültürüdür. Tecavüz kültürü, cinsel şiddetin münferit suçlar olarak değil; toplumsal normlar, dil, mizah, medya temsilleri ve cezazsızlık politikaları aracılığıyla olağanlaştırıldığı bir iklimi ifade eder. Özel savaş koşullarında bu kültür, kadın bedenine yönelen şiddeti meşrulaştıran, failin sorumluluğunu görünmez kılan ve mağduru suçlayan bir ideolojik aygıt olarak işlev görür. Kadına yönelik cinsel saldırının “kaçınılmaz”, “kışkırtılmış” ya da “özel alan meselesi” olarak sunulması hem bireysel direnci kırar hem de toplumsal tepkinin önünü keser. Böylece tecavüz, yalnızca bir suç değil; toplumun ahlaki dokusunu çürüten ve korkuyu kalıcılaştıran bir savaş tekniğine dönüşür.

Kadın bedeni, bu stratejinin merkezine yerleştirilir. Çünkü kadınların düşürülmesi, toplumun ahlaki,

kültürel ve politik direncinin kırılması anlamına gelir. Bu nedenle özel savaşta kadın bedeni, yalnızca bireysel bir hedef değil; toplumsal çözümlenin anahtarı olarak görülür. Kadını hedef almak, geleceği hedef almak demektir. Kürdistan coğrafyasında özel savaş politikaları, özellikle kadın bedeni üzerinden yürütülen uygulamalarla somutlaşmaktadır. Fuhuş ağlarının örgütlenmesi, uyuşturucu ticaretinin yaygınlaştırılması, taciz ve cinsel sömürü pratikleri; kadınları hem bireysel hem de toplumsal düzeyde düşürmeyi amaçlayan araçlar olarak devreye sokulmaktadır. Bu ağların çoğu zaman yerel suç yapılarıyla sınırlı kalmayıp, üniformalı kişiler ve güvenlik yapılarıyla bağlantılı biçimde korunup sürdürüldüğüne dair tanıklıklar, özel savaşın yapısal niteliğini açığa çıkarır.

Ekonomik şiddetin en kritik boyutu, diğer şiddet biçimleri için zemin oluşturmalarıdır

---

Ekonomik yoksunluk, tehdit, şantaj ve fiziksel şiddet yoluyla kadınların bu ağlara sürüklenmesi; ardından ahlaki yargılarla itibarsızlaştırılarak yalnızlaştırılmaları, özel savaşın çift yönlü işleyişini gösterir. Tecavüz kültürü tam da bu noktada devreye girer: Kadınlar hem cinsel şiddete maruz bırakılır hem de bu şiddetin sorumluluğu onlara yüklenerek susturulur. Benzer biçimde çocuklar ve gençler de özel savaşın hedefindedir. Uyuşturucunun özellikle genç nüfus arasında yaygınlaştırılması, gençlerin apolitik, umutsuz ve bağımlı hâle getirilmesi; toplumsal sürekliliği koparmaya yönelik bilinçli bir stratejidir. Bu bağlamda özel savaş, münferit suçlardan ya da ahlaki çöküşlerden ibaret değildir. Toplumun ahlaki, kültürel ve politik değerlerine yönelen kapsamlı bir saldırdır. Kadın bedeni üzerinden yürütülen cinsel sömürü, tecavüz ve itibarsızlaştırma politikaları, bu savaşın en yakıcı fakat en görünmez boyutlarından biridir. Özel savaş, açık bir fail ya da cephe yaratmaksızın işler; şiddeti gündelik hayatın içine yayar, suçun ve sorumluluğun izini belirsizleştirir. Bu nedenle özel savaşı teşhir etmek, yalnızca yaşanan suçları değil; bu suçları mümkün kılan tecavüz kültürünü ve onu

besleyen yapısal-siyasal aklı açığa çıkarmayı zorunlu kılar.

Kadına yönelik şiddetin en incelmış ve en kalıcı biçimlerinden biri duygusal (psikolojik) şiddettir. Duygusal şiddet, kadın bedenini doğrudan fiziksel saldırılarla değil; duygu, deneyim ve anlam dünyası üzerinden kuşatan, bedende iz bırakmadan işleyen ancak etkileri bakımından son derece yıkıcı bir şiddet rejimidir. Bu şiddet biçimi, kadını yalnızca dövülen ya da öldürülen değil; kendini suçlu, eksik ve değersiz hisseden bir özneye dönüştürerek işler. Görünmezliği ölçüsünde güçlü ve süreklidir; kadınların sınır koyma, itiraz etme ve kendini koruma kapasitesini aşındırarak onları diğer şiddet biçimlerine açık hâle getirir. Gündelik yaşamda duygusal şiddet; küçümseme, yok sayma, suçluluk yükleme, değersizleştirme ve sürekli sorgulama yoluyla kurulur. Kadınların deneyimlerinin “abartı”, “yanlış anlama” ya da “fazla duygusal olma” söylemleriyle geçersizleştirilmesi, onların kendi algılarından şüphe etmelerine neden olur. Bu süreçte denetim yalnızca dışsal değil; içselleştirilmiş bir mekanizmaya dönüşür. Duygusal şiddetin en yıkıcı yönü de tam olarak bu içselleştirme sürecidir.

Savaş ve çatışma koşullarında duygusal şiddet, bireysel olmaktan çıkarak kolektif bir disiplin aracına dönüşür. Kadınlardan sessizlik, dayanıklılık ve acıya katlanmaları beklenir; yas, travma ve korku “doğal kader” olarak sunulur. Bu beklenti, kadınların yaşadıkları yıkımı dile getirmelerini engellediği gibi, şiddetin sorgulanmasını da bastırır. Böylece duygusal şiddet, savaşın yalnızca bedenleri değil; duyguları, yas tutma biçimlerini ve konuşma hakkını da denetlediğini açığa çıkarır. Duygusal şiddet, diğer tüm şiddet biçimleriyle doğrudan iç içedir. Fiziksel ve cinsel şiddet bu yolla normalleştirilir; ekonomik ve sosyal şiddet ise katlanılabilir hâle getirilir. Butler’ın (2014; 2019) normatif düzen analizlerinin de gösterdiği üzere, iktidar yalnızca bedenleri değil; hangi duyguların meşru, hangi deneyimlerin dile getirilebilir olduğunu da belirler. Kadınların öfkesi tehdit olarak kodlanırken, acıya katlanmaları erdemleştirilir. Bu nedenle duygusal şiddet, şiddetin sürekliliğini sağlayan en kritik bağlayıcı mekanizmalardan biridir. Bu şiddet biçimi ne yalnızca savaş koşullarına özgüdür ne de gündelik yaşamla sınırlıdır. Savaşlarda yoğunlaşarak kolektif bir baskı aracına dönüşür; gündelik yaşamda

ise sessiz, görünmez ve süreklilik arz eden biçimlerde varlığını sürdürür. Günümüzde ise bu şiddet biçimleri dijital çağla birlikte yeni bir aşamaya evrilmiş ve algoritmik teknolojiler aracılığıyla daha soyut, daha görünmez ama daha süreklilik taşıyan bir karakter kazanmıştır.

Kastik Katilin Modern Maskesi: Algoritmik Şiddet

Kadınlar tarih boyunca yalnızca fiziksel şiddetin değil; bilgi, söylem, hukuk, ahlak ve nihayetinde teknoloji aracılığıyla örülen çok katmanlı iktidar rejimlerinin de hedefi olmuştur. Bu iktidar rejimleri, Michel Foucault’nun (1992) kavramsallaştırdığı biyopolitikanın klasik biçimleriyle tarihsel olarak şekillenmiş; bedenlerin nasıl yaşaması gerektiğini, nerede duracağını ve nasıl davranacağını belirleyen disiplin ve düzenleme mekanizmaları aracılığıyla kurumsallaşmıştır. Bu bağlamda şiddet, modern dünyada artık yalnızca doğrudan öldürme ya da fiziksel zor kullanımıyla sınırlı değildir. Aksine, yaşamı düzenleyen, denetleyen ve normalleştiren bir iktidar tekniği olarak işler. Foucault’nun iktidar analizleri, şiddetin bu dönüşümünü anlamak için temel bir kavramsal çerçeve sunar. Foucault’ya (1992) göre modern iktidar, klasik egemenlik biçimlerinde olduğu gibi “öldürme hakkı” üzerinden değil; yaşamı yönetme, üretme ve düzenleme kapasitesi üzerinden işler. Bu süreçte bedenler disipline edilir, nüfuslar istatistiksel olarak düzenlenir, arzular ve davranışlar yönlendirilir. Şiddet, görünür zor kullanımından ziyade, yaşamın nasıl yaşanması gerektiğini belirleyen normlar aracılığıyla etkili olur. Kadın bedeni ise bu biyopolitik rejimlerin merkezinde konumlanır. Doğurganlık, aile, annelik ve ahlak ekseninde kurulan denetim mekanizmaları, kadının bedenini kamusal bir yönetim nesnesine dönüştürür. Bu iktidar biçimi çoğu zaman kan dökmez; ancak yaşamı kuşatarak, daraltarak ve normalleştirerek yavaş yavaş tüketir. Böylece kadın bedeni, biyopolitikanın hem hedefi hem de taşıyıcısı hâline gelir.

Biyopolitikanın sınırları ve şiddetle ilişkisi, Achille Mbembe’nin (2019) nekropolitika kavramıyla birlikte daha da görünür hâle gelir. Nekropolitika, iktidarın yalnızca yaşamı yönetmekle kalmayıp,

kimin yaşayacağına, kimin ölebileceğine ve hangi ölümlerin yas tutulabilir sayılacağına karar verdiği siyasal rejimleri ifade eder. Devletin koruma mekanizmalarının sistematik biçimde işlememesi, cezasızlık politikalarının sürekliliği ve kadınları sürekli risk altında bırakan toplumsal koşullar, kadın yaşamının politik bir tercih olarak gözden çıkarıldığını açıkça göstermektedir. Bu nedenle kadınlara yönelik şiddet biçimleri, birbirinden bağımsız değil; iç içe geçmiş ve süreklilik kazanan bir şiddet rejimi olarak işler.

Özel savaş, yalnızca fiziki değil; aynı zamanda psikolojik, sosyal, kültürel ve ahlaki bir kuşatma biçimi olarak işler

---

Kadınların katledilmesi, kaybedilmesi, korunmaması ya da hukuki olarak yok sayılması; modern devletin kadın bedenine yönelik ölüm siyasetinin somut tezahürleridir. Bu bağlamda kadın bedeni, modern devlet ve toplumsal düzen tarafından hem yaşamı düzenlenen hem de gerektiğinde gözden çıkarılabilen bir alan hâline getirilir. Dolayısıyla biyopolitika ile nekropolitika, birbirinden kopuk değil; aksine, kadın bedeni üzerinde eşzamanlı ve iç içe geçen iktidar süreçleri olarak işler. Dijital çağla birlikte ise bu süreçler yalnızca genişlememiş, aynı zamanda derinleşmiştir. Biyopolitik ve nekropolitik denetim biçimleri, dijital teknolojiler ve algoritmik rejimler aracılığıyla daha görünmez, daha sürekli ve daha sofistike bir karakter kazanmıştır. Kadın bedeni, bu yeni dönemde yalnızca disipline edilen ya da dışlanan bir beden değil; aynı zamanda veri olarak işlenen, sınıflandırılan ve yönetilen bir biyopolitik–nekropolitik nesneye dönüşmüştür.

Öcalan'ın (2025) kastik katil çözümlemesi, şiddetin yalnızca geçmişe ait ilkel bir olgu değil; tarihsel süreklilik içinde biçim değiştirerek bugüne taşınan bir iktidar aklı olduğunu ortaya koyar. Neolitik dönemden itibaren kadın bedenini ve toplumsallığını hedef alan bu tarihsel şiddet aklı, modern çağda yeni araçlar

ve mekânlar edinerek biyopolitika ve nekropolitika rejimleri aracılığıyla yeniden örgütlenmiştir. Günümüzde ise algoritmalar, veri sistemleri ve görünürlük rejimleri, kastik katilin çağdaş biçimleri olarak işlev görmekte; kadın bedenini hem görünür kılmakta hem de denetim altına almaktadır. Başka bir ifadeyle kastik katil, tarih boyunca biçim değiştirerek varlığını sürdürmüş; moderniteyle birlikte en sofistike maskesini edinmiştir.

Bu yeni evrede, obsidyen bıçakların yerini algoritmalar almış; doğrudan fiziksel zorun yerine bireyselleştirme, veri üretimi ve sürekli gözetim mekanizmaları devreye sokulmuştur. Toplum, dijital teknolojiler aracılığıyla parçalanmakta, ölçülmekte ve veri hâline getirilerek denetim altına alınmaktadır. Tarafsızlık ve nesnellik iddiasıyla işleyen algoritmik sistemler, tahakkümü görünmez kılarken toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretmekte ve derinleştirmektedir. Bu nedenle, dijital teknolojiler içinde işleyen bu iktidar pratiği algoritmik şiddet olarak tanımlanabilir. Kadın bedeni, artık tapınakta ya da evde değil; ekranlarda, veri setlerinde ve algoritmik sınıflandırmalar içinde denetlenen bir alana dönüşmüştür. Algoritmik şiddet, klasik anlamda fiziksel zor kullanmaz; veri toplama, sınıflandırma, sıralama ve görünürlük rejimleri aracılığıyla işler. Kadınlar, yalnızca açık ve yazılı kurallarla değil; algoritmaların görünmez düzenlemeleriyle de kuşatılmıştır. Algoritmalar, hangi bedenlerin görünür olacağına, hangi seslerin dolaşıma gireceğine ve hangi deneyimlerin değerli sayılacağına karar veren yeni düzenleyici mekanizmalar hâline gelmiştir. Bu yönüyle algoritmalar, salt teknik araçlar değil; nüfusları, bedenleri ve davranışları yöneten biyopolitik aygıtlar olarak işlev görür.

Dijital çağ, kadın bedenini yalnızca temsil düzeyinde değil; onu kuşatan iktidar ilişkileri, norm üretim süreçleri ve denetim mekanizmaları aracılığıyla köklü biçimde dönüştürmüştür. Kadın bedeni artık yalnızca fiziksel bir varlık ya da kültürel bir simge değil; dijital platformlarda sürekli ölçülen, sınıflandırılan, sıralanan ve yeniden üretilen bir veri alanına dönüşmüştür. Bu bağlamda kadın bedeni, “meta-beden” ya da “verisel beden” olarak adlandırılabilen yeni bir ontolojik düzleme yerleşmiştir. Algoritmik sistemler, kadınların neye baktığını ya da neyi beğendiğini kaydetmekle kalmaz; aynı zamanda nasıl görünmeleri, nasıl

konuşmaları ve nasıl temsil edilmeleri gerektiğine dair normlar üretir. Bu dönüşümle birlikte görünürlük, bireysel bir tercih olmaktan çıkarak platform mantıkları tarafından düzenlenen zorunlu bir performans alanına dönüşmüştür. Dijital çağdaki kadın bedeni, artık görünmek için değil; algoritmik olarak görünür kılınmak için şekillenen bir bedendir. Görünürlüğün özgürleştirici bir imkân olmaktan çıkarak normatif bir zorunluluğa dönüşmesi, algoritmik şiddetin en incelmış ve en kalıcı etkilerinden birini oluşturmaktadır.

Kadınlar, yalnızca açık ve yazılı kurullarla değil; algoritmaların görünmez düzenlemeleriyle de kuşatılmıştır

---

Han'ın (2019) şeffaflık toplumu kavramsallaştırması, dijital çağda görünürlüğün nasıl bir özgürlük alanı olmaktan çıkıp zorunlu bir norm hâline geldiğini açıklamak için güçlü bir kuramsal çerçeve sunar. Han'a göre çağdaş toplum, "her şeyin görünür olması gerektiği" yönünde baskılayıcı bir kültür üretir; görünmeyen ise eksik, şüpheli ya da değersiz olarak kodlanır. Şeffaflık, özgürleşme vaadiyle sunulsa da gerçekte öznenin kendini sürekli açığa çıkarmasını talep eden yeni bir denetim rejimi üretir. Bu rejim, özellikle kadın bedeni üzerinde iki katmanlı bir baskı yaratır: patriyarkanın tarihsel denetim biçimleri sürerken, algoritmik sistemlerin dayattığı görünürlük zorunluluğu bu baskıyı derinleştirir. Böylece kadın bedeni hem tarihsel hem de dijital iktidar biçimlerinin kesişim noktasında, sürekli optimize edilmesi ve sergilenmesi gereken bir nesneye dönüşür. Han'ın işaret ettiği üzere bu süreç, özgür irade yanılması altında işleyen içsel bir zorunluluk üretir.

Haraway'ın (2021) siborg kavramı, teknolojinin kadın bedeni üzerindeki bu yeni tahakküm biçimini kavramak açısından işlevseldir. Dijital filtreler, yapay zekâ destekli güzellik normları ve sürekli performans beklentisi, kadın bedenini teknik ve estetik bir rejime eklemler. Kadın, bu süreçte kendi dijital temsillerinin

öznesi olmaktan çıkar; algoritmik estetik normların taşıyıcısına dönüşür. Görünürlük bu noktada hem teşhir hem de denetim anlamı kazanır. Bu görünürlük zorunluluğu, Butler'ın (2014; 2019) toplumsal cinsiyetin performatifliği kavramı çerçevesinde daha derinlikli biçimde anlaşılabilir. Butler'a göre toplumsal cinsiyet, sabit bir kimlik değil; normatif tekrarlar yoluyla sürekli yeniden üretilen bir performanstır. Dijital mecralar, bu performatif tekrarın yoğunlaştığı ve hızlandığı alanlara dönüşmüştür. "İdeal kadın", artık yalnızca bedensel özelliklerle değil; dijital veri izleriyle tanımlanır. Kadının neyi beğendiği, kimi takip ettiği ya da ne zaman çevrimiçi olduğu gibi veriler, bedeni teknik bir mülkiyet nesnesine dönüştürür; bu mülkiyetin sahibi ise kadın değil, algoritmadır. Dijital normlara uymayan kadınlar, bireysel saldırılardan çok, yapısal bir disiplin mekanizması olarak işleyen sözlü şiddet, linç ve hedef göstermelere maruz kalır.

Bu noktada Foucault'nun (1992) panoptikon metaforu, gözetim mantığını anlamak için temel bir çıkış noktası sunar. Panoptikon düzeninde birey, izlenip izlenmediğini bilmeden, izlenme ihtimalini içselleştirerek kendini denetler; gözetim, dışsal bir zor olmaktan çok içselleştirilmiş bir disiplin mekanizması olarak işler. Ancak dijital çağda gözetim bu tek yönlü yapı ile sınırlı kalmaz ve farklı biçimler olarak genişler. Sinoptikon aşamasında, azınlığın çoğunluğu izlemesi yerine, çoğunluğun azınlığı izlediği bir görünürlük rejimi ortaya çıkar. Günümüzde ise gözetim, panoptikon ve sinoptikon sınırlarını aşarak omniptikon biçimini almıştır. Omniptikon, herkesin herkesi izlediği, değerlendirdiği ve normatif olarak yargıladığı çok yönlü bir gözetim rejimini ifade eder. Bu düzende kadın bedeni, yalnızca devletin ya da kurumsal iktidarın değil; dijital kalabalıkların ve algoritmik sıralamaların eşzamanlı gözetimi altındadır. Kadın, artık dışsal bir zorlamayla değil; kendi performans ölçütleri, etkileşim sayıları ve dijital izleri üzerinden kendini denetler. Böylece gözetim, dışsal bir baskı olmaktan çıkar; öznenin kendi üzerinde kurduğu sürekli bir kontrol mekanizmasına dönüşür. Omniptik gözetim yalnızca bedeni değil, duyguları da hedef alır. Algoritmalar, beğeni, yorum ve izleme süreleri üzerinden kadınların duygusal haritalarını çıkarır. Bu veriler aracılığıyla kaygı, yetersizlik, suçluluk ve onaylanma ihtiyacını sürekli yeniden

üreten içerikler dolaşıma sokulur. Kadınlardan mutlu, güzel ve güçlü olmaları; ancak öfkelerini bastırmaları beklenir. Duygular, bireysel deneyimler olmaktan çıkarak biyopolitik ve psikopolitik bir denetim alanına dönüşür. Bu süreç, kadınların kendi duygularına yabancılaşmasına ve özneleşme kapasitelerinin aşınmasına yol açar.

İktidar akı çözülmedikçe, şiddetin yalnızca görünen biçimleriyle mücadele etmek yetersiz kalır

---

Bu dönüşümün yapısal zemini, Zuboff'un (2020) gözetim kapitalizmi kavramıyla açıklık kazanır. Gözetim kapitalizmi, insan davranışlarını veriye dönüştürerek öngörülebilir ve kârlı öznellikler üretmeyi amaçlayan bir rejimdir. Kadının fotoğrafı, sesi, bedeni ve dijital izi; davranışsal artı-değer üretiminin temel unsurlarına dönüşür. Bu bağlamda kadın bedeni üçlü bir sömürüye maruz kalır: Görsel sömürü (sürekli teşhir), duygusal sömürü (onaya bağımlılık) ve verisel sömürü (karşılıksız veri üretimi). Kadın bedeni, artık yalnızca temsil edilen değil; mülkiyeti kendisine ait olmayan bir verisel beden hâline gelir. Bu bütünlük içinde algoritmik şiddet, modern biyopolitikanın dijital çağdaki yeniden örgütlenmiş biçimi olarak ortaya çıkar. Şeffaflık rejimi, performatif zorunluluklar, algoritmik normlar ve gözetim kapitalizmi; kadın bedenini hem görünür kılan hem de denetim altına alan bütünlüklü bir iktidar mimarisi üretir. Algoritmik şiddetin en ayırt edici özelliği görünmezliği: fail belirsizdir, karar süreçleri opaktır. Ancak bu görünmezlik, şiddetin etkisini azaltmaz; aksine sürekliliğini güçlendirir.

Gündelik yaşamda algoritmik şiddet; kadın bedeninin aşırı cinselleştirilmesi ya da bastırılması, politik ve eleştirel kadın seslerinin algoritmik olarak geri plana itilmesi ve çevrimiçi linç pratiklerinin dolaylı biçimde teşvik edilmesiyle somutlaşır. Bu şiddet, duygusal şiddetle birleşerek kadınların kamusal ve politik varlığını daraltır. Savaş ve çatışma bağlamında ise algoritmik şiddet açıkça nekropolitik bir karakter kazanır. Hangi acıların görünür olacağına, hangi ölümlerin yastutulabilir sayılacağına algoritmalar karar

verir. Bu durum, Mbembe'nin (2019) nekropolitika kavramıyla birlikte düşünüldüğünde, dijital mekânın da yaşam-ölüm rejimlerinin kurulduğu yeni bir savaş alanına dönüştüğünü gösterir.

Kadın üzerindeki her baskı biçimi, binlerce yıllık erkek egemen uygarlığın süreklileştirdiği tahakküm sisteminin güncel bir katmanıdır. Bu nedenle dijital çağda kadın bedeni üzerinde kurulan denetim ne bütünüyle yeni ne de yalnızca teknolojik bir olgudur. Aksine patriyarkanın tarihsel kontrol mekanizmaları, dijital teknolojiler aracılığıyla yeni araçlar, yeni mekânlar ve yeni hızlar kazanarak yeniden örgütlenmiştir. Panoptikon, sinoptikon ve omnipitikon; bu tarihsel süreklilik içinde kastik katilin farklı evrelerde aldığı iktidar biçimleri olarak okunabilir. Bu bağlamda Öcalan'ın (2025) geliştirdiği "kastik toplumsal katil" kavramı, şiddetin tarihsel sürekliliğini kavramsal düzeyde görünür kılar. Zira tarih boyunca kadın bedenini hedef alan iktidar akı, özünü kaybetmeden yalnızca araç değiştirerek varlığını sürdürmüştür. Obsidyen bıçağın yerini algoritmaların, tanrı-kralın yerini yapay zekâ temelli karar mekanizmalarının, eve kapatmanın yerini ise dijital izolasyon ve görünürlük rejimlerinin alması bu dönüşümün somut göstergeleridir.

Göbeklitepe ve Karahantepedeki erkek figürleriyle simgelenen ilk ideolojik saldırı, bugün sosyal medya platformlarında estetik filtreler ve normatif beden kalıpları aracılığıyla yeniden üretilmektedir. Her filtre, kadın bedeninin doğal hâlini bir eksiklik olarak kodlayarak, onu sürekli düzeltilmesi ve optimize edilmesi gereken bir nesneye indirger. Bu yönüyle dijital estetik rejimler, İnanna'nın Me'lerinin çalınmasıyla başlayan kadın bilgisinin, yetkinliğinin ve özneleşme kapasitesinin gaspının çağdaş bir tekrarını temsil eder. Kısacası şiddetin mantığı değişmez; yalnızca kullandığı araçlar dönüşür. Kastik katil, tarihsel akış içinde biçim değiştirerek günümüze ulaşmış; bugün ise algoritmalar, veri rejimleri ve dijital normlar aracılığıyla kadın bedenini kuşatmaya devam etmektedir.

Komün: Göçebe Bedenle Yaşamın Yeniden İnşası

Şiddet, yalnızca olağanüstü dönemlere özgü geçici bir

olgu değil; kastik katilin yaşamı sistematik biçimde hedef aldığı ve kapitalist ilişkiler ile erkek egemen iktidar biçimleri içinde süreklilik kazanan yapısal bir tahakküm rejimidir. Fiziksel, cinsel, ekonomik, sosyal, duygusal ya da algoritmik biçimleriyle şiddet, tekil ya da rastlantısal değil; kastik katilin tarihsel olarak farklı formlarda yeniden üretilmesidir. Bu nedenle köleliği, tahakkümü ve şiddeti kurucu ilke hâline getiren iktidar aklı çözülmekçe, şiddetin yalnızca görünen biçimleriyle mücadele etmek yetersiz kalır. Asıl mesele, şiddeti teşhir etmekten öte, onun tarihsel ve yapısal kaynağına inmektir. Öcalan'ın (2025), Buda'ya atfettiği "sırtındaki hançer" metaforu bu durumu çarpıcı biçimde açığa çıkarır: "Sırtında hançer varken dünyayı, evreni, aileyi kutsamanın hiçbir anlamı yoktur; yapılacak tek şey hançeri çıkarmaktır." Bu metafor, şiddetin sonuçlarıyla değil, onu mümkün kılan tarihsel ve yapısal güçle yüzleşilmesi gerektiğini vurgular. Kastik toplumsal katil ile doğrudan mücadele edilmedikçe, şiddet ortadan kalkmayacak ve bu kanayan yara kapanmayacaktır. Dolayısıyla şiddete karşı mücadele, salt hukuki düzenlemelere ya da bireysel savunma ve cezalandırma mekanizmalarına indirgenemez; yaşamı koruyan, yeniden kuran ve sürdüren etik ve politik bir perspektife dayanmak zorundadır.

Şiddetin mantığı değişmez; yalnızca kullandığı araçlar dönüşür

---

Etik mücadele, şiddetin meşrulaştırıldığı ahlak, aile, devlet, piyasa ve teknoloji gibi tüm alanların sorgulanmasını içerir. Çünkü asıl şiddet, çoğu zaman dilde, hukukta, normlarda ve gündelik pratiklerde görünmez biçimde işlemektedir. Politik mücadele ise toplumsal ilişkilerin hiyerarşi yerine eşitlik, tahakküm yerine özgürlük temelinde yeniden örgütlenmesini gerektirir. Kadın özgürlüğü bu mücadelenin merkezindedir; zira kastik katilin tarihsel ve güncel varlığı en yoğun biçimde kadın bedeni üzerinde somutlaşır. Ancak kadın özgürleşmesi, yalnızca bireysel bilinçlenmeyle değil; kolektif örgütlenme ve ortak yaşam pratikleriyle mümkündür. Tam da bu

noktada komün, kadınların şiddetin tüm biçimlerine karşı geliştirebileceği en güçlü öz-örgütlenme ve öz savunma zeminlerinden biri olarak belirginleşir. Öcalan'ın (2025) perspektifinde komün, yalnızca ekonomik bir birliktelik değil; etik, politik ve toplumsal bir varoluş biçimidir. Toplumun kendini savunma ve yeniden kurma kapasitesinin asli kaynağıdır. Bu nedenle kastik katilin tarihsel olarak ilk hedefi, kadın merkezli komünal yaşam olmuştur. Komünün tasfiyesiyle birlikte şiddet, istisnai bir araç olmaktan çıkmış; toplumsal düzenin kurucu ilkesine dönüşmüştür. Kadının özne konumunun silinmesi, komünal bağların koparılması ve yaşamın merkezileştirilmesi, şiddetin kurumsallaşmasının zeminini oluşturmuştur. Dolayısıyla toplumun sırtına saplanan hançerin çıkarılması, ancak komünal bağların yeniden kurulmasıyla mümkündür.

Komünal yaşamın yeniden inşası, geçmişe ait romantik bir anlatı değil; şiddeti üreten iktidar aklının kaynağını hedef alan tarihsel bir müdahaledir. Komün, şiddetin ontolojik kaynağına karşı geliştirilen en eski ve en kalıcı karşı-toplumsallık biçimidir. Bu nedenle kadın özgürlüğü ile komün arasındaki bağ kopmazdır: Kadının özgürleşmesi komünün yeniden inşasını, komünün yeniden inşası ise şiddeti üreten tarihsel iktidar aklının çözümlenmesini ifade eder. Kadının özneleştiği ve toplumsal bağların yeniden örüldüğü bu zemin, yalnızca şiddeti sınırlamakla kalmaz; köleliği ve tahakkümü ortadan kaldıran bir toplumsal dönüşüm imkânı sunar. Kadın bedeni ise tarihin hiçbir döneminde bütünüyle durağan, edilgen ya da kapatılmış olmamıştır. En baskıcı koşullarda bile hareket kabiliyetini ve sınır aşma gücünü koruyan bir göçebe bedendir. Deleuze ve Guattari'nin (1990; 1993) göçebelik kavramsallaştırması, sabit kimliklere ve merkezî iktidarlara karşı bir varoluş biçimini ifade eder. Kadınların şiddet mekanizmalarını aşarken geliştirdiği direnç, bu göçebe niteliğin güncel bir tezahürüdür. Ev içinden kamusal alana, dijital platformlardan dağınık ama güçlü dayanışma ağlarına uzanan bu hareketlilik, yalnızca mekânsal değil; düşünsel, duygusal ve politik bir akıştır. Bu açıdan göçebe beden, kadının hem şiddet rejimlerinden kaçma hem de yeni yaşam biçimleri kurma kapasitesini ifade eder ve kadın özgürleşmesinin en yaratıcı potansiyellerinden birini barındırır.

Kara'nın (2017) "gösterge mezarlığı" metaforu, dijital çağda bu süreci açıklamak için işlevsel bir analitik çerçeve sunar. Dijital rejimler, kadın bedenini imgeler ve veriler yığınına dönüştürerek sabitlemeye ve denetim altına almaya çalışır. Ancak kadınların dijital alandaki direnci, bu sabitlemeyi sürekli bozar. Bu nedenle kadının özneleşmesi, yalnızca bireysel bir özgürlük arayışı değil; çok katmanlı şiddet mimarisine karşı tarihsel bir kopuş hareketidir. Bu dönüşüm, Jineoloji'nin vurguladığı kadın bilgisinin yeniden üretilmesi, xwebûn temelinde hakikatin kurulması, kamusal sözün toplumsallaştırılması ve dayanışma ağlarının örülmesiyle mümkün olur. Bugün TJA, TJK-E, Kongra Star ve NADA gibi yapılar, tarihsel olarak yeni değil; komünal yaşamı kuran kadın kolektif aklının çağdaş siyasal biçimleridir. Bu yapılar, kadınları pasif mağdurlar olarak değil; şiddeti üreten rejimlere karşı yaşamı savunan kurucu özneler olarak konumlandırır. Kadınların kurduğu bu komünal ağlar, kastik katil olarak işleyen şiddet rejimlerine karşı etik-politik bir mücadele zemini oluşturur ve kalıcı bir toplumsal alternatif sunar.

Sonuç olarak kastik katil, anacıl toplumda derin bir kırılmaya yol açan ve tarihin en büyük karşı devrimlerinden biri olarak okunması gereken bir iktidar hamlesidir. Kadına yönelik şiddet bu düzenin kurucu aracıdır. Günümüzde bu şiddet, dijital platformlar ve algoritmik sistemler aracılığıyla yeni biçimler kazanmıştır. Bu nedenle komün, yalnızca fiziksel mekânlarda değil; dijital alanda da yeniden düşünülmelidir. Veri kolektifleri, dijital dayanışma ağları ve kolektif denetim pratikleri, çağımızın komünal öz savunma biçimleri olarak düşünülebilir. Bu bağlamda, komün, tamamlanmış ya da sabit bir model değil; kadınların öncülüğünde sürekli kurulan, dönüştürülen ve genişleyen bir toplumsal mücadele hattıdır. Anacıl komünün tarihsel hafızası, bugünün dijital mücadele alanlarında yeniden canlanmakta; kadın bedeni üzerindeki tahakküme karşı hem maddi hem de sembolik düzeyde direniş üretmektedir. Bu nedenle komün, geçmişte kalmış bir toplumsal form değil; kastik katilin her yeni biçimine karşı güncellenen, yaşayan ve geleceğe açılan bir özgürlük imkânı olarak düşünülmelidir.

Kaynakça

- Bauman, Z., & Lyon, D. (2013). *Akışkan Gözetim* (Çev. E. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Butler, J. (2014). *Bela bedenler: Cinsiyet, söylem ve gerçekliğin sınırları* (C. Çakırlar & Z. Talay, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal eser: *Bodies That Matter*, 1993)
- Butler, J. (2019). *Cinsiyetin acısı: Feminizm ve kimliğin altını oymak* (İ. Erbay, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal eser: *Gender Trouble*, 1990)
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1990). *Kapitalizm ve Şizofreni Cilt I: Göçebe Bilimi İncelemesi* (A. Akay, Çev.). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1993). *Kapitalizm ve Şizofreni Cilt II: Bin Yayla* (A. Akay, Çev.). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Foucault, M. (1992). *Hapishanenin doğuşu: Gözetim altındaki toplum* (M. A. Kılıçbay, Çev.). İmge Kitabevi. (Orijinal eser 1975)
- Han, B.-C. (2019). *Şeffaflık Toplumu*. İstanbul: Kolektif Yayınları.
- Haraway, D. (2021). *Siborg manifestosu* (A. Ersoy, Çev.). Otonom Yayıncılık. (Orijinal eser 1985)
- Kara, Z. (2017). *Dijital habitus ve gösterge mezarlığı: Dijitalleşen toplumda temsil ve iktidar*. *Dijital Sosyoloji*, 3(2), 45-67.
- Mbembe, A. (2019). *Nekropolitika* (S. Kılıç, Çev.). İstanbul: Monokl Yayınları. (Orijinal eser: 2003)
- Okmeydan, S. B. (2017). *Postmodern Kültürde Gözetim Toplumunun Dönüşümü: 'Panoptikon'dan 'Sinoptikon' ve 'Omniptikon'a*. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 8(30), 45-72. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2017.5.003.x>
- Öcalan, A. (2025). *Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu*
- Özdel, G. (2012). *Foucault Bağlamında İktidarın Görünürlüğü ve Panoptikon ile İktidarın Gözü Göstergeleri*. *TOJDAC*, 2(1), 22-31.
- Zuboff, S. (2020). *Gözetim kapitalizmi çağı* (K. B. Yılmaz, Çev.). Okuyan Yayınları. (Orijinal eser 2019)

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Tarihsel Hafızadan Güncel Direniş

Gülay Tekin

İnsanın iktidarı elinde tutma arzusunun en yıkıcı ve acımasız tezahürü olan savaş yalnızca bedenleri değil; zihinleri, toplumsal ilişkileri ve gelecek kuşakların yaşam alanlarını da tahrip eder. Bu süreç, onu hem yaratıcı hem de yıkıcı bir varlık hâline getirir. Savaş, yalnızca bir çatışma veya güç mücadelesi olmaktan çıkar; toplumsal ve ontolojik bir krize dönüşür. Duygularımız, davranışlarımız ve dilimiz anlam arayışımızın tarihsel birikimi, insanın kendini ve dünyayı kavrama çabasıdır. Savaş ise anlam arayışındaki bir sapmanın, tahakküm ve kontrol isteğinin somutlaşmış hâlidir.

Barış ise pasif bir durum değil, sürekli üretilmesi gereken bir eylem, kolektif bir sorumluluk, toplumsal bilinçle beslenen bir yeniden inşa pratiğidir. İnsan toplumsal bir varlık olarak barış içerisinde yaşama eğilimi gösterir. İnsanın insanla, toplumun doğayla ve bireyin kendisiyle kurduğu yaşam kültürü kadın eksenli toplumsallığın sonucudur. Kadın doğayla dengeli ilişki kurar; topluluk da bu doğal dengenin parçası olarak eşit ve barışçıl bir yaşam sürdürür.

Savaş, kavramsal olarak insanlık tarihinin başlangıcından beri var olan bir olgu olarak görülür. Oysa ki yapılan araştırmalarda savaşın, insanlığın düzenli, yerleşik yaşama geçişi ve mülkiyet ilişkilerinin getirdiği kurumsallaşmalarla birlikte sistematik olarak geliştiğini göstermektedir. Arkeolojik ve antropolojik bulgular, uygarlık öncesi insan topluluklarında organize bir savaş veya kitlesel çatışma izine rastlanmadığını ortaya koyar. Nil Vadisi'nde MÖ 12. Yüzyıl öncesine ait bazı iskeletler olası erken çatışma örneklerini sunsa da

genel olarak paleolitik dönemde mağara resimlerinde de savaş betimlemeleri bulunmamaktadır.

Abdullah Öcalan'a¹ göre insanlık tarihindeki ilk örgütlü şiddet, birçok tarihçinin sandığı gibi doğal bir saldırganlık değil; avcı erkek zihniyetinin zamanla toplumsal örgütlenmeye sızmasıyla kurumsallaşan bir tahakküm biçimidir. Öcalan, avcı erkek figürünü sadece hayvan avlayan bir özne olarak değil; gücün, kurnazlığın ve öldürme tekniğinin ilk taşıyıcısı olduğu tespitinde bulunur. Av, sadece karın doyurma eylemi değil; iktidarın ilk provasası, "öldürme hakkı"nın meşrulaştırıldığı bir tarihsel başlangıçtır. Avcı kulüpleri olarak tanımladığı grupların zamanla kastik katil yapılara dönüştüğünü belirtir. Bu zihniyet, zamanla kendi topluluğunu da avlanabilir bir alana dönüştürmüştü; ilk hedef ise kadınlar olmuştur. Öcalan'ın da vurguladığı gibi kadın üzerindeki denetim, yalnızca cinsellik veya aile düzeniyle ilgili değildir; kadının üretici gücünün, yaşamı yeniden var eden kapasitesinin kontrol altına alınması, erkeğin kendi iktidarını güvence altına almasının ilk adımıdır. Bu nedenle şiddet, erkek bedeninin biyolojik üstünlüğünden değil; toplumsal düzlemde erkeğin kendine biçtiği "avcı-egemen" rolünden beslenmiştir.

İnsanın simgesel dünyaya geçişi, şiddetin sadece hayatta kalma aracı olmaktan çıkarak kültürel ve sistematik bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Carol J. Adams², hayvana yönelik şiddetin, insanın genel şiddet eğiliminin ve ataerkil düzenin kökeniyle bağlantılı olduğunu ileri sürer; bedeni doğal olarak hayvan öldürmeye uygun olmayan insan taş aletlerle

silahlanmış, bu davranışı kültürel olarak benimsemiş ve et tüketimi ile hayvan avlama pratikleri, ataerkil şiddetin biçimlenmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Bu bağlamda, ilk cinayetlerden günümüz savaşlarına kadar şiddet, yalnızca bir araç değil, aynı zamanda üretim ve güç hiyerarşilerinin temel kastik mekanizması hâline gelmiştir. İnsan, şiddetin ve savaşın içinde varlığını sürdürürken, bu süreç aynı zamanda onun kendi kendine uyguladığı en büyük sınavdır: Hayatta kalmak ama nasıl bir anlam yükleyerek ve hangi bedelleri ödeyerek?

Bu tespitler, modern savaşların doğasını kavramamız açısından hayati bir öneme sahiptir. Çünkü en ileri teknolojiye sahip yıkım araçlarında bile aynı zihinsel örüntünün tekrarlandığını gösterir. İnsanlığın kendini koruma gerekçesiyle başlayan sürecin, zamanla mutlak bir tahakküm aracına dönüştüğünü ortaya koyar. Bu dönüşümün zirvesi ise köleliktir: Bedenin tamamen mülkiyete dönüştüğü, insanın kendi özneliğinden koparıldığı, şiddetin bir eylem olmaktan çıkıp bir sisteme dönüştüğü ilk tarihsel eşiktir. Bu durum, şiddetin kaynağını biyolojik içgüdülerde değil, insanın kendi anlam dünyasını inşa ederken kurduğu toplumsal yapılar ve örgütlenme biçimlerinde aramız gerektiğini açıkça gösterir.

Kadın Bedeninin Sömürgeleştirilmesi

Savaş, erkek egemen iktidarların yalnızca askeri bir çatışma alanı değil; aynı zamanda kadın bedeninin tarih boyunca maruz bırakıldığı köleleştirme, sömürü ve biyopolitik denetim biçimlerinin en açık şekilde sergilendiği kurumsal bir şiddet alanıdır. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyetçiliğin derinleştirilmesi, kadın bedeninin mülk gibi görülmesi, kadın emeğinin görünmez kılınarak sömürülmesi ve doğurganlığının devlet tarafından planlanması, tarihin hiçbir döneminde kendiliğinden gelişen bir süreç olmamış; sistematik, ideolojik ve politik bir iktidar mühendisliğinin ürünü olmuştur. Kadına yönelik görünür veya görünmez her türlü şiddetin, savaşın yarattığı kesişimsel sorunlardan ayrı tutulmaması gerekir. BM tahminine göre her yıl ortalama 50.000 kadın ve kız çocuğu en yakınındaki aile üyeleri veya çevrelerindeki diğer erkekler tarafından öldürülmektedir. Kadın bedeninin savaş alanı olarak sürekli saldırıya uğramasından da anlaşıldığı gibi

toplumsal dönüşüm öncelikle kadının varlığı ve kimliği üzerindeki şiddetin son bulması ile başlar.

Michel Foucault'nun³ biyopolitika kavramı, devletin nüfusu yönetmek için bedenleri nasıl disipline ettiğini gösterir. Kadının doğurganlığı, modern ulus-devletlerde yalnızca kişisel bir deneyim değil; ulusal güvenlik, ekonomik kalkınma ve demografik güç adına düzenlenen bir devlet programıdır. Hangi kadınların doğuracağı, kaç çocuk doğuracağı, doğan çocukların hangi kimlik ve ideolojiyle yetiştirileceği devletin politika alanına dâhil edilmiştir. Savaş zamanlarında bu biyopolitik müdahale daha da şiddetlenir. Kadın bedeni, savaşın ihtiyaç duyduğu “geleceğin askerleri”nin üretildiği bir biyolojik kaynak olarak görülür. Böylece kadın, nüfus üretiminin temel bir bileşeni hâline getirilerek ulus-devletin biyopolitik aygıtının içine yerleştirilir.

Silvia Federici⁴ kapitalist modernitenin kadın bedenini disipline etmek için cadı avları, zorunlu doğurganlık ve ücretli/ücretsiz emek ilişkileri üzerinden bir tür “beden savaşları” yürüttüğünü belirtir. Kadın bedeni yalnızca cinsel bir nesne değil; ekonominin devamlılığı için bir üretim aracı ve stratejik kaynaktır. Judith Butler'ın⁵ toplumsal cinsiyet performativitesi kuramı da savaşın kadın üzerinde yarattığı baskının kültürel yönünü açığa çıkarır. Savaş, eril kahramanlık mitlerini besleyen bir toplumsal sahneye dönüşürken, kadına ise ya “korunması gereken zayıf varlık” ya da “doğurgan ulusal beden” rolü biçilir. Bu roller, kadınların varoluşunu sınırlandırır, onların toplumsal ve siyasal öznelliklerini bastırır ve savaşın gerektirdiği ataerkil cinsiyet düzenini yeniden üretir.

Mezopotamya'nın Uruk kentinde binlerce kadının devlet atölyelerinde köleleştirilmesi, kadın emeğinin devlet tarafından ilk kez kitlesel biçimde el konulduğu tarihsel bir örnektir. Scott⁶ Uruk'ta en temel işçi kaynağı ve en karlı ticari ham maddenin kadın köleler olduğunu belirtir. Akdeniz'de kurulan ilk devletlerin çoğu ihtiyaç duydukları insan gücünü karşılamak için sistemli olarak köle savaşları yapmıştır. Savaş, erkek egemenliğini güçlendirirken kadın ise hem üretim aracı hem nüfus kaynağı olarak sistemin en altına yerleştirilir. Erkek egemen zihniyetin bu yaklaşımı zaman ve mekanı anlamsızlaştırarak günümüz dünyasında yeniden sirayet etmiştir. İŞİD'in esir aldığı Êzidi kadınlarını ganimet olarak pazarlarda satması,

erkek egemen aklın savaş ve şiddet üreten cinnet halinin başka bir örneğidir. Kadınlar savaş ganimeti olarak pazarlarda satılmış, kadın bedeni savaş aracına dönüştürülerek toplum üzerinde mutlak güç ve kontrol algısı yaratılmaya çalışılmıştır. 21. Yüzyılda savaşın yarattığı göçmenlik sorunu, kadınların fuhuşa sürüklendiği, organ ticaretinin ve uyuşturucu trafiğinin arttığı içinde devletlerin, bürokratların ve suç örgütlerinin bulunduğu mekanizmaların oluşturulduğu yeni zeminler hazırlamıştır. Geçtiğimiz günlerde basına yansıyan mülteci kadınların internetten elleri bağlı bir şekilde “ticari ürün” olarak satışa sunulması organize ve kapsamlı ticari bir ağın varlığına işaret etmektedir. Bu da gösteriyor ki kadınlar savaşın yarattığı sonuçlardan dolayı bedenen, ruhen ve fikren düşürülerek ideolojik ve stratejik bir şekilde köleleştirilmekte ve kırıma uğratılmaktadır.

Devletli uygarlık ortaya çıktığı andan itibaren, toplumsal yaşamın merkezinde yer alan kadını hedef hâline getirilmiştir. Çünkü kadın, üretimin, toplumsal dayanışmanın, doğayla uyumlu yaşamın ve etik değerlere dayalı komünal ilişkilerin taşıyıcısıydı. Bu nedenle devletli uygarlık, toplumu kontrol etmek için ilk olarak kadın bedenini kontrol altına almak zorundaydı. Abdullah Öcalan’ın⁷ ifadesiyle; “İlk sömürgeleştirilen ülke kadın bedeni, ilk köle kadın, ilk savaş kadın üzerinde yürütülendir.” Öcalan, kadının özgürlüğünü toplumun özgürleşmesiyle özdeşleştirir. Öcalan’a göre kadın köleleştirildiğinde toplumun yaşam üretme kapasitesi zayıflar; erkek egemen iktidarın ve şiddet düzenlerinin genişlemesine alan açılır. Kadın özgürleştiğinde ise toplumsal ilişkilerdeki tahakküm çözülür ve barışın kurucu dinamikleri görünür hâle gelir. Kadın meselesi, salt hak eşitliği sorunu değil; toplumsal barışın ontolojik eşliğidir. Kadın özgürleşmeden, toplum şiddetin döngüsünü kıramaz; şiddet çözülmedikçe barış da inşa edilemez.

Barışı İnşa Eden Kurucu Özneler

Barış, kadınlar açısından yalnızca silahların susması veya çatışmanın sona ermesi değildir; savaşın gündelik hayata, bedene, emeğe, kültürel hafızaya ve toplumsal ilişkilere kazdığı tüm tahribatların onarıldığı, yaşamın yeniden anlam ve bütünlük kazandığı köklü bir dönüşüm sürecidir. Kadınlar, tarih boyunca savaşın en ağır yükünü taşıyan, şiddetin

en görünür hedefi hâline gelen ve toplumsal dokuyu yeniden öreerek toplumun dağılmış bağlarını onaran kurucu güç olmuşlardır. Onların, barışı kurucu özne olarak deneyimlemesi, sadece çatışmayı durdurmakla sınırlı kalmaz; barışı demokratik bir toplumsal düzenin temeline yerleştirir, toplumsal eşitlik, adalet ve dayanışmayı görünür kılar ve kalıcı hâle getirir. Kadınların bu rolü, devlet merkezli diplomasi ve dar politik müzakere alanlarının ötesinde, etik, ekonomik, kültürel ve toplumsal boyutları kapsayan çok katmanlı bir yaşam örgütlenmesini ifade eder.

Modern çatışmaların özel savaş stratejileri kadın bedeninin hedefe dönüştürülmesi, cinsel şiddetin sistematik bir silah olarak kullanılması, ekonomik bağımlılığın derinleştirilmesi, kültürel hafızanın zayıflatılması ve toplumsal dayanışmanın parçalanması toplumun bütününe yönelik saldırılardır. Dünya deneyimleri, kadınların barışın kurucu ve dönüştürücü rolünü açık biçimde ortaya koyar. Sri Lanka’da Tamil gerillası kadınların deneyimi, barış süreçlerinden dışlanmanın yol açtığı yıkımı çarpıcı biçimde gösterir. Gerilla kadınların, savaş sırasında yaşadıkları zorunlu göçler, kayıplar ve cinsel şiddet gibi travmalarla yalnız bırakılmış; barış masalarında tanıklıkları yok sayıldığı için toplumsal hafıza ve adalet zayıflamış, barış yüzeysel ve kırılğan kalmıştır. Bu deneyim, kadınların barışın görünmez ama kritik kurucu öznesi olduğunu ve onların dahil edilmediği barış süreçlerinin sürdürülebilir olamayacağını açıkça ortaya koyar.⁸

Buna karşılık, Chiapas’ta Zapatistalı kadınlar, çatışmayı durdurmanın ötesine geçerek demokratik özerklik modelinin inşasında aktif rol oynamış; toplumsal cinsiyet eşitliğini yerel yönetimlerin ve kolektif karar alma mekanizmalarının temel ilkesi hâline getirmiştir. Zapatista kadınları, toplumsal yaşamın her alanında ekonomi, eğitim, sağlık ve adalet barışı somut bir gerçekliğe dönüştürmüş, kurucu güç olarak barışın sürekliliğini güvence altına almıştır.⁸

Kolombiya’da Toplumsal Cinsiyet Alt Komisyonu ise kadınların barış müzakerelerinde karar alıcı olarak yer almasının önemini göstermiştir. Havana Görüşmeleri’nde kadınların müdahalesi, cinsel şiddetin savaş yöntemi olarak tanınması, kırsal alanlarda kadınların toprak ve kaynaklara erişiminin sağlanması ve kadın gerillaların sivil yaşama

entegrasyonu gibi kritik maddelerin anlaşma metnine dahil edilmesini mümkün kılmıştır.⁸

Sırbistan'daki Siyahlı Kadınlar Hareketi, barışın yalnızca siyasi bir hedef değil; aynı zamanda etik, kültürel ve hafıza temelli bir dönüşüm süreci olduğunu göstermektedir. Kadınların yıllarca sürdürdüğü sessiz nöbetler ve "bizim adımıza öldürmeyin" müdahaleleri, militarist ideolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini görünür kılmış; savaşın bir kader değil, politik iktidarların iradi tercihi olduğunu ortaya koymuştur.⁸

Kuzey İrlanda'da her görüşten kadınlar bir araya gelerek Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu'nu kurarak, İrlanda seçimlerini 9. sırada kazanmış, barış müzakerelerine katılan ilk on parti arasında yerlerini almıştır. Barış masasında taraflar arasında köprü görevi görerek uzlaşma zemini oluşturmuş ve barış anlaşması imzalanmıştır. Kadın Koalisyonu kadınların kolektif iradesinin açığa çıkarılmasında iyi bir örnektir.

Rojava, kadınların barışın kurucu öznesi olarak toplumsal yaşamı dönüştürdüğü en kapsamlı örneklerden biridir. Suriye iç savaşının en yoğun döneminde ortaya çıkan demokratik özerklik modeli, çatışmanın şiddetini durdurmanın ötesinde, toplumsal, ekonomik ve kültürel kaynakları dönüştürerek kalıcı barış ve eşitlik temelli bir toplumsal düzen inşa etmeyi amaçlamıştır. Kadınlar, öz savunma güçleriyle fiziksel güvenliği sağlarken, kadın meclisleri ve eşbaşkanlık sistemi aracılığıyla yönetimde eşit temsili güvence altına almış ve karar alma süreçlerinde aktif rol oynamıştır. Jineoloji Akademisi kadın bakış açısını bilgi üretiminin ve toplumsal bilincin merkezi haline getirerek toplumsal planlama ve politikaya taşımıştır. Kadınlar tarafından inşa edilen Jinwar, erkek şiddetinden uzak, ekolojik ve kolektif bir yaşamın mümkün olduğunu somutlaştıran özgün bir kadın köyü olarak ortaya çıkmıştır. Jinwar, kadınların kendi emekleriyle kurdukları özgür yaşam alanları aracılığıyla barışı pratikte üretebildiklerini ve toplumsal dönüşümü doğrudan hayata geçirdiklerini gösteren çarpıcı bir örnektir. Kadın kooperatifleri ekonomik bağımsızlığı sağlarken, üretim ve paylaşım süreçlerini toplumsallaştırarak dayanışmayı güçlendirmiştir. Şiddetsiz toplumsal iletişimi esas alan alternatif adalet mekanizmaları, barışın etik ve kültürel boyutlarını kurumsallaştırmıştır. Rojava'da kadınlar,

barışı yalnızca müzakere eden değil; doğrudan inşa eden, demokratik toplumun temellerini atan ve toplumsal yaşamın her alanına yerleştiren kurucu özne konumundadır. Kadınların eşit temsili ve özgürlüğü, barışın sürdürülebilirliğinin vazgeçilmez koşulu olarak toplumsal zihniyet dönüşümünü ve demokratik yaşamın kurumsallaşmasını sağlamaktadır.

Bakur Kürdistan'da kadınların barış mücadeleleri, bölgedeki tarihsel çatışmaların karmaşıklığı içinde barışın sürekliliğini sağlamak için kritik bir rol oynamaktadır. Devlet şiddeti, zorla kaybetmeler, militarizm ve özel savaş politikaları en yoğun biçimde yaşansa da kadınlar direngen ve etik temelli bir barış arayışıyla toplumsal yaşamı ayakta tutmuştur. Barış Anneleri ve Cumartesi Anneleri, kaybettikleri yakınlarının anısını barışın diline dönüştürerek toplumsal vicdanı harekete geçirmiş; devletin hafızayı silme çabalarına karşı, kararlı ve dirençli bir hafıza mekânı oluşturmuştur. Barış İçin Kadın İnisyatifleri, Özgür Kadın Hareketi, Türkiyeli feministler, STK'lar, siyasi partiler ile birlikte kadınların yaşadığı şiddeti görünür kılmış, toplumsal cinsiyet eşitliği, adalet, demokratik katılım ve sosyal onarım taleplerini barış süreçlerine taşımış; ulusal ve uluslararası dayanışma ağlarıyla barışın kurucu öznesi olma iradesini pekiştirmiştir. Barış Akademisyenleri ise akademiye, militarizme karşı etik, hukuki ve bilimsel bir barış alanına dönüştürerek hakikat ve hafıza üretimine katkıda bulunmuştur. Barışa İhtiyacım Var Kadın İnisyatifi, savaşın ve şiddetin etkilerini görünür kılmak, toplumsal adalet ve hakikat mekanizmalarını güçlendirmek ve barış sürecine kadınların doğrudan katılımını sağlamak amacıyla meclis komisyonuyla görüşme yapmıştır. TJA'nın 'Umutla özgürlüğe yürüyoruz' şiarıyla Amed'den Ankara'ya yürüyen kadınlar Öcalan'ın fiziki özgürlüğünün sağlanması, siyasi tutsakların serbest bırakılması, kayyum politikalarının son bulması, kadın katliamlarının engellenmesi ve demokratik entegrasyon için siyasi partilere ve hükümete "Barışın tarafı olun" çağrısı yapmıştır.

Kürdistan deneyimi, kadınların barışın yalnızca destekçisi değil; aynı zamanda demokratik toplumun kurucu ve dönüştürücü öznesi olduğunu gösterir. Kürt kadınları hem cins hem de ulusal kimlik mücadelesi verdikleri için çok boyutlu sistematik şiddete maruz

kalmıştır. Savaşın derinleştirdiği fiziksel, ekonomik, toplumsal, cinsel ve kültürel şiddete rağmen bir araya gelmenin, seslerini duyurmanın koşullarını yaratmıştır. Mağdur, edilgen bir durumu reddederek aktif direnişçiler olmuştur. Kadınlar sadece fiziksel bir mücadele vermeyip politik olarak da iradi bir güç açığa çıkarmıştır. Dünya deneyimlerinde de görüldüğü gibi savaş süreçlerinde kadınların kadın olmaktan kaynaklı yaşadığı sorunların görünür kılınması hayati önemdedir. Kalıcı barış, sadece çatışma dönemi hak ihlallerini giderilmesi ile sınırlı değil aynı zamanda yapısal şiddetinde sonlandırıldığı bir süreçtir. Kadın hakikatlerini araştırma komisyonu, adalet komisyonları ile toplumsal cinsiyet eşitliği komisyonlarının kurulması ve kadınların güvenlik sorunlarının giderilmesi gibi yapısal ve hukuki düzenlemelerin yapılması gerekir. Kadınların katılımı, negatif barıştan pozitif barışa geçiş aşamasında toplumsal eşitlik, adalet, kolektif hafıza, demokratik katılım ve hakikatin yeniden kurulmasında belirleyicidir.

Kadınların bu çok yönlü barış pratiklerinin, jineolojinin hakikat arayışıyla karşılaşması, barışın dar diplomatik alanın ötesinde, yaşamın bütünsel yeniden kuruluşu olarak kavranmasında somutluk kazanacaktır. Jineoloji kadınların tarihsel, kültürel ve toplumsal deneyimlerinden ortaya çıkan bilgiyi, sadece bireysel bir mücadele alanı olarak değil, toplumsal bir çözüm üretme biçimi olarak kabul eder. Bu bilgilerini ve deneyimlerini toplumsal bilincin bir parçası hâline getirir. Toplumun tüm kesimlerini barış sürecine dâhil ederek barışı kolektif bir sorumluluk alanına dönüştürür. Şiddetin mantığını çözer, dayanışmayı kurumsallaştırır, eşitliği ve adaleti görünür kılar. Bu çerçevede, kadınlar barışın yalnızca destekçisi değil; demokratik toplumun kurucu ve dönüştürücü öznesi olarak, kalıcı barışın gerçekleşmesinin ön koşulunu oluşturur.

Kadınların barış süreçlerindeki rolü salt “müzakere masasında temsil edilme” gibi dar bir alana sıkıştırılmayacak kadar önemlidir. Asıl mesele, iktidar ve tahakküm ilişkilerini çözümlenme, toplumsal yaşamı diyalog, çoğulluk ve özgürlük temelleri üzerine inşa etme kapasitesidir. Kadının akışkan enerjisi toplumsal dönüşümün yaratıcı öznesi olarak “Barış ve Demokratik Toplum” inşasını etik estetik

değerlerle gerçekleştirir. Kadının estetik yaklaşımı, ilişkileri, duyguyu, emeği ve yaşamı odağa alan bir güzellik anlayışını temsil eder. “Barışın öncüsü kadınlardır” tespiti yalnızca bir klişe veya romantik bir söylem değildir, tarihsel ve toplumsal gerçeklikle de desteklenen bir olgudur.

Tanrıçalık Geleneğiyle Demokratik Toplum İnşası

Mezopotamya mitolojisi, insanlık tarihinin toplumsal hafızasında barışın, adaletin ve kozmik düzenin kadın merkezli bir anlam dünyası etrafında şekillendiğini gösteren güçlü bir epistemolojik miras sunar. Bu kadim hafızada tanrıçalar yalnızca biyolojik doğurganlığın değil; bilgeliğin, adaletin, toplumsal dengeyi kuran etik sezgilerin ve yaşamı koruyan bütüncül bir zihinsel evrenin kurucu öznelidir. Mezopotamya'nın büyük ana tanrıçası Ninhursag, varoluşun kendisini besleyen toprak ile yaşamın sürekliliğini sağlayan doğurganlık arasındaki ilişkiyi temsil ederek kozmik düzenin, döngüsellüğün ve toplumsal barışın temel gücü olur. Sümerlerin ilk yazman tanrıçası Nisaba ise kayıt tutmanın ötesinde, toplumsal hayatı düzenleyen bilginin, hafızanın ve sürekliliğin kadın eliyle şekillendiğini gösterir. Adalet tanrıçası Nanşe'nin zayıfları ve mağdurları koruyan ilkesi, barışın ancak eşitlik ve hakkaniyet temelinde var olabileceğini gösterir. İnanna/İştâr'ın bereket ve şenlikle örülü toplumsal rolü ise barışın yaşayan, sevinci ve ortaklaşmayı örgütleyen kültürel bir bütünlük olduğunu hatırlatır. Böylece Mezopotamya mitolojisi, bilgiğe dayalı barışın, sezgiye dayalı adaletin ve yaşamı koruyan ilksel kadın enerjisinin bütünlüklü bir insanlık tasavvuru sunduğunu gösterir.

Abdullah Öcalan'ın⁹ Tanrıçalık kaba gücün değil, yaşamı gerçekleştiren bir zihinsel yücelişin ifadesidir” sözü de bu kadim mirası felsefi bir düzlemde yeniden görünür kılar. Tanrıçalık, tarihsel olarak şiddetin ya da tahakkümün değil; üretimin, bakımın, sezginin, düşüncenin ve yaşamı bütünleyen etik-estetik duyarlılıkların yüceltildiği bir varoluş biçimiydi. Bu nedenle tanrıçalık, kadının toplumsal yaşamdaki rolünü yalnızca biyolojik işlevlere indirgemez; yaşamın anlamını kuran, toplumsal ilişkileri dengeleyen ve kültürel değerleri taşıyan bir zihinsel derinlik olarak yorumlar.

Bu tarihsel ve düşünsel çerçeve, kadının özgürleşme sürecinin yalnızca dış baskıların aşılmasıyla değil, kendi varlığını anlamlandırma, tanımlama ve özneleşme kapasitesiyle mümkün olduğunu da ortaya koyar. Kendi doğasına yabancılaşan kadın kendi varlığını anlamlandırıp tanımladıkça özgürleşebilir. Bu özgürleşme ise yalnızca bireysel bir kazanım değil, toplumun bütün hücrelerine yayılan bir dönüşümün başlangıcıdır. Kadın özneleştikçe, toplumsal yaşamı yeniden örgütleyen etik, ilişkisel ve yaşam kurucu bir güç olarak ortaya çıkar. Özneleşme kadınların barış süreçlerine anlamlı katılımını sağlar.

Barış süreçlerinde çatışma ve şiddetin yarattığı yıkım, kayıplar ve toplumsal acılar, sıklıkla iktidarlar tarafından propaganda aracına dönüştürülür. İnsanların yaşadığı travmalar ve kolektif acılar, hakikatin ortaya çıkarılması ve toplumsal onarım için bir fırsat olmaktan çıkarılır; yerine, milliyetçi ve şoven ideolojik kurguların hammaddesi konur. Kayıpların simgesel değeri, toplumsal hafızayı güçlendirmek yerine “biz” ve “onlar” kutuplaşmalarını derinleştirir, düşman algısını pekiştirir ve öfke, kin ile nefret duygularını sürekli canlı tutar. Bu söylem, toplumu psikolojik olarak manipüle eder ve demokratik düşünme kapasitesini felce uğratar. Çatışmaların yarattığı acılar, böylece barış için bir fırsat değil, iktidarın kendi ideolojik ve politik çıkarlarını sürdürdüğü bir araç hâline gelir. Devletlerin şiddeti bir varoluş koşulu hâline getirmesi ve savaşın toplumsal yaşamda sürekli bir olasılık olarak yer almasını sağlaması, barışın inşasını da son derece zorlaştırır.

Politik dil, bu bağlamda adeta bir psikolojik savaş mekanizmasına dönüşür. Medya, eğitim ve kamusal alanlar, milliyetçi ve şoven söylemin tahakküm araçları hâline gelir; toplum rasyonel ve etik değerlendirmeden yoksun bırakılır. Savaşın maliyeti görünmez hâle gelir, barış ise yalnızca düşmanı yok etmekle mümkünmüş gibi sunulur. Savaş toplumsallaştırılarak meşruluk kazanır. Bugün sanattan futbola, eğitimden sağlığa, yaşamın her yerinde sürekli pompalanan ırkçı ve nefret söylemleriyle karşılaşırız. Bu durum, demokratik toplumun inşasını doğrudan engeller ve barışın toplumsal zeminde kalıcı biçimde tesis edilmesini güçleştirir. Siyasetçiler, günübürlük çıkar hesaplarıyla çatışmayı sürekli gündemde tutar; barış talebini ihanetle eşleştirerek toplumu manipüle eder.

Bir barış süreci başlatılacak ise öncelikle medya ve tüm iletişim alanlarında kullanılan dilin değiştirilmesi gerekir. Tüm tarafların kendini şeffaf bir şekilde ifade edebileceği, hakikatleri anlatabileceği mekanizmaların oluşturulması barışın toplumsallaşmasını sağlar. Birlikte konuşmanın, barışa dair söz kurmanın imkanlarının oluşturulması temel ihtiyaçtır.

Tam da bu noktada, kadınların geliştirdiği barış dili ve pratiği kritik bir rol oynar. Kadınlar, empatiyi, şiddetsiz iletişimi, karşılıklı sorumluluğu ve toplumsal yaşam etiğini merkeze alan bir duyarlılık üretir. Bu dil, toplumu şiddetin normalleştirici etkisinden kurtarır ve barışı gündelik hayatın değerleri içine yerleştirir. Sessiz nöbetlerden hafıza mekânlarına, ortak yas süreçlerinden dayanışma ağlarına kadar uzanan pratikler, milliyetçi ve şoven propagandayı aşar; barışı etik, estetik ve toplumsal bir değer olarak yeniden kurar. Kadınların barışı örgütlenme biçimi, temsil tarzı, iletişim şekli, gündem üretme kapasitesi yalnızca çatışmayı durdurmakla sınırlı değildir; toplumsal hafızayı onarır, travmaları görünür kılar, adaleti tesis eder ve demokratik toplumun kurucu temellerini atar. Bu yönleriyle kadınlar, barışı toplumsal katılımı genişleten en etkili aktörlerdir. Katılım arttıkça barış kalıcılışı; bu nedenle kadınların örgütleyici rolü yapısal bir önem taşır.

Kapitalist modernitenin krizli yapısının ortaya çıkardığı ırkçılık, milliyetçilik, cinsiyetçilik, ekolojik kırım ve ekonomik sorunları kesişimsel bir sorun olarak ele almak gerekmektedir. Özgür Kadın Hareketi ve feminist hareketler, bu kesişimsel mücadele zeminlerini kalıcı barış ve demokratik toplumun inşası için evrensel dayanışma ağlarına dönüştürmektedir. Kadınlar savaşların herkesin ve en çok kadınların etkilendiğini ve ortak mücadele yürütülmesi gerektiğinin farkındadır. Farklı kimlik, inanç, etnisite ve cins olarak deneyimlediğimiz savaşın yarattığı ortak acı ve yıkımlara karşı, yaşamak ve yaşatmak için bir araya gelmek, barış koşullarını oluşturmak önemlidir. Kürdistan ve Türkiyeli kadınların oluşturacağı barış iradesi, ahlaki ve politik yaklaşımı, Ortadoğu ve dünya barışını geliştirecek dinamiklere sahiptir. Bu dinamizm kadınların hem kendi toplumsal alanlarında özneleşmelerini hem de dünyanın farklı yerlerinde süren mücadeleleri birbirine bağlayan kolektif bir bilincin oluşmasını sağlar. Kadın konfederalizmi ise bu kolektif bilincin yerelden başlayarak küresel ölçekte

örgütlenmesini amaçlayan kapsayıcı bir model olarak öne çıkarmaktadır.

Kadın Özgürlük Hareketinin önerdiği yerelden evrensele Kadın Konfederalizmi¹⁰ kadınların kendi özgürlüklerini toplumsal özgürleşmenin temeli olarak gördükleri, bu nedenle yaşamın her alanını yeniden örgütlemeyi hedefleyen kapsamlı bir toplumsal modeldir. Erkek egemen tahakkümün yerini dayanışma, katılım ve karşılıklı sorumlulukla kurulan bir yaşamın almasını hedefler. Bu model, devletin merkezî ve hiyerarşik yapıları yerine kadınların yerel düzeyde başlattıkları ve sınırları aşan bir dayanışma örgütlülüğüyle büyüttükleri yatay bir yapılanmayı esas alır. Yerel meclislerden bölgesel ağlara, eğitim çalışmalarından ekonomik kooperatiflere kadar uzanan geniş bir örgütlenme hattı kurar. Üretim toplumsallaştırılması, ekolojik bir yaşam duyarlılığının geliştirilmesi, kaynakların adil paylaşımı, alternatif adalet mekanizmaları ile şiddetsiz çözüm yollarını geliştirmesini amaçlar. Dünyanın farklı coğrafyalarından kadınlar deneyimlerini, bilgilerini ve mücadele pratiklerini paylaşarak yalnızca kendi toplumlarını değil, küresel ölçekte dönüşebilecek bir barış ve özgürlük fikrinin taşıyıcısı hâline gelirler. Barışın gerçek anlamda kök salabilmesi için toplumun bütün kesimlerinin kadınlar, gençler, yerel topluluklar, kültürel gruplar, emekçiler ve ekolojik hareketler sürece dâhil olması elzemdir. Katılımın genişliği barışı toplumsallaştırır, barış toplumsallaştıkça kalıcı, dönüştürücü ve kendini yeniden üreten bir yaşam biçimine dönüşür.

Öcalan'ın "Dönemin ruhu demokratik siyasettir, dili de barış dilidir. Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı aynı zamanda kadınlar için de bir rönesanstır"¹¹ söylemi, toplumsal dönüşümü, demokratik toplumun temellerini yeniden şekillendirirken ve kalıcı barışı mümkün kılarken, kadınların rolünü merkezi ve belirleyici bir konuma taşır. Bu süreç, kadınların kamusal görünürlüğüne ötesine geçerek bilgi üretimini, etik değerleri, ekonomik ve kültürel ilişkileri, toplumsal örgütlenmeyi ve yaşam biçimlerini kökten yeniden yapılandırır. Kadınların barış pratiği, şiddeti, nefret söylemini ve kutuplaştırıcı politikaları aşan bir dil ve eylem alanı yaratır.

Kadın bilgisinin toplumsal değer olarak tanınması, tahakküm ve hiyerarşik yapıların çözülmesi,

paylaşımçı ve ekolojik ilişkilerin güçlenmesi, özgürlük temelli demokratik bir toplumun kurulmasının temel taşlarını oluşturur. Bu rönesans, yalnızca bireysel güçlenmeyi değil, insanlığın barış, yaşam ve özgürlük perspektifinde yönünü yeniden belirlemesini sağlayan kapsamlı bir zihinsel ve toplumsal dönüşümü temsil eder. Bu dönüşüm erkek egemen zihniyetin çözülmesi, militarizmin toplumsal olarak etkisizleştirilmesi, hiyerarşi ve tahakküm ilişkilerinin dönüşmesi, kadın özgürlüğünün toplumsal yaşamın merkezi hâline gelmesini sağlar. Bu nedenle kadınların barışı kimlik, kültür ve zihniyetin yeniden inşasıyla birlikte ilerler. Jineolojî bilimi ile tarih boyunca bastırılmış kadın bilgeliği, hafızası ve toplumsal kuruculuğu görünür kılındıkça, barış salt çatışmanın sona ermesi değil; dayanışmayı derinleştiren, yaşamı çoğaltan ve adaleti somutlaştıran bir toplumsal paradigma hâline gelecektir. Kadim tanrıça kültürünün yaşamı kutsayan mirası ile kadın özgürlük mücadelelerinin politik gücü birleştiğinde, yerelden evrensele uzanan dayanışma ağları aracılığıyla, barış ve özgürlük temelli bir gelecek inşa etmenin yolu açılacaktır...

Dipnot Kaynakları:

1. Öcalan, A. (2025), Barış ve Demokratik Toplum Manifestos
2. Adams, C. J. (2010), *Etin Cinsiyet Politikası: Feminist ve Vejetaryen Kuramsal Eleştiri* (Çev. E. Uçar). İstanbul: Metis Yayınları.
3. Foucault, M. (2014), *Cinselliğin Tarihi, Cilt 1: Bilgi İstenci* (Çev. A. ağlayan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
4. Federici, S. (2010), *Caliban ve Cadı: Kadın, Beden ve İlksel Birikim* (Çev. B. Erbay). İstanbul: Metis Yay.
5. Butler, J. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sorunu: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilişi* (Çev. A. Çırak). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
6. Scott, James. C. (2019). *Tahıl Karşı: ilk Devletlerin Derin Tarihi* (çev. Akın Emre Pilgir) Koç Üni. Yay.
7. Öcalan, A. (2015). *Kadın, Toplum ve Demokrasi*, İstanbul: Özgürlük Yayınları.
8. Güneş Daşlı & Nisan Alıcı, Flader, U. (2016). *Kadınların Barış Mücadelesinde Dünya Deneyimleri*. İstanbul: DEMOS Araştırma Merkezi Yayınları.
9. Öcalan, A. (2015). *Kadın, Toplum ve Demokrasi*, İstanbul: Özgürlük Yayınları.
10. Jineoloji Dergisi 32. Sayı Kadın Konfederalizmi (2024), Jinegeh Yayınları
11. Öcalan, A. (2025). 8 Mart Mesajı

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Biz Akacağımız Deryayı Bulduk*

Haskar Kırmızıgül

Geleceğe dair düşlerimizin, projelerimizin, oluşturduğumuz stratejilerin ve girişimlerimizin iki kelimeye sığıyor: Kadın özgürlüğü. Bu iki kelime yanı başında beliren ‘nasıl, hangi düzeyde, ulaşabildik mi’ gibi sorularla birlikte kurduğumuz her cümlede mutlaka var. Derdi bu sorulara cevap vermek olan herkes tarihe, güncel, geleceğe bakınca çoklu cevaplar da ardı ardına sıralanıyor. Tarihe bakınca dünyanın, kadınların yüzü suyu hürmetine döndüğünü söyleyecek kadar çok direnişle (birçoğu açığa çıkmamış olduğu halde) karşılaşılıyor. Güncel bakınca ‘kadın devrimi bu olsa gerek’ dediğimiz anlara şahitlik ettiğimiz de ‘neden tarihten ders çıkaramıyoruz’ diye hayıflandığımız da oluyor. Geleceğe dair istemlerimiz, düşlerimiz ve girişimlerimizi de bunlar üzerine kurguluyoruz. Bu yazıda, Kürt kadın hareketinin ‘dünya demokratik kadın konfederalizmi’ biçiminde formüle ettiği bu gelecek tasavvurunun tarihsel ve güncel dayanakları nelerdir? Bu ihtiyacın doğuş koşulları nelerdir? Geleceği örerken nasıl yöntemler izleniyor? Sorularını cevaplamaya çalışacağım.

Kadın konfederalizmine giden bu yolun taşlarını döşeyen iki temel etken var. Birinci etken, birbiriyle sıkıca bağlantılı iki başlık altında toplanabilir. Kürtlerin soykırım, işgal ve hegemonyanın ittifakına karşı ‘dağlardan başka dostu olmayan halk’ gerçeğini aşmak için; varlık savaşı verirken dayanışmayı büyütme çabasının bir sonucu olarak gelişen ittifaklar, parçası olmaya çalıştığı ağ ve platformlar. Ve bu temas sayesinde Kürt kadın hareketinin yaşadığı dönüşüm ve değişimin yol açtığı çoklu dalgalanmaların dünya

kadın hareketlerine ulaşması. Yani, Kürt kadınlarının kendi hakikatini, evrenden bireye kadar uzanan bağlantıları göz ardı etmeden anlama, anlatma çabası. Bu konuya daha sonra dönmek üzere ikinci etken ise; Abdullah Öcalan’ın deyimiyle tarihsel akış içerisinde komün-devlet savaşımı boyunca direnen halkların, toplulukların, yapıların içinde kadınların rolleri belirgindir. Hegemon güçlerin örtüleme, yok etme, kendi hanesine yazmaya dönük girişimlerine rağmen her iki etkenin teorik ve pratik olarak ortaya çıkardığı muazzam bir birikim var. Bu birikim feminizmin eleştirileri, araştırmaları ve sonrasında ona eklenen kadın hareketlerinin düşünsel karşı koyuşlarıyla birlikte ortaya çıktı. 19. Yüzyıldan itibaren yoğunlaşan bu çaba, günümüzde ataerkil sistemin tüm kodlarını çözebilecek bir potansiyele ulaşmış durumda. Bu açıdan, Birinci Enternasyonal’de (1864) kadınların katılımını ve temsilini, İkinci Enternasyonal’de (1889) kadınların birliğini kurma ve örgütlenme girişimlerini sadece sınıf mücadelesine sunduğu katkılar bakımından ele almak yetersiz bir yaklaşım olur. Diğer yandan sosyalist devrimler içinde kadınların toplumsal yaşama katılımını teşvik eden, emeğinin karşılığı olan bir temsil gücüne ulaşması sergilenen her çabanın, dünyadaki tüm kadınlara ilham olduğu aşikar. Yine emperyalizme karşı mücadele ortaklığının, kadınların katılımıyla birlikte başka gerekçelerle genişlemesi ve derinleşmesi kadınların yeni mücadele cepheleri açmasına yol açtı.

20. Yüzyılın son çeyreğinde bu arayışlara eklenen yeni halka, ulusal kurtuluş mücadelelerine destek amacıyla kadınların öncülük ettiği, cesur çıkışları ve

yaratıcı yöntemleriyle kurdukları dayanışma ağları oldu. Bunlarla iç içe ve paralel olarak feminizmin düşünsel ve pratik anlamda sistemi zorlayan eleştiri ve mücadelesinin katkısını da unutmamak lazım. Kadınların iş hayatında, sosyal yaşamda ve aile içindeki çoklu baskı biçimlerine karşı sistem içinde (BM kadın konferansları, yasal haklar mücadelesi) ve sistem dışındaki çalışmaları ve mücadelesi sonucu ciddi bir mesafe kaydedildi. Kadın özgürlüğünün 'ulus, sınıf ve sömürge' ötesi bir mesele olduğu tespitini doğrular nitelikte mücadele ve karşı çıkışlar yoğunluk kazandı.

Bu yoğunluk, Avrupa dışındaki kıtalardan doğru feminizmin evrensellik iddiasına dönük eleştirilerle birlikte içerik ve kapsam bakımından daha radikal ve kapsayıcı bir nitelik kazanmasına yol açtı.

Jineolojik yöntemine aşina olanlar tarihsel arka planın neden 19. Yüzyıla başlatıldığını merak ediyor olabilir. Ancak tarihin akışını belirlediğinden zerre kuşku duymadığım 'kadın direnişinin uluslararası karakter kazanmasında çağın karakterinin ve bu tarihi örtük kılmaya çalışan sistemin politikaların belirleyici etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiği kanaatindeyim. Günümüzde sadece internet yoluyla tüm dünyayı etkisine alan "Me Too", "Las Tesis" gibi dünyada hızla yayılan girişimleri düşüncece olursak, o dönem uluslararası bağların neden zayıf ya da hiç olmadığını da anlayabiliriz. Nitekim o dönem koşullar şimdiki gibi olsaydı, ataerki, sömürgecilik ve devlete karşı hep var olan, direniş tarihinin çarkını döndüren kadın direnişinin çoklu nedenlere dayanan kesişimsel karakteri birçok mücadelenin güçlenmesine ve kazanmasına yol açardı. Dolayısıyla devrimsel süreçlerin süreklileşmesini, kadın özgürlüğünün kalıcılığını sağlayabilirdi.

21. Yüzyıla girerken çağın koşulları 'kadın devrimini' artık bir hayalin ötesine taşıyıp mevcut potansiyel değerlendirilirse gerçekleşebilir, uğruna mücadele edilebilir somut bir hedefe dönüştü. Kapitalist modernitenin küresel saldırılarında ilk olarak kadınları hedef alması (fiziki savaşlar, göç, yoksulluk, çok uluslu şirketlerin politikaları) ve bu süreçlerden en çok kadınların zarar görmesi yüzlerce kez kanıtlanmış bir hakikat.

Güncel bazı örnekler verecek olursak; Gazze'de katledilen kadın sayısı geçen yıllara oranla yüzde 258 oranında arttı. Dünyada her üç kadından biri şiddet

mağduru ve vakalardaki azalma yüzde iki. Çok uluslu şirketlere karşı mücadelesiyle tanınan Colombia Yerli Halklar Kongresi CRÍC, 2016'dan bu yana Guardia Indígena (çoğu Cauca bölgesinde yaşayan yerli halkların toprağın savunmak için kurdukları bir öz savunma örgütlenmesi) 374 halk önderinin katledildiğini açıkladı. Bunların yüzde 15'e yakını kadın idi. Dünyada ilk örnek olarak Afganistan'da kız çocuklarına okul yasağı yüzünden 2 milyon 200 bin kız çocuğu okul hakkından mahrum kaldı. Kazanılmış hakların kısıtlanması, baskıcı yasaların değişmezliği gibi sorunlar da mücadelenin kaçınılmazlığını gösteriyor

Çoğaltılması mümkün olan ve distopyayı andıran bu gerçekliğin tam karşısında ise 21. Yüzyıl kadın devrimiyle taçlandırmak isteyen Kürt kadın hareketinin dünya demokratik kadın konfederalizmi önermesi duruyor. Kürt kadınları dayanışma ve ittifak arayışıyla başlayan serüvenini kadın konfederalizmine öncülük etme iddiasına dönüştürdü.

Evrimsel Gelişmenin Gereçekleri ve İmkanları

Birincisi; Kadın bilincinin yükselmesi; İdeolojik, kültürel, yönetsel farklılıkları göz ardı etmeden peşinen söylenmesi gereken; Kürt kadınlarının mücadele gerekçesinin dünyadaki kadınlarla ortak yönleri. Feminicid, jenocid, ekosid, epistemicid vb. tüm yıkım biçimlerinin kaynağının ataerki sistem olduğuna dair analizler sadece teorik düzeyde değil her kadının kendi yaşamında, bedeninde ve ruhunda hissettiği bir yıkım haline gelmiş durumda. Bu konuda farkındalık giderek artıyor. Dincilik, milliyetçilik, ırkçılık ve cinsiyetçiliğin; toplumsallığın özü olan bu yapısalıkların iktidarla buluşup kapitalizmin silahına dönüştürülmesinin kadının sömürgeleştirilmesiyle bağının olduğunu gören, değerlendiren bir kesimler artmakta. Yine sömürgeciliğin kadınlara dönük saldırı ve politikalarla kurumlaştığına, akademinin kadının kadim bilgisini pozitivist bilimin çarklarında öğütüp ona karşı bir silah olarak kullandığına dair eleştirel analizler kadının örtük tarihini aydınlatıyor. Hakikate yakınlaştıran bu düşünsel birikimin tümü kadın mücadelesine nüfuz ediyor, etkiliyor ve bilinç yükseltiyor. Kürt kadın hareketi kendi deneyiminden yola çıkarak oluşturduğu bilgiyi bu teorik ve düşünsel

birikimle harmanlamayı başardı. Abdullah Öcalan'ın tüm bunları bütünlüklü bir tarihsel ve toplumsal perspektifle değerlendirip günümüz toplumsal gerçekliğine nasıl yansıdığını çözümlemesi, tüm kilitli kapıları açan tek bir anahtar rolünü oynadı.

Kürt kadınları dayanışma ve ittifak arayışıyla başlayan serüvenini kadın konfederalizmine öncülük etme iddiasına dönüştürdü

İkincisi; Üçüncü Dünya Savaşı koşullarında oluşumuz; Abdullah Öcalan'ın 'otuz yıl önce başladım' dediği ve kapitalizmden krizden çıkışın bir yolu olarak değerlendirdiği Üçüncü Dünya Savaşı gerçekliğinin yakıcı olarak hissedilmesi. Toplumun militarize edilmesine kadınların dahil edilmesi. Danimarka'nın 2025 itibarıyla kadınlar için zorunlu askerlik yasası çıkarması, Almanya, Letonya gibi ülkelerde tartışılıyor olması, Georgia Meloni, Ursula Von Der Leyen gibi figürlerle militarizm politikalarının meşrulaştırılma çabası. Filistin ve Sudan'da yaşanan fiziki savaşlarda en çok kadınların katledilmesi, DAİŞ, Boko Haram, Taliban gibi örgütlerin kadınlara karşı işlediği suçlara rağmen hegemonyanın çıkarlarına göre kravat takıp saraylarda ağırlanması, küresel göçmenliğin yüzde 48, insan ticareti mağduriyetinin yüzde 71 oranında kadın ve kız çocuklarından oluşması ve daha birçok örnek Üçüncü Dünya Savaşı'nın temel hedefinin kadınlar olduğunu gösteriyor.

Kürt kadın hareketi pratiğiyle Üçüncü Dünya Savaşı koşullarına karşı bir tedbir olarak militarizmin tuzaklarına düşmeden öz savunmayı gündemleştirdi. Öz savunmaya dair teorik ve pratik tecrübesini ulaşabildiği her kadın hareketine bir çıkış yolu olarak sundu. Son on yılda öz savunma deneyimini paylaşma üzerinden birçok hareketle eğitim, seminer ve konferanslarda bulundu. Nitekim toprakları İran, Afganistan ve Pakistan ulus-devletleri arasında pay edilen Beluc halkının, gözaltında kayıpları protesto için 2023 sonu ve 24 başında düzenlediği uzun yürüyüşlere ve protestolara eylemlere öncülük eden Mahrang

Ballouch, şöyle demişti: 'Kürt kadın hareketini her zaman örnek aldık ve Kürt Özgürlük Hareketi ile güçlü bir bağımız olduğunu düşünüyoruz.'

Üçüncü; kadına yönelik şiddet ve farklı formlardaki saldırı ve politikalar karşısında yükselen kadın direnişi:

En güncel örneklerden birisi feminicid karşısındaki yaygın protestolar. 2023'te İtalya'da üniversite öğrencisi Giulia Cecchettin'in katledilmesini protesto için Roma'da yapılan eyleme beş yüz bin kişi katıldı. 2024 Ağustos'unda Hindistan'ın Batı Bengal eyaletinde stajyer doktor Moumtia Debnath'ın tecavüz edilip katledilmesini protesto için Kalkütada yüz noktadan başlayıp tüm ülkeye yayılan 'geceyi geri al' eylemleri de benzer idi. Bu eylemlerde kimin nasıl ne biçimde etkilediğini bilmediğimiz ama gururlandığımız dev 'Jin, Jiyan, Azadi' pankartının taşınmasını hatırlayalım.

Abya Yalada yerli halkların direnişinin öncü gücü de yine kadınlar idi. Ekvador'da 2022 yılından sonra bu yıl çoklu gerekçeler ve taleplerle yeniden gündeme gelen El Paro (ulusal grev) sırasında kadınların rolü çok belirgin idi. Çok uluslu şirketlerin talanı ve işgal politikalarına karşı Honduras Nasa halkından olan Berta Caceres ile birlikte tanıdığımız toprak savunusunun kadın mücadelesiyle olan kesişimselliği Patagoniadan, Meksika'ya, Ekvador'daki 'paro' sırasında çokça dillendirildi. Brezilya Belem'de düzenlenen 30. İklim Değişikliği Zirvesine (COP30) alternatif olarak yapılan Cupula Dos Povos bünyesinde düzenlenen Uluslararası Feminist Mahkeme iklim krizlerinin kadınların yaşamları ve haklarını ihlal ettiğine hükmetti. Taliban rejimi adı altında yeraltı faaliyetlerini sürdürmeye çalışan Afgan kadınlardan, Filistin ile dayanışma, Avrupa'da sağın yükselişine karşı yükselen eylemlerin her birinde kadınlar yine en ön saflardaydı. İran rejimi için sonun başlangıcı olan "Jin Jiyan Azadi Serhildanları" ve daha sayabileceğimiz birçok örnek var.

Bunlar, kadın özgürlüğü eksenli mücadelenin 21. Yüzyılın başında eylemsel, ideolojik ve pratik olarak belirleyici rolünün sürdürdüğünü gösteren işaretler. Kadın özgürlüğü eksenli mücadeleler, Covid ve sonrası uygulamalarla frenlenmeye, görünürlüğü azaltılmaya çalışılsa dahi esasında kesintiye uğramadı. Tazyikin azalmasının, yoğunluğun eskisi gibi hissedilmemesinin sebebi 'feminist dış politika' söylemiyle oluşturulmak

istenen kadın profilinin bu hakikatin karşısında konumlandırılmak istenmesidir. Tasfiye etme, kesintiye uğratma, yoğunluğunu seyreltmeye dönük bu algı ve politikalar Kürt kadın hareketine karşı kullanılsa da tam sonuç alamadı. KKH'nin demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigmasının içerdiği ideolojik dayanakları, yaşam felsefesi, örgütsel tecrübesi ve jineoloji ile örülmüş sağlam bir zırhı vardı. Covid yasaklarına rağmen toplumla bağlarını koparmayan Kürt kadın hareketinin etkisi, sonuçlarını bağlamından kopuk ele almaya çalışanlara inat sürdü. 2018'de 'Yapım Aşamasındaki Devrim' temasıyla yapılan uluslararası kadın konferansının 2022'de Bizim Devrimimiz' sloganıyla yapılması da bu saldırılara karşı örgütlü, bilinçli ve ideolojik bir cevap niteliğindedir.

Kürt kadın hareketi pratiğiyle Üçüncü Dünya Savaşı koşullarına karşı bir tedbir olarak militarizmin tuzaklarına düşmeden öz savunmayı gündemleştirdi

---

'Dünya Demokratik Kadın Konfederalizmi' önermesi ve sonrasında atılan somut adımların temelini bu konferanslar oluşturdu. Buna karşılık böylesine büyük bir iddia ve meydan okumayı, salt her iki konferansa dönük yoğun ilginin bir sonucu olarak görmek yetersiz bir ele alış olur. Esas olan Kürt kadın hareketinin mücadele döngüsü boyunca kurduğu ittifak ve ilişkilerin niteliği, gücü ve belirleyiciliğidir. Konferanslarda ortaya çıkan potansiyelin pratikleşmesi için stratejisi, yöntemi ve çalışma tarzının somutlaştırılması gerekiyordu. Geçmişte dayanışma ve beklentilere cevap amacıyla kurulan bağların somut ilişki ve ittifaklara dönüşebilmesinin yolu, yöntemi ve araçlarını oluşturacak yolun taşlarını döşemek gerekiyordu. Bu yol ağırlığı Ortadoğu, Abya Yala ve Avrupa olmak üzere, Asya ve Afrika'da kadın hareketleriyle kurulan ilişki ve ittifaklarla yürünecek ve ilerlerken her kıtada yenileri dahil olacak. Sonuçlarına dair söz söylemek için henüz erken. Ama var olanların niteliğine dair söz söylemek için elde yeterli veri var.

Bu ilişki ve ittifakları mücadele yöntemlerine göre birkaç başlık altında toplayabiliriz:

Birincisi; yerelde yaygın olarak örgütlenen, toplumsal bağları olan hareketler. Ki bunların çoğu toplumla bağları gelişkin olan toprak savunusu, ekonomik ve öz savunma temelli hareketlerdir. İçerisinde en aktif kesimler kadınlar olmakla birlikte özgün örgütlenmeleri sınırlıdır.

İkincisi; ideolojik zemini, ataerkil sistem analizi güçlü fakat toplumla bağları zayıf olan kadın hareketlerdi.

Üçüncüsü; Kürt kadın hareketinin deneyiminden ilham alarak oluşturulmaya çalışılan kolektif, grup ve yapılar.

Dördüncüsü; hareket alanı sınırlı olsa da kadın özgürlüğüne dair arayışları olan parti, sendika, kurumlarla geliştirilen ilişkilerdir. İlk üçündeki ilişkiler karşılıklı yoğun bir emeğin, dayanışmanın sonucu geliştirilmiştir. Sonuncusu politik dengeler ve konjonktürün değişkenliği sonucu değişkenlik içerse de önemli olanaklar barındırır. Sonuçta, sistem dışı güçlere örnek teşkil edecek deneyimlere sahip birçok hareketle ilişki ve ittifaka dayanan ya da temas halinde olan geniş bir zemine kavuştu. Abya Yalâda Feministas Abya Yala, Plaza Del Mayo anneleri ve yerli halkların konfederasyon biçimindeki örgütlenmeleri olan Meksikâda CNI, Kolombiyâda CRÍC ve Congreso Del Pueblo, Honduras'ta COPINH, Ekvador'da CONAIE'e bağlı kadın meclisleriyle, Asya'da kadın konfederal sistemine benzeşen Gabriela, Afrika'da benzer temele dayanan GTA ve Womin gibi ağlar aklıma gelen birkaç isimden birisi. Öte yandan KKH, Sosyal Forum, Dünya Kadın Yürüyüşü ve Kadın Grevi gibi uluslararası kadın organizasyonların içinde aktif rol üstlenmiş durumda. Dünyada kürtaj karşıtı eylemlerle adını duyuran, esnek bağlar oluşturarak yerelden yayılan ve eylemsel yanı ağır basan Arjantin'de No Una Di Menos ve İtalya'da No Una Di Meno ağlarla, doğa kırımına karşı mücadele eden ve çoğu gençlerden oluşan Fridays For future ile ortak etkinlikler yapılmakta. Listemiz alabildiğine uzayabilir. Çünkü dünyada kadınların şiddete karşı öz savunmayı geliştirmek, ekonomi, sağlık ve eğitimde alternatifler geliştirmek için kurulan sayısız örgütlenme var. 'Bunların hepsine ulaştık' hayalciliği ve kibrine kapılmadan iyimser yanı ağır basan şu tespiti yapabiliriz: Kürt kadın hareketi, ataerkinin kurumlaşmalarına karşı yaşamın her alanındaki alternatif arayışı ve kurumlaşmasından

ötürü dünyadaki kadın hareketleriyle kesişimsel bir karaktere, geniş bir hareket alanına ve potansiyele sahip. Bu potansiyel, KKH'ye yeni bir misyon yüklüyor. Bu mücadelelere öncülük etmek! Zira, Berlin konferansına katılan birçok konuşmacı açık bir biçimde ifade etti. Yine Corona döneminde Abya Yalâdaki uzak bir adada mücadele yürüten bir kolektifin bizlere ulaşip, örgütlenme deneyimimizi aktarmak istemesi, Brezilya'da eşinden şiddet gören bir kadının, Jinwar'ın iletişim mailini bulup yardım istemesi gibi örnekler var.

Yaratılış Anları

Bu geniş ilişki ve ittifak ağını geliştiren biricik hareket biz değiliz kuşkusuz. Kürt kadın hareketinin öncü pozisyonda olması bununla ilgili değil; sebebi, farklılığıdır. Yani ideolojik, felsefik, ve bilimsel dayanaklarının oluşu hepsinin örgütsel deneyimiyle sınanmış olması ve bütünlüğü içinde bu unsurların her birinin vazgeçilmez oluşudur.

Deyim yerindeyse 'kendinden taşan' bu deneyimin evrensel bir karşılığı var. Abdullah Öcalan'ın yaptığı teorik açılımla bu evrensel değer oluşmasına katkısı büyük. Tarihi ele alış biçimi, sosyolojide kadını toplumun tortusu olarak değil, özne-nesne toplamı olarak incelemesi, toplumun temel birimini 'ahlaki-politik toplum', son olarak komün olarak tanımlaması, iktidar, hiyerarşi ve devleti çözümlemesi ve bağlantıları görünür kılması evrensel karşılığının temel yapıtaşlarıdır. Kürt kadın hareketi de verimli bir toprak olan bu teorik katkıyı imkanlar elverdiğince, dili döndüğünce dışa taşımıştır. Kendi yaşam deneyiminden süzülen bilgisini, bilgiden süzülen deneyiminin döngüsünü gerçekçi, şeffaf ve özeleştirel bir yaklaşımla paylaşmıştır. Öcalan'ın deyişiyle 'süzülmüş bal kıvamında' geliştirdiği paradigmasıyla birlikte canlanıp değer kazanan kimi yöntemler de dönüşüme katkı sunan diğer bir etkidir. Seksenli yıllardan bu yana yaptığı kişilik analizleri, yaşamın temeli haline gelen eleştiri- özeleştiri, disiplin, toplantı, planlama vb, kadın erkek ilişkilerinin bir forma kavuşması, belli periyotlarla yapılan güncel siyasal durum analizi, gerillanın vazgeçilmez moraller vb yöntemler benimsenmiştir.

Bologna'da sosyal hareketlerin kurduğu bir buluşma merkezine 27 Ocak 2018'de Cindires'te yaşamını yitiren Avêsta Xabûr (Zelûh Hemo)'nun, İngiltere'den

aynı amaçla kurulan bir başka merkeze İngiltere'den Rojava'ya gidip 15 Mart 2018'de yaşamını yitiren Anna Campbell'in, Arjantin'de Minga (imece usulü) halk eğitim merkezine, 2018'de 17 Mart 2018'de Haseke'de yaşamını yitiren Alina Sanchez'in (Legerin) isminin verilmesi, İtalya ve Almanya'da enternasyonalist gençlerin kurduğu komünlere geçmişte Nazi işgaline karşı direnen partizanların isminin verilmesi gibi somut örnekler de sıralamak mümkün.

Burada anlattıklarım somut ve kalıcı adımlar var. Bir de şahitlik ettiğim/iz 'yaratılış anları' var. Duygu ve düşüncelerin ayaklandığı, bu sınırsız ve kolektif emeğin boşuna olmadığını derinden hissettiğimiz anlar.

Doğru yöntem bulunmazsa ortaklaşma adına uzlaşma, demokratik olma adına kaos ortaya çıkar

---

Her birinde bir kez daha gururlandığımız, anlatılmaz türden; Sakine Cansız'ın deyişiyle her anında bu mücadelede yaşamını yitiren kadınları anarak 'keşke onlar da görseydi' diye derin bir iç çektiğimiz anlar oldu. Kanımca, bu yaratılış anlarının her biri, akademik makalelere, yüzlerce üniversite öğrencisinin bitirme tezine konu olan, üzerine kitaplar yazılan KKH'ne dair anlatımlardan çok daha öğreticidir. Çünkü bu anlarda kadın yoldaşlığının etnik kökenle değil, dünyayı değiştirme, erkek egemen sisteme meydan okuma iradesiyle, kendi olma (xwebûn) iradesiyle yakından ilgili olduğunu gördük. Özgürlük arayışı olan birçok kadının militanlaştığını ve yaşadığı radikal değişime tanıklık ettik. Kadının militanlaşmasından kastımız; yaşamını özgürlüğün ilkelerine göre düzenlemek, disipline etmek, değişimi önce aile, eş-yaşam, sistemle ilişkilerde mikro düzeyde yaratmaktır. Kürt kadın hareketi bu esaslara dayalı; farklı nesiller, sınıflar, kesimler ve halkları içeren bir toplumsallığa ulaşmayı başardı. Dünyadaki kadınları cezbeden, çeken de bu karakteri oldu. Karşılıklı sevgi ve emeğe dayalı, alışlageldik ilişki formlarını aşan bilinç ve iradeyle dahil olunan bu yeni toplumsallık etkiledi, değiştirdi ve dönüştürdü. Yoğun bir emeğin ve çabanın sonucu

olarak demokratik modernite nehrine doğru akan nehir kolları, derecikler, rubarlar (yüzey akışı) ve yeraltı suları oluştu.

Geçmişte komünizm ideası için sarfedilen 'Avrupa'da bir hayalet dolaşüyor' sözünün, 21. Yüzyıla denk gelen karşılığı Kürdistan dağlarından, Rojava'ya oradan İran'a yayılan ve dünyada birçok kadının kabullendiği ve haykırdığı "Jin Jiyan Azadi" felsefesi oldu. Bu hayalet felsefenin ete kemiğe bürünmüş hali olan Kürt kadın hareketinin pratiği, prensipleri, tarihi bilinsin ya da bilinmesin dünyada dolaşıyor.

Kürt kadın hareketi, dünya demokratik kadın konfederalizmini örme serüveni böyle ortaya çıkıyor. Kürt kadın hareketi bu sonuçların ortaya çıkmasında en etkin ve belirgin bir aktör olduğu için gerektirdiği emeği sergileme, bedelleri ödemeyi göze alıyor ve somutlaştırmak istiyor. Kadın devriminin koşullarını oluşturan bu değerler birikimi, kazanımlar ve zeminin nasıl değerlendirileceği önem kazanıyor.

Neyin bir öz olarak geleceğe taşırılacağı, neyin bir kaynak olarak değerlendirileceği, hangi özelliklerini ve şekillenmesini dönüşüme uğratması gerektiği, hangisi geride bırakacağı giderek önem kazanıyor.

Henüz masada duran bu konulara doğru yanıtları vermek için kadın konfederalizminin bileşeni haline gelen her hareketi hatta her bireyi taşıdığı potansiyel, hareket ve etki alanı, kapasitesi bakımından güçlü bir aktöre dönüştürme ustalığını sergilemek gerekir. Kurulan ilişkilerin dönüştüren niteliği anlamak kadar anlaşılacak kadar konuşmak kadar dinlemek, eleştirmek kadar değer vermek, istemek kadar sorumlu davranmak, öğretmek kadar öğretmek, dogmalarla değil prensiplerle hareket etmeye bağlıdır. Doğru yöntem bulunmazsa ortaklaşma adına uzlaşma, demokratik olma adına kaos ortaya çıkar. Bu kadın konfederalizminin radikal devrimci bir süreç olduğu gerçeğinin göz ardı edilmesi anlamına gelir. Her hareketin bir diğerinden ilham almaya, uygulanabilir yöntem ve modelleri kendi pratiğine uyarlamaya hakkı vardır. Buna karşılık emek ve çabayla yaratılan deneyimden ruhunu koruyarak, özünü bozmadan almaya özen gösterilmelidir. Bir diğer konu etkili ağ, kampanya ve eylemsel süreçlerin en ufak bir çelişki ve çatışmada dağılması, kesintiye uğraması riskinin nasıl önleneyeceğidir. Çelişki ve çatışmaya müdahil olma biçimi var olanı koruyamıyor, kesintiye uğratıyorsa radikal

olamaz. Esas radikallik gereken emeği harcamaktan çekinmeden, doğru momenti yakalayıp sarsan ama dönüştüren eleştirilerden kaçınmamaktır. Eleştiriler kime yöneltiliyorsa, hakikatini doğru ifade ettiği sürece dönüşüme yol açtığından kuşku duymamak gerekir.

Sonuç olarak; bu serüven çoktan başladı. Öğrettikleri öğretecekleri, kazanımlarımız, kazanacaklarımız, yaptıklarımız ve yapacaklarımız var. Yolun her anında kadın devriminin özgürleştiren, güzelleştiren, güçlendiren hazzını duymaktan, geleceği ilmek ilmek örmekten ve hiçbir şeyin sonuna nokta koymamaktan vazgeçmeden yürüyeceğiz.

Yazımı Nagehan Akarsel'in duygu ve düşünceyi ideolojinin harcı yapan yönteminden yararlanarak, özgürlük mücadelesinde yaşamını yitiren Arman Kerboran'ın 2006'da yazdığı bir yazıdan alıntı yaparak. O'nun Kürt halkının özgürlük mücadelesine dair yazdığı bu satırlar kadın konfederalizmine inanan tüm kadınların ruh halini anlatıyor.

"Yürüyoruz... Bizi durduramazsınız çünkü 'güneşli güzel günlerimizi' gördük, şimdi onların şafağındayız ve 'ileri gidiyoruz geri dönüş yok!' kararını biz çoktan verdik! Karanlığın üzerine yürüyoruz şimdi Çünkü biz bir hayatta, bir ömre sığabilecek en güzel şeyi; gönül ile aklın, beden ile ruhun aynı yolda kol kola yürüdüğü, hayali bile ömre bedel bir geleceğin şafağını gördük!

Biz akacağımız deryayı bulduk.

Bir sevgi ordusuyuz, bir emek ve değerler ordusu, bir ruhlar ordusuyuz ve karanlıklara karşı ışıklı okçuların, kara, kızıl, beyaz atlar üzerinde mızrakları zırhları parçalayan iyi ve güzelin ordusu... Böyle bir yenilmez ordusuyuz şimdi. Gücümüzü fark ettik!

Ve yürüyoruz...

Bizi yolumuzdan çeviremezsiniz!"

*Arman Kerboran'ın şiirinden alıntıdır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Demokratik Toplumun Kalp Atışı: Jineoloji

Ayşegül Ayaz

Hepimiz bir anlığına durup bugüne kadar edindiğimiz bütün bilgileri düşünmeye çalışalım. Gözümüzü dünyaya açtığımız ilk andan itibaren, hatta daha anne karnındayken maruz kaldığımız; duygusal, psikolojik ve zihinsel gelişimimizi şekillendiren sayısız bilgi temasını gözden geçirelim. Bu kolay bir iş değildir. Çünkü bugün doğal bir refleks olarak yerine getirdiğimiz konuşma, öğrenme, kendini ifade etme, yürüme, yazma gibi pek çok temel davranışın nasıl ve kimler aracılığıyla öğretildiğini çoğu zaman sorgulamayız. Bilgi, yaşamımıza çoğu kez açık bir öğreti olarak değil; fark edilmeden içselleştirilen bir yönlendirme olarak dâhil olur.

Benzer bir durum dünyayı ve toplumu algılama biçimlerimiz için de geçerlidir. Çoğu zaman cinsiyetçi olduğumuzun farkında olmayız; ancak yaşamın büyük bir bölümünü cinsiyetçi kodlarla sürdürürüz. İktidarcı olmakla suçlanmak birçokları için itiraz konusudur; fakat düşünce biçimlerimize ve davranışlarımızı daha derinlikli ele aldığımızda hiyerarşi ve egemenlik anlayışının ne denli içselleştirildiğini görmek zor değildir. Toplumsallıkla kurduğumuz bağ da bu çelişkilerle örülüdür: Bir yandan komünal değerlerden söz ederken, diğer yandan bireycilik ve rekabet içinde şekillenen bir yaşamı olağan kabul ederiz. Kendimizi sürekli başkalarıyla kıyaslayan, bazılarını üstün, bazılarını geri gören algı biçimleri neredeyse doğal bir gerçeklik gibi sunulur.

Oysa tüm bunlar tesadüfi değildir. Yaşamı nasıl sürdüreceğimizi, neye sevineceğimizi, neye üzüleceğimizi, sevgiyi ve acıyı nasıl deneyimleyeceğimizi belirleyen bu düşünce ve davranış kalıpları; bizi kuşatan bilgi yapılanmalarının

bir sonucudur. Ancak insanlığın bugün geldiği aşamada temel sorunlardan biri şudur: Bu denli şekillendirilmeyerağmen, üzerine en az düşündüğümüz alan bilginin kendisidir. Bilgi yapılanmaları olarak tanımladığımız sistemlerin kimler tarafından ve hangi toplumsal hedefler doğrultusunda inşa edildiğini anlamak önemlidir. Neden bilmeye ihtiyaç duyarız? Bilgi kim tarafından, hangi amaçla üretilir ve kim için kullanılır? Bilginin yaşarla, kadınla ve toplumla kurduğu bağ nedir? Bu sorular, yaşamın anlamına dair sorgulamalar kadar temel ve belirleyicidir. Çünkü bizi kuşatan bilgi yapılanmaları doğrultusunda yanıtlar üretildiğinde, yaşarla özgürlük arasındaki bağ, daha en başta yanlış tanımlanır. Bu ise yaşamın anlamından kopuş anlamına gelir. Yaşamın anlamını yitirdiği bir yerde, toplumsallığa dair ne kalabilir ki!

Toplumsal gerçeklikler, inşa edilmiş gerçekliklerdir. Demokratik toplumun temeline komünü yerleştiriyorsak, bu toplumun zihniyetinin komünün ruhuna; davranış biçimlerinin özgürlük ilkelerine; toplum algısının ise kadın özgürlüğüne dayanması gerekir. Günlük yaşam alışkanlıklarımızdan kurumsallaşmalarımıza kadar her düzeyde farkındalığı bu yeni zihniyet temelinde yeniden kurmak durumundayız. Çünkü gündelik yaşamımızı şekillendiren bilgi, çoğu zaman bir öğreti olmanın ötesinde alışkanlıklar ve normlar aracılığıyla aktarılır. Tam bu noktada demokratik toplumun inşa sürecine yaklaşım bilginin niteliği ve üretim biçimiyle doğrudan ilişkilendirilir. Aynı yerden, Jineolojinin rolüne dair ön açıcı bir perspektif de ortaya çıkar.

Kadının bilgisinin değersiz olduğu fikri, verili normlar üzerinden sürekli yeniden üretilir. Kadının

yaşamı kuran, sürdüren ve dönüştüren yanına dair pek çok bilgi biçimi ısrarla görünmez kılınmaktadır. Bugünün dünyasında “değerli bilgi”, çoğunlukla para eden; belirli otoritelerin onayından geçmiş ve diploma ile tescillenmiş bilgi olarak kabul edilir. Formülünü bilmeden hamuru mayalayanın kimya bilgisi, halı dokuyanın teknik bilgisi, şifa veren ananın tıp bilgisi, yaşamdan süzülmesine ve yaşamın devamını sağlamasına rağmen değersiz sayılır. Buna karşılık, kastik grupların en öldürücü silahları üretme yarışında bilgi, iktidara hizmet ettiği için “en hayati bilgi” olarak yüceltilir.

Bu nedenle asıl soru şudur: Bilgi kim içindir? Eğer yanıtımız toplum için, yaşamı etik ve estetik değerlerle sürdürebilmek ve uyum içinde toplumsal bir aradalık kurmak ise yöntemimizi de buna göre belirlemek durumundayız. Jineoloji, tam da bu noktadan hareketle kadın varlığını odağına alarak bilgi yapılanmalarını sorgular; eskiyi eleştiri süzgecinden geçirerek yeni ve özgür olanın imkânlarını açığa çıkarır. Bilginin bu etik dışı dağılımına itiraz ederek, bu süreçlerin toplumsallaştırılmasını hedefler.

Hakim Bilgi Yapılanmaları Cinsiyetçidir

Hakikatin karanlıkta bırakıldığı yerlerde, onu aydınlatmanın yolu tarihe yeniden bakmaktır. Yani temel yöntemimiz eleştirel sosyoloji ile tarihi yeniden okumaktır. Çünkü tarihi yapanın kimliği başkayken kalem erkeğin elindedir ve tarihi o akıl yazmıştır. Yaşananlar başka, yazılanlar başkadır. Bu yüzden özgür kadın ve toplum perspektifinden yapılan her okuma, yalnızca farklı bir yorum değil; geçmişi ve bugünü aydınlatmanın da yoludur.

Örneğin bugün milyonlarca insan, kadının erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığına dair anlatıyla büyür. Bu bilgi, bir inanç olarak değil; tartışılmaz bir hakikat gibi aktarılır. Zamanla kadının ilk günahın sahibi olduğu, nefesine yenildiği ve bu dünyada cezalandırılmaya mahkûm edildiği fikri, gündelik yaşamın sıradan bir parçası haline gelir. İkincil, kötü ve günahkar olarak bir yaşam sürmek kadın için bir kader haline getirilir. Bu anlatının kadın kimliği açısından yaşam yorumunu nasıl değiştirdiği sorgulanmaya değer bir husustur.

Oysa anlatılar değiştiğinde, bakış da değişir. Tarihi biraz daha geriye sardığımızda, Sümer mitolojisinde

yasak olanı çalanın ilk figür olarak Enki karşımıza çıkar. Ana tanrıça Ninhursag'ın bahçesine giren, yasak meyveleri alan ve bunun bedelini hasta düşerek ödeyen Enki... Onun kaburgasını iyileştirmek için yaratılan şifacı tanrıçalardan biri Ninti'dir. Ninti hem “kaburganın hanımı” hem de “yaşam veren kadın” anlamına gelir. Bu anlatıda kadın, erkeğin uzantısı değil; şifanın ve yaşamın kaynağıdır. Yaşam veren kadından tek tanrılı dinlere karakter kazandıran günahkar kadın motifine geçişin trajik hikayesi buradadır.

İki anlatı arasındaki fark, yalnızca mitolojik bir ayrıntı değildir. Birinde kadın günahın kaynağıdır, diğesinde yaşamın kendisi. Ana tanrıça hafızalardan silinmiştir. Hikaye ters yüz edilerek kadın şahsında yeni bir ideolojik algılayış yerleştirilmiştir. Bu fark, bir kadının kendini nasıl kuracağını, bir erkeğin kadına nasıl bakacağını ve birlikte nasıl bir dünya tasavvur edileceğini doğrudan etkiler. Erkeğin organından yaratılan kadın açısından herhangi bir eşitlik düşüncesinin şekillenmesini beklemek akıl işi değildir. Aynı biçimde erkeğin de kadına anlam verme biçiminin bu bilgi üzerinden şekillenmesi elbette ki kadın kimliğine ve iradesine yaklaşımın nasıl olacağını gösterir. Asla kendisine denk görmeyen, sürekli günahkar ve korunması gereken bir varlık olarak baktığı bir cins ile hangi komünde bir araya gelip eşitliği, demokrasiyi inşa edecektir? Yaşamı paylaştığı cinsle bu cinsiyetçi kabulde yaklaşan bireyin kuracağı bütün birliktelikler sakatlıklar taşıyacaktır.

Jineoloji, tam da bu noktada bilginin kökenine bakmayı ve odağına kadın gerçekliğini yerleştirmeyi önerir. Hangi bilginin neden görünür kılındığını, hangisinin neden unutturulduğunu sorar. Egemen erkeğin tekelinde şekillenen bu bilgi yapılanmaları, yalnızca kadınları değil; toplumun bütün ilişkilenebileceklerini sakatlamıştır. Çünkü arkasında bu alanı şekillendiren bir paradigma vardır. Esas amaç bu sorgulamayı yapmak kadar düşünce yöntemlerini belirleyen paradigmayı da deşifre etmek, bizlere bilimsellik adına sunulanları da açığa çıkarmaktır.

Dinsel yöntemden mitolojiye, felsefeden bilime ve sanata kadar uzanan bütün alanlara sirayet etmiş bu cinsiyetçilik kalıplarını kırabilmenin yolunu jineoloji, eleştirel düşünceyle açmaya çalışır. Bazen bir satır arasına gizlenmiş bir hakikatten yola çıkarak, yazılmamış tarihin izlerini görünür kılar. Tarihi

güncelden koparmadan ele almanın ve inşayı tarihsel sosyoloji temelinde kurmanın gerekliliğiyle, özgür bilgi inşasını kolektif bir akıl süreci olarak ele alır.

Erkeğin Tekelindeki Bilgi

Erkek egemen sistemin toplumdaki saklanan ve sonrasında parayla yeniden topluma satılan bilgi anlayışı, jineolojinin temel eleştiri noktalarından biridir. Bilginin bir kesimin tekelinde bulunması, yalnızca günümüz egemen ulus-devletlerinin değil, kökleri binyıllara uzanan bir toplum yönetme aracı olarak değerlendirilir. Ana soylu toplumlarda doğadan ve yaşamdan edinilen deneyim ve tecrübeler toplumun tamamına aitken, kastik katil grubun avcılık bilgisini tekeline alması ve bunu toplum ve kadın aleyhine kullanmasıyla insanın bilgiyle kurduğu ilişki de başkalaşıma uğramış olur.

Bu durumu anlamak açısından MÖ 3000'lere uzanan bir anlatı hayli öğreticidir. İnanna ile kurnaz tanrı Enki arasında geçen ve uygarlığın temel yaratımları üzerine verilen mücadeleyi konu alan bir hikâye, bilginin kimin elindeyken nerelerde tutulduğunu gösterir. Uygarlık sanatının yaratımları olarak bilinen ME'ler, Enki'nin elindeyken denizlerin altındaki sarayı Abzu'da saklanır; yeri gizlidir. Hikâyenin sonunda ise ME'ler İnanna'nın eline geçtiğinde, kutsal yasalar yeniden dağıtılır ve bu an halk tarafından büyük şöenlerle karşılanır. Bu tarihin akışında Ana Tanrıça toplumdaki kopartılırken göklere yükseltilecek erkek tanrılar bilgisini de kaynağından koparmış ve kendinde muhafaza edecek mekanlar inşa etmiştir.

Günümüze kadar bilginin binyıllar öncesinden nasıl bir yöntemle kullanıldığını iyi çözümlenmesi gerekir. Yaşamı üreten kadınlar ve emeği yaratan toplumsal güçler öğreticilikten yoksun bırakılır. Bugünün üniversitelerinde ve akademik kurumlarında, toplum mühendisliği amacıyla gizli tutulan bilgi yapıları kurulan bağda iktidar çözümlenmesi yapmak mümkündür. Bugün de bilgiye ulaşmanın yolu çoğu zaman paradan geçer. Sistem, bir yandan bilgiyi kaynağından yabancılaştırırken, diğer yandan onu yeniden satarak birden fazla amaca hizmet eder. Toplum bu yolla savunmasız bırakılır ve iktidar ilişkileri içinde bağımlı kılınarak sömürülmeye hazır hale getirilir. Temel eleştirilerini buradan yapan jineoloji, kendi yöntemini akışkan ve kolektif bir

süreç içinde inşa etmeyi amaçlar. Toplumun eğitim süreçlerinde bilginin tekelleşmesine ve sermaye aracına dönüştürülmesine karşı çıkar. Eğitimin toplumsal bir süreç olduğu gerçeği temel bir yaklaşım olarak sürekli canlı tutulur. En temel yaşam bilgisini edindiğimiz ana kadın gerçekliğine yaklaşımı kökten sorgular ve bu koparılmış bağı yeni bir ilişki biçimine dönüştürmeye çalışır. Böylece toplumun kendine bakışını, nesneleştirilmiş bir yerden özneleşme zeminine taşımayı esas alır.

Burada belirleyici olan, bilginin etik ve sorumlulukla kurduğu bağıdır. Bugün geline aşamada bilimin bu denli parçalanmış olması; etikten, felsefeden ve duyu dünyasından koparılması, gezegenin karşı karşıya kaldığı birçok felaketin temel nedenlerinden biri olarak görülebilir. Yaşadığı topluma, doğaya ve çevreye karşı sorumluluk bilincinden kopartılmış birey yaşamı büyüten değil sürekli tüketen bir noktaya savrulmuştur. Eğitildiğimiz okullara bakıldığında, ne kadarının yaşamı daha anlamlı kılmaya yönelik bir öğrenme süreci sunduğu ciddi bir soru olarak ortada durur. Temel motivasyonun meslek sahibi olmak, mesleğin amacının ise yalnızca para kazanmak olarak kurulduğu bir sistem içinde, en değerli bilgi bile yaşamın kendi akışı içinde anlamsızlaşabilir. Pozitivizmin yarattığı parçalı düşünce yapısı birey ve topluma bakışı çok derinden etkiler. Yaşamın üretildiği akış ruhtan, değerden, maneviyattan koparak mekanik süreçler halinde ele alınır.

Ruhsal ve fiziksel dengenin bozulduğu bu sistemin içerisinde toplumun uyumlu bir aradılığı darbelenmiş olur. Sağlığın yalnızca tıp alanına indirgenmesi bu kopuşun çarpıcı örneklerinden biridir. Savaşlar, yoksulluk, sermaye hırslarının ekoloji üzerindeki tahribatı ve iktidar politikaları bütünlüklü biçimde ele alınmadığında, bir doktorun gözünde insanlık yalnızca "kâr getiren bir hasta yığınına" dönüşebilir. Böyle bir sistem içinde, şifa üretmesi beklenen bir alandan istismar biçimlerinin çıkması tesadüf değildir. Jineoloji, bu nedenle en başta bilginin etik boyutunu ve yaşam sorumluluğu temelinde inşa edilmesi gerektiğini, gözden kaçırılmaması gereken bir ilke olarak ele alır.

İnsana, yaşama, iyiye ve güzele dair söylenen her sözün; o topluluk tarafından yaşanması hedeflenen bir sözleşmeye dönüşmesine ihtiyaç vardır. Eğitim süreçlerinde "nasıl yaşamalı?" sorusu, her

bilginin dayanacağı anlam dünyasını ifade eder. Bu perspektifle inşa edilen her kurumlaşma, toplumsal sorunlara yaklaşımdan toplumun yargı yollarını inşa ettiği kurumlara kadar eğitsel bir içerik taşır ve kadın özgürlük çizgisi temelinde bağlayıcılık kazanır. Jineolojinin yaşamı anlamlandırma yaklaşımı, bu nedenle yalnızca belli eğitim kurumlarına hapsedilebilecek bir süreç değil; dinamik biçimde yaşam bulan özgür ve demokratik yaşamın kalp atışına dönüşür. Komüne dayalı demokratik toplum sisteminin bütün mekanizmalarında kadın özgürlüğünü merkeze alan bu yaklaşım, iktidarcılığa ve erkek egemenlik mantığına yer vermeden, devletçi sistem karşısında toplumsal savunmayı mümkün kılar. Böylece özgürlük sorumluluk bilinciyle kendini şekillendiren ve değişime açık kılan toplumun yaşam biçimi haline gelir.

Pozitivizmin Mekanik Kuşatması

Abdullah Öcalan, kadın köleliğini “toplumun sırtına saplanmış bir hançer” olarak tanımlar. Kastik katil grubun toplum değerlerine tecavüzüyle başlayan bu süreç, bugün kapitalist modernitenin yarattığı düşünce sistemi aracılığıyla modern kölelik biçimlerini meşrulaştırmanın etkili bir aracına dönüşmüştür. Pozitivizmin zihinde yarattığı çarpılma ve yabancılaşmayı sorgulamayan, kadını varlık olarak tanımlamaktan kaçınan ve böylece hakikatini parçalayan bir bilimin, toplumsallık adına söyleyeceği her sözün havada kalacağı açıktır. Özne-nesne ayırımına dayalı bu düşünce yöntemi, tarihin belirli bir döneminde devletli sistemi üretmiş; egemen-ezilen ikiliği üzerinden toplumu şekillendirmiştir. Bu zihniyet öyle derin bir etki yaratmıştır ki, toplum devletsiz, kadın erkeksiz, köle efendisiz yaşayamayacağına inandırılmış; kendi celladına bağımlı bir tutku geliştirmiştir. Büyük balık küçük balığı yerken, bu durum “doğal düzen” ya da “bilimsel yasa” olarak sunulmuş; iktidar ilişkileri kutsanmıştır. Sonuçta kendi hakkında karar alabilen, sorumluluk taşıyan birey ve toplum gerçeği yerini; iktidar mekanizmalarına bağımlı kitlelere bırakmıştır. Erkek ise kadın karşısında, her istediğini yapabileceğine inanan tanrısal bir kudretle donatılmıştır.

Evrendeki farklılaşmayı zıtlıklar üzerinden okuyan ve sürekli karşıtlık üreten anlayışa karşı, jineoloji pozitif diyalektiğe dayalı bir düşünce sistemini esas alır.

İnsan-doğa, toplum-birey, kadın-erkek ilişkilerini çatışma değil; uyum ve karşılıklı beslenme temelinde ele alır. Demokratik toplumdan söz edilecekse, en başta yıkıcı ve karşıtlık üreten bu evren ve doğa algısının sorgulanması gerekir. Çünkü devletin toplum karşısındaki, insanın doğa karşısındaki, erkeğin kadın karşısındaki konumlanışı bu zihniyet yapısından beslenen bilgi yapılanmalarıyla kurulmuştur. Jineolojinin doğayı ve toplumu anlamlandırma biçimi ise parçalı değil bütüncüldür; karşıtlıklar üretme temelinde değil, birbirini büyüten ilişkiler üzerinden ilerler. Böyle bir düşünce akışını esas alan birey ve toplum, sorunları savaş ve yıkım yöntemleriyle değil; diyalog, müzakere ve doğruyu büyütme temelinde ele alma imkânı bulur.

Pozitivizmin topluma bıraktığı en ağır miras, bilimsel bilginin mutlak ve değişmez olduğu algısı yaratmasıdır. Bu iddia, ilk bakışta güven verici görünür; karmaşık olanı sadeleştirir, belirsizliği ortadan kaldırır, insanı rahatlatır. Oysa bu rahatlık, zamanla düşünmenin yerini kabullenmeye bırakır. Çünkü kesinlik, aynı zamanda itirazı gereksiz kılar. Böylece yaşam, değişen ve dönüşen bir süreç olmaktan çıkar; ölçülmüş, tanımlanmış ve sınırları çizilmiş bir alana hapsedilir. Bilim adına aslında tutucu dogmatik kalıplardan kurtulmayan bir zihniyet inşası geliştirilir. Bu zihniyet en başta doğa ve toplumu ele alışı kurguladığı sakat inşayla kapitalizmin sömürgeciliğine alan açarak sisteme en önemli meşruiyeti açmış olur.

Aydınlanma düşüncesine dayalı düz çizgisel toplum anlayışı, yerel öğretileri ve yaşam dinamiklerini geri görür, kapitalizmi en ilerici sistem atfeder. Böylece kendini her yerde kurtarıcı ilan ederek her kafada sömürgeciliğini inşa eder. Bugün yaşamın bütün renkleriyle yaşandığı köy yaşamını geri gören, yerel bilgiye ve anlama gereksiz yaklaşan, kenti, Batıyı ilerici gören ve bu zihni kurgulama ile aidiyet ve kökleriyle var olmada boşluk yaşayan birey gerçekliği tam da böyle bir paradigmatik bakışın sonucudur. Bilimsel bilginin mekanik evren ve toplum algısı bir yandan toplumda ve kadında yaşadığı derin köleliğin kader kabul edilmesine götürürken diğer yandan iktidarın toplum mühendisliğine müthiş alan açmaktadır. Toplumun esnek zihniyetli yapısını doğa yasaları gibi ele alarak insanı kendi tarihinden, hafızasından ve müdahale gücünden koparır. Böyle bir kopuş yalnızca düşünsel bir sorun değil doğrudan politik sonuçlar yaratır.

Toplum kendini değiştirebilen ve yeni yapılar inşa edebilen bir özne olarak değil, yönetilmesi gereken bir nesne olarak algılar. Bu biçimiyle sürekli bir yönetilme ihtiyacı, egemene bağımlı bir karakter yaratılmış olur.

Pozitivist bilgi anlayışı, bu nesneleştirmeyi bilim adı altında kalıcılaştırır. Özellikle modern eğitim sistemlerinde bilgi, yaşamdan kopuk, soyut ve yukarıdan aşağıya aktarılan bir forma bürünür. Öğrenen, sorgulayan değil; ezberleyen ve tekrar eden bir konuma itilir. Bu durum, bireyin yalnızca düşünme biçimini değil, hayata müdahale etme cesaretini de köreltir. Zamanla insanlar, kendi deneyimlerinin bilgi üretme gücüne sahip olduğuna inanmaz hale gelir. Toplumu canlı, çelişkili ve çok sesli bir yapı olarak değil; belirli aşamalardan geçmesi gereken tekil bir bütün olarak ele alan her yaklaşım, kaçınılmaz olarak merkezileşir. Özgürlük, toplumun kendini örgütleme kapasitesinden değil; doğru programdan, doğru yönetimden beklenir. Oysa toplumun zihniyet dünyası çözülmeyen, yani düşünme biçimleri dönüşmeden, hiçbir sistem kalıcı bir özgürlük üretmez. Özgürlük adına çıkılan yolda benzer araç ve yöntemlerden kurtulmak çok zor bir eşik haline gelir. Kendini bu bilimsel temele dayandıran sosyalizm deneyimlerinin devletçi biçimler üretmesi ve merkezileşmesi bu nedenle şaşırtıcı değildir.

Canlı Evren ve Toplum Algısı

Öcalan'ın Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu'nda doğa, anlam ve toplum gerçeğini bu kadar ısrarla vurgulamasının nedeni de tam olarak buradadır. Doğada belirli yasalar işleyebilir; ama toplum katı yasalarla değil ilişkilerle, eğilimlerle ve iradeyle var olur. Jineoloji, canlı evren anlayışı ve pozitivist bilime yönelttiği eleştirilerle yeni bir dünya algısı yaratmayı nasıl düşünülmesi gerektiğinin temeli haline getirmeyi hedefler. Bilgiyi mutlak doğrular halinde sunmaz; aksine bilginin nasıl üretildiğini, kim tarafından üretildiğini ve kimin hayatına nasıl değdiğini sorgular. Kadının tarih boyunca bilgiyle kurduğu ilişkinin koparılmış olmasını, yalnızca bir hak kaybı olarak değil; toplumun bütününe yönelmiş bir körleşme olarak ele alır. Çünkü kadının yaşamla kurduğu bağ koparıldığında, yaşam dinamizmini kaybeden mekanik bir çerçeveye hapsolür. Jineolojinin eğitim anlayışı bu nedenle sabit müfredatlara değil, ortak deneyime dayanır. Bilgi, dışarıdan alınan bir nesne değil; birlikte açılan bir süreçtir. Atölyelerde, sohbetlerde,

gündelik yaşamın içindeki küçük kırılma anlarında bilgi yeniden üretilir. Burada esas olan, “mutlak doğruyu” bulmak değil; düşünme cesaretini yeniden kazanmaktır. Kadının yaşamın farkındalığıyla kendi yaşamına dair söz kurabilmesi, yalnızca bireysel bir özgürlüşme değil; toplumsal zihniyetin çözümlenmesi anlamına gelir. Komüne ruh veren kendi farkına varma hali böylece onu demokratikleştiren karakterine kavuşur.

Bu perspektiften bakıldığında demokratik toplum, tamamlanmış ve keskin sınırlarla belirlenmiş bir model değildir. Jineoloji ise bu yaşamın bir parçası değil, demokratik toplumda kazanılacak yaşam algısının özgürlük temelinde büyüdüğü bilimsel düşüncedir. Toplum sürekli kendini yeniden kuran canlı bir organizmadır. Komün, hazır kurallarla işleyen bir yapı değil; ilişkilerin her gün yeniden anlamlandırıldığı bir alandır. Jineoloji, bu alanlarda bilgiyi merkezileştirmeyi; dolaşıma sokar. Kesinlik üretmez; sorumluluk üretir. Çünkü ancak böyle bir bilgi anlayışı, insanı doğa karşısında, kadını erkek karşısında, toplumu devlet karşısında edilgen bir konumdan çıkarabilir.

Belki de jineolojinin en ayırt edici yanı, bilginin yalnızca ne söylediğiyle değil, insanda neyi harekete geçirdiğiyle ilgilenmesidir. Pozitivist akıl, insana “olani” öğretir; jineoloji ise insana “neden böyle yaşadığını” sordurur. Bu soru basit görünür ama tam da burada büyük bir kırılma başlar. Çünkü insan, yaşamını doğal sandığı kalıpların aslında tarihsel olarak inşa edildiğini fark ettiğinde, ilk kez kendi hayatına dışarıdan bakma imkânı bulur. Bu bakış, özgürlüğün ilk eşiğidir.

Kadın açısından bu eşik daha sarsıcıdır. Çünkü kadının yaşamı çoğu zaman tercihlerin değil, uyumun ve katlanmanın tarihi olarak anlatılmıştır. Jineoloji, bu anlatıyı ters yüz ederken büyük laflar etmez; gündelik olanı didikler. “Neyi normal sandık?”, “Neye ses çıkarmadık?”, “Hangi bilgiyi kendimizden saymadık?” gibi sorularla, kadının kendi hayatına dair hafızasını canlı tutar. Bu diyalektik içinde toplum da benzer bir eşikten geçer. Yoksulluğu, şiddeti, sürekli yönetilmeye muhtaç hale gelmeyi ya da eşitsizliği kaçınılmaz olarak kabul eden zihniyet; bunların ardındaki bilgi yapılanmalarını sorgulamaya başladığında çözülr. Jineoloji burada topluma hazır reçeteler sunmaz. Aksine, toplumun kendi sorunlarını kendi diliyle adlandırabileceği bir düşünme alanı açar. Bu alan açıldığında, insan ilk kez “yönetilen” değil, sorumluluk alan öznelere dönüşmeye başlar.

Demokrasinin Ortak İnşası

Tüm bu temel başlıklar birlikte ele alındığında, jineolojinin ne yalnızca kadını inceleme nesnesi haline getiren bir bilim olduğu ne de mevcut bilimlerde sıkça gördüğümüz biçimiyle kendini toplumun üzerine konumlandırılan bir eğitim alanı olduğu daha net görünür. Jineoloji, kadını toplumun hakikatine açılan bir eşik olarak ele alır; özgür toplumsallığın inşasını, tam da bu eşikten geçerek mümkün görür. Toplumsal krizlerin çözümünü kadının özgürleşmesinden ayrı düşünmemesi, onu bir “kadın çalışması” olmaktan çıkarıp bütünlüklü bir yaşam perspektifine dönüştürür.

Atomun en küçük yapı taşından topluma kadar uzanan varlık alanını parçalı değil bütün olarak ele almak gerekir. Bu nedenle hakikat yalnızca belli disiplinlerin sınırlarına hapsedilemez; yaşamın kendisinden süzülen bilgi bilimsel üretimin merkezine yerleşmelidir. Mevcut sistemin eğitim kurumlarında ve akademik alanlarında sıkça rastladığımız, bilginin toplumdan koparılarak steril alanlarda üretilmesi anlayışı, jineoloji açısından yöntemden kopuş anlamına gelir. Bilgi yaşamdan uzaklaştıkça, özgürleştirici olmaktan çıkar ve iktidarın hizmetine girer.

Bu yaklaşım, jineolojiyi yalnızca belli başlıklarla sınırlı bir çalışma alanı olmaktan da çıkarır. Demokratik toplumun bütün kurumlarında, kadın özgürlük çizgisi temelinde bir yaşam felsefesi inşa etmeyi hedeflerken; toplumsal hücrelerin her birinden beslenmeyi, deneyimle düşünceyi yan yana yürüten bir alan haline getirir. Bilimcilik anlayışı ne kadar bilgiyle yaşam arasına mesafe koymaya çalışsa da, jineoloji bu bağı kendi iç diyalektiğiyle yeniden kurar ve güçlendirir. Demokratik komünal toplum mevcut bilimle değil ancak jineolojik bir bilim anlayışıyla inşa edilebilir.

Henüz çok genç bir bilim alanı olmasına rağmen, yürütülen atölyeler, kamplar ve akademi bünyesindeki çalışmaların toplumda yarattığı dönüşüm tesadüfi değildir. Bu dönüşümde belirleyici olan, jineoloji eğitimlerinde izlenen yöntemdir. Bununla birlikte bugün gelinen aşamada yalnızca eğitimlerle sınırlı kalmayan ve Jinwar gibi özgür yaşam alanlarının zihni alt yapısını ören yeni bilim anlayışıyla Jineoloji bilim yaşam bağıni kendi yürüyüşünde somutlaştırmaktadır. Kadın, bu alanlarda kendinde olanın değersiz olmadığını; bilgisinin, sezgisinin ve üretiminin görünür kıldığını deneyimlediğinde, özneleşme süreci hızlanır. Kendisine

biçilen rollerin doğal değil, inşa edilmiş olduğunu fark ettikçe eski kalıpları cesaretle kırar, xwebûnlaşma temelinde kendini yeniden inşa eder. Bu anlamıyla açığa çıkardığı birikim sistemin yarattığı tüm yapısal krizleri çözümlenmede ve alternatifini üretmede müthiş öğreticidir.

Erkek açısından ise binyılların biriktirdiği iktidar yükü ilk kez sorgulanabilir hale gelir. Bu sorgulama, savunma refleksiyle değil; ilişkilerin neden sürekli kriz ürettiğini anlama ihtiyacıyla geliştiğinde, eş yaşamlar arasındaki çatışmalı zemin de dönüşmeye başlar. Böylece ilişki biçimleri, tahakküm ve kontrol üzerinden değil; birlikte düşünme ve uyum arayışı üzerinden yeniden kurulabilecek bir imkâna kavuşur. Bütün bu yönleriyle jineoloji, demokratik toplumun yalnızca düşünsel değil, yaşamsal bir ihtiyacına karşılık gelir. Komünalist bilinçten beslenen bir alan olarak akademilerden kamplara, atölyelere ve komünlere uzanan bir yaşam pratikleşmesidir. Özgür eş yaşamın bu denli darbe yediği ve bütünsel ilişkilerin parçalandığı bir zaman diliminde yeni toplumu bu tartışma kültürü üzerinden inşa etmek son derece kıymetlidir. Bu kültür halkın kendi sorunlarını tartışırken esas alacağı ilkeleri yaşamsal kılmanın yoludur. Bir suyun nasıl paylaşılacağından toplumun kendini savunma bilincinin gelişmesine kadar iktidar ve devletten arındırılmış bir zihniyetle yaşamın kutsallığı daha güçlü sahiplenilir. Kadının, erkeğin, yaşlının ve gencin bu sistemde kendini var etme bilinci yaşamı güzelleştirme ve anlam katma temelinde şekillenir. Böylece demokrasi olarak tanımladığımız sistem katı yasalarla değil özgürlük bilinciyle bedene kavuşur.

Bugün barıştan ve demokratik toplum inşasından söz ederken en çok ihtiyaç duyduğumuz şey tam olarak budur: Yaşamı donduran, kader gibi sunan, mutlaklaştıran bütün bilgi yapılanmalarına karşı; değişebileceğimizi, dönüştürebileceğimizi ve birlikte yeniden kurabileceğimizi hatırlatan bir zihniyet cesareti. Jineoloji, bu cesareti örgütlü bir düşünceye ve toplumsal bir pratiğe dönüştürme iddiasıyla, demokratik toplumun kalp atışını tutmaya devam etmektedir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Özgürlük Sorununda Politikleşmenin Önemi

Diclenur Özdemir

“Kadınlar üzerindeki tahakküm elbette, feminizmin tahakküm anlayışının merkezidir; ama bu aynı zamanda diğer birçok tahakküm biçimini de aydınlatabilecek olan sağlam bir kuram modelidir, çünkü ezilenler genellikle hem kadınlştırılmış hem de doğallaştırılmıştır.”

Val Ploomwood*

Uygarlık tarihi boyunca özgürlük, insanlık için en başta gelen ontolojik, felsefik bir sorun olmuştur. “Özgürlük”ün ne olduğu sorulmuş ve türlü türlü sorgulamalarla cevaplar aranmıştır. Kimileri özgürlüğü bireyin biricikliği olarak tanımlarken kimileri salt toplumcu sınırlar çizerek anlamaya çalışmış, kimileri ise tanrı ile özdeşleştirerek özgürlüğü gökte aramıştır. Özgürlüğe karşı, felsefe tarihinde özellikle resmi tarihte adından bolca bahsedilen erkek filozofların soyut, maddi dünya gerçekliğinden kopuk yaklaşımları, sorunun kökeninden ne kadar uzak olduklarının göstergesidir. Doğru tespit yapılamadığı için özgürlüğe yanılıklı yaklaşımlar hep olagelmiş, özgürlük sorunu da tüm yakıcılığı ile varlığını sürdürmüştür. Bu durumu toplumsal parçalanışın bir tezahürü olarak görmek gerekir, ki kadın-erkek şahsında ikiye ayrılmış bir dünyada birinin egemen diğerinin ezilen olması, birinin tanrılaşırken diğerinin kullanması, birinin efendi olurken diğerinin köleleşmesi tahakkümü mutlaklaştırmış, zihniyet dünyasında sorgulanamaz hale getirmiştir. Abdullah Öcalan ise özgürlük sorununun başlangıcını “ana-soylu toplumsallığa

yapılan saldırı” olarak tanımlayarak; komünal yaşamın hedef alınarak kadının köleleştirilmesini tarihsel, sosyolojik sorgulamalara tabii tutmuş ve bunun sonucunda özgürlük sorunu ve kadın özgürlük sorununun göbük bağı ile birbirine bağılı olduğu gerçekliğini ortaya çıkarmıştır. Özgürlük hareketi felsefesinde kadın özgürlüğünün temel, ilkesel olma niteliği bu hakikatle alakalıdır. İktidar ve tahakkümün varlığı özgürlüklerin yok edilmesi diyalektiğe dayandığı için erkek egemen zihniyetin sonucu olarak ortaya çıkan iktidar, ilk olarak kadının özgürlüğünü hedef almıştır. Bu bir tesadüf değildir. Çünkü iktidarcı ve devletçi uygarlığın varoluşu kadın özgürlüğünün yok oluşunun koşullanmasına dayanır. Abdullah Öcalan, toplumsal sorunsallığın ortaya çıkışını “kadın üretimine dayalı ilkel komünal toplum ile erkeğin avcı toplumu arasındaki çatışmadan kaynaklı problem doğar” şeklinde belirtiyor. Diyebiliriz ki kadın özgürlük sorununun ortaya çıkışı ile aslında tüm insanlık için de özgürlük sorunu ortaya çıkmıştır.

Özgürlük sorununa alternatif olarak kadın kurtuluş ideolojisini oluşturan Öcalan, kadın ve özgürlük ilişkisinin tarihini, sosyolojik olarak ele alarak, tarih boyunca yok sayılan, tersyüz edilen kadın hakikatini gün yüzüne çıkarmıştır. Bu sebeple demokratik toplum paradigmasında temel öncü güç olarak kadınların yer alması ve temel ilkenin “Sosyalizm, kadın özgürleşmesinden geçer” olarak belirtilmesi paradigmanın özünü oluşturan en önemli gerçekliktir. Öcalan felsefesinde kadının tarihsel olarak

köleleştirilme gerçekliği, topluma karşı yapılmış ilk ve en büyük saldırı olarak ele alınır. Avcı-erkek toplumu, manifestoda Öcalan'ın en dikkat çekici ve üzerinde sosyal bilimlerin çok kapsamlı durması gereken "kastik katil" tanımı ile toplumdaki parçalanmanın temel nedenini cinsler arasında yaşanan çatışma olduğunu ve kadın şahsında komünün hedef alındığını belirtir. Toplum ve komün ilişkisi anasoylu toplum yaratımı ile açığa çıkarken buna karşı kastik katilin saldırısı günümüze kadar süren özgürlük sorunun başlangıcı olmuştur. Kastik katilin, kadın özgürlüğü ve toplumsallığa saldırısı temelinde kurumsallaşan devletleşmeye gidiş ve tarihin bu ekseninde ele alınması; kadının yok sayılması, inkar edilmesine yol açmış, resmi tarih de bu zihniyet tarafından yazılan kastik katillerin sözde "kahramanlık" güzellikleri ile dolup taşmıştır. Kadının, toplumsallığı inşa hakikati ile şekillenen insanlık bu "kahramanlıklar" üzerinden, hafızadan silinmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle denilebilir ki; kadına yönelik saldırı, aslında toplumsal hafızaya yönelik saldırıdır. Kuşkusuz insanlığın kendi tarihi birikimini reddi ve inkarı üzerine oluşturulan tüm kastik yapılar da, bu hafızanın yok edilmeye çalışılmasıyla kendini var kılmıştır. Başka türlü de mümkün değildir! Meşhur Marduk ve Tiamat mitinde anlatılan yok edişin bir imgesi de buna dairedir. Tiamat'ın beynine saplanan ok da, bu hafızayı yok etmeye dönük en somut örnektir.

Özgürlük, var olan gerçekliklerin çelişkiselliğine cesurca bakabilme ve onu değiştirme sorumluluğu olarak, eyleme geçme gücüdür. Özgürlük sorununa yaklaşımda, kadın özgürlük mücadelesine yaklaşım oldukça belirleyicidir. Bundan kaynaklı özgürleşmenin politikleşme ile olan bağı da üzerinde durmayı gerektirir. Çünkü bir eylemsellik alanı olarak politika, özgürleşmenin alanıdır ve bu alan bin yıllardır iktidar ve devlet tarafından işgal edilmektedir. Öcalan: "Politikayla özgürlük arasındaki ilişkinin çarpıtılmaması açısından iktidar ve devlet politikaları (aslında politikasızlık demek daha doğrudur) ile aralarındaki farkın özenle çizilmesi gerekir. İktidar ve devlet aygıtlarının işleri için strateji ve taktikleri olabilir ama gerçek anlamda politikaları olmaz, zaten iktidar ve devletin kendileri toplumsal politikanın inkarının sağlandığı aşamada vücut bulurlar. Politikanın bittiği yerde iktidar ve devlet

yapıları iş başında olur. İktidar ve devlet politik sözün dolayısıyla özgürlüğün bittiği yerdir" diye belirtirken, politikayı özgürleşme temeli; devlet ve iktidarı ise politikanın inkarı olarak ortaya koyması üzerinde önemle durmayı gerektirir. Buradan yola çıkarak özgürleşmenin mümkün hale gelebilmesi politikanın vazgeçilmez rolünü kadın özgürleşmesinin biricik koşulu olarak belirttiğimizde; günümüzde ve tarih boyunca kadının toplumsallıktan yani bir bakıma komünden koparılıp eve kapatılmasının aslında apolitikleştirilmesinin eril egemen güçlerin ne kadar çok işine gelmiş olduğunu anlayabiliriz. Toplumsal cinsiyetçi ideoloji de hegemonyasını güçlendirmek için kadının apolitikleşmesini teşvik etmektedir. Geleneksel, cinsiyetçi toplum bin yıllardır ve ne yazık ki halen daha "ağız var dili yok, iradesiz, akli ermeyen, kocasının karısı" olan Abdullah Öcalan'ın "karışma" olarak tanımladığı kadın gerçekliğinin var olmasını istemekte ve bu gerçekliğe karşı cesurca mücadele eden özgürleşme arayışında olan, kabul etmeyen, boyun eğmeyen kadınları ise ötekileştirerek, dışlayarak, katlederek tahakkümünü devam ettirmektedir. Kastik katil yapının ezilen, tüm ötekileştirilen kesimlere karşı da "karılaştırma" olarak ifade edebileceğimiz köleleştirme, iradesizleştirme, sindirme saldırıları ilk olarak kadın şahsında vuku bulmuş ve tüm topluma da sirayet ederek politik alandan dışlanmalarına, o alana girme teşebbüslerinin bile ağır katliamlar, zindanlar, işkencelerle engellenmesine neden olmuştur. Özgürleşme derdi olan herkesin "karılaştırma" tehdidi altındayken topluma büyük bir parçalanış yaşatarak, savunmasız kılınarak her türlü kötülüğü kendini yaşatma meşruiyetini sağlama almak için kullanan eril hegemonik zihniyet dünyası, özellikle politik alanı sadece kendi alanları olarak salt bir iktidar, devlet sahası biçiminde yapılandırdı.

Politika Kadının ve Toplumun Öz Savunmasıdır

Liberal demokrasi ile daha görünür olan iki temel ayırım en çok kadınlar aleyhine oluşturulmuştur. Bunlar; özel alan ve kamusal alan ayırımıdır. Kamusal ve özel alan olarak siyaset biliminde temel bir ayırım şeklinde konulan özünde kadınlar ve özgürleşme sorunu olan tüm kesimler aleyhinde

geliştirilen zihinsel parçalanmışlık, kamusal alanı politikanın yapıldığı yer, yani devlet ve idari yapılarla özdeşleştirirken, daha çok iktidara has kılmıştır. Özel alanı ise aileyle nitelendirirken, daha çok politika dışı olarak belirler. Halbuki tarihteki en büyük politika dışı bırakılma saldırısı kadına karşı “eve kapatılma” yani “karılaştırma” şeklinde, özel alanda meydana gelmiş ve bu alan politika dışı ilan edilerek de sorgulanamaz kılınmıştır. Kadın en çok bu “özel alan”larda katledilmiş ve hukuk adı altında konulan “dokunulmazlıklar” da bu katliamların resmi koruma kalkını haline gelmiştir. Bireyin dokunulmazlıkları liberal bir anlayış ile inşa edildiği için en büyük yozlaşmalar da buradan çıkmaktadır. Kuşkusuz sistemin çizdiği çizgilerin hiçbirinde kadın, hiç bir zaman kendi öz kimliği ile varolmamış, varlığı tanınmamıştır. Her iki alanda zorunlu olarak büründükleri kimlikler ile şekillendiği için kendi doğasından da uzaklaşmıştır. Kamusal da olsa özel de olsa kadın hiç bir alanda “kadın” olarak tanınmamış, boyun eğdiği doğrultuda, kazandırıp köle gibi çalıştığı oranda kendine yaşam alanı bulmuştur. Çizilen sınırlar ve bu sınırların dayattığı roller tıpkı bir Kürdistan gerçekliğinde olduğu gibi, sınırlara hapsedilmiş bir kimliği ve dolayısıyla krizli bir kişiliği de ortaya çıkarmıştır.

İktidar, tahakküm ve ilk çatışmanın cinsler arasında ortaya çıkışı, tarihsel olarak kadının komünün parçalanması, özgürlük alanından dışlanması ve apolitikleştirilmesi ile günümüze kadar gelmiş ve bununla beraber mutlak iktidar olgusunun hegemonlaşması eril zihniyetin zaferi olmuştur. Kadının köleleştirilmesi yani “karılaştırılması”, apolitikleştirilmesi sonucu özel alana hapsedilmesi, aslında erkeğin de köleleştirilmesini zeminini oluşturmuştur. Bundan kaynaklı cinsler arasındaki çatışmanın tahakküm doğurması kaçınılmazdır; hem kadın hem erkek köleliğinin apolitik alan olarak kabul edilen özel alanda sürekli vuku bulması ve sorgulanamaz kılınışı, komünün parçalanışı ile ilgilidir. Hannah Arendt, politikayı özgürlük ile özdeşleştiren bir filozof olarak şöyle belirtir: “(...) Özgürlük (...) İnsanların politik örgütlenmeler içinde birlikte yaşamalarının nedenidir. Özgürlük olmadan siyasal yaşamın bir anlamı olmazdı. Politikanın varlık nedeni özgürlük, deneyimlediği alan ise eylemdir.” Bu cümleler ışığında toplumsallaşmanın yani “komün”e

katılımın politikleşme ve özgürleşme ediminde temel rol oynadığını söyleyebiliriz. İnsanlar arasındaki ilişkilerin özgürlük hedefli olması, politikleşmeyi kaçınılmaz kılar fakat tahakküm hedefli olması ezen-ezilen olgusunu ortaya çıkarır ve bu tarz ilişkiler devlet kurumsallığının güçlenmesine yol açar. Burada şu gerçeği de es geçmemek önemlidir ki, politika ve ahlak birbirlerini koşullayan özgürleşme eylemlerinin oluşum faktörleridir. Ahlak, özgürlük ilkelerinin oluşum alanı iken, politika ilkelerin eylemselleştiği alan olarak karşımıza çıkar. Öcalan’ın özgür toplum için ahlaki ve politik tanımı geliştirmesi ve yeni dönem stratejisinde “demokratik siyaset”i demokratik toplumun doğurucusu olarak belirtmesi oldukça önemlidir. Apolitikleştirilen yani özgürleşme alanından uzak tutulup sürekli köle koşullarında kalması hedeflenen kadın gerçekliğinin olduğu bir toplumda ahlaki sorunların, yozlaşmanın, cinayetlerinin olması kaçınılmazdır. Ve insan ilişkilerindeki ahlaki çürüme her zaman iktidar ve devlet için meşruluklarını kanıtlanmanın zemini, toplumda da iradesizliğin, umutsuzluğun, inançsızlığın yaygınlaşmasının nedeni olur. Öcalan “İktidar ve devlete sadece zor aygıtı ve ilişkilerinin toplamıdır demek ciddi eksiklikler taşır. En önemli rolünün toplumun güçsüz ve savunmasız bırakılması olduğu kanısında” derken toplumun özgürleşmesi ve öz savunmasının politik katılım ile sağlanacağını ve bunun için de öncü olarak kadının demokratik siyasete katılımının, kadın özgürlüğü ve toplumun komünleşmesi için politikleşmenin, iktidar ve devlete karşı toplum ve savunmasının temeli olduğunu kavramak oldukça elzemdir.

Toplumda herkes tarafından kabul edilen, adeta dillere pelesenk olmuş olan “toplumun özgürlük seviyesini o toplumda yaşayan kadınların özgürlük seviyesi belirler” sözü büyük bir hakikati ifade etmektedir. Ne yazık ki ülkemizde, Kürdistan ve Türkiye’de her gün en az bir kadın cinayeti yaşanıyor olması, kadınlara, çocuklara, hayvanlara dönük dehşet verici cinsel saldırıları, topluma karşı eril ideolojinin hegemonyasını korumak için yapılan saldırılar olarak anlamak ve aynı zamanda bu ideolojinin özel savaş mekanizmaları olarak tespit etmek gerekir. Bu nedenle de her saldırı bu eril ideoloji doğrultusunda bilinçli ve tarihi bir amaç için gerçekleşmektedir. Kadın ve toplum arasındaki diyalektik bağ bu noktada açığa

çıkılmaktadır. Kadın şahsında toplum aşındırılarak, çürütülmek istenmektedir. Bu gerçeği ta en başından beri bilen kastik katiller, tarihteki nasıl ki anatanrıçalar şahsında bir yok etme edimlerine giriştilerse, bugün de aynı gerçek ile bu eylemler devam etmektedir. Kadın dokunuşunun, zekasının, politikasının olmadığı bir toplum, “zaten olmayan bir toplum” olacaktır. Düünden bugüne değişmeyen tek şey olan kadın katliamlarının, ki bu sadece fiziki bir katliam değildir, halen devam etmesinin, devlet ve tüm devlet mekanizmalarının hatta tüm bir kapitalist modernitenin kadın aleyhine, onun değerleri üzerine ve ona rağmen inşa edilmesi ve giderek derinleşmesinin de başka bir izahati yoktur.

Politika kadının ve toplumun öz savunmasıdır. Bahsettiğimiz tüm toplumsal çürümenin altında bu öz savunmanın yok olması ile karşı karşıya gelmesi gerçeği yatmaktadır. Bir toplum kendi sorunlarına cevap olma niteliklerini yitirdiği an, tüm tehlikelere açık hale gelir. Bu tehlike başta bir dayatma olsa da sonradan içselleşerek, “normal” bir hal almaya başlar. Varolan yozlaşmalar, çürümeler karşısında; kadın hatta çocuk tecavüz ve katliamlarına dönük bu kadar duyarsız ve refleksiz bir toplum gerçeğinin açığa çıkması da bununla bağlantılıdır. Egemenlerin istediği de tam olarak budur. Çünkü toplumsal hareketler, onların en büyük korkusudur. Karşı koyamayacakları tek güç de budur. Bunun devreye girmemesi için de her türlü özel savaş politikaları ve 3 S’ler ile toplum adeta uyuşturulur ve refleksiz bırakılır.

Buna karşı olarak yeni dönemin ahlaki ve politik temellere dayanan demokratik toplum inşasında kadınlar başta olmak üzere tüm ezilen kesimlerin iktidar ve toplumsal cinsiyetçi ideolojinin dayattığı apolitik kimliği reddederek, özgürleşmenin temel şartı olarak politikleşmenin önemini bilinci ile demokratik siyasete katılımı, demokratik toplumun en temel öz savunması olmak durumundadır. Demokratik toplum, demokratik siyaset ile mümkündür. Demokratik siyaset ile kadının özne olduğu, eylem sahibi olduğu, politikleştiği oranda gerçekleşebilecek bir husustur. Toplum ve siyasetin ortak paydası kadın özgürlüğüdür.

Demokratik siyaset sadece mecliste, kürsüde, seçimlerde yapılacak bir faaliyet olarak görmektense özgürlük sorununa bir cevap olarak anlamak; bu temelde komüne katılım ile demokratik toplum inşasında yer almak, kadın özgürlüğü için varoluşsal

bir gerekliliktir. Siyaset toplumsal bir meseledir. siyasetin toplum dışı yapılması devlete ve hatta ulus-devlete has bir yöntemdir. Çünkü toplumsallığın ağır bastığı, toplumun politik ve ahlaki dokusunu kazandığı bir yapıda, bahsedilen toplumüstü hiçbir yapıya ihtiyaç yoktur. Siyasetin temsili demokrasi ile dar alana sıkıştırmak, toplumsal sorunları çözmez; çözemediği gibi yeni sorunlar üretir. Siyasetin olabilmesi için de öncelikle toplumun ve toplum için de kadının politikleşmesi gerekmektedir. Tüm olguların birbiri ile sıkı sıkıya bağlı olduğu böylesi tarihi bir birikim varken, toplumsal sorunların çözümüne kadının olmadığı bir kastik katiller yapısı olan devlet ve onun devlet adamlarına bırakmak akıl tutulması ile eşdeğerdir. Aynı zamanda tarihi bir körlüktür.

Sonuç olarak;

Kadınlar, “hazineyi kaybettikleri yerde aramak” ile bu sorunun çözücü öznesi olabilir. Kuşkusuz Kürt Özgürlük Hareketi ile belirli bir ivme kazanan kadınların önünde daha çok çetrefilli yollar ve mücadeleler vardır. Asıl olan da mücadelenin yol ve yöntemleridir. Kadın mücadelesi kendi özgünlüğünde, birleştirici bir yön ile tüm ezilen toplumsal kesimleri ortaklaştırdığı oranda başarıya yakın olacaktır. Çünkü kadının özgürlüğü salt kendini ilgilendiren bir husus değildir. Kadının özgürlüğü toplumun özgürlüğünden geçer; toplumun özgürlüğü de kadının özgürlüğünden geçer. Bu tarihsel diyalekt mücadelenin en temel ilkesidir. Bu nedenle de, kadın mücadelesi ve de özgürlüğü derken aslında tüm bir yaşamdan bahsetmiş oluyoruz. Yaşamın özgür kılınmasından; toplumsal özgürlükten, ekolojik yaşamdan ve demokrasiden bahsediyoruz aynı zamanda.

“Tarihi kazanmak için komünal kadını açığa çıkarmak gerekiyor” sözü ışığında bugünlere gelmemizde özgürlük ve varoluş bedelini, yaşamlarını ortaya koyarak, Kürt özgürlük mücadelesinde yer alan, bunu politik duruşlarında gösteren değerlerimizin Beritanların, Zilanların, Semaların, Saraların ve diğer nicelerinin yaşam felsefelerini anlamak ve anlaşılır kılmak, yeni dönem katılımımızdaki en önemli sorumluluğumuz olmaktadır.

*Feminizm ve Doğaya Hükmetmek

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Öcalan'ın Bilgi Kuramı ve Metodolojik Kavrayışına Bir Bakış

Derya Aydın

"Sanki biz evin yolunu kaybetmişiz de yolu bir tek o biliyor."

Mayıs 2025'te, 'ulusal kurtuluş savaş stratejisini bırakma, yerine demokratik siyaset stratejisini koyma' (s.128) amacıyla PKK ile aldığı tarihi toplantının kaydı olan Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu² ışığında Öcalan'ın bilgi kuramı ve metodolojisinin bir okuması yapılacak. Öcalan'ın kavram setine yaklaşımı odağa alacak olan yazı, bilgi kuramına ilişkin nitelikli bir yoğunlaşmanın mevcut olduğunu; ancak yöntemi üzerine benzer bir yoğunlaşmanın eksik olduğunu ileri sürecek. Oluşturduğu kavram setine yaklaşımın bunları katılaştırma ve dondurma yoluyla siyasal teolojiye dönüşme riskine dikkat çekilecek. Bunların her birinin sınırlarının genişletilebileceği, canlı bir akış halinde esnek ve kapitalizm karşıtı çağdaş dekolonyal literatürle daha fazla diyalog halinde ele alınabileceği önermesini ortaya koyacak.

Öcalan Kavramlarına Yaklaşım

Kürt Özgürlük Hareketi'ni benzerlerinden farklı kılan önemli özelliklerden biri, eylemini teorize edebilme kabiliyetidir. Kavram oluşturma konusunda oldukça

yaratıcı olan Öcalan'ın mücadele deviniminden beslenen kavram seti, hareketi de ayakta tutmakta. Öcalan kuramını, kavram setini, yöntemini bütünlüklü biçimde ele alma, bunların dayandığı teorik zeminler, sunduğu imkânlar ve yön verdiği süreçler üzerine düşünme bu nedenle önemli. Bu kavramların neler olduğu, hangi okumalarla şekillendiği, hangi tarihsel bağlamda ve hangi amaçlarla üretildiği soruları ilk bakışta basit sorular gibi görünse de bunlara tatmin edici yanıtlar üretmek kolay değil. Zira bu kavramların hiçbiri rastlantısal biçimde ortaya çıkmış değil, her biri belirli bir zaman ve mekânda, somut bir dert ve amaçla doğmuştur. Bunlar, onun deyimiyle, "geleceğe notlar" değil, an'a ve buraya seslenmekte. Bu setle varmak istediği yeri ve yönü, şimdiye ne konuştüğünü anlamak ancak bu metodolojik zeminin açığa çıkarılmasıyla mümkün. Ne var ki Öcalan'ın ne söylediği, hangi temel argümanları ileri sürdüğü üzerine önemli bir yoğunlaşma varsa da bunu nasıl yaptığı sorusu ihmal edilebilmekte. Oysa Öcalan, bilinen klasik yöntemlerin ötesinde, kendine özgü bir metodolojiyle bilgi üretmekte.

Bu yeni kavramlar zaman zaman "bir kaynaktan fırlatılmış" gibi ele alınabilmekte. Kürdistan Kadın Hareketi'nin yaklaşımı farklılık gösterse de bunlar genel olarak yeterince hayret duygusu eşliğinde sorgulanmadan benimsenebilmekte. Bu tutum kavramların değerini azaltmasa da onların derinlemesine kritik edilmesini ve yaşamsallaştırılmasını zorlaştırabilmekte. Oysa

1. Bunu, Atakan Mahir Öcalan'a atfen ifade etmiştir. Bu yazı üzerine birlikte düşünürken hafızalarımıza bu sözü çağırın sevgili arkadaşım Fatoş Tunç'a teşekkür ederim.

2. Metin boyunca kullanılacak 'manifesto' ve alıntılar bu metni referans edecektir.

bunların her biri, Öcalan'ın ifadesiyle on yıllara yayılan yoğun okumaların, derin düşünsel yoğunlaşmaların, pratik eylemlerin ve büyük bir emek sürecinin ürünü olarak adeta etinden kemiğinden süzülmekte. Üstelik bunlar salt teorik bir bilgi üretme amacıyla değil, onun deyimleriyle "çöplük toplumda" ortaya çıkan çoklu sorunlara çözüm üretmek için geliştirilmekte. Bu nedenle bunlar, teori ile praksisin sıkı biçimde bağlı olduğu bir bütünlük içinde kavranmalı.

Pratik mücadelenin belirli alanlarında merkeze alınan bu kavramların bazıları sıklıkla dönemsel kalarak derinleştirilmemekte, genişletilmemekte ve üzerine yeterince yeni düşünsel katkılar eklenmemekte. Böylece, kavramı üretenle yeteri düzeyde düşünsel yoldaşlık, entelektüel sevgi ve ilgi kurulamamakta. Kimi zaman belirli çalışmaların, örgütsel yapıların ya da yayınların adıyla özdeşleşerek maddi bir zemini adlandırma yoluyla kavramların dondurulması ve hatta katılaştırılması riski oluşturulmakta. Böylece, Ferdinand de Saussure'ün deyimleriyle gösteren (signifiant) ve gösterilen (signifié) arasındaki yarılma oluşabilmekte: İşaretin (signe) -ses, kelime ve görüntüye dayalı fiziksel biçim ile temsil ettiği zihinsel kavram ve fikir arasındaki ayrılmaz eşleşmenin oluşturduğu bütün varlığın ve bir sistem içinde farklılık yoluyla yaratılan anlamın- parçalanması.

Öcalan'ın kavram setine yönelik bir diğer yaklaşım ise çift yönlü bir tabuya maruz bırakılmadır. Bir yandan bilgiyi üretenin konumu dolayısıyla kavramın kriminalize edilerek kamusal alanda bir tabu haline getirilmesi, diğer yandan, bunlara bir kutsiyet atfedilerek siyasal teolojiye dönüşebilme yoluyla bilimsel bir incelemenin kaynağı olmaktan çıkarılmasıdır. Böylece bir yandan kavrama yönelik oluşacak ilginin başlamadan sönümlenmesi, diğer yandan ise diyalektik düşünmenin zorunlu kıldığı şüpheli ve eleştirel bakışın kaybolmasıdır. Oysa, kavrama yönelecek çift yönlü iktidar perdesini kaldırmış her bakışın büyük bir düşünsel heyecan duyacağı, kavramın işaret ettiği bağlamı güçlendireceği, çoklu okumalarla diyaloga sokabileceği, ondan öğrenebileceği ve onu geliştirebileceği açık. Bu, Öcalan'ın manifestoda vurguladığı canlılık ve enerjiyi korumanın, kavramları esnek, dönüşüme açık ve güçlü biçimde hayatta tutmanın yolu. Jineoloji kavramında görüldüğü gibi,

bu kavramlar sahip oldukları içsel kudret ve onları kriminalize etme ve daraltma girişimlerine karşı gösterilen mücadele yoluyla sınırlarını aşarak evrensel düzeyde aşkın bir nitelik kazanabilmekte. Nitekim, Jineoloji'nin bunu başarması, kavramın gücü kadar, Kürdistan Kadın Hareketi'nin anlama, anlatma, geliştirme ve yaşamsallaştırmaya dönük yoğun emeğiyle mümkün olmuştur. Kadınlar, bu kavramın donmasına, daralmasına izin vermemiş; büyük bir canlılık ve enerjiyle gösteren ile gösterilenin, fiziksel biçim ile zihinsel anlamın örtüşmesini sağlamıştır. Bu nedenle Jineoloji dünya çapında kadın özgürlük ve toplumsal cinsiyet alanını deyim yerindeyse kasıp kavurabilmiştir.

Kürt Özgürlük Hareketi'ni benzerlerinden farklı kılan önemli özelliklerden biri, eylemini teorize edebilme kabiliyetidir

---

Öcalan kuramının dayandığı kavramların yaşamsallaşması amacıyla Kürdistan Özgürlük Hareketi'nin muazzam bir emek ortaya koyduğu inkâr edilemez. Hareketin radikal demokratik, özgürlükçü mekanizmaları ve örgütsel yapısı, antikapitalist ve dekolonyal perspektifi, selfrefleksiv biçimde sürekli olarak bu teoriyi geliştirmekte ve bununla dönüşmektedir. Yine, Rojava'da son 14 yılda hayata geçirilmeye çalışılan demokratik komünalite, toplumsal cinsiyet eşitliği, komünal ekonomi, insan-doğa ilişkisini tahakkümden çıkararak ekolojik yaklaşım ve çoklu/birlikte yönetim modeli bu zemine dayanmakta. Ancak sağlanan bu gelişmelere rağmen, bu kuram ve yöntem hak ettiği teorik ve pratik kavrayışa ulaşarak zihinsel dönüşümü sağlayabilmiş değil. Nitekim bu yaklaşımın bir sonucu olarak kuramın çoğunlukla övülmesi eğiliminin öne çıkması dolayısıyla siyasal teolojiye dönüşmesi önemli bir risk olarak hala önümüzde durmakta.

Kürdistanlı teorisyenler, yarım asırlık kesintisiz mücadele zemininden çıkmış bu bilgi kuramı ve metodolojiyle yeteri düzeyde diyalog kurabilmiş değil.

Kürdistan'a odaklanan akademik yazın, hala Öcalan öğretisini oldukça kısık bir sesle bilgi üretim sürecine dahil etmekte ya da bundan yararlanmakta. Bunun sebebi pozitivist bir eğilimle, sıklıkla ifade edildiği gibi 'ideolojik bilgi'ye mesafelenme değildir. Tek nedeni Öcalan'ın işaret ettiği 'Judenrat gerçekliği'nin bir sonucu da değil. Bunun, Sokrates'in iktidar tarafından öldürüldüğü günden beri, korunmak üzere, filozofun kendini politika ve toplum karşısında konumlandığı yerle ilgisi var. Nitekim hocasının katledilmesi sonrası önerdiği ideal 'Devlet'te Platon, üç sınıf özelinde inşa ettiği toplumsal tabakalaşma içinde filozof emeğin ve praksisin parçası değil. O, ya iktidar erkinin kendisi ya da ona yön veren üst akıldır. Ürettiği bilgi ise her iki durumda da iktidara sıkı biçimde bağlıdır. Öcalan ise hem bu tabakanın en altında yer alan halk, kendi deyimiyle 'Kurmanç'tır hem de sahip olduğu örgütsel konumla, iktidarın karşısına konumlanmış praksisin en sıkı parçasıdır. Teorisine mesafe koyma eğiliminin temel nedenlerinden biri modern teorisyenin belleğinde sürekli biçimde yankılanan bu kadim yar(ılm)a olmalıdır. Oysa özellikle 27 Şubat 2025 Çağrısı sonrası daha görünür olduğu gibi, kapitalizm karşısına konumlanmış, sisteme ve akademiye hapsolmeden örgütlü toplumsal mücadelenin parçası olabilmiş dünya çapındaki dekolonyal hareketler ve pozitivist batı merkezli düşünceyi eleştiren sosyal bilimcilerin bu teoriden büyük heyecan duyduğu ve bununla sıkı bir diyalog halinde olduğu bilinmekte. Nitekim, Kürdistan teorisyeninin, Türkiye akademisinin, Türkiye sosyalist ve feminist hareketin bu kuram ve yöntemden öğreneceği çok şey var.

Öcalan'ın Bilgi Kuramı ve Kavram Seti

Öcalan'ın hakkını teslim ettiği gibi hareketin sosyalizmin sınıf perspektifi ile ulusal kurtuluş ideolojisinin içinden doğduğu bir hakikat; ancak yine kendisinin ifadesiyle, reel sosyalizmin çözülüşü sonucu 90'lı yıllar itibarıyla hareketin yaşadığı ideolojik bunalımdan çıkışı, eylemin teorize edilebilme kapasitesiyle mümkün olabilmiştir. Bu açıdan hareketin teorisinin praksisten çıktığını ileri sürmek yanlış değil. Zira hareketin süreklileşen devinimi krizden kaçışa ilişkin yeni çizgiler yaratma kudretini doğurabilmiştir. Daha da ileri gidersek -ki Öcalan bunu manifestosunun merkezine yerleştirerek ifade

etmeye olanak sağlıyor- sadece teori değil, Öcalan ifadeleriyle 'Kürt varlığı', 'Kürt varlığının anlamı', 'Kürt varlığının kabulü', 'Kürt varlığının kesinliği', 'Kürt varlığının bir realite olduğu' ve 'Kürt varlığı denen gerçeklik' de bu praksisten çıkmıştır. Burada söz konusu olan varlığın, 'sömürge ötesi bir tür çöplük toplum, bir mezarlık' haline getirilen Kürdistan'da kendi çıkarları uğruna Kürtlüğü imhaya götüren 'Judenrat Kürt varlığı'nın olmadığı (s. 26); varlık bilinci edinmiş Kürt'ün özne olduğu açık. Bu, kan bağına dayalı biyolojik bir akrabalık üzerine inşa edilen bir varlık değil, ortak geçmiş, şimdi ve gelecek ufkunda birleşen bir perspektifle kurulan bir yakınlıktır. Ancak onun deyimiyle bu özgürlük anlamına gelen bir kazanım değil, daha ziyade antropolojik ve ontolojik bir kazanımdır (s. 124). Bu belirleme manifestonun mihenk taşıdır; zira bu, demokratik siyaset stratejisine dayanan yeni siyaset, ideoloji ve eylem biçiminin teorize edilmesi gerektiğinin ilanınıdır.

Öcalan, bilinen klasik yöntemlerin ötesinde, kendine özgü bir metodolojiyle bilgi üretmekte

---

90'lı yıllardan itibaren inşa edilen bilgi kuramının çeşitli kavramlarla bir çerçeveye kavuşması sadece pratik mücadelenin önünü açmamış, Kürdistan, Ortadoğu ve çağdaş dünya için bir külliyat oluşturmuştur. Yeni kavram oluşturma konusunda mahir olan Öcalan, kapitalist moderniteyi kavrama ve alaşağı etmenin imkanlarına bu yolla kapı aralamaktadır. Hareketinin deneyimini merkeze alarak içinden çıktığı reel sosyalist ideolojiyi kapitalizmin hayatta kalma gücü ekseninde kritik bir okumaya tabi tutmaktadır. Bu inceleme özdeşünümseldir; kendini, hareketini, hareketin içerisinden çıktığı bağlamı, izlediği yolu ve nihayetinde ortaya çıkan deneyimin enine boyuna çözümlemeye tabi tutulmasıdır. Anı tarihin, kişiyi toplumun içerisine yerleştiren yöntemiyle eleştiri ve özeleştiri mekanizmasını, pratiği teoriyle teoriyi pratikle sınamanın temel yöntemi olarak ortaya koymuştur. Nihayetinde, 'kapitalist modernite', 'demokratik modernite', 'demokratik sosyalizm',

'kopuş teorisi', 'sonsuz boşanma', 'özgürlük sosyolojisi', 'Jineoloji', 'xwebun', 'kapitalist endistrüalizm', 'eko-ekonomi', 'demokratik ulus', 'komünal ekonomi', 'demokratik komünalite' ve 'kastik katil' gibi bir dizi kavramın inşasına uzanan bir kavram setiyle bilgi kuramını oluşturmuştur.

Öcalan'ı okumak kolay değil, sistematik bir tarihsel sosyoloji yapıyorsa da anlatı lineer ve bildiğimiz anlamda akademik değil. Daha ziyade bu, sürekli biçimde geri gidişlerin söz konusu olduğu döngüsel bir anlatıya dayanmaktadır. Bütünlüklü okumadan dahası yöntemini açığa çıkarmadan anlamak bu nedenle zor. Öcalan metodolojisi üzerine düşünmek kuramını anlamak açısından önemli. Zira, Öcalan'ı çağdaş bilgi kuramı içerisinde özel bir konuma yerleştiren özelliklerden biri, kullandığı yöntemdir.

Döngüsel Zaman, Hermeneutik Düşünce ve Karnaval Anlatım

Öcalan, çağdaş akademik düşünceye oldukça hâkim ve bundan yararlanıyor. Ancak manifestoda görüldüğü gibi yer yer bunları refere ediyorsa da kullandığı metodoloji, izlediği yol hem bu metinlerden hem de akademik bilgi üretme biçimlerinden farklı. Bunun tek nedeni, kendisinin büyük heyecanla ilgi duyduğu, sosyal bilimlerin ise kayıtsız kaldığı bilgi 'nesnesi'nin seçiminde değil. Bu, hakikat, bilim ve iktidara ilişkin hermeneutik ve jenealoji temelli bir çözümleme ve yorumlama sanatıyla ilgili. Bu, geçmişle bugünü iç içe görmesi hasebiyle toplumsal ve siyasal yaşamın gündelik tarihini yapan; tıpkı tarihin oluşum süreci gibi lineer ve pozitivist metodolojinin yerine kırılma ve kopuşları barındıracak şekilde karmaşık, döngüsel, katmanlı ve zikzaklı bir tarihsel okumadır. Bu, bir olgunun kökenini, çıkış noktasını, devinimini, takip ettiği seyri, vardığı yolu ve yaydığı etkiyi özdeşünümsel ve eleştiri-özeleştiriyile izleme, enine boyuna kritik etme ve yorumlamaya dayalı pratik ve teorik çözümleme yöntemidir.

Bir arkeolog gibi kazı yaparak görüngüler dünyasındaki fenomenlerin altında yatan nedenlere bakarken Öcalan, varlık, toplumsal olgu, hakikat, anlam, değer, iktidar ve özgürlük sorunsalını dert edinen Marks, Freud, Nietzsche, Foucault, Heidegger ve Ricoeur gibi modern bilgi kuramcılarıyla konuşma halindedir.

Ancak diyalog burasıyla sınırlı değildir, bu nedenle Mikhail Bakhtin'in ifadesiyle, kurduğu diyalogi karşılıklı etkileşim ve çokseslilik üzerine kurulu sınırsız ve sonsuz bağlamlara dayalı. Batı düşüncesinin izini bugünden geçmişe götürürken mimetikten mitik düşünceye, mitolojiden teolojiye ve modern düşünceye kadar takip ettiği patika geçmişi bugüne çağırmakta bugünü ise geçmişle kurmaktadır. «Tarih günümüzde, biz tarihin başlangıcında gizliyiz» savına dayayan bu izlek, çifte yönlü gelgitlerle ilerleyen eşzamanlı bir yolculuktur. Döngüsel zamanda mekâna kazanmış bu izlekte Ortadoğudan dünyaya yayılan bir seyir söz konusudur, bu dünyanın merkezi ise Kürdistan'dır.

Öcalan epistemolojisinin kaynağına, İstar'dan İnanna'ya, Gigameş'ten Marduk'a bir dizi kadim zaman figürünü dahil ederken burada antropomorfik figürler, zoomorfik imgeler; inanç ritüelleri, sanatsal objeler, taşlar; tanrıçalar, tanrılar; totemler, tabular ve kutsallar diyaloga çağrılarak zamansal ve mekânsal dönüşüm katmanlı bir hal almaktadır. Metinlerini takip ederken bir arkeoloji müzesinde karşınızda duran rölyefe dokunarak sizi o tarihe götüren hafızanın çağrılması gibidir. Yöntem, rölyefin, taşın, metalin, ahşabın, lahidin, seramiğin, antropomorfik ve zoomorfik figürün; yaşamın, ritüelin ve anlamın canlanarak sahnelenmesidir. Bu, geçmişe doğru çoklu bir diyalogun başladığı, objelerin temsil ettiği zaman ve mekâna doğru gittiği bir yolculuktur. Her metninde uğradığı durakların daha geriye gitmesi sonucu katmanlı bir hal alan bu yolculuk hep sürmektedir. Demokratik Uygarlık üst başlığıyla kaleme aldığı kitap serisinde çoğunlukla bugünden geçmişe doğru beş bin yıllık bir seyir eşliğinde çözümleme yaparken son manifestosunda bunu aşarak daha geçmişe, 12 bin yıla detaylı bakarak ileri götürmekte; hakikat, anlam, değer, iktidar ve özgürlük sorunsalı ekseninde toplumsal, siyasal, toplumsal cinsiyet ve iktisadi alanda yaşanan birçok krizin kaynağını bu yöntemle aramaktadır. Onun deyişiyle bu, kaybedilenin kaybedildiği yerde aranmasıdır.

Düşünsel izleği, varlığı antropoloji ve ontoloji; özgürlüğü ise sosyoloji ekseninde kavrayabilmenin bir yöntemi olarak kurmakta. Diyalektige dayanan bu düşünce akışında geçmiş ile bugün, canlı ile cansız, yaşam ile ölüm ayrımı ortadan kalkmakta; devinim, hareket ve enerji bir akış halinde adeta konuşmaya

dahil olan her şeyin ruhuna yerleşmektedir. Burada diyalektik düşünceye yeni bir boyut katarak tez ile antitez arasında simbiyotik bir ilişki kurar.

Kavramı üretenle yeteri düzeyde düşünsel yoldaşlık, entelektüel sevgi ve ilgi kurulamamakta

---

Bu aynı zamanda, komünizme doğru ilerlerken devletleşerek iktidarı ele geçirmeyi lineer bir tarih seyrini ve iki karşıt süreç olarak birbirini yok etme zorunluluğunu savunan reel sosyalizmin eleştirisidir. Devletin toplum karşısına konumlanmasını eleştirerek bu iki yapı arasında demokratik entegrasyona dayalı müzakereyi bu nedenle önermektedir. Batı merkezli teorik kavrayışı çözümlenemeyen Öcalan, Mazdek'ten, Babek'e, Hürrem'den Baba İshak'a doğru ilerleyen bir tarih akışını bu izleğe dahil etmektedir. Özgürlük sosyolojisine kapı ayarlayabilmek amacıyla yöntemini çoğul konuşan özneler, öznellikler, objeler arasındaki anlam ilişkisine dayandıran Öcalan, bu yöntemle monologla sınırlı kalmamakta, buna illaki çok sesli bir diyalogi eşlik etmektedir. Böylece anlatı bir karnavala dönüşmektedir.

Diğer metinlerinde olduğu gibi manifestoyu okurken konuların iç içe geçmesi, çokça tekrarın olması, sürekli biçimde bağlantıların kopup kurulması, geçmişin bugüne bağlanması okuyucunun odağını dağıtabiliyor. Bu anlatının tek sebebi manifestonun bir konuşmaya dayanması değildir. Nitekim Öcalan'ın Demokratik Uygurluk çözümleri başta olmak üzere birçok metni hemen hemen böyledir. Oysa bu anlatı sistemattir, kullanılan yöntemin parçasıdır. Ele aldığı her meseleye ilişkin geniş çözümlenmeler, bunlara ilişkin tarihsel dayanaklar mitolojik, dinsel, felsefi ve bilimsel belirlemelerle desteklenir. Bunlar dikkatli bir biçimde her bölümde ele aldığı meselelere bağlanarak bir çıkış yolu gösterir. Burada sadece zaman değil; anlatı da döngüselidir. Düşünceyi, anlamı ve eylemi kavratmanın en büyük dert olması hasebiyle, bu anlatım, simge, sembol, eğretileme yoluyla metaforların ve alegorilerin anlatıya koştuğu bir manzardır. Nihayetinde başvuru her yeni çözümlenme ve sözlü geleneğin

güçlü bir temsiliyle ortaya çıkan hitabet çifte yetkilidir: İlgili meseleyi kavratma bu yolla varmak istediği noktaya ulaşma.

Manifestoda doğanın anlamını tartıştığı bölümde mitik ve mimetik düşünceyi diyalektik düşünceye bağlar. Enerji ve kuantum fiziği tartışmasında dogmatik düşünceyi eleştirir, canlılık, devinim ve değişime dikkat çeker. Hegel'in 'tinin fenomenolojisi', Hz. Muhammed'in tanrı tanımı ve Lenin'in diyalektik materyalizm çözümlenmesi üzerinden enerji ve diyalektik düşünme biçimini öne çıkarır. Toplumsallık tartışmasını örgütlülüğe bağlar. Anacıl toplumu ele aldığı bölümde Marksizm'i eleştirerek ilk çelişkinin sınıf değil, kasta dayalı iktidarın yükselişine bağlı cinsiyet temelli olduğunu vurgular, tarihsel erkek egemenliği çözümlenmesi yapar ve özgürlük sosyolojisinin ana aksına kadın özgürlüğünü yerleştirir. 'Kürtlükten kaçış' ve 'mesihçilik' eleştirileriyle varlığın kurucu niteliklerini kurarken Kürt politik öznenin üstlenmesi gereken sorumluluk ve inisiyatifte bağlar.

Varlığın Rê(h)beri³

İzlediği anlatıda, 30 yıla yakın bir tecritte monoloğu anlamla gittikçe derinleştiren Öcalan bunu sadece çok sesli bir diyaloga ve anlatıma dönüştüren bir ozan değil, o aynı zamanda varlığın rêberi ve rehberidir: 'Kürt varlığı'nın. Nitekim, 'Kürt varlığı ve zamanı' ile bunun kurucu nitelikleri onun kuramının, yönteminin ve anlatımının sıkı bir parçasıdır. Öcalan henüz 90'ların başından itibaren 'Kürdistan'da Kişilik Sorunu' ve 'Kürdistan'da Kadın ve Aile Sorunu' gibi metinlerinde sömürge Kürdistan'da Kürt kişiliğini çözümler. Varlığın köleye indirildiği bu personayı merkeze alan bu kavrayış sınıf ve cinsiyet dinamiği özelinde ele alınır. Kürt varlığı ve özneliği 2000'lerden sonra ürettiği bilgi kuramının merkezinde kalmaya devam eder ve hatta Demokratik Uygurluk Manifestosu'nun 3. cildi olan 'Özgürlük Sosyolojisi' başlıklı metnin ana odağının Kürt özgür öznenin inşası ve kurucu niteliklerine ilişkin olduğu ileri sürülebilir. Bu yıllarda, Öcalan'ın 'xwebûn' kavramını oluşturma amacı da aynı derdin sonucu olmalıdır. Manifestoda bunu sürdüren Öcalan, ilk defa arkadaşının kulağına fısıldarken 'adeta

---

3. Bu ifade Türkçeye 'Varlığın çobanı' olarak çevrilen Heidegger'in 'Der Hirt des Seins' kavramından esinlenilerek oluşturulmuştur.

bayıldım' diyerek ifade ettiği 'Kürdistan sömürgeci' (s. 25) belirlenmesinin artık yeterli olmadığını, sömürge ötesi bu durumun 'çöplük toplumu, bir mezarlık' (s. 26) şeklinde tanımlar. Bu belirleme Kürt özne hakkında da yeni kurucu nitelikler ortaya çıkarır. Holokost'a ortak olan Yahudi Judenrätelarla benzerlik kurarak Kürdistan'da 'Judenrat gerçekliği' ifadesine varır ve Kürdistan'da sınıf temelli bir okumayla aristokrasiye dayanan geleneğin devletle iş birliği yapan bir sömürge personasına dönüştüğünü belirtir (s. 27). Aşiretsel, mezhepsel, sınıfsal ve cinsiyet temelli bir perspektifle, düşünceden, iradeden ve nihayet varlıktan düşürülmüş Kürt 'Kurmanç' özneyi merkeze alır (s. 113, 125) ve özgürlük sosyolojisi temelinde varlığı gerçekleşen özenin kurucu niteliklerini ortaya koyar.

Öcalan en başından beri, Kürt öznenin kendi varlığını ve değerini ancak 'öteki'yle ilişkiyle belirleyebileceğinin farkındadır. Neredeyse bütün kuramı ve kavram seti bu farkındalık zemininde bina edilmiştir. Bu sadece tarihsel olarak Kürdistan'ın etnisite, kimlik, inanç temelli çoklu yapısından değil, ileriye doğru çokluğa alan açabilme kapasitesine sahip bir fikriyata dayanan perspektiften ileri gelmektedir. Kürdistan ve 'öteki' ilişkisi ile Kürt öznenin bir başka özneye ve bir başka özne aracılığıyla kendisiyle ilişkisi sürekli bir biçimde anlatının merkezindedir. Bu düşünsel izlekte, Kürt özne, ancak bu şekilde hem etik hem politik hem estetik bir varlık olarak inşa edilebilir, anlaşılabilir ve değerlendirilebilir. Komünden, demokratik konfederalizme, en küçük hücreden en büyüğüne kadar geliştirilen bütün yönetim modelleri bunun pratikleşmesine imkân tanıyan formlardır. En başta kaydettiğimiz gibi, Kürt öznenin praksisten yaratılmış bir özne olması dolayısıyla da bu böyle olmalıdır. Eyleyen ve yaratan Kürt özne, sorumluluk sahibi olmalı, çünkü sorumluluk, öznenin varlığını/öznelliğini fark etmesi ve bunun gereklerini üstlenmesi/sorumluluk almasıyla sıkı biçimde ilişkilidir. 'Varlığı kesinleşen' Kürt özne ancak bu yolla 'xwebûn' olabilir ve özgürlüğe doğru yol olabilir. Kürt öznenin buraya doğru yol alması Öcalan anlatısında sürekli oluş halinde olan, varoluşa açılan sonsuz bir bağ gerektirir. Demokratik Konfederalizm ve dayandığı demokratik komünalite formları buna imkân tanır. Sınırsız zaman ve mekânda Kürt özne ile 'öteki' arasında yarattığı bu bağlarla bir ayağı geçmiş ve bugünse, bir ayağı gelecek olan oluş halinde bitimsiz ilişkisel bir Kürt öznesidir. Bu özne

hayatın kendidir ve fakat varlığı kanıtlanmışsa da özgürlük yolunda tamamlanmamış ve bitmemiş bir varlıktır. Öcalan'ın en büyük heyecanı ise Kürt halkı ve Kürt Özgürlük Hareketi eşliğinde bunu özgürlüğe taşıma yoluyla tamama erdirmektir. Manifestonun merkezinde yer alan cevherin bu olduğunu ileri sürmek yanlış değildir.

Pratik ve Teorik Önderliğin Eş Zamanlılığı ya da Tedbiri Yaşam⁴

Öcalan manifestosunda, Kürt varlığının parçalandığı, Kürtlüğün dağıldığı, düşünceden düşürüldüğü ve geleneksel Kürt önderliklerin iflas ettiği bir eşikte yoğun bir emek, inanç, çözümleme ve eyleme geçirme kabiliyetiyle pratik bir kolektif önderlik inşa edildiğini belirtir (s. 6-7). Kürt varlığı ve özgürlüğü mücadelesinde bu kurumun yeterince anlaşılmadığı eleştirisini yapar. Nitekim Öcalan'la temsil bulan; ancak kendisinin ifadesiyle kolektif ve Kürt Özgürlük Hareketi'nin eylemi ve teorisiyle iç içe geçmiş bu konum üzerine yeterince araştırma yoktur. Oysa, pratik önderlik ile teorik önderliğin eş zamanlılığı Öcalan'ın kuramını ve yöntemini derin biçimde şekillendirmektedir. Bu, Kürdistan gerçekliğini bütün çözümlemelerinin temeline yerleştirerek ilerlemesini sağlamaktadır. Bu zeminden hiçbir biçimde kopmaması benzerlerinin düştüğü riskten onu kurtararak ürettiği bilginin toplumsal sosyolojiye sağlam biçimde yerleştirebilmesine olanak sunmaktadır.

Yoğun okumaların yanında, bir etnograf gibi Kürdistan'ın birçok yerini gezip görmesi; Kürdistan'ın her yerinden binlerce gençle yıllarca derin çözümlemeler yapmış olması; örgütlü bir mücadelenin deviniminden kolektif biçimde beslenmesi Öcalan'ın bilgi kaynağını derinleştirmiştir. Sömürgeleşmiş 'çöplük toplumda' biçimlenen kişilikle karşılaşması ve bunu 'ölü Kürt' olarak tarif etmesi Levinas'ın ölüm anına tanık olan öznedeki beliren sorumluluk belirlemesini anımsatır: Öcalan Kürt kimliğinin ölüm anını yansıtan çoklu manzaraların şahididir ve bu tanıklık sonsuz bir yük ve sorumluluk üstlenmesini beraberinde getirmiştir. Bu nedenledir ki ürettiği bilginin her aşaması, geliştirdiği

4. 'Tedbiri Yaşam' kavramı Atakan Mahir'in Jineoloji'nin iktidar ve siyasal teolojiye karşı ilerlerken tedbir alması gerektiğini belirttiği değerlendirmesinden esinlenilerek oluşturulmuştur.

her yeni kavram, yaptığı her yeni çözümleme Kürt Özgürlük Hareketi'nin ve içinde doğduğu Kürdistan'ın karşı karşıya kaldığı siyasal, toplumsal cinsiyet, inanç ve ekonomik temelli çoklu krizlerin çözümünü ortaya koyma amacındadır. Onun işi, Marks gibi devrimci öncülerin, Hegel gibi büyük felsefecilerin yaptığı gibi salt teori geliştirme değildir. Şimdi ve burada yaşanan sorunun çözümüne, çekilen derdin şifasına dairdir. Bu varoluş biçimi ve varlığın buradallığı Heidegger'in 'dasein' kavramıyla ifade edilecekse, kendinden ve diğerlerinden kopuk değildir. Zamana ve mekâna sıkı biçimde bağlı olması dolayısıyla özgünlüğün ve bağlamın farkındadır. Amaç her an hatırdadır. Eylemiyle kendini kurmuş sorumluluk üstlenmiştir. Varlık ve özgürlükle meşgulken hayret eder, anlam yükler ve en önemlisi anlamaya ve sorgulamaya çalışırken varlık ve özgürlük oluş halindedir. Yoldaşlarını 'Kürtlükten hala kaçırıyorsunuz' biçiminde eleştirmesinin sebebi bu olmalıdır.

Nihayetinde mücadeleyi teorize ederken ürettiği teoriyi eş zamanlı olarak mücadelenin hizmetine koşturmaktadır. İnsanlık tarihinin düşünce dünyasının izleğini dikkatli ve sistematik biçimde analiz ederken hareketinin pratik ihtiyaçlarını ve Kürdistan merkezli dünyanın sorunlarını çözme amacındadır. Bu yolla salt kolektif önderlik konumuna dair bütün ezberleri bozmamakta, Göbeklitepe'de ortaya çıkan 'kastik katil'den Antik Yunan filozofuna ve çağdaş akademiye kadar halkın üzerine konumlanarak bilginin toplumdan koparılmasını, iktidarın tekeline ve hizmetine sokulmasına itiraz etmektedir. Bu konum bize Hannah Arendt'in çağdaş dönemin en büyük filozofu Heidegger'e yönelik eleştirisini akla getirmektedir. Heidegger neredeyse ömrünü varlık ve varlığın anlamına adanmıştır. Öcalan'ın deyimiyle, "Alman toplumunun yaşadığı varlık ve yokluk durumuna çıkış yolu açma" (s. 100) amacıyla özneyi kurmaya çalışırken varlık onun için büyük bir hayrettir ve 'dasein'i bu duyguyla kavramaya çalışır. Ancak Arendt varlığa bu kadar hayret eden bir büyük filozofun nasıl olur da Holokost hakikatine hayret etmediğini sorar ve eleştirir. Zira Heidegger sadece soykırıma kayıtsız kalmamış, belli açılardan parçası dahi olabilmiştir. Bu nedenle Arendt Heidegger'in durumunu Antik Yunan gökbilimcisine benzetir. Buna göre, Antik Çağ filozofu gökbilimini incelemek üzere yıldızları takip ederken önündeki çukuru görmez ve içine düşer. Bu sahneyi izleyen köylüler filozofla

alay ederek güler. Çünkü gökyüzünü anlamaya çalışan filozof önündeki çukuru görebilme yetisini yitirmiştir, ilk adımda kendini çukurun içinde bulur. Öcalan fikriyatının, kapitalizm karanlığında 11 bin kilometre uzaktan görülebilecek kadar güçlü parlayan bir ışık olması ve büyük heyecanla modern teorisyeni cezbederek kendine çekmesinin⁵ temel nedeni budur: o Kürt varlığına ve özgürlüğüne hayret edip tarihsel sosyolojik bir yöntemle geçmişten bugüne evreni ve yaşamı takip ederken önündeki çukurun en başından beri farkındadır, içine düşmemek üzere elli iki yıl önce güçlü bir praksis ile tedbirini almıştır. Bu nedenle, onun teorisi Atakan Mahir'in deyimiyle 'tedbiri yaşam'a sıkı biçimde bağlıdır.

Teorinin Pratik Sınanışı

Öcalan kuramının karşı karşıya olduğu temel risklerden biri, ürettiği kavramların özcü biçimde ele alınması ise, diğeri özcülüğü aşmayı hedefleyen savlarının erkek egemenliğini yeniden meşrulaştıracak biçimde kurnaz erkek aklı tarafından ters yüz edilebilmesidir. Manifestoda yer alan "kastik katil", "erkekler kulübü" kavramları ile "Tanrıça, kutsal evlilik yaptığı erkeğin öldürülmesini sağlıyor" (s. 16) savı, bu iki riskin nasıl indirgemeci okumalara açık hâle getirdiğini anlamak açısından olanak sunar. Öcalan, çağdaş bilimsel kuramlarla diyalog içinde geliştirdiği yeni kavram ve savlarla erkek egemenliğinin gaddarlığını tarihsel yeni duraklarla çözümlerken, özcülük tehlikesini dikkatli bir yöntemle bertaraf etmeye de çalışır.

Önerdiği "kastik katil" metaforu yalnızca günümüzde kadın cinayetlerinin ulaştığı boyuta değil, erkek şiddetinin kurucu niteliğine yönelik yeni bir vurgudur. Gücünü şiddet üzerinden inşa eden erkekliğin tarihsel bir kasta dönüşmesi, tarihin temel çelişkisi sınıf değil cinsiyet temelli olduğu savını güçlendirir. Göbeklitepe çözümlenmeleri, kutsallıktan beslenen bu şiddetin ilk iktidar biçimi olarak nasıl kurulduğunu gösterir. "Kastik katil" kavramı, çağdaş cinsiyetçi rejimlerde yürürlükte olan iktidarın kurucu niteliğini tanımlamak

5. Burada, Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi'nin (DEM Parti) 6-7 Aralık 2025 tarihinde İstanbul'da düzenlediği Uluslararası Barış ve Demokratik Toplum Konferansı'na Meksika'dan katılan Marksist Filozof John Holloway'in sarf ettiği sözlerle gönderme yapılmıştır.

üzere, batı hukukunu, düşünce yapısını ve yönetim biçimini temelden eleştiren Achille Mbembe'nin nekropolitika önerisinden türemiş, nekroiktidardan nekrokapitalizme kadar ölümü merkezde tutan bir dizi kavramı çağırır.

Hareketin teorisinin praksisten çıktığını ileri sürmek yanlış değil

“Kastik katil”in, güç ilişkilerine dayalı bir erkeklik sözleşmesi etrafında kurulan “erkekler kulübü” ile birlikte düşünülmesini önerir. ‘Erkekler kulübü’, aileden topluma, spordan sanata, medyadan siyasete uzanan geniş bir alanda hegemonik erkek egemenliğinin örgütlenme biçimidir. Feminist ve toplumsal cinsiyet literatürü özellikle ekonomi, siyaset, iş dünyası ve teknoloji alanlarında hâkim olan çağdaş erkek rejimini, yaş ve sınıf/habitus/ımtiyaz eksenlerini ekleyerek “yaşlı erkek kulübü” ve “yaşlı beyaz erkek kulübü” kavramlarıyla küresel ölçekte genişletmiştir.⁶ Öcalan, fallus merkezli imgelerin yaygınlığına karşın şimdiye kadar kadına ait yalnızca bir figürün bulunduğu, köle emeğiyle kutsallık üzerinden yükselmiş Göbeklitepe özelinde erkek iktidarın şiddet, avcılık ve savaş etrafında inşa edildiği savunur. Bu okuması, 2019 yılında Micheletti, Ruxton ve Gardner tarafından yapılan savaş demografisindeki cinsiyet farklılığını odağa alan çağdaş araştırmalarla⁷ sıkı bir diyalog içindedir. Bu araştırma, niteliksel ve niceliksel metoda dayanarak istatistikler ve grafiklerle, erkek ve kadınların grup arkadaşlarının yararına sergiledikleri ‘fedakarlığın’ bir akraba seçimi modelini geliştirir. Böylece savaşta ‘fedakârlık’ etrafında bir ‘erkekler kulübü’ oluştuğunu ortaya koyar. Öcalan’ın, ‘kastik katil’ sisteminin dayandığı bir mekanizma olarak ‘erkek kulübü’nü önemle ele alması,

bu yapının bugün sadece sistem içi yapılarda değil, bizzat sistemi alaşağı etme iddiasında olan örgütlerde dokunulamaz bir kutsal kurum olarak her an her yerde hazır ve nazır biçimde varlığını sürdürüyor olmasını gösterme ve kavratma amaçlı olmalıdır.

Öcalan’ın Aztek kurban ritüelleri ve Gılgamış Destanı özelinde erkeklerin kurban edilmesi ya da erkeklerin tanrıçaların hükmünden ‘tiril tiril titremesi’, tanrıçanın karar verici rolüne, toplumsal konumuna, iradesine ve gücüne işaret eder. Meksika Aztek toplumunda tanrıçaların erkekleri öldürme emri verdiği savı, Tenochtitlan’daki arkeolojik incelemeler sonucu kafataslarının %75’inin erkeklere ait olduğunun ortaya çıkmasıyla⁸ desteklenir. Bu sav, tanrıçanın ‘saflığı’nın zedelenmesi ile erkek iktidarının muğlaklaşması şeklinde özetlenecek iki yanılığlı yaklaşıma neden olmuştur.

Anacıl toplumda kadınların konumunun belirleyici olması dolayısıyla, tanrıça ve kadın tasvirlerinin ‘saf’, ‘iyi’, ‘doğru’ ve ‘koruyucu’ gibi özcü nitelemelerle kavranması eğilimi feminist harekette ve Kürdistan Özgür Kadın mücadelesinde oldukça yaygın. Ancak 19. yüzyıldan itibaren arkeolojik kazıların çoğunlukla antropomorfik figürler özelindeki incelendiği unutulmamalı. Zira, ne arkeolojik kalıntıların merkezinde sadece antropomorfik figürler var ne de tarihi anlamak için salt bunlara merkezi rol atfetmek bilimsel bir yöntem. Birçok arkeoloğun ve antropoloğun dikkat çektiği gibi⁹ arkeolojik kalıntılar yoluyla tarihi anlamak aynı zamanda bağlamı, anlamı ve ritüeli göz ardı etmemeyi gerektirir. İnsana ait heykellerin bu süreçlere dair ciddi anlamlar barındırdığı açık ancak en az bu figürler kadar arkeolojik merkezlerin yapılarının, zoomorfik imgelerin, gömme uygulamalarının, sanatsal materyallerin, zamansal ve mekânsal dönüşümü yorumlamak da oldukça önemli etkilere sahip. Bunlar neolitik sürecin çeşitli aşamalarında karmaşık değişim dönüşüm ve dalgalanmalarda oldukça etkili dönüştürücü dinamikleriyle ayrılmaz parçalarıdır. Toplumsal tabakalaşma gibi insanlar arası ilişkilere gönderme yaptıkları gibi insan-hayvan, insan

6. Serpil Çakır, 2013, ‘Erkek Kulübünde Siyaset: Kadın Parlamentarilerle Sözlü Tarih’ İstanbul: Versus kitap; Katz, Erica. ‘The Boys’ Club’. Harper, 2020; Cullen, Z., & Perez-Truglia, R. (2019), ‘The old boys’ club: Schmoozing and the gender gap’, Harvard Business School; University of California, Los Angeles; Deng, J., & Lu, D. (2024). ‘The old boys’ club and board gender diversity: Evidence from the anti-corruption campaign in China’. *Journal of Economic Behavior & Organization*,

7. Micheletti, Alberto J. C., Graeme D. Ruxton, and Andy Gardner. 2020. “The Demography of Human Warfare Can Drive Sex Differences in Altruism” *Evolutionary Human Sciences* 2 (e7). <https://doi.org/10.1017/ehs.2020.5>

8. <https://www.science.org/content/article/feeding-gods-hundreds-skulls-reveal-massive-scale-human-sacrifice-aztec-capital>

9. B. Vurdu, “Emergence and Evolution of The Early Neolithic Anthropomorphic Figurines in the Near East,” M.S. - Master of Science, Middle East Technical University, 2024.

doğa, insan-eşya, insan-insan üstü güçler, insan-ürettiği emekle ilişki gibi çoklu ve karmaşık bir ilişkiselliğe dair bir dünyayı temsil eder. Bu açıdan, tanrıçanın komünal değerleri pürü pak bir anlatımı zorunlu kılmamalıdır. Tanrıça kültürünün sahip olduğu değerlerin böyle özcü bir kavramıyla desteklenmesine ihtiyacı da yoktur. Bu toplumsal, siyasal ve iktisadi gibi çocuklu alanlara sirayet etmiş bu konumun oldukça karmaşık ve katmanlı olduğunu hatırlamak açısından önemlidir. Manifestodaki yeni okumayla Öcalan'ın bunu yaptığı ileri sürülebilir.

Öte taraftan, Aztek ve Uruk özelinde erkeklerin kurban edilmesi ya da erkeklerin tanrıçadan onun deyimiyle 'tir tir titreyerek' korkması, Öcalan'ı ezber okumaya meyilli yaklaşımlarda ortaya konduğu gibi kadın değerlerini, konumunu olumsuzlayan/suçlayan ya da toplumsal tarih boyunca erkeklerin erkek egemenliğini muğlaklaştıran bir belirleme değildir. Nitekim Öcalan, hem anacıl topluluklarda kadınların rolüne, erkek egemenliğin inşasında erkekliğin iktidarlaşma sistemine dair yaptığı değerlendirmelere ters düşmemektedir. Bu değerlendirmelere yeni boyutlar ekleyerek toplumsal tarihi anlamının karmaşıklığına, çelişkilerin derinliğine, bu okumaların diyalektik düşünce izleğiyle ele alınması gerektiğine dikkat çekmektedir. Zira Öcalan'ın, Marks'ın ileri sürdüğü sorunsallığının başlangıcının sınıf değil cinsiyet temelindeki sorunsallıktır belirlemesi, yıllar önce ifade ettiği 'ilk ve son sömürge kadınıdır' tarihi tespitinin tamamlayıcısıdır.

Eril ve dişilliğin birbirinden tamamen ayrı özler olarak okunmasının olumsuz pratik sonuçları çoktur. Erkek ve kadınların karşı karşıya konumlanması, erkeklerle kadınların ilişkiselliğinin bir korku alanına dönüşerek ortadan kalkması, toplumsal ve siyasal yaşamda özgün özerkörgütlenmenin çarpıkanlaşarak iktidaretrafında konum değiştirmeye indirgenmesi, nihayetinde eril iktidarın besleneceği zeminlerin oluşmasını beraberinde getirme sonucunu doğurabilmektedir. Bu hem toplumsal doğa ve sorunsallığın kaynağını eksik okuması hem de Öcalan'ın manifestosunun en başında ilişkisellik, ortaklık ve toplumsallık şeklinde üç kurucu nitelik etrafında kurduğu anlama ilişkin hakikatin çarpıtılmasıdır. 'Anlam bir ilişkiselliğe ve paylaşıma işaret eder: Karakteristik olarak ortaklaşmacıdır (p. 8), 'diyalektikte birin anlam kazanması ikiye

bağlıdır. İki biri akla getirir' derken derin biçimde birbirinden koparılmış iki varlık/varoluş biçimi şeklinde okunan dişil ve erillik ayrışmasına dikkat çekmektedir. Görüldüğü gibi Öcalan, bilgi kuramını yeni tarihsel duraklarda bilimsel metinlerle diyalog halinde güncellerken ne daha önce oluşturduğu kavram setini tamamen yadsır ne de onlara dogmatik bir yaklaşımla sıkı biçimde bağlıdır. Kavramlarının ortaya çıkışı sonrası bunların pratikle sınanması yoluyla karşı karşıya kaldığı belli tehlikeleri bertaraf etmesi de tedbiri yaşam'a dayanan yönteminin parçasıdır.

Başlangıç Yerine Son Söz

Peki en başta kaydettiğimiz gibi, Kürt Özgürlük Hareketi'ni benzerlerinden farklı kılan temel özelliklerinden biri eylemini teorize etme kabiliyeti ise özgürlük sosyolojisinin eylemi yaşanmadan teorisi nasıl oluşacak? Bu ilk etapta totolojik bir önerme gibi görünebilir ancak anlamlı bir sorudur. Öcalan manifestosunda özgürlük ile sosyalizmi birbirinin yerine kullanarak, antropolojik ve ontolojik kazanım olan varlığın mücadele ile kazanıldığını, sosyolojik kazanım olan özgürlüğün inşasına ise reel sosyalist ideolojik kavrayışın imkân vermediğini belirtir (s. 124). O halde bu belirleme sorumuza yanıt olasılığı sunar: merkezinde iktidarın olduğu reel sosyalizmin, radikal demokrasiyi merkeze alan 'demokratik komünalite programı' (s. 130) ile yer değiştirmesi özgürlük eylemini ve teorisini yaratma kabiliyeti doğurabilir. Öyle ya, Kürdistan'da sıkı biçimde birbirine bağlı olan yaşam ve ölüm deneyimi bu kabiliyeti ortaya çıkarma potansiyeline ziyadesiyle sahip. Yarım asırdır sömürgeciliğe karşı süren özgürlük mücadelesinin şekillenmesinde devrimcinin ölümü sanıldığı gibi sadece Kürt Özgürlük Hareketi'ni, devrimcisini ve siyasal habitusunu değil; Kürdistan toplumsal alanını, kültürel, ekonomik ve sembolik habitusu kadar gündelik yaşamını ve eylemini derin biçimde etkilemiş ve biçimlendirmiştir. Öcalan'ın deyimiyle 'varlığın bu değerler üzerine inşa edilmiş' (s. 147) olması hasebiyle özgürlük eyleminin gevheri de deneyimi de varlığı kesinleşen "xwe"de ve "xwebûn"dadır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Kadın Eken Sosyalizm Biçer

Ekrem Gün

Kadın sosyalizmin tohumudur. Bu hakikati görebilmemiz için insanlık tarihinin gelişim sürecine bakmamız bize önemli bir ufuk açabilir. Mevcut kadın statüsü ve kadına biçilmiş rol, hakikatin tamamen ters yüz edilmesi olup, kimlik hırsız (erkeklik) tarafından kendini hakikatmış gibi ikamet etmesinin sonucudur. Kimlik hırsızının kendini hakikat olarak kabul ettirmenin yegane yolu kadın kimliğini çalıp, kadını kimliksizleştirmede görmüştür. Kendi varlığını kadının yokluğu üzerine inşa etmiştir. Kadını tutsak edip hakimiyeti altına almış, sömürgeleştirmiştir.

“Kadın kafese (erkek hakimiyetindeki eve) alınan kanarya misalidir. Belki sevimlidir ama tutsaktır. Kuş bırakıldığında nasıl arkasına bakmadan uçar giderse, eğer kadın biraz bilinçlenir ve gideceği özgür bir yeri olduğunu bilirse, kaçamayacağı ev, saray, zenginlik, güç ve insan kişiliği yoktur. Hepsinden kaçma potansiyeli vardır. Hiçbir varlık kadın kadar tutsaklığa (özgür gelişmenin objektif ve subjektif koşullarını bastırma ve yok etme) mahkum edilmemiştir. Tüm toplumsal tahlillerin tutmaması, plan ve programlarının yürümemesi, insanlık dışı gelişmelerin de ortaya çıkmasının da kadının kölelik düzeyi ile bağlantısı vardır. Bu nedenle kadın çözümü, özgürlüğü ve eşitliği sağlanmadan hiçbir toplumsal olgunun yetkin çözümü ve özgürlüğü ve eşitliği sağlanamaz” (Abdullah Öcalan). Bunun en büyük nedeni de insanlık tarihinde kimlik hırsızının egemenliği süresi tüm bu insanlık tarihinin sadece %2’si olmasıdır. Geriye kalan %98 sürede kadının tanrıçalık vasfı ve kutsallığı söz konusudur. Kimlik hırsızının egemenliği insanlığa ve tüm gezegenimize tahakküm, savaş, kan, sömürü, gözyaşı, tecavüz, talan

ve daha sayılamayacak kadar kötülük getirmiştir. Egemenlik öncesi ise eşitlikçi, paylaşımcı, doğaya karşı değil doğayla bütünleşen bir insanlık süreci vardır ve bu kadın eksenlidir. Şimdi bu tarihsel akışa kısaca bir göz atalım.

Kadının Belirleyici Olduğu Süreç

Yaşamak için yürütülen temel faaliyet, toplayıcılık ve avcılık. Bu dönemde erkek, yaşamını toplayıcılığın yanında daha çok avcılıkla sürdürmektedir. Bu uğraşın erkek kişiliği üzerine çok büyük etkileri vardır. Avcılıkla uğraşmasından doğayı gözlemlemektedir ancak insanın avını yakalayacak pençesi, boynuzu ya da keskin dişleri yoktur. Bu nedenle bazı silah tekniklerini geliştirmek durumundadır. Avını sürekli takip ettiği için hareketlidir. Fiziken güçsüz olması, grup olarak hareket etmenin ve teknik geliştirmenin yanı sıra planlama ve taktik yaparak avlanmaya başlar. Plan ve taktiklerle avını tuzağa düşürmeyi başarır. Bu durum tasarlama gücünü geliştirir. Fiziki yapısının güçlü olması da avcılık uğraşmasından kaynaklanır.

Kadın ise toplayıcıdır. Kadının çocuk doğurması onun toplayıcılıkla uğraşmasında belirleyici bir etkidir. Gerek gebelik sürecinde gerekse çocuğun gelişme aşamasında ona bakmakla kendini yükümlü hissettiği için hareketliliği sınırlıdır. Bu nedenle çevresindeki meyve ve otlarla beslenmektedir. Hareket alanının dar olması hayvanları ve doğayı daha düzenli gözlemlemesine vesile olur. Bitki ve hayvan varlıkları üzerinde gözlemleri güçlenir.

Kadın ve erkek arasındaki ilişkilere baktığımız zaman grup olma zorunluluğu ve cinselliği aşan bir birlikte yaşam yoktur. Ancak var olan birliktelik ile gelişen bazı farklılıklar belirginleşmiştir. En temel fark kadının doğurganlığı ve bu doğurganlığı anlam verilmediğinden kadına atfedilen bazı özelliklerdir. Kadının çocuk doğurabilmesi, türünü sürdüreceği varlığı dünyaya getirmesi ve doğadaki diğer canlılarla yavrularını gözlemlediğinde yavrusunu büyütme zorunluluğu hissetmesi ve çocuğuyla ilişkisi bir sorumluluğa dayandığı için kadının duygularında muazzam bir gelişme görülür. Bir canlının yaratılmasında payını görmeyen erkekte ise durum farklıdır. Erkek kendini çocuktan sorumlu görmemektedir. Bunu kadındaki doğa üstünlüğüne bağlamaktadır. Doğada kanı akan canlıların öldüğünü görürken, kadının ölmeyip yaşamını sürdürmesine ve hatta yaşam vermesine tanık olur. Bu durum, kadının doğaüstü ve kutsal olması fikrini perçinler. Kadına affettiği kutsallık gebelik sürecinde daha da artmaktadır.

Doğa ile ilk olarak üretici temelde ilişki kuran kadındır

Erkeğin, temel varlık nedenini bir canlının öldürülmesine bağlanması, sürekli öldürmesi ve ölümlere tanıklık etmesi, ölümlere karşı doğal bir yaklaşımın gelişmesine neden olur. Yine avcılıkta geliştirdiği şiddet araçları, kişiliğinin oluşmasında temel bir etken olmuştur. Elbette fiziki farklılıklara üretim biçimlerinin farklı olması da eklenince kadın-erkek arasındaki karakter farklılaşması belirginlik kazanır. Kadın, toplayıcılığa dayalı olarak doğayla bütünleşme yanı ağır basan bir kişilik kazanırken; erkek avcılık nedeniyle şiddet yanı ağır basan, doğanın karşısında duran bir kişilik kazanmıştır. Yine kadının kolektif hareket tarzı, örneğin vahşi hayvanlardan korunma tarzı ağırlıklı olarak öz savunma yönünde şekillenirken; erkekte saldırma, yok etme öne çıkar. Kadın aynı nedenle içinde bulunduğu toplulukla uyumlu hareket etme temelinde ilişkilendirilen; erkek, avcılığın gerektirdiği biçimlerde kısmen kolektif hareket etmiş olsa da giderek avcılığın yarattığı şekillenme, sonraki aşamalarda ön plana çıkan bireyciliğin de temel faktörü olmuştur. Bu gerçeklik

sonucu, erkeğin kadını kutsamasının yanı sıra, kadının hayat veren, kolektif ve paylaşımcılığı karşısında sürekli bir kompleks yaşaması durumunu ortaya çıkarmıştır.

Kadının çocuk doğurma ve büyütme ihtiyacı ancak yerleşik koşullarda daha rahat gerçekleşebilir. Uygun bir iklim, bitki ve hayvan varlığı bu ihtiyaçla birleşince, evcilleşen temel koşulları oluşturmaktadır. Toplayıcılık sanatı birçok bitki ve ağaç meyvesi, yiyecek ihtiyacını giderebilmektedir. Dağ koyunu ve keçisinin evcilleştirilmesi yün, süt ve etleriyle ihtiyaç gidermeyi daha da zenginleştirmektedir. Olgunlaşan koşullarla beraber taktiksel anlamda devrimsel gelişmeler yaşanmaktadır. Gelişen bu maddi yaşamın ve koşulların değerlendirmesinde kadın eksenli bir düşünce ve inanç gelişmektedir. Doğa ile ilk olarak üretici temelde ilişki kuran kadındır. Bitkiler ve hayvanlar üzerindeki gözlemleri sonucu elde ettiği bilgi, doğurganlığı onun objektif koşullara müdahalesinde belirleyici olmuştur. Bu müdahale sonucunda daha güçlü örgütlüğün yakalandığı grup yaşamının açıldığı zemin yaratılır. Bu eylem gelişirken erkeğin de toplumsallaşmaya kadın tarafından katılımı gerçekleştirilir. Esasında bu gelişmelerin sonucunda kadın, sosyalizmin nüvesi olan komüne geçişi sağlamış; kadın-erkek ikilemi üzerinden değil, kadın-erkek iklimi perspektif ile şekillendirilmiş özgürlüğü, eşitliği ve paylaşımı esas almış diyebiliriz. Mitolojilerde de bunun ifadesini en yalın haliyle görmek mümkündür. İsis'in ekmeği pişirerek Osiris'e vermesi ve Osiris'in bu ekmeği yemesi, özünde erkeğin kadın tarafından toplumsal yaşama çekilmesidir. Çünkü ekme, emeğinle üretimin ortak yaşama ortaya çıkan bir değeridir. Osiris'in bu ekmeği yemesi ise kadının gerçekleştirdiği yaşama erkeğin katılımını ifade eder.

Bu süreç üretim ve toplumsallaşma da eşitliğe dayanan kadın eksenine bir süreçtir. Kadının üretimde ve yönetimde belirleyici olduğu süreçtir.

Sümer kaynakları bu kültürün ilk şehir siteleri kurulduğunda da etkili olduğunu, varlığını güçlü bir biçimde sürdürdüğünü göstermektedir. Tanrıça İnanna (Uruk tanrıçası) etrafındaki mitolojik örüntü oldukça öğreticidir. Özellikle erkeğin egemenlik tırmanışı karşısındaki direnişi önemli bir veridir. Kadının hangi uygarlığa sahip olduğunu tanrı Enki'ye karşı güçlü bir biçimde savunmaktadır. Kendisinin 104 ME'ye (dönemin kavram ve icatları) sahip olduğunu,

Enki'nin bunları hileyle kendisinden çaldığını, geri vermesi gerektiğini şiirsel bir dille anlatmaktadır. M.Ö. 3000'lere kadar dayanan bu mitolojik anlatım aslında Sümer uygarlığının ardındaki kadının rolünü çarpıcı bir biçimde göstermektedir. Ayrıca İnanna köken olarak eski dağ tanrıçası Ninhursag'a bağlanmaktadır. Ninhursag etimolojik olarak (Nin: tanrıça, hur-kur: dağ, sag: bölge) dağ bölgesinin tanrıçası anlamına gelmektedir.

Sanıldığına aksine tarih sınıflar arası savaşı değil kastik katil erkek yönetimindeki devlet ve kadın eksenli komün savaşı olarak önümüze çıkmaktadır

---

Bu süreçten başlayan bir mücadeleye, çatışmaya şahitlik edilmektedir. Bir gezegenin güneş ekseninden çıkıp başboş savrulması gibi, erkek de yörüngeden çıkmıştır. Erkeğin karakterinin büyük ölçüde oluşmuş olan avcılık temelli şiddet, öldürme, tuzak kurma, pusuya düşürme gibi etkenler kastik katil topluluğunu ya da tanrı-krallar topluluğunu ortaya çıkartmıştır. Devlet dediğimiz organizasyon işte bu katilin ürünüdür. Anlaşılabileceği üzere sanıldığına aksine tarih sınıflar arası savaşı değil kasik katil erkek yönetimindeki devlet ve kadın eksenli komün savaşı olarak önümüze çıkmaktadır. Kastik yapı baskıya dayalı kurumsal bir organizasyondur. Erkeklerden oluşan avcı grubu, zorbalığa dayalı bir kasta dönüşerek bu organizasyonu yönetmiştir. Avcı erkek hayvan öldüre öldüre kendini amansız bir katile dönüştürmüştür. Ana-kadın etrafında oluşan komüne baskı düzenleyerek talan eder. (Bunu Gılgamış Destanı'nda görmek mümkündür) Kadınları sadece cinsel obje olarak kullanmak için, çocukları da kendi toplumsallığını büyütme için köleleştirir.

Sosyolojik Doğası Sosyalizm Olan Kadın

Sümerlerin yaradılış mitinde rastladığımız (ve devamında İbrahim'i dinlere de geçen) kadının erkeğin kaburgasından çıktığı efsanesi tamamen hakikati ters

yüz etmek amaçlıdır. Kadının doğurganlık yetisi yani hayat verme gücünü hazmedemeyen erkek, günümüz kavramlarıyla değerlendirirsek, tamamen bir algı mühendisidir. Asıl hayat verenin erkek olduğunu kanıtlama amacıdır. Zira erkeğin hayat verme gibi bir yeteneği, gücü yoktur. Bu durum kadın karşısında erkeğin hazımsızlığının çok büyük etkisi olmuştur. Öte yandan hayat veremediği halde nasıl tanrı olma iddiasında bulunacaktır?

Yine Sümer tabletlerinde karşımıza çıkan üçgen şeklindeki ideogramın üç anlam birden taşıması incelemeye değer bir veridir. Bu sembol kadın, köle ve dağ anlamını taşımaktadır. Algı mühendisliğini burada da açıkça görmekteyiz. Karstik katil yapının dışında kalan kadın eksenli komünün dağ çepçepinde olduğu biliniyor. Gılgamış'ın de kuzeydeki dağlara seferler düzenlediği, oradaki toplulukları katlettiği, kadın ve çocukları köleleştirdiği zaten itiraf mahiyetindedir. Dağ ve kadına (yani komüne) saldırması, köle yapılması gereken bir yapı olarak bakmasındandır. Kastik katilin saldırıları, kadının eve kapatılması, komünün tasfiyesi ile ilgilidir. Kastik katil kendini tanrı-kral ilan etmiş, anacıl topluma savaş açmıştır. Tanrıça tapınaklarını da "Musakkadime" dönüştürmüştür. Anacıl kadın komünü, kastik katile direnir. Ancak Zerdüş ve İbrahim'i gelenek kadını komünden kopararak özel eve kapatmıştır. Neticede bir dönem kapanırken, kadın ve toplum üzerinde çok büyük bir değişime yol açan kırılma gerçekleşmiştir. Kadının komün devrimi diyebileceğimiz devrime karşı, bir karşı devrim denebilecek ataerkilliğe geçiş gerçekleşmiştir. Erkeğin mutlak egemenliği, kadının köleliği, çok seslilik yerine tek seslilik hakim olmuştur. Savaşçı, iktidarcı, fetihçi, öldürme, doğayı talan ve tahrik etmek kültürü yani kastik katil artık devlet olarak kurumsallaşmıştır.

Zerdüş ve İbrahimi gelenek ise, kastik katilin kendi içinde bir dönüşüm yaşayıp kadına karşı tüm bu yaşananları "Tanrı emri" olarak yaşamsal hale getirir. Kadına karşı uygulamalar artık Tanrı'nın kutsal emrine bağlanır. Hz. İbrahim'le Sara ve Hacer arasındaki ilişki figürü yeni dinin erkek üstünlüğünü onaylamaktadır. Hz. Musa'nın kız kardeşi Mariam arasındaki sert ilişki, kadının toplum içindeki statüsünün de ortaya koyar. Kadınlara hiçbir görev yoktur. Zaten Mariam ile kavganın nedeni de budur. Her şeye rağmen kadın direnmeye devam etmektedir. "Kadın elinin hamuruyla

erkek işine karışmamalıdır” deyimi o dönemden kalmadır. Davut ve Süleyman döneminde kadın artık hediyeleşme gibi hediye edilmektedir. Kadına yönelik karalamalara dinde alet edilmiştir. Havva Adem’i baştan çıkarmış, cennetten kovulmasına neden olan ilk günahkardır. Âdem’in tanrısına boyun eğmeyen Lilit, şeytani esas almış, onun arkadaşı olmakla suçlanmaktadır. Yine algı mühendisliği devam etmiş ve kadının erkeğin kaburgasından çıktığı iddia edilmiştir. Önceki dönemin hemen tüm mitolojik kodlamaları dinsel karalamalarda yerini bulmuştur.

Hazreti İsa döneminde ise Meryem figürü her ne kadar oğul tanrının annesi olsa da, kendisinin tanrısal hiçbir ilişkisi yoktur. Tanrıça Ana’nın unvanı kendini, sessiz, ezik, gözü yaşlı, günahkar bir anaya bırakmıştır.

Hz. Muhammed ile İslamiyet döneminde kadının kazandığı yeni statü çöl kabile kültüründeki ataerkil kültürene göre belli bir olumluluk gösterse de özünde İbrahimi kültürü esas almıştır. Hz. Ayşe, Hz. Muhammed’in ölümünden sonra halifeler arasındaki iktidar savaşına karıştığında kaybedecektir. Kadınlığın değerini büyük bir acıyla öğrenir ve “ya Rabbi beni kadın doğuracağına taş parçası kılsaydın” diyecektir.

Kadını karalama kampanyası sadece mitoloji ve dinlerde de sınırlı değildir. Bu kampanyanın bir de entelektüel yanı vardır. Kastik katil sistemine teslim olmuş her erkek zihniyeti (biyolojik olarak kadın-erkek ayrımı olmaksızın) bu kampanyanın gönüllü yürütücüsü, destekçisi ve işbirlikçisi olmuştur. Kast katilinin tekeline girmiş, değirmene su taşımış olan bilim insanları, felsefeciler ve sanatçılar bu konuda söz birliği yapmıştır. Pisagorcu felsefe erkeği iktidar, düzen ve tam olmakla tanımlarken, kadını bu niteliklerin tam karşısına oturtmuştur. “Kadın = düzensizlik, belirsizlik ve eksik olma” olarak tanımlanmıştır.

Aquinolu Thomas; “kararsız tutkularına kolayca kapılıp peşinden gitmeye hazır, erkeklere kıyasla düşünme yeteneği baştan kusurlu ve aşağı “olarak tanımlıyordu.

Müslüman filozoflardan Buhari de aynı şekilde “akıl yönünden eksik” olarak tanımlıyordu. İmam Gazali ise “nefse benzer, yularını gevşetirsen serkeşleşir, seni ardından sürükler; sıkı tutarsan ona sahip olursun” der.

İlginçtir Arthur Schopenhauer; “kadınlar, doğaları gereği itaate mahkumdürler” der. Aristoteles; erkeği aktif dişiği pasif olarak adlandırır. Ona göre dişi “sakat

edilmiş erkektir” bunlara Darwin’i, Rousseau’yu ve daha nicelerine ekleyebiliriz.

Kastik katilin oluşturduğu düşünce yapısı her döneme özgü bir şekilde maske değiştirmiştir. Mitolojilerin tanrıları, kent devletlerin tanrı-kralları ve rahipleri, İbrahimi dinler peygamberleri, sonraki dönemlerin imparatorları, kralları, tiranları; entelektüel dünyanın felsefecileri, bilim “adamları”, sanatı, medyası ve tüm özel savaş aygıtlarıyla tarih boyunca kadına karşı sistematik bir şekilde ideolojik saldırılar hiç kesintiye uğramadan sürmüştür.

Kadının bastırılması, susturulması toplumun susturulması demektir

---

Bu kadar amansız ve zalimane saldırıların altında yatan neden, kadının saldırılar arasında boşluk bulup toparlanma ihtimalinin gerçekleşmemesi içindir. Özünde saldırıya uğrayan kadın şahsında tüm toplumdur. Kadının bastırılması, susturulması toplumun susturulması demektir. Kadının özgürlükçü, eşitlikçi, paylaşımcı doğası açığa çıkmamalı, örgütleyici gücüyle buluşmamalıdır! Bu nedenle saldırılar amansız ve kesintisiz olmalıdır. Kadın etrafında ve onun ekseninde gelişen toplum tarafından geliştirilen tüm değerleri erkeğin kendisine mal etmesi kadını kimliksiz, mirasız ve dolayısıyla da tarihsiz bırakmıştır. Ana-tanrıça kültürü yok edilmek, sistematik bir biçimde bastırılmak istenmektedir. Erkek egemen kültür, kadının duygularını, düşüncelerini, fizliğini köleleştirmiştir. Kadının yaşam biçimi, davranışları, ses düzeni, giyimi, çocuk büyütme tarzı erkek egemen sisteme hizmet eder tarzdadır. Kadında kölelik kültürü, sistemli ve planlı olarak geliştirilmektedir. Daha çocuk yaşta eline oyuncak bebek, tabak, çanak gibi şeyler verilerek, gelinlik giydirilerek, evcilik oynatılarak ve kendisine büyüdüğü vakit yapacağı görevler benimsetilecektir. Ayıplanacak, utandırılacak ve suçluluk duygusu aşılacaktır. Eğitim görmesi gereksiz görülecek, eğitim göreceksin olsa dahi erkek egemen ideoloji temelinde gerçekleşecek ve bu ideoloji ona benimsetilecektir. Ders kitaplarında ilk olarak öğretilen şey “aile” olacaktır. Aile bireylerinin (anne-

baba) görevleri sıralanacaktır. “Anne, evin temizlik ve düzenini sağlar, yemek yapar, çamaşırları yıkar, çocukları giydirir. Baba ticaretle uğraşır kazandığı paralarla ailenin ihtiyaçlarını giderir” denilerek gelecekteki kendisine rol ve konumu hatırlatılır.

Kadın eve hapsedilmeli, iyi bir kul, cefakar bir anne, fedakar bir “karı” olmalı! Baba evinde “milletin karısı, koca evinde ise elalemin kızı” diye kimliksizleştirilmeli ama asla kata kendi olmamalıdır. Aksi takdirde onu bekleyen sonuç fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve en nihayetinde ölüm olacaktır. Erkeğin beğeni ölçülerine uyacaktır! Uymak zorundadır. Örneğin Uzakdoğu denilen Asya'nın bazı yerlerinde daha küçük yaşlarda ayakları ve göğüsleri kalıplara alınacak ve erkeğin beğeni ölçüsüne göre şekillendirilecektir. Milyonlarca kadın bu şekilde sakatlanacak, bir daha yürüyemez hale gelecektir. Günümüzde ise erkeğin beğeni ölçüleri popüler kültür ile yaygınlaştırılıp kozmetik ve plastik cerrahi yöntemlerle bu gerçekleştirilmektedir. Bu durumun ismine ancak erkek faşizmi denilebilir. Nasıl ki Hitler'in meşhur doktoru, sarışın ve mavi gözü olmayan çocuklar üzerinde deneyler yaparak onları Hitler faşizminin beğeni ölçülerine göre sarışın, mavi gözlü yapmaya çalışırken binlerce çocuğun kör olmasına, sakat kalmasına neden olduysa erkek faşizminin inceltilmiş yöntemlerle bunu yapması da tamamen aynı saiklerdedir.

Görüldüğü gibi ekilen erkek, biçilen ise yaklaşık binlerce yıldır savaş, ölüm, işgal, sömürü, soykırım, tecavüz ve akla gelebilecek tüm kötülükler olmuştur. İnsanlığın son binlerce yıllık tarihi savaşlardan ibarettir. Bir karaçalı ekilmiştir. Bu karaçalının gölgesindeki her şey kurmaktadır. Kadını erkeğe, erkeği kadına düşman, doğayı talan etmektedir. Eğer kastik katilin oluşturduğu ve günümüze dek süregelen bu sistemin felsefesini bir sloganla formüle etmek istersek; “zilm, zilam, zordarı” diye tanımlayabiliriz.

Kadın ulusu üzerindeki saldırı, insanlık tarihi boyunca görülmemiş düzeyde olmasına rağmen, hakikat her çağda, her dönemde bir şekilde kendini görünür kılmıştır. Zira hakikat her daim görülmek, bilinmek ister. Kadının komünü yani kimliğini, eşitliği, paylaşımı ve özgürlüğü savunma mücadelesi her zaman ve mekanda sürmüştür. Hakikat bazen bir birey şahsında görünür olmuş, bazen de bir ulus olarak. Bazen bir sanat eseri, bazen de bir şiir olarak. Bazen kulaktan

kulağa aktarılan bir efsane bazen de bir destan olarak. Bu mücadele mitolojilerde İnanna, İştâr, Tiamat, İsis olmuş; İbrani dinlerde Havva, Lilit, Mariam, Ayşe, Hatice olarak devam etmiş. Sonraki süreçlerde de kadının bu kararlılığı sürmüş, hakikat kendini güçlü bir şekilde göstermeye devam etmiştir. Zaman gelmiş Clara Zetkin şahsında görünürlük kazanmış 8 Mart'ın Dünya Emekçi Kadınlar Günü olmasına vesile olmuştur. Bazen Rosa lüksemburg olmuş “Ya Sosyalizm ya da Barbarlık“ demiştir. Yeri gelmiş Olympe de Gouges olmuş giyotine gitmek pahasına kadının özgürlük ve eşitlik hakkını savunmuştur. Kadına üzüntünün reva görüldüğü bir sisteme isyanını; “Üzgün olmaksızın öfkeli olmayı yeğlerim” diyen Ulrike Meinhof bu uğurda canını bedel olarak verecektir.

Bu gelenek her daim daha da güçlenerek süre gelmiştir. Hakikat kendini en güçlü biçimde günümüz dünyasında göstermektedir. Kadın eksenli komünün, erkek egemenlikli devletle mücadelesi farklı bir boyuta taşınmış, çok daha kararlı bir biçimde hayat bulmuştur. Kaybedilen şey, kaybedildiği yerde aranmaktadır. Tarihin başlangıcı olan Devlet-Komün mücadelesinin ilk mekanı olan Mezopotamya, bugün yine kadın özgürlük hareketinin öncülüğünde Sakine, Zekiye, Zilan, Beritan ve yüz binlerce kadının “Jin Jiyan Azadî” felsefesiyle bedel vererek; özgür, eşit ve paylaşım esas alan mücadelesine şahitlik etmektedir. Sosyalizmi en basit anlamıyla özgürlük, eşitlik ve paylaşım olarak tanımlarsak; kadın doğasının sosyalizm olduğunu söylemek abartılı olmayacaktır. Abdullah Öcalan; “Gerçek sosyalizm, kadınla ancak özgür yaşam temelinde inşa edilebilir. Sosyalizmin önceliği kadınla mutlak özgür-eş yaşam (Özgür-eşit yaşam) düzeyinde tutturmayı gerektirir” diyerek, sosyalizmin ancak kadınla olabileceğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak; binlerce yıldır önce zorla ve tahakkümlerle erkeklik ekildi ve bu süre içerisinde insanlığın biçtiği hep savaş, talan, sömürü, tecavüz ve binbir çeşit kötülük oldu. İnsanlığın tekrardan özgür, eşit, paylaşımcı, savaşız, sömürsüz, tahakkümsüz ve refah içinde yaşamasının yegane yolu kadındır. Kadının tekrardan tanrıça düzeyinde görevini yani insanlığı bir arada özgür ve eşit biçimde örgütleme görevini yerine getirebilmesidir. Kadın ekildiği taktirde biçilecek olan sosyalizmdir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Özel Savaşın ve Her Tür Şiddetin Mimarı: Kastik Katil Erkek

Dilzar Dîlok

Toplumsal yaşamın temel çelişkisinin ne olduğuna dair tartışma, demokrasi ve özgürlük çizgisinde tarafını belirleme düzeyine geldi. Temel çelişkinin sınıf çelişkisi olduğunda ısrar etmek, özünde kadına yönelik sömürü ve baskı tarihini-sistemini görmezden gelmek, hatta üzerini örtmek, nihayetinde kadın üzerindeki her tür özgürlük dışı yaklaşımı kabullenmek, meşrulaştırmak ve uygulayıcılığına katılmak oluyor. Temel çelişkinin cins çelişkisi olduğunu görmemekte ısrar etmek; cins çelişkisinin tüm toplumsal sorunların ve dolayısıyla değişimlerin odağında olduğunu kabullenmemek ve sosyal mücadeleleri bu temele oturtmamak, kadına yönelik şiddet karşısında etkili mücadele yürütememekle eş anlam taşımakta.

Toplumsal eşitsizliğin ortaya çıkması, kadın etrafında komün temelli kurulan toplumsallığa karşı avcı kulübü oluşturan erkeğin kastik katil haline gelmesiyle mümkün olmuştur. Kastik katil, toplumsallığa karşıtlık temelinde ortaya çıkmış, komün karşısında her tür toplum dışılığın zeminini yaratmıştır. Toplumun yaşayış biçimi, toplum bireylerinin durumu, yaşam tarzları, karşı karşıya kaldıkları tehlikeler, bütüncül olarak da toplumun ihtiyaçlarından koparak kendisiyle sınırlı kalan bir yaşama kilitlenmek, kendi ihtiyaçlarını gidermeye odaklanmak, son noktada toplumdan kopmaktır. Avcılığı bir toplumsal işbölümü ve toplumu inşa eden bir yön olarak görmenin ötesinde salt kendi ihtiyacını giderme olarak ele almak, egemen erkek karakterinin oluşmasında en temel ayrım noktasıdır.

Bugün kapitalist modernite koşullarında “bireycilik” tespiti nerdeyse bir eleştiri olmaktan çıkacak düzeye

gelmiştir. Çünkü kapitalist modernite bir din gibidir ve bireycilikte ne kadar derinleşirsen bu dinin peygamberliğine doğru yükselebilirsin. Oysa tüm sorunların kaynağında “ben” odaklı düşünerek toplumdan kopuş vardır. Bireycilik, klan yaşam tarzıyla oluşan kadın eksensiz toplumsallığa karşı bir kanser hücre rolü oynamaktadır. Klanların yaşam algısı toplum eksensiz olup, hepimiz birimiz şeklinde somutlaşırken; kastik katilin yaşam algısı “ben ve avım” etrafında şekillenmektedir. Bu giderek “ben, karım, tebaam” “ben, karım, çocuklarım, mülküm” şeklinde belli formlar kazanarak aynı özle sürmektedir.

Kendisi dışındaki her şeye “Keşfet, tuzak kur, avla” üçgeninde yaklaşan kastik katil erkeğin bugüne yansımaları hem tek tek erkeklerde hem de kimi hegemon devletlerde ve onların başkanlarında görüldüğü gibi süregelmektedir. Türkiye’de siyasal tartışma gündemlerinde yoğunluklu erkek katılımcı vardır. Kadın katılımcılar az da olsa görüşlerini dile getirdiğinde ya da erkeklerinkinden farklı görüş ileri sürdüğünde, erkek katılımcılar tarafından hızlı bir şüphe-sorgu sistemine tabi tutulmakta, hızla bir tuzağa çekilerek ya bir izah çırpınına düşürülmekte ya da sesini yükselten erkekler içinde sesi kaybettirilmeye çalışılmaktadır. Erkeğin kendisinden ve kendi fikrinden ötesine tahammülsüzlüğünün göstergesi olan bu durum, hakim sistemin tüm unsurlarına içerilmiştir, büyük bir mücadele gerektiren bir düzeye gelmiştir. Çünkü kapitalist modernitenin tüm ayaklarının sağlamca oluşturulduğu, derin ve yoğunlaştırılmış bir “erbilmişlik” karşısında kadının

özgürce kendini ifade edebilmesi büyük bir özgürlük eylemidir.

Gerçek anlamda toplumdan/toplumsallıktan kopuş, tüm kötülüklerin, parçalanmışlıkların ve her tür sınıfsal ayrışmanın kaynağıdır. Buradan yola çıkarak bir yerde erkek kulübü, ahbap çavuş grubu varsa, orada kastik katilin izleri ve doğasında toplumdışılık vardır diyebiliriz. Kadının komün oluşturan yaşam kurucu rolü karşısında egemen erkeğin kastik katil haline gelerek sömürünün ilk hücresi olması onda birçok kötülüğün de ortaya çıkmasının da önünü açmıştır. Egemenliği kendisi etrafında bir kültüre dönüştüren erkeğin bundan sonra yapacağı her şey kadın karşıtlığı, kadın düşmanlığı temelinde olmuştur. Kadın karşıtı oluşumların toplum karşıtı yönü de bundan kaynağını alır.

Sınıf oluşumları da sosyal bilim ekseninde ele alınabilir. Sınıflar geçişkendir, bir sınıftan öbür sınıfa geçmek zor da olsa mümkündür. Ancak kastik ayırım farklıdır, tanrısalıdır. Kendini tanrı yerine koyan erkeğin her tür tanrısalılığı kendine yakıştırarak kölelik sistemini yaratmasını ifade eder. Deyim yerindeyse sınıf çelişkisi bunun yanında naif kalır.

Bugün egemen sistemlerin kadına karşı organizeli bir saldırısı, savaşı vardır. Aynı şekilde kadına, kadın eksenli kültürel değerlere, toplumsallığa karşı da bir özel savaş yürütülmektedir. Sesini yükseltme, küçümseme, iradesini kabullenmeme, “tahrir olduğunu” iddia ederek kadına yönelik her tür cinsel-fiziksel-sözel saldırıyı meşrulaştırma, temellendirme ve üstelik bunu kadını suçlu konumuna koyarak gerçekleştirme, sözlü tacizden tutalım tecavüze kadar her tür egemen erkek uygulaması kastik katilin ilk toplumsal yarılmadan bugüne kadar uygulayageldiği yöntemlerindendir.

Kadın Av Nesnesidir; Ceylandır, Karacadır!

Erkek, her durumda kadının kendisine tabii olmasını, köle olmasını ister. Kimilerinde bu, hastalık düzeyindedir. Kimilerinde ise örtüktür, hatta kendisi dahi bunun farkında değildir, zira o sadece nesnesi olduğu geleneğin bir sürdürücüsü durumundadır. Bağlanmaktan en uzak duran erkeğin, kadına yaklaşımında dahi kadını kendine bağlamaktan da

öte kendisine ayak bağı olmadan erkeğe tâbi kılan bir şekillendirme yaratma arzusu vardır. Kadını erkeğin tamamlayıcı olarak gören zihniyet, kadını erkeğin kaburga kemiği olarak gören zihniyetin aktüalize edilmiş halidir. Böyle bir bakış kadına yönelik her tür egemen erkek yönelimi karşısında kadını savunmasız bırakmanın, nihayetinde kadına yönelik eziyeti haklı görmenin farklı tanımlanmasıdır. İlginç olan şudur ki; filozofundan sanatçısına her erkeğin üretimine baktığımızda arka planda bir kadın görürüz. Her erkek yazar da lütfederek kitabında da bir kadına teşekkür eder. İnşa ediciler kıyıda durmaktadır ve erkek her zaman görünür olmaktadır. Basit örnekler gibi görünür ancak bunun binlerce yıllık bir erkek geleneğinin ürünü olduğunu görmek insanı ürkütür.

Kimi sistemlerde kadın şarkı söylemez, kimi devletlerde sahneye çıkması bile yasaktır. Kadın sesinin yasaklanması, kadın sesinden duyulan korkunun tersten ifadesidir. Erkek egemen sistemde kadının normal ağlamaklı olmasıdır. Ağlamaklı ses tonu ve duruş, sürekli yardıma muhtaç bir tablo ortaya çıkardığından erkeğin hoşuna gider. Terski gülme eylemi de aynı rolü oynamaktadır. Kadında inşa edilen kölelik kodlarından biri de alakalı alakasız gülmesidir. Bunu kapitalizmin ekranlarından görmek zor değil. Gülümseme ya da ağlamaklılık, kadına yönelik tecavüz kültürünün proto ve post aşamaları olarak adlandırılabilir. Kadın güler, ağlar da. Ancak kadınların erkek istemediğinde ve hazır olmadığında gülmesi erkekleri sinirlendirir, onların deyimiyle erkekleri tahrik eder. Egemen erkek dilinde gülen kadın ya cinsel ya da fiziksel saldırıya davetiye çıkaran kadındır.

Yine kadının erkeğin dert kaynağı, sorun kaynağı olduğunu anımsatan ağlaması da erkeği daha da sinirlendirir. Özcesi kadın gülüp ağlayacaksa erkeğe hizmet, erkeğin duygularına-güdülerine hizmet temelinde bunu yapmalıdır. Ötesi suçtur. Bunda sınıf yoktur ama derin bir çelişki vardır. Marksizmi ısrarla sınıfa kilitlemek isteyenlerin bu toplumsal çelişkiye dair çözümleri yoktur, kadının mevcut sisteme tahammül etmesi istenir. Ancak burada derin bir sosyoloji vardır; sorunların kaynağını gören-gösteren bir toplumsal yarılma tanımı vardır. Bugün egemen sistemin tomografisi çekilse bundan başka ne görülebilir ki!

Cinsel politikalar, genç kadınların henüz deneyimlemediği sayısız cinsel kod ile inşa edilmektedir. Bugün yürürlükte olan cinsel politikaların Karahantepede inşa edilmiş olan fallus heykellerinden bağımsız olduğunu kim iddia edebilir. Tüm dünyanın cinsel politikaları, sözkonusu fallus heykellerini kuranlar tarafından icat ve inşa edilmiş, derinleştirilip inceltilerek, kiminde özel savaş oyunları ile kabuledilebilir şekillere büründürülerek bugüne getirilmiştir. Genç kadınlar doğal olana meyilli olduğundan, doğal olan da özgürlük eksenli olduğundan, kastik katilin özel savaş oyunlarını tam olarak idrak edemeyebilmektedir. Öğrenme süreçleri de çoğunlukla ya ebeveynin baskılı telkinleriyle ya da kendisi karşılaşıp darbe alarak gerçekleşebilmektedir. Cinsel politika denilenlerin yekunu, kastik katil erkeğin anti toplumsal inşayı gerçekleştirirken yapıp ettikleri ve bugüne taşıdığı özel savaş politikalarının davranışsal yansımalarının toplamıdır. Ve bu anlayışla oluşturulan anlayış da kastik katil sistemin, kadın üzerindeki özel savaş saldırılarının sonuçları olarak binlerce yıl boyunca taşınmış ve bugüne gelmiştir.

Kadın av nesnesidir;ceylandır, karacadır. Gülmesi de ağlaması da kadının av tuzağına düşerek hedef alınması için erkeğin start almasına sebep davranışlardır. Kadın kedidir, güvercindir, serçedir, bilmem hangi hayvandır. Reklamlar bunun kendince estetize edilmeye çalışılmış halleriyle doludur. Onun dışındaki insan kendini bu gerçeğin dışında sanır. Doğrusu reklamlar tüm toplumu, akıllı-akılsız, aydın-köylü tüm erkekleri ve kadınları zehirleyen özel savaş malzemeleridir. Okullar bunun derinden öğretildiği, bilim kılıfıyla çocukların beynine zerk edildiği mekanlar olarak kurgulanmıştır. Ne yazık ki sistem tümünden kadın köleliği üzerinden, kadınsılaştırılan kölelik kodları üzerinden oluşturulan acımasız bir hiyerarşiye tahakküm temelinde kendini inşa etmektedir. Kastik katilin saldırılarına maruz kalan salt kadın değildir, kadın merkezli olan herşey saldırı odağıdır. Kadının doğurdukları, çocukları, değerleri ve komün zihniyetli, yaşama talebi olan erkek de bu saldırıya maruzdur.

Toplumsal yarılmanın oluşumunda kadının yaratımlarına el konulması, bunun da en başta cinsel ve fiziksel şiddet yoluyla yapılması gerçeği vardır. Erkeğin bugüne kadar gelen en güvendiği silahı cinselliği ve

avcılık özellikleridir. Dünya devlet başkanlarının sağı solu durmadan tehdit etmeleri bunu anlatır. Erkeğin kadın üzerindeki hakimiyeti mutlak saldırı, katliam ve şiddetin kurumsallaştırılmasıyla mümkün olmuştur. Bu, kadının köleleştirilmesidir. Benzetme ya da sıfat olarak köleleştirmeden söz etmiyoruz. Direkt olarak bedensel kölelikten söz ediyoruz. Kadının köleleştirilmesi deyince anlamamız gereken; kastik katil saldırısı neticesinde kadının avlanması, bedeninin köleleştirilmesi, emeğinden, cinselliğinden de erkek tarafından faydalanılmasıdır. Kadının av nesnesi haline getirilmesi, avlanması ve emeğinin de gasp edilmesi bir yöntem olarak erkek egemenlikli sistemlerin bugün de uyguladığı bir yöntemdir. Yine bölge ulus-devletlerini de aynı gerçekliğin dışında göremeyiz. Kürt halkının binlerce yıllık kültürel zenginliği dilinin, sözcüklerinin ve ezgilerinin çalınması ve egemen uluslarca kullanılarak kendi varlığının hammaddesi haline getirilmeye çalışılması da, halkların kadınsılaştırılarak sömürülmesini anlatır.

Bugüne kadar devam eden ölüp öldürmeler kastik katilden bu yana süren uygulamaların sonucudur. Kastik katil erkek, kadını avlar, ondan her tür faydalanmayı esas alır. Klandan, komünden, toplumdan kopan erkek başkalaşır, toplum üyesi olmaz, başkası olur artık. Kendisini bir komünün, toplumun üyesi olarak görmediğinden kadımla arasındaki bağı da yitirir. Kadını artık bir av nesnesi gibi görmesi de bundandır. Her türlü istifadeyi olağan görmesi de bundandır.

Tanrı kralların giderek kastik katil uygulamalarını daha da yaygınlaştırıp meşrulaştırmaları, kutsallık atfetmeleri de toplumsal sorunu derinleştirme, çelişkiyi örtüleyerek sunmadır. Her şeyin onun olduğu ve öldüğünde kralla beraber canlı olarak gömülme, kralın etrafındaki her şeyin canının, nefes almasının, var olmasının, evrende vücut bulmasının kralla mümkün olduğunu kanıtlama girişimidir. Resmi tarihte yazıldığı gibi “kral ölünce kendilerini öldü(günü)” saymıyorlar, kral ölünce yeni kral onları öldü sayıyor, ki geriye kalan kadınlar, canlılar, aynı şekilde yeni krala kölelik etsin, tabi olsun. Kastik katilin bir kişi olmaktan çıkarak kurumlaşmış hali de denebilir.

Bugüne yansması daha acıdır. Sayısal olarak az görülebilir ancak derindir ve yaşamın her anına sirayet ettirilmiş haldedir. Son yıllarda görünür olan kimi erkeklerin ölmeden önce “karısı”nı, çocuklarını ve ailenin tüm üyelerini öldürüp intihar etmesi, yaşlı erkeklerin ölüm sınırında bile olsa kadını öldürerek kendi ölümlerini beklemeye başlamaları ve benzer çok fazla örnek, bu durumu anlatır. Kastik katilin kuralı işlemektedir: “Kadın, çocuklar ve tüm üretimler benim malımdır, ben varsam vardır, ben yoksam onlar da yoktur!”

BBC'nin hazırladığı bir görsel dosya “zenginlik büyüü-Afrika'nın en ölümcül geleneği” adını taşıyordu. Dosyada Afrika'da bazılarının zenginleşmek, bazılarının da siyasette yükselmek için insanların kurban edilmesi ve uzuvlarının belli işlemlerden geçirilerek totemleştirilmesi büyüünün yaygın olduğunu, bunun için genellikle genç insanların kaçırılarak katledildiği anlatılıyor. Kastik katilin yamyamlığının bugüne ulaşmış hali değil mi bu? Ve dosyada gösterilen büyücülerin hepsi de erkek.

Bilim Belgelemeye Dayandırılarak Adeta Köreltilmiştir

Tekrar günümüze gelelim. Erkek, çoğunda kadın düşüncesini basit, sıradan görür; kadın düşüncesini değersizleştirmek için onu sıradanlaştırma yoluyla kendi erkekliğini gerçekleştirir. Ya da kadın düşüncesini güzel gördüğünü kadına gösterme suretiyle kadını hükmü altına almak ister. Kendini “kadını onayından geçirmiş erkek” olarak göstermek ister. Çünkü “kadın düşüncesi, akli-fikri, ürettiği erkeğinkinden iyi-güzel-doğru olamaz” ayetiyle kutsanmıştır. Bundan dolayı da kadın düşüncesinin ya da kadın eyleminin kıtası erkek değil kadın olmalıdır. Eğer kadının yapıp ettiklerini erkekler değil de kadınlar beğeniyorsa, anlamlı buluyorsa yapılanlar gerçekten anlamlıdır, güzeldir, iyidir ve doğrudur. Bunu da bir kadın özgürlük düsturu olarak bilmek ve geliştirmek gerekir.

Gerçeği göremiyorsan ya gözünün önüne perde çekilmiştir ya da söz konusu gerçeğin üzerine örtü atılarak gerçek gizlenmiştir. Eğer hakikat kendisi gizlenmişse, kendini bir şeylerden koruma maksadıyla gizlemiş ve görünmez kılmışsa, onu

engelleyen, onun kendisini gizlemesine vesile olan faktörlerin açığa çıkarılması ve gerçeğe görünür olma hakkı verilmelidir. Onu açığa çıkarmak, gerçeği yaşamak isteyeninin görevidir, özgür yaşama bedeli ve emeğidir. Ancak baskı-zor yoluyla engellenerek kapatılmışsa da kuşkusuz engellerin ortadan kaldırılması ve hakikatin açığa çıkarılması gerekir. Kadın gerçeği, kadın değerleriyle inşa edilen toplum gerçeği Ortadoğu'da ve dünyada gizlenmiştir, örtülüdür. Kimi bilinçlenmeler, tarihe dair toplumsallığa dair öğrenmeler mevcuttur ancak anti toplumsallık anlamına gelen erkek egemenliği örgütlenmiş ve gelenek/kültür haline getirilerek tüm topluma zor yoluyla benimsetilmiştir. Bu hegemonya geçen bin yıllar içinde kiminde inceltilerek, kiminde kabalaştırılarak, kiminde saldırıları vahşi katliamlar düzeyine getirerek, kiminde farklı dönemsel-sistemsel argümanlar geliştirilerek (Lilit, kaburga kemiği, cadı avları, tasfiyeci...) sürdürülmüştür.

Gizlenmiş olanın keşfedilmesi ve gün yüzüne çıkarılması Abdullah Öcalan'ın yarım asırlık çabalarıyla gerçekleşmiştir. Başlangıç olarak bunun değerini derinliğine, sözde kalmayı aşacak düzeyde ve pratikleşmeyi, değişip dönüşmeyi hedef alarak bilmek, özgür birey olmanın bir gereğidir. Öcalan'ın emeği salt kadına yönelik değildir. Tüm toplumsallık arayışlarının O'nu kadın değerlerinin savunulmasına götürdüğünden toplumsaldır, erkek egemenliği karşısındadır ve kadın eksenlidir. Adeta karanlıkta iğneyle kuyu kazarcasına bir tarihin içinden bulup çıkardıklarıyla da verilen emek ve yaratılanlara bakıldığında da bir doğurganlık görmekteyiz. Bu anlamıyla Öcalan tarzının özel savaş saldırılarını boşa çıkarıp ortadan kaldırdığını, bu anlamda özgür kadın çizgisinde olduğunu, yarattığı değerleri bir ana duygusu ve bilinciyle ürettiğini, koruyup büyüttüğünü görmek zor değildir.

Son yıllarda sıkça rastlanılan akran zorbalığı adı verilen toplumun kılcal damarlarına indirgenmiş şiddet olayları, sistemin inşa edip geliştirdiği, şiddeti normalleştirdiği, tabuları meşrulaştırdığı, mahrem olanı sokağa taşıdığı bir siyasetin sonucudur. Bu durum genç kızlar ya da kız çocukları içinde de özendirilip geliştirilerek erkeklik temize çıkarılmaktadır. Çocuklukta bilgisayar oyunları ile başlayan şiddet eğitimi, ergenlik döneminde akran zorbalığı denen

olaylarla, oyunla karıştırılan gerçek yoluyla topluma zerk edilmektedir. Söz konusu bireyler, çocuk yaşta oyun olarak yaptıklarını büyüdüklerinde ciddi olarak, gerçek hayatın bir parçası olarak yapmaya ya da mağduru olmaya yatkın hale getirilmeye çalışılmaktadır. Özel savaş politikaları kastik katilin yöntem çeşitliliği temelinde ele aldıklarıdır. On binlerce yıldır kiminde inceliyor, kiminde kabalaşıyor ama hep var oluyor. Hitler'de kaba tarzda olurken estetik operasyonlarda daha ince! oluyor.

Enuma Eliş destanı, kastik katilin özel savaş oyunlarına dair tarihsel bir belgedir. Bu belgede ananın, ana tanrıçanın katledilmesi ardından ana kültürü etrafında toplanan önder kadınların bazılarının katledilmesi, bazılarının da tutuklanması, zincire vurulması, burnuna-ayağına demirler takılarak götürülmesi ve köleleştirilmesi anlatılır. Bugün bu demirlerin kiminde gelenek kiminde estetik temelinde uygulanması, kastik katil erkeğin özel savaş oyunları temelinde kendi egemenlik sistemine dair güzelleme yapması, toplumu bu doğrultuda bir kültür yaratımına zorlamasının da sonucudur. Zira bu destanın yıllar boyunca her mevsim döngüsünde zorunlu olarak topluma okutulduğunu da tarihten bilmekteyiz. Bugün estetik gerekçelerle cerrahi operasyonlara koşarak gidişi de kadının kastik katil erkeğin yarattığı prokrustes yatağından çıkamadığını göstermektedir.

Erkek egemen sistem, kadınlar için kastik katilin ortaya çıkışından bugüne değin hep bir prokrustes yatağı rolünde olmuştur. Eş deyişle ulus-devlet, endüstriyalizm ve benzer sistemik organizasyon ya da zihniyetler için de aynıdır. Bugün kadınların erkek beğenisini karşılamaya odaklanarak cerrahi operasyonlara razı edilmesi, kastik katilin özel savaş oyunlarında yaşadığı ilerlemeyi de göstermektedir. Kapitalizm bir kriz değildir, toplumsal sorunsallığın ürünü olan bir sistemdir. Ve artık insanlığın ve doğanın varlığını tehdit eder düzeye gelmiştir.

Kendi yaşamını, klanı inşa etmek kadar kastik katil karşısında kendini savunma temelinde konumlanma, yaşamın sürekliliğini sağlama, bu temelde üretimde bulunma ve klanın geleceği olan çocukların korunmasını başta kendisi olmak üzere tüm toplum bireylerinin sorumluluğuna verme gibi

konular kadının politik kimliğinin gücünü gösteriyor. Kastik katil de zaman içinde kadının öz savunmasını, savunma temelli yaşam formlarını yıkma ya da boşa çıkarma amacıyla türlü özel savaş yöntemleri kullanmıştır.

Bugüne kadar tarih yazımı egemenler tarafından gerçekleştirilmiş. Aslında "tarih yazımı" denilen olgu egemenlerin icat ettiği bir olgudur. Tarihi yazma ve iz bırakma, kalıcılığa ve egemenliği süreklileştirme, sonsuzlaştırma yaklaşımı erkek egemenlikli bir aklın, kastik katil aklının ürünüdür. Tarih yazımı toplumların, yaşam tarzlarının ya da sistemlerin varlığına ve nasıllığına açıklık getirir. Devletçi uygarlığın başlangıcı denebilecek olan Karahantepedeki yontular, "tarihi yazmak" denilen olgunun hangi zihniyetle, nasıl, ne ile ve kimler tarafından yapıldığının da gösterir. Yerleşik yaşama geçişten önceki dönemlerden bize kalan yazılı tarih belgeleri yok düzeyindedir. Kimi taş baltalar ya da benzer birkaç iz, yaşamın doğal sonucu olarak doğada yok olmamış ve bugün de bulunabilmiştir. Çünkü sözkonusu gruplar doğayı değiştirmek suretiyle kendilerini, kendi içlerindeki güç odaklarını anlatma kaygısı gütmemişlerdir. Tarihleri yazılmamış olduğundan varlıklarını ispatlamak da fazlasıyla zorlaştırmıştır. Çünkü bugün bilim, belgelemeye dayandırılarak adeta köreltilmiştir. Bundan dolayı resmi tarihi okurken bu tarihin egemenlik mayasıyla oluşturulduğuna dair kadınca bir şüpheyle yaklaşmak en doğrusudur. Resmi tarih, kastik katilin biyografisidir. Resmi tarih, kadının erkek egemen sistemin hammaddesi, oluşturucusu ya da hedef kitlesi olarak görüldüğü bir tarihtir ve yeniden yazılmaya, bundan dolayı da yeniden yaratılmaya gereksinim duymaktadır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Toplumsal Zihniyetin Yolculuğu ve Özgür Kadın Akademileri İlişkisi

Ruşen Seydaoğlu

Giriş:

“Bütün insanlar doğaları gereği bilmek ister.”¹ Kozmosu, varoluşu ama en çok da kendini anlamakta zorlanmasıyla bilme arzusu devreye girer. Bilmediklerinin peşine düştükçe öğrenir, öğrendikçe hayret eder, öğrendikleri karşısında heyecan duyar. Heyecan insanın bilgiye, bilginin zamanını ve mekânını yaratan yaşama sonsuza kadar bağlanmasını sağlar. Çünkü kendi anlamını, diğer oluştardaki anlamını, kendini nasıl gerçekleştireceğini ve yaşadığını ispat etmesinin kaynağını, yolunu ve yöntemini bilginin getireceği aydınlanmada bulur.

Aydınlanma, insanın mutlaklıklarla sınırlandırılmayacak kadar geniş bir çeşitlilik ve döngüsellik taşıdığını, her şeyi bedeninde ve zihninde barındıran mikro kozmos-evren prototipi olduğunu öğretir. Öyle ki zamanla bilgiden bilgi üreten kendisi olacaktır. İçinde olduğu evrenden maksimum düzeyde etkilenirken nasıl da çevresel olduğunu görecektir. Artan bilgi ile yaşamda hangisini seçeceği, seçmesi gerektiği, seçimiyle neler yapacağı, seçtiğinin çevreselliğine nasıl yansımaları gerektiği gibi dertleri oluşur.

Artık bir tarafta hakikate ulaşmak isteyen varlığı diğer tarafta hem maddi koşullar-ihtiyaçlar sebebiyle hem de ortak anlam arayışlarıyla bir arada yaşadıklarıyla oluşturduğu toplumsallığı vardır. Yani döngüsel olarak doğa insana bilgiyi sunarken insan da doğa içinde, uzun süre bilgiye, yaşamla uyumlu yenilenmeyi

ve çeşitlenmeyi kazandırır. Bilgiye erişmek ve onu kullanmak için düşünürken yöntemler oluşturur. Doğada olup bitenler ve bunların insanın zihinsel esnekliğiyle yorumlanması sözlü edebiyatı, dinsel inşayı, felsefi sorgulamaları beraberinde getirir.

İnsanın maddi yaratımları ve sezgisel varlığı ile açığa çıkan bu düşünce yöntemlerinin hakikati ise cinsiyetçiliğin, sınıflı ve devletli sistemin inşasıyla-inşasında çatallanmaya başlar. Yolun her zaman çatallı olduğu, yaşamın zaten iki kollu bir nehir gibi sürekli aktığı ama geistinin çoğu zaman bu çatalda bir tarafa yönelttiği bilgisi de beraberinde gelir. Hiyerarşiye dayalı sistem kendi hakikatinin bilgisini ve kurumsallaşmasını oluştururken topluma bilinç düzeyinde büyük bir darbe vurur; ancak vurulan darbeye ve toplum zihniyetine dayatılan çarpıtmalara karşı mücadele de tarihsel-toplumsal bilgisini, bunun zamanını ve mekânını örgütlemekten vazgeçmemiştir.

Akademileşmeye Giden Yolculuğun Zihniyet Deneyimleri

İnsanın bilgi karşısında duyduğu heyecan ve yaşama sevinci, bu bilgiye ve yaratımlarına artık erişemediğinde bile canlıdır. Nitekim tarihin gösterdiği; insanın bütün varoluşuyla bu sevince en az bir kez ulaştığı ve bunu bırakmadığıdır. Ancak zihinsel işgalini bilgi hırsızlığıyla zirveleştiren kapitalist modernite farklı formlarla, uygulamalarla, saldırı ve savaşlarla kendini yerleşik ve asıl haline getirmekten geri durmaz. Böyleyken bile direnişin, inancın, özgürlük ve eşitlik

1. Aristoteles, *Metafizik*, I. Kitap, 1. Bölüm.

fikrinin mücadelesini verenler, bilgiyi örgütleyenler medreselerle, toplum okullarıyla, tarikatlarla, ağaç gölgelerinden yer altı mekânlara, bazen sokak sokak gezerek, hikayeler anlatarak bazen yıllarca aynı yerde yaşayıp kök salarak varlığın anlamını kolektif olarak öğrenme çabalarına devam ederler.

Zaten sevinç de her zaman sadece her şeyin yolunda gittiği anlara dair değildir. Spinoza felsefesinde “varlığını sürdürme” çabasının ifadesi olan sevinç, bir değer olmanın da ötesinde iç huzura ve iç dinginliğe dayanan “içkin bir sevinçtir”. Spinoza için sevinç varlığını sürdürme, var kalma çabasını-conatus-ve eyleme gücünü artıran, teşvik eden temel bir duygudur.² Ancak burada dünyanın sürekli içinde tutulduğu savaş ve saldırı halinde bu içkin sevincin nasıl konumlanacağı sorunsalı devreye girer. Sevinç istenci, varlığın devam ettirilmesine dayanıyorsa bunu engelleyenleri tespit etme ve dönüştürmeyi de içeren bir duygu olarak tariflenebilir; aşkın bir yalanda değil, bu dünyanın, doğanın, bedenli varlıkların kendisinde aranan hakiki bir mutluluğun, sevincin gerçekçi, cesur ve dürüst arayışıyla ortaya konabileceği şeklinde de kavranabilir.³

Demokratik modernitenin öznelere olarak ötekilerin zihniyet dönüşümü kapsamında inşa ettiklerini de böylesi bir sevincin rehberliğiyle görebiliriz. Kapitalist modernite bir anlamda kederler sistemidir. Kederin kadere dönüştürülme girişimidir. Manastırlardan, Muntezileye, Sufilikten Kabalacığa, Budizme ve çok daha eskil ya da modern çaba, bilgiyi kedere dönüştüren bu sistem karşısında pasif ya da aktif tüm direniş biçimlerinin kaynağının neolitiğin kolektif örgüsüne, ekolojik, demokratik ve kadın eksenli öğretilerine, bunların yarattığı-öğrettiği sevinçle yeniden buluşturmasınadır.⁴

Bunun peşine düşenler için yol bir süre binbirdir. Örneğin Mazdek hareketinin Sasaniler karşısında demokratik bir güç haline gelmesinde toplumsal adaleti kavratmayı, eşitlik bilinci oluşturmayı, şiddetten arınmış bir ahlak geliştirmeyi amaçlayan eğitim sistemi büyük rol sahibidir. Resmi okulları yoktur; ancak

topluluk toplantıları, dini-sosyal sohbetler ve gündelik yaşam pratikleri, inandıkları öğretinin örgütlendiği eğitim zeminlerine dönüştürülmüştür. Şiddetin reddi, öfke, kıskançlık ve açgözlülükten kurtulmak ve eşitlikçi prensiplerle yaşamak için sürdürülen bu çalışmalar hareketin toplum tarafından hızlıca sahiplenilmesini sağlayan noktalardır. Çalınmak ve tekelleştirilmek istenen toplumsal birikimin toplumda kalması için dayanışma ve paylaşım kültürünü örgütlemek için; tek tipleştirilmeye ve karşıtlıklara karşı Zerdüşt öğretisinin düalizmini, toplumsal ahlakın esas alınmasını sağlamak için sözlü anlatımlar, yaşamdaki bireysel-kolektif davranışların fiili olarak gerçekleştirilmesi ve sembollerle yalın bir dil kullanılması yöntemlerini kullanmışlardır. Hareketin liderleri, sadece ordu komutanları değildir. Dayandıkları felsefi donanımlarıyla zihniyetlerinin hatipleri, alimleridir de. Başta liderler olmak üzere kadınlar ve toplumun saygınlığını kazanmış kanaat önderleri, örgütledikleri toplumsal adalet fikriyle halkçı, eşitlikçi heterodoks kültürü inşa etme gücünü yaratmışlardır.

Heyecan insanın bilgiye, bilginin zamanını ve mekânını yaratan yaşama sonsuz kadar bağlanmasını sağlar

---

Benzer bir şekilde bu kez Abbasi hilafetine karşı direnen ve örgütlenen Hürremî hareketinin salt askeri bir direniş olmanın ötesine geçerek yerel kimlik ve özerklik fikrini toplumda filizlendiren uzun soluklu bir halk hareketi olması da aldıkları Mazdek kültürüne dayanır, diyebiliriz. Eşitlikçi inanç, siyasal bilinç ve direniş ahlakı üzerinden yürütülen eğitsel zeminler, ideolojik donanım kazandırmakla birlikte toplumsal eşitlik ve dayanışmanın örülmesinin de zeminlerine dönüştürülmeye çalışılır. Resmi dinle arasına koyduğu mesafe, batını yaklaşımı, iktidar odağının meşruiyetini sorgulatabilme kapasitesi, yerel özerklik ve halk iradesine dayanan iddiası, vergilere ve sınıfsallığa karşı politikalarını bu zeminlerin esaslı tartışma konusu haline getirebilmiştir. Bu şekilde yaratılmak istenen ortak değerlerle oluşmuş ortak

2. Spinoza, *Etika*, Ankara:Dost Kitabevi Yayınları,4. Basım, 2013, Bölüm III, Önerme 6-9, s. 154-160.

3. Çetin Balanuye, *Spinoza'nın Sevinci Nereden Geliyor*, İstanbul:Metis Yayınları, 1. Basım, 2014, s.118-132.

4. Abdullah Öcalan Sosyal Bilimler Akademisi, *Akademileşme*, İstanbul: Aram Yayıncılık, 3. Baskı, 2015, s.45-75.

kimliği hem örmek hem de canlı tutmaktır. Köy ve dağ topluluklarıyla buluşmalar düzenleyerek, toplumla açık ve gizli toplantılar yaparak yürüttükleri bu çalışmalarda Mazdeklerde olduğu gibi liderler, kadınlar ve kanaat önderleri öğrenci-öğretmen denklemini aşan rehber-topluluk ilişkisine dayanan eğitim yöntemleri oluşturmuşlardır.⁵

Kürdistan'ın daha çok Bitlis, Cizre, Siirt, Hakkâri, Mardin ve Van gibi coğrafyalarında, 11. Yüzyılla birlikte kurulan Kürt medreseleri de bilgi ve bilimin toplumsal kültürle ilişkili olarak örgütlenildiği kurumlar arasındadır. Bu medreseler sadece İslami bilimin öğretilmesi ve yaygınlaştırılmasını değil yerel Kürt kültürünün ve Kürtçe'nin eğitimle bütünleştiği bir modele dayanır. Kelam, tefsir, hadis gibi dine dayalı ilimlerle beraber matematik, mantık, astronomi ve tıp bilimi, yine Arapça'nın ve Kürtçe'nin edebi eserleri de medreselerin esas eğitim odakları olmuştur. İslam'ın dünyayı etkileyen öğretilerinin yerelerde de korunması temel motivasyon olarak görülse de uygulama yöntemleri ile Kürdistan coğrafyasında hatırı sayılır bir gelişimin yaşanmasında büyük pay sahibi olmuşlardır. Kürtçe bilim dili olarak geliştirilmiş, entelektüel bir içerik oluşturulmuştur. Eğitimin ücretsiz oluşu ve yerel halka hizmet olarak sürdürülmesi, kolektif icazet oluşana kadar eğitimin uzun yıllar devam etmesi toplumsal nitelik taşıdığıının önemli göstergelerinden sayılabilir. Ahmedê Xanî gibi Kürt tarihi, kültürü ve dili açısından önemli şahsiyetler açığa çıkarmış olsa da İslam'ın kamusal alanı kadınlara sınırlandıran yaklaşımı yüzünden bu bilim merkezlerine kadınların katılamamış olması temel bir eleştiri olarak görülmelidir. Medreseler erkek öğrenciler için erkek merkezli kurumlar olmuşlardır. Kadınların katılımı istisnai düzeyde kaldığı gibi kadınlar medreselerde de bilginin üreticisi olamamış sadece bilginin muhatabı olarak kalmışlardır.⁶

Bu deneyimler yazılı tarihin sadece ilk birkaç yüzyılında değil hemen her döneminde, farklı zamanlarda ve mekânlarda karşımıza çıkar. Emevi döneminde bir tarafta siyasi iktidar mücadeleleri,

zenginlik ve gösteriş artarken diğer tarafta halkın açlık ve yoksulluğa sürüklenmesine karşı ortaya çıkan sufilikte de; kast sisteminin yarattığı toplumsal adaletsizlik, yoksulluk ve hastalıklara terk edilmişlik karşısında ruhsal temizlenme iddiasıyla örgütlenmeye başlayan budistlikte de; modern dünyada devletin ya da piyasanın sunduğu resmi, hiyerarşik, cinsiyetçi ve ayrımcı uygulamalar karşısında örgütlenen işgal, direniş ve sistem ören iktidar karşıtı toplumsal hareketlerde de gördüğümüz halkların özgürlük eğilimini sürdürdüğü olur.

Rönesans hümanizmi insanı merkeze alarak birey olmayı yüceltse de bu insan çoğunlukla eğitilmiş, mülk sahibi erkektir

---

Bütün bu deneyimler içerisinde kadınların mutlak anlamda özgürlük ve eşitlik zeminlerini yakaladıklarını söylemek gerçekçi olmayacaktır. Ancak kadınların kapitalist modernite içerisindeki konumundan çok daha ileri bir düzeyde olduğu çeşitli örneklerde karşımıza çıkar. Kadın rehberliğine ve yaşamsal deneyimlerin kadınlar eliyle şimdinin kamusal o zamanların bütün yaşam alanları şeklinde ifade edebileceğimiz alanlarında örgütlenilmesi, eğitimlerde kimi zaman kadınların hatiplik yapması önemsenmesi gereken işleyişlerdir.

Eleştirel açıdan biraz daha mercek altına alınması gereken deneyimlerin başında Aydınlanma ve Rönesans gelir diyebiliriz. Bu dönem evrensellik ve hümanizma iddiasıyla büyük bir sıçrayış yaratmasına rağmen cinsiyetçiliğin bildik görünümüyle karşılaştığımız birçok eleştirel yanı da içinde barındırır. Her iki dönemin de evrensel olarak sunduğu ideallerin aslında erkek deneyimini merkeze alan politikalarla sürdürdüğü göze çarpar. Rönesans hümanizmi insanı merkeze alarak birey olmayı yüceltse de bu insan çoğunlukla eğitilmiş, mülk sahibi erkektir. Kadınlar kamusal alandan, eğitimden ve entelektüel üretimden büyük ölçüde dışlanmışlardır. Anne ve eş olma görevlerinin pekiştirilmesi ahlaki denetime tabii

5. Mazdek ve Hürremi hareketleri için; Şinasi Gündüz, Eski İran Dinleri, İstanbul: Küre Yayınları; Faruk Sümer, İran'da Millî Hareketler ve Babek, Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları.

6. Kadri Yıldırım, Kürt Medreseleri ve Alimleri, 1. ve 3. Cilt., Avesta Yayınları, 2018.

kadın varoluşunu servis eder. Dönemin yaratıcılığına, sanatsal zenginleşmesine kadınların katılım talebi ve mücadelesi olsa da sistem günün sonunda kadını entelektüel özne olarak görmeyerek kadük kalmıştır. Hakikat arayışındaki en etkili yöntemlerden biri olarak sanatta kadın güzel bir nesneden öteye geçirilememiş male gaze (erkek sanatçının bakış açısı) standartlaştırılmıştır.⁷

Aydınlanmanın genelinde durum farklı olmaz. Aklın böylesine yüceltiği, fikri ürünlerin son derece sınırsız fırsatlarla arttığı ve desteklediği bu dönem kadınları doğaları gereği daha az rasyonel olarak belirler. Bilge ve şifacı kadınların cadı avlarıyla katledildiği karanlık çağdaki irrasyonel tanımlaması en fazla, daha az rasyonele dönüştürülebilmiştir. Öyle ki Jean-Jacques Rousseau, kadının eğitiminin erkeğe hizmet edecek biçimde düzenlenmesi gerektiğini savunur.⁸ Bu dönem Aydınlanmanın merkezlerinden Fransa'nın adeta siyasal niteliği olarak kullanılan Liberté, Égalité, Fraternité (Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik) sloganı bütün Avrupa'da yankılanırken kadının özneliğini yok saymakta hiçbir beis görülmemiştir. Kadın yine ailenin uzantısı olarak konumlandırılmıştır.⁹ Kadınların rönesansı ya da aydınlanması olamayan bu süreçlerin açığa çıkardığı değerler ve kazanımlar elbette tümünden yok sayılamaz; ancak en güçlü eleştiriler yine kadınlardan gelir. Mary Wollstonecraft "Kadın Haklarının Gerekçelenirilmesi" eserinde Aydınlanmanın akıl ve eğitim yaklaşımlarının kadınları dışladığını doğrudan eleştiren, aklın cinsiyeti olmadığı savunmasıyla; Simone de Beauvoir ise İkinci Cins eserindeki Aydınlanmanın doğal kabul ettiği cinsiyet rollerinin tarihsel ve toplumsal olarak üretildiğini ifşa eden "Kadın doğulmaz, kadın olunur." sözleriyle bugün hala bilginin, sosyal bilimin, yöntemlerin hangi kriterlerle denetlenmesi gerektiğinin rehberliğini yapar.

17. Yüzyılla beraber Bilimsel Devrim'in bir parçası olarak bilgi ve bilim üretme işinin modern akademilere

7. Peter Burke, *Rönesans Avrupası*, Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 3. Basım, s.33-58, 121-134; Georges Duby & Michelle Perrot, *Kadınların Tarihi*, Cilt 3 - Rönesans'tan Aydınlanmaya, İstanbul: İşbankası Yayınları, 2. Baskı, s. 15-42, 85-112; John Berger, *Görme Biçimleri*, İstanbul: Metis Yayınları, 10. Baskı, s. 45-64, 79-92.

8. Jean-Jacques Rousseau, *Emilie ya da Eğitim Üzerine*, İstanbul: İşbankası Kültür Yayınları, 7. Baskı, s.365-390.

9. Georges Duby & Michelle Perrot, *Kadınların Tarihi*, Cilt 4 - Devrimler ve Modernleşme, İstanbul: İşbankası Yayınları 2. Baskı, s. 23-51, 66-88.

taşınmasıyla başlayan sürece, bahsettiğimiz rehberlikle baktığımızda da açığa çıkardıkları bilgiyle sadece toplumsal cinsiyetçi rollerin yeniden üretildiğini değil akademik bilginin üretim süreçlerinin, fiziksel inşasının, görev dağılımlarının ve epistemolojisinin iktidar ilişkileriyle iç içe oluşunu da gözlemlemek mümkün hale gelir. Malesef akademi üretimleri de erkek merkezli varsayımlarla biçimlenmekten kurtulamamıştır. Bu nedenle pozitivist bilimin objektiflik iddiası cinsiyete bağlı iktidar ilişkilerini göz ardı eder. Bilgi üretiminin, toplumsal statülerden ve iktidar ilişkilerinden bağımsız ele alınamamasından dolayı da bu etkiyi açıklamadan tarafsız bilgi iddiası sürdürülemez.¹⁰ Haliyle akademide savunulan tarafsızlık da objektiflik adı altında iktidarların, sermayedarların ve erkeklerin istekleriyle şekil almış bilgi piyasasını oluşturmaktadır.

Kadın hareketi kurulduğu inkâr ve imha koşullarına rağmen ilk andan itibaren güçlü bir mirasa tutunur

---

Sadece bilgi üretimi açısından değil kadınların akademilere kabul süreçlerinden tutulmuş katılma sonrası ilerleme süreçlerine kadar devam eden cinsiyetçi engellemeler açısından da devrede tutulur. Aydınlanma merkezleri olarak kurulan akademiler pozitivistime teslim olmayanları açısından toplumsal sorunları çözmeyi esas alan bilimsel çalışmalarıyla bugün hâlâ büyük bir değer taşır. Bilhassa bağımsız ve özerk akademiler için mücadele edenlerin ve kadın akademisyenlerin cam tavanlar ve cam duvarlar arasında sıkıştırılmalarına rağmen bu alanların ırkçılık ve ayrımcılık karşıtı insan hakları, kadın araştırmaları merkezlerine, feminist kürsülere dönüşmesi için verdikleri muazzam çabayla demokrasi, özgürlük ve eşitlik fikri, feminist teori ve kadın kurtuluşuna dair önemli bir alan oluşturulmuştur. Ancak kurucuların yönetici iktidarlar olması ve bunlarla bağımlılıkları düşünüldüğünde kurumsal olarak bilim ve bilginin

10. Cansu Dayan "Konumlandırılmış Akademik Marjinalizasyondan Konumlandırılmış Bir Aradığa: Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları" *Fe Dergi* 11, no. 2 (2019), 51-64.

nasıl ve kimler için üretildiği sorgulandığında cinsiyetçilik, milliyetçilik, dincilik ve endüstriyalizmin etkililiği, güvensizliği diri tutmaktadır.

21. Yüzyıla geldiğimizde ise kapitalizm ve erkek egemenliği derinleşirken geride bırakılan iki yüzyıla göre birçok açıdan farklılıklar da vardır. İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle Birleşmiş Milletler ve devamında Avrupa Konseyi'nin şekillenmeye başlaması artık somut sonuçlar açığa çıkarır. Yükselişteki toplumsal hareketlerin de etkisiyle BM de AK de hak siyaseti ve toplumsal barış vurguları yaparak bu mücadelelerin hareket kabiliyetini arttırmada rol alır.¹¹ Ancak kapitalizmin yeni-gelişmiş görüntüleri olarak bu mekanizmaların sadece yapısal nitelikler taşımadığı aynı zamanda kendisini oluşturan ulus-devletlerin zihniyetini de bünyesinde barındırdığı akılda tutulması gereken bir husustur. Çünkü kadın, erkek, çocuk, ebeveyn, aile ve topluma ilişkin tahayyüllerinde özgürlüğü, eşitliği ve adaleti evrensel adı altında batılı, merkezi tanımlara kavuşturma, varoluşu ifade eden hakları yasalarla sınırlandırma, sonsuz görecelik ile ortaklıkların sağlanacağı zeminleri muğlaklaştırma ya da ülkelerin yasaları eleştirilse de o yasalara bağlılık eğilimi söz konusudur. Yine ülkelere girişleri, destek fonları, neyin nasıl yapılacağını söyleyen proje önerileri ile yerelleri dizayn etme çabası taşır. Yeni toplum, yeni kadın, yeni yaşam yine dışarıdan ve üstten gelen "makul" bilgilerle şekillendirilmeye girişilir.

Tüm bunlar birlikte düşünüldüğünde kapsamlı, çok yönlü ama bir o kadar da yeniden yorumlanmayı bekleyen bilgi birikimi ve deneyimle karşı karşıya olduğumuzu görürüz. Ancak bundan toplumun mahrum edildiği herhangi bir ihtiyacın sadece oradaki yoklukla değil, iktidarın karakterinden ve yürüttüğü genel politikalarından kaynaklandığını gören bilme biçimleri ve buna dayalı bir sistem henüz çıkarılamamıştır. Kadın değerlerine dayalı toplumsal bilginin ve pratiğin siyasetin belirleyicisi ve dönüştürücü gücü olarak yani bilginin toplumsal doğanın bütün bileşenleri dahil edilerek özgür ve eşit bir zeminde ele alınması, tartışılması ve alternatif yaşamın zihniyetinin ortaya konulması ihtiyacı bugün

hâlâ son derece günceldir ve ahlaki bir sorumluluk olarak karşılanmayı beklemektedir.

Bütünlüklü Bir Zihniyet İnşası için; Özgür Kadın Akademileri

Kadın kurtuluşunun ve toplumsal kurtuluşun özgürlük teorisiyle kendi sistemini kurarak mümkün olabileceği iddiasıyla; bu çağda çığır açan, ideolojik arka planıyla, hayata geçirdiği direnişi ve politikalarıyla aldığı geniş toplumsal destek düşünüldüğünde Kürt kadın hareketi-Özgür Kadın Hareketi özel bir yer tutar. Hareketin toplumsal sorunlara zihniyet dönüşümüyle ve kendi sistemini inşa ederek cevap olma çabası, özel bir okumayı gerektirir.

Kurulduğu ilk günden bugüne kadar, elbette birçok iktidar karşıtı toplumsal hareket gibi özgürlük ideasını yaşanılabilir, inşa edilebilir bir hakikat olarak ele almıştır; ancak özgürlüğün inşası için yaptığı devlet-dışı tarihsel toplum çözümlerleriyle özgünlüğünü yaratır. Kadın hareketi kurulduğu inkâr ve imha koşullarına rağmen ilk andan itibaren güçlü bir mirasa tutunur. Bu miras, tarihsel toplumun binlerce yıldır kapitalist modernite karşısında demokratik moderniteyi savunan bilgisi, deneyimi, zihniyetidir. Yine diğer mücadelelerden özgünleşen yanı bilgi, bilim ve yaşamı bütünlüklü ele alarak; yerellerin kadınlar eliyle binlerce yıl koruyup bugüne taşıdıkları kadın eksenli toplumsal değerlerini enternasyonal kadın kurtuluşunda ve özgürlük teorisinde kaybettiği yere kavuşturması olur. Eş zamanlı olarak demokrasi ve kadın özgürleşmesine içkin enternasyonal kazanımları da yerele taşıyan akışı yaratabilmiştir. Tarihsel demokratik modernite güçlerinin zihniyet faaliyetlerini incelerken turnusolünü kadın özgürlüğü haline getirir. Bu deneyimlerin yarattığı bilgi birikimden, yol-yöntemden kadın-toplum ilişkiseliliği içinde aldığı değerler kadar geride bırakmaya karar verdikleri de olur.¹²

Nitekim ne sadece büyük entelektüel donanımlar ne sadece doğru bilme biçimleriyle donatılmamış biraradalıklar özgürlüğü yeniden inşa edebilmiş, kalıcı hale getirebilmiştir. Haliyle bilgi birikimiyle demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigmayı oluştururken özgür kadın, özgür birey, komünal

11. Ruşen Seydaoğlu, "Demokratik Modernite Üzerine Pedagoji Tartışmaları ve Akademileşmedeki Rolü", *Jineoloji Dergisi*, Sayı:26, s.109-126.

12. Abdullah Öcalan, *Demokratik Uygurluk Çözümü -III-Özgürlük Sosyolojisi, Tekrar Özgürlük Ütopyalarıyla Yaşama Çağı*, İstanbul: Amara Yayıncılık, 1. Baskı, 2015, 308-309.

yaşamın mekanizmaları olarak komün, meclis, kooperatif ve akademiler ile demokratik toplum sistemini kurumsallaştırmayı mücadelenin esasına dönüştürür. Yolculuk Kürt kadınların toplumsal statüsünü ezilen olmaktan çıkarma iddiasıyla başlar, buna dünyadaki tüm kadınlar bu statüden-statüsüzlükten kurtulmadıkça sorunun çözülemeyeceği katılır. Ancak sadece haksızlıklar karşısında direnerek değil direnirken kendi sistemini kurarak sahibi bir kurtuluşa, demokratik kurtuluşa yol alır.

Hareketin, kapitalist modernitenin kadınlara kader-keder dayatmasını aşmasında Öcalan'ın pozitifizmi ve tarihsel dayanaklarını erken dönemde çözümlemesiyle açığa çıkan bilinç, gelişimde büyük bir rol oynar. Savunmaları, çözümlenmeleri, demokratik toplum önermesi ve güncel olarak Barış ve Demokratik Toplum Manifestosukapsamında yaptığı birçok değerlendirmede kadın kültürüne dayalı tarihsel toplumun zihniyetinin ve bunu üreten mekanizmaların hayatiliğini buluruz. Öcalan'ın "Büyük özgür yaşam ütopyası olanlar için arandığında, bölgede örneği çok olan bir yaşam tarzı, şartı vardır. O da şudur: Toplumsallığın mümkün kıldığı hakikat için yaşayacaksınız. Hakikati buldukça yaşayacaksınız. Hakikati yadıkkça ahlaki ve politik toplumu kuracaksınız. Bunun için karşına çıkan iç ve dış engellerle doğru mücadele edeceksin. Ortadoğu'da Bilgelik Akademisi hep böyle söyler.¹³ dediği zamanın ve mekânın yolunu tutan kadınların Kürdistan'ı sadece ulusal bir mekân değil hakikatin, toplumsal doğanın bilgi ve bilim yuvası olarak görmesinde rehberlik oluşturmuştur. Nasıl düşünmek, gündelik ve kolektif olarak nasıl davranmak, iktidarı nasıl çözümlenmek gerektiğine dönük tavsiyeler aslında demokratik toplumun öncülerinin, özgür kadınlığın ya da kadın özgürlükçü çizginin amacını ortaya koyar.

Bilimsel faaliyetlerinin hangi süzgeçlerden, kabul-ret ölçülerinden süzülmesi gerektiği ise pozitifizme dayalı kurumların benzeşmemek adına çözümlendiği sözlerindedir; "Kapitalist modernite karşıtı ideolojik ve politik akımlar, pozitivist sosyolojiyi aşan sosyal bilim çalışmalarına dayanmak durumundadır. ... Dolayısıyla sistemin hizmetine koşturulmuş bilim tekeline kırmak, olumlu mirası devralmak ve somutun eleştirisiyle sentezleyerek hakikat halinde sunmak, yeni sosyal bilim

çalışmalarının özüdür... Sosyal bilim çalışmalarının temel birimleri, akademi ve enstitü kurumları olarak inşa edilebilir."¹⁴ Yani zihniyet oluşumunda olduğu gibi uygulanmasında da toplumsal yöntemlere ihtiyaç vardır. Toplumsal bilginin kuramsallaştırılabileceği sistemli hazırlıklar; araştırmalar, tartışmalar, kaynak oluşturma süreçleri için zamanın ve mekânın yönetildiği merkezler, akademiler, enstitüler gerekli olacaktır. Zihniyet faaliyetlerinin akademi ve enstitülerle sürdürülmesinin gerekliliği toplumun güven duyacağı ve en yakın şekilde ulaşabileceği mekânların akademi ve enstitülere dönüştürülmesi şeklinde de okunabilir.

Kadın Kurtuluş İdeolojisi, Erkeğin Değişimi- Dönüşümü, Jineoloji, Özgür Eşyaşam gibi kuramları, sevinç istencini yeniden doğuruyor

---

Şüphesiz bu mekanizmalara katılım fiziksel bir edimin çok ötesinde görüldü, görülüyor. Yani kadınları tanrılar panteonundan atarak bilgiden, eğitimden, siyasetten koparan zihniyetin binlerce yıldır bütün sistemiyle kadına içerilmiş ve bu vesileyle toplumun tamamına yayılmış anlayışının çözümlenmesine, alternatifini de kendisinden hırsızlananın kadın değerlerinin gücüyle geri alınmasına dayandırmak gerekiyor. Bu ahlaki amaç, sistem eliyle üretilen akademilerin endüstriyalizminin uzantısı hatta sahte meşruiyetinin yaratılması için oluşturulduğunun farkındalığı oranında yaşam buluyor, farkında olabilenlerle yaşamsallaşılıyor. Bundan olacak ki Demokratik toplumun Özgür Kadın Akademilerinin tarihsel toplumdaki kadın varoluşunu esas alan bilgisiyle açığa çıkardığı Kadın Kurtuluş İdeolojisi, Erkeğin Değişimi-Dönüşümü, Jineoloji, Özgür Eşyaşam gibi kuramları, sevinç istencini yeniden doğuruyor.

Özgür Kadın Hareketi bilginin, bilimin toplumsal olduğu ve ancak toplumla üretilebileceği tespitiyle çağa dair en bütünlüklü pedagoji ve bilimsel

---

13. Abdullah Öcalan Demokratik Uyarlık Çözümü -IV- Ortadoğu'da Uyarlık Krizi Ortadoğu Kültürünü Demokratikleştirmek, İstanbul: Amara Yayıncılık, 1. Baskı, 2015, s.321

14. Abdullah Öcalan Demokratik Uyarlık Çözümü -IV- Ortadoğu'da Uyarlık Krizi Ortadoğu Kültürünü Demokratikleştirmek, İstanbul: Amara Yayıncılık, 1. Baskı, 2015, 331-332.

kurumsallaşmayla Jineolojîyi, Jineolojînin Özgür Kadın Akademilerini örgütlüyor. Salt modernizm karşıtı entelektüel pırlı ve devrimlerini, bunlardan ders çıkarmayı değil aynı zamanda kendi entelektüel ve bilimsel devrimini yapmayı hedefliyor.

Peki Ama Nasıl?

Türkiye deneyiminde Özgür Kadın Akademileri, bilginin kaynağı, amacı ve demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü komünal yaşamın inşa edilmesindeki rolü açısından düşünce ve eylemin birlikte üretildiği yöntemlerle ilerliyor. Bu bir yandan kadının tarihsel olarak tarımda, şifacılıkta-tıpta, teknolojiye, zanaatta ve çok daha çeşitli alanlarda açığa çıkardığı yaratımların bilgisini toplumla buluşarak toplama, benzer konulardaki araştırmaları bilimin cinsiyetçi yorumlarını hesaba katarak yeniden yorumlama, toplumsal hakikati esas alarak kuramsallaştırma ve döngüsel olarak yine topluma taşıma diyalektiğine dayanıyor. Bilgi kaynaklarının paradigmaya uygun bir şekilde oluşturulması; ancak yerelin bilgisi kadar dünyayı gören, farklı coğrafyaların, sistemlerin ve halkların yaratımlarına ilgili ve kabul-ret ölçülerini de bu hakimiyetle oluşturan bilgi ve bilme biçimi esas alınıyor.

Akademi'nin açığa çıkarttığı bilgi kaynakları ve oluşturduğu paradigma ile kâr, zenginleşme, tüketim kültürü değil demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü komünal yaşamın yerel, bölgesel ve enternasyonal kurucu zihniyet olabilmesi amaçlanıyor. Kapitalist modernite, ulus-devlet ve bunlara bağlı yapısallık karşısında öz savunma, böylesi bir bilgi sistematiğiyle örgütleniyor. Yerelden enternasyonale uzanan bu sistem sadece kavram kuramlarla yoğunlaşmış çalışmaları değil yaşamsal bilginin üretildiği ve uygulandığı toplumsal pratikleri yeni ve yaratıcı yöntemlerle oluşturmanın arayışını taşıyor.

Sıcak-soğuk hava karşısında toplumun hayatı nasıl düzenlediğine dair bilgiler de sistemin güvenlikçi, erkek egemen mekân politigi karşısında kerpiç ev yapımını da komşuluk kültürünü de sanayileşme ve kapitalist tüketim alışkanlıklarının dönüşümü için giyim-dikim, besin üretim, saklama ve dönüştürme yöntemlerini de toplumsal akademilerin konusu haline getirirken; nesiller arası ilişkiler kurarak hafıza

aktarımının sağlanacağı zeminler oluşturuluyor. Kadınların bakım emeğinin ve deneyiminin toplumsal cinsiyetçi rollerle değersizleştirildiği bir zeminde bu emeğin erkek egemen ve kapitalizmden koparılmış zihniyetle yeniden toplumsal değerine kavuşturulması amaçlanıyor. Eş zamanlı olarak yaşamın her anını eğitime dönüştürme, teknolojinin ahlaki kullanımını sağlayarak demokratik toplum zihniyetini alabildiğine yaygınlaştırmak için video, film kurgusu, web tasarımı gibi alanlara dair kadın eğitimlerinin sürdürülmesi yine cinsiyetçi iş- meslek bölümü karşısında kadınların koparıldıkları eğitim alanıyla buluşmalarının yöntemleri olarak geliştiriliyor. Kadının evrenle, toplumla, erkekle ve kendisiyle olan ilişkisinden bedensel olarak kopuşu; kadın biyolojisinin ve bedeninin birlikte öğrenildiği sağlık odaklı buluşmalarla onarılmaya çalışılıyor.

Akademide savunulan tarafsızlık da objektiflik adı altında iktidarların, sermayedarların ve erkeklerin istekleriyle şekil almış bilgi piyasasını oluşturmaktadır

---

Demokratik ulusun örgütlenirilmiş bütün boyutlarıyla ve oluşan sınırlı komün-meclislerle koordineli bir şekilde inşa edilen yani bürokratik yönetimlerle sınırlandırılmayan akademileşme pratiği demokratik toplum ve boyutlarının hem ideolojik bilgisini hem de pratik örgütlenirilmesini komünal olarak üretiyor. Bu hem toplumsal ihtiyaçlar komünal olarak karşılansın diye hem toplumsal yaşamda karşılaşılan sorunların çözümü için hem de toplumsal sorunlar yaşanmasın ya da derinleşmesin diye zihniyet çalışmaları planlamayı gerektiriyor. Sadece yerel toplumsal ihtiyaç-sorun kapsamında değil eş zamanlı olarak ekoloji, hukuk, sağlık, felsefe, tarih gibi alanlarda da komünleşmeyi kapsıyor. Model, akademileri bir yandan komünleri oluşturan diğer yandan oluşturulmuş komünlerde zihniyeti

geliştiren mekanizma olarak konumlandırıyor. Bu konumlanma, yerel yönetimlerden kadın derneklerine, siyasi partilerden dil ve kültür çalışmalarına kadar örgütlü bütün çalışmaların ortak anlayışla, etik-estetik yaklaşımla, alanlara özgü pedagojik yöntemlerle ve ana dille-çok dillilikle zihniyet çalışmalarını sürdürmesini, jineolojîye dayalı akademi çalışmaları içerisinde; ancak tüm bu boyutların katılımıyla birlikte inşa edilmesini gerektiriyor.

Akademi kapsamındaki zihniyet çalışmaları sadece örgütlü çevrelerle değil toplumun tamamıyla buluşturulmayı amaçladığından demokratik toplum sistemini anlatan, tartışan, zenginleştiren çalışmalar olarak panel, seminer, çalıştay, konferans organizasyonlarını içine alıyor. Bu çalışmaların hem Kürdistan'da yurtsever toplumla hem demokratik ulusun unsurları olarak gördüğü sosyalist, feminist, anti kapitalist, mütedeyyin, akademisyen, gazeteci, insan hakları savunucuları vb. çevrelerle hem de çocuklar ve gençler başta olmak üzere toplumu oluşturan odaklı tüm öznelliklerle buluşarak sürdürülmesi gerekiyor, nitekim sürdürülüyor da.

Özgür Kadın Akademileri kadın özgürlüğü odaklı zihniyet çalışmalarının yanında Özgür Kadın Hareketi'nin erkeğin değişimi dönüşümü iddiasının zihniyet faaliyetlerini de kendi sisteminin esaslarından biri olarak ele alıyor. Karma ve sadece erkeklerin yer aldığı atölyeler ve eğitimler; bilhassa mücadele içindeki erkeklerin kadını tanıma, anlama, anlamlandırma konusunda yaşadıkları çelişkilerin çözümlenmesine, kapitalist modernite ile birbirinden koparılan kadın ve erkeğin özgür eşyaşamın yoldaşlık ilkesine dayanarak, özgür ve özerk olarak nasıl yeniden bir araya gelebileceğine odaklanıyor.

Arttırabileceğimiz ve aslında sürekli çeşitlenen yöntemler ve pratikler, bilginin iktidarlaşma için değil demokratik toplumda özgür kadın olabilmenin, özgür yaşayabilmenin söz ve eylem yeterliliğini sağlaması için edinilmesi gerekir öğretisiyle kendini sürekli yaratmaya devam ediyor. Tarzda, üslupta, gündelik ve kolektif yaşam davranışlarında savunduğu zihniyete denk etik estetik yaklaşımı, erkek egemen ve kapitalist sistemin öğretilerinden sıyrılabilmiş varoluşu açığa çıkarmaya çalışıyor. Kapitalist modernitenin yaşamın her alanına hatta hisseden, düşünen varlığımızın

bütün hücrelerine kadar işlediği düşünüldüğünde zihniyet çalışmalarının kısa vadede sonuç alıcı etkiyi yaratmakta zorlandığı da özeleştiril bir konu olarak çözülmeyi yine bu sisteme inananlara bırakıyor.

Kazanımları ve eksiklikleriyle Kürt Kadınlar köklerini binlerce yıl öncesine dayandırdıkça; sınıflı, devletli, erkek egemen sistemle varoluşundan koparılmaya çalışılan kadın değerlerini, bilgisini, öğrenme biçimlerini ve sistemini resmi tarihin yalanlarından direnerek geri aldı. Bu mücadele yoğunlaştığı sorunlar karşısında etkili çözümler açığa çıkarırken belki erkek egemen ve kapitalist sistemleri ortadan kaldıramadı ama toplamda kadın özgürlük mücadelesini diğer iktidar karşıtı toplumsal mücadelelerin öncüsü haline getirdi. Kadını sonsuz bir karanlığa sürükleyen sistemler karşısında dünyadaki diğer mücadelelerle birlikte kadın aydınlanmasını açığa çıkardı. Böylesi bir aydınlanma kadınların bir daha aynı karanlığa geri dönmeyi kabul etmeyecekleri zihniyeti ve pratik deneyimi kültüre dönüştürdü. Tabi yolculuğun bittiğini söylemek mümkün olmasa da Özgür Kadın Hareketi'nin kapitalist modernite karşısında kadınların enternasyonal özgürlük mücadelelerinin birbiriyle aynılaştırmadan birleşerek, özgün sistemlerini kurarak yola devam etmesini önermesiyle yolculuğun hakikate yaklaştığını söylemek mümkün hale geldi.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Özgür Kadın Komünün Öznesi ve Öncüsüdür

M. Veysi Dolaşan

“Kadın özgürlüğü, olgu tanımlamasına uygun olarak kapsam bulmak durumundadır. Genel toplumsal özgürlük ve eşitlik, kadın için direkt özgürlük ve eşitlik olmayabilir. Özgün çaba ve özgürlük esastır. Yine genel demokratikleşme hareketi kadınlar için olanaklar açabilir fakat kendiliğinden demokrasi getirmez. Kadının bizzat kendi demokratik amaç örgüt ve çabasını sergilemesi gerekir.”

Abdullah Öcalan

Yukarıda anlatılan sözler Abdullah Öcalan'ın kurucusu olduğu hareketin derin bir örgütsel kriz ve tasfiye süreci ile karşı karşıya bırakıldığı dönemde kaleme alındı. Ağır ve insanlık dışı bir tecridin hüküm sürdüğü, nefes bile almanın insanüstü çaba gerektirdiği bu koşullarda sadece kendi halkına ve örgütüne değil tüm insanlığa seslenen, derinleşen toplumsal sorunlara bir çözüm ve çıkış perspektifi sunan bir çağrıydı. Bu vurgu ve çarpıcılık da olmasa bile aynı öz ve perspektif, Abdullah Öcalan'ın mücadele tarihinin neredeyse tümünde bir biçimde ifadeye kavuşturulmuş ve kendi yaşam deneyimi ile tutarlılık içindeydi. Vurgu, adeta Buda'nın binlerce yıl önce söylediği bir hakikate varmaktaydı. Sırtta saplı hançer çıkarılmadan diğer her şey taliydi, kalıcı sonuçlar üretmekten uzaktı. Sırtta saplı hançer başta hiyerarşi, iktidar ve devlete uzanacak ve toplumu tanımsız ve tarifsiz hale getirecek olan, yarattığı ve ağırlaştırdığı toplumsal sorunlarla insanlığı ve giderek tüm yaşamı tehdit edecek bir zihniyetin kendini kastik

katil olarak örgütlemesi, doğal olan eril cinsi, “erkeklik” olarak inşa edip ve bunu da kadını adeta hiçleştirerek, kurumlaştırarak bir kültüre dönüştürecektir.

Engels, İngiltere “İşçi Sınıfının Tarihi” isimli çalışmasında “Adını değiştir, bu hikaye seni anlatıyor” diyecektir. Kadın tarihi, düşürülmüş insanlığın tarihidir. Bu nedenle bir cins olarak sadece kadına mal edilemez. Ağırlaşan toplumsal sorunlar temel çelişkilerinden, varoluş ve ortaya çıkış anlarından başlayarak doğru tanımlanıp, çözümlendiğinde, gerekli örgüt ve kurumsallaşmayla donatıldığında, eylemli kılınıp alternatif sistemler kurmaya başladıklarında çözülebilir. Tanımlar önemlidir, onlar başlangıç noktalarını belirler. Toplumsal tarih bu açıdan bir farklılık içerir. Geçmiş tüm çelişki, çatışma ve görünümüleriyle güncelde örtük bulunurlar. Dün, dün de kalmadığı gibi bugün de aslında gibi “yeni” değildir. Egemen ideolojiler, tarihi kendileriyle başlatıp bitirirler. Geçmiş yoktur veya adını anmayacak kadar önemsizdir. Bünyelerinde koruyup daha derinleştirdikleri sorunlar ise ya önemsiz ya doğal ve olması gereken veya zamanın, gelişmelerin akışına bırakılarak çözülecek konulardır. Onlara göre at arabasının önüne koşulmuştur. Önüne çıkanı ezmek tarihin emridir. Öte yandan din ve egemen kültürün anlatısı tanrısal hakikat ve emrine uygundur. Ayaklar ayak, baş ise baş olmalıdır. Ayakların baş olmaya çalıştıkları, heveslendikleri her an ve eylem Tanrı'ya, kutsal olana isyandır. Yönetmek ve yönetilmek doğada yok fakat toplumsal doğada

vardır. En azından verili tüm egemen yapıların iddiası budur. Bu iddiayı “kanıtlayacak” yazılar, kutsal metinler, devletler, göğe ve yer altına uzanan devasa yapılar ise bunun kanıtı olarak, sayılamayacak kadar çoktur. Bu çokluğa rağmen tüm bu yapıların neden yerle yeksan olduğu, kutsal sayılan metinlerin kutsallıklarını neden yitirdikleri, dünün gerçeklerinin günün gerçekleri olmaktan neden hızla uzaklaştıkları “yeni” egemenin tüm açıklama ve hakikatine rağmen toplumlara ikna etmektен neden uzak kaldıklarını açıklayamamaktadır. Değişim, değişmeye göre ve toplumsal hakikat egemenlikli, sömürücü her yapıya karşı bir direnç ve mücadele içerisindedir. Değişmeyen olgu bu değişimdir, fakat dönüştürücü bir değişimdir bu.

Dönüştürücü değişim, toplumun özgür varoluşa yönelik arayış ve mücadelesinden doğar. Toplumsal formlar buna bir örnektir. Farklı olanla çatışma ve etkileşim değişimi tetiklediği gibi dönüşüme de yol açmaktadır. Şayet böyle olmasaydı toplum, tarihinin herhangi bir evresinde ya tümüyle yok olur veya aldığı bir yenilgiyle karşının uzantısına, uydusuna dönüşür veya başlangıçta neyse öyle kalırdı. Oysa tarihin gösterdiği, güncelin ise bunu teyit ettiği gibi ne tamamıyla uydulaşma, teslimiyet ne de benzetme söz konusudur. Her toplumsal inşa antitezini bağrında taşıyarak, çatışarak kendini yenileyip veya farklı baskı-tahakküm aracıyla ya da sömürden pay verip genişlettiği, karşıtlarının zihniyet dünyasına nüfus ettiği oranda ömrünü uzatıp kısaltmıştır.

Tanımlar önemlidir, onlar başlangıç noktalarını belirler

Fakat bu süreç boyunca etkileşim bir süreklilik arz etmiştir. Etkileşimi toplumsal formların üst tabakalarında görmek daha kolaydır. Birer komünler birim olarak nitelenebilecek kabile ve aşiret gibi toplumsal formların üst tabakaları başlangıçta antagonist çelişki ve çatışma içinde buldukları devlet ve sınıflaşma ile bu çatışma ve etkileşim süreci içinde benzeşmeye başlarlar. Toplamlarına yabancılaşıma, aile ve hanedan ideolojisinin giderek benimsenmesi ile sonuçlanır. Abdullah Öcalan, “Ailecilik ve hanedanlık

ideolojisi egemen sistemin temelidir. Bu yönüyle iktidar ve devletin prototipleridir” demektedir. Egemen üst tabakadaki bu değişim bir dönüşüm, fakat benzeşen özüne ve başlangıçtaki doğasına yabancılaşan bir dönüşüm. Esas değişim ve dönüşümü bizzat toplumsal birimin kendisinde gözlemleriz. Bu birim toplumsal değerleri geliştiremiyorsa, bunu onları koruyarak, değişen koşullara uyarlayarak ve bu koşulların sınırlarının çerperinde kendini yeni anlam ve kurumsallıklara kavuşturarak yapar. Egemenleşip, devletleşen sınıf ve yapılar karşı önce dini, dinin devlet ve sömürgecilerce kullanılmasına karşı mezhepleşme, onun yetmediği yerdeyse tarikata yönelmesi, değişim süreçlerinin dönüşümlerine işaret eder. Çatışma, etkileşim, uzlaşma, mücadele bu sürecin süreklilik arz eden yöndür.

Hakikate Varmanın Yolu: Tarihsel Sosyoloji

Bütün bu olgular iktidar ve devlete yönelmedikleri oranda demokratik, dolayısıyla toplumsal alana uygun; iktidar veya devlete dönüştükleri veya uzantıları oldukları oranda da demokratik muhtevalarından uzaklaşırlar. Toplumsal dinamikler bu noktada bir arayışa, muhalefete, anlam inşası ve yeni kurumsallaşmalara yönelirler. Fakat her seferinde daha da zayıflayarak. Şu hususta gözden kaçmamalıdır: Toplum özü itibari ile komünal bir yapıdır. Nihayet olarak bunu olumlayan, pekiştiren sonuç ve girişimleri onaylar, katılır. Farklı gelişim ve dinamikler demokratik davranış ve özneleri de tayin eder. Örneğin; demokrasi Batı’da bireye dayandırılırken, Doğu’da topluma dayanır. İlkinde, toplum aleyhine yalnızlaştırılarak güçlendirilen birey, yatay birçok sivil toplum örgütleri ile bu yalnızlığı aşmaya; iktidar, devlet ve kapitalist sistemin baskı ve kuşatmasına karşı konular. İkincisinde ise kabilelerden aşiretlere farklı dinlerden mezheplere uzanan bir yelpazede aynı baskı ve kuşatmaya karşı direnmeye çalışır. Bu durum bize tarihin en eski ve en temel toplumsal çelişki ve çatışmasının kaynağını da, coğrafyasını da gösterir. Bu coğrafya Zagros’lardan Toroslar’a uzanan ve giderek tüm Mezopotamya’yı içine alan halktır. İyi ve kötüsüyle, doğru ve yanlışıyla tüm ilklerin anavatanı bu coğrafyadır.

Aynı toplumsal zemin ve coğrafya ilk toplumsal sorun ve çelişkinin de ana yurdudur. Abdullah Öcalan; “İlk toplumsal sorun ve çelişki kastik katilin kadını köleleştirilmesi ile başlar“ demektedir. Kastik katil, toplumsal yarılmanın bir ürünü olan ve giderek erkek egemen zihniyetin inşasıyla varlığını meşrulaştırmaya çalışan bir toplumsal yabancılaşmanın kendini kurumsallaştırmasıdır. Doğal, anacıl otoriteye karşı zor ve şiddeti de kullanarak erkek iktidarının inşa edilmesidir. Kastik katil olarak tanımlanacak erkek egemen kültür ve kurumsallaşması kentten sınıfa, iktidardan devlete uzanan bir hat üzerinde gelişim gösterir. Tarihin temel çelişkisi bu noktada belirgin bir hal alır. Bu çelişki kastik katilin anacıl toplumu parçalayarak devletleşmesi ve bu devlet ile toplum arasındaki çelişkidir. Sıklıkla içine düşürülen bir hataya da yeri gelmişken dikkat çekmek gerekecektir. Bu hata, anacıl toplumu bir iktidar erki olarak tanımlanmasından doğmaktadır. Sanki bir iktidar varmış ve bu iktidar kadın merkezliymiş gibi düşünülmektedir. Kadın etrafında oluşan ve onun yaratımlarıyla şekillenen bir değerler dizisi ve doğal otorite vardır. Fakat yöneten ve yönetilenin olmadığı; ayrışma ve yabancılaşmanın yaşanmadığı bu temel birimde bir iktidar da yoktur. Kadın ve erkekte doğal olarak paylaşılan iş bölümleri bir yabancılaşma ve iktidar yaratacak nitelikte değildir.

Eksik ve hatalı bir yaklaşımda tarihi “sınıf savaşmaları” olarak değerlendiren ve temel toplumsal çelişkiyi sınıflar arası çelişkiye dayandıran yaklaşımdan gelmektedir. Sınıfsallaşma temel bir toplumsal sorun olmakla birlikte toplumsal tarihi, temel çelişkiyi ve doğal olarak bu çelişkinin çözümünde temel dinamik ve özneli belirlemekten uzaktır. Kölelikten serfliğe, oradan proleterliğe uzanan sınıfsal görünüm ve gerçeklik toplumsal gerçeklikte bir düşüşe karşılık gelmektedir. Ezilen sınıflar, özne olma niteliğine sahip olmadıkları gibi varlıkları karşıtlarının varlığına gereksinim duymaktadır. Temel toplumsal çelişkinin çözümünde oynayacakları rol olsa olsa temel tali bir rol olacaktır. Bunu da ancak hakim paradigmalardan etkisinden kurtulabildikleri oranda gerçekleştirebileceklerdir. Ütopik sosyalistlerden Marks’a uzanan sınıf mücadelesi teorisyenleri kadını ilk sömürülen, ezilen sınıf olarak yer yer tanımlamış olmalarına rağmen bu duruma derinlikli eğilme,

çözümleme ve toplumsal kurtuluşta temel alma yaklaşımından uzak durmuşlardır. Bu durum yaşam, örgüt ve “başarıya ulaştıkları sistem” de dahil, erkek ve egemen kalmalarını engelleyememiştir. Sorun niyet ve inançlarında değildir. Toplumsal özgürlük ve eşitliğe yürekten inandıklarına, bunu istediklerine ve hayatlarını buna adadıklarına dair kuşku yoktur. Temel sorun bilme, anlama, tanımlama ve buna göre oluşmak ile ilgilidir. İnsan eliyle insan tarafından inşa edilmiş bir gerçeklik olan toplumsallık hakim zihniyetin, paradigmanın görme ve tanımlama sınırlarını da önemli oranda etkiler ve sınırlar. İnsan bir noktadan sonra sadece inandıklarını görür ve bunları gerçek olarak tanımlar. Beş bin yıl önce insanlar, doğada baktıkları her yerde tanrıları, yarı tanrıları veya başka doğaüstü canlı varlıklarını görürdü. Bunlar onun tartışılmaz gerçeklikleriydi. İnsanın metafiziksiz var olamayacağı gerçeği, sadece yaşamı anlamlandırma ve bilme ile sınırlı değildir.

Dönüştürücü değişim, toplumun özgür varoluşa yönelik arayış ve mücadelesinden doğar

---

Aklın eremeyeceği, erse bile inanmayı sürdüreceği ön kabuller, aynı zamanda yaşamın kendisini düzenlemeyi veya nasıl düzenlenmesi gerektiğini de içerirler. Hakim değer, düşünüş ve inanış gerçeklikleri olurlar. Politika ve ahlak birer metafizik olgu olarak bundan doğrudan etkilenir. Toplumda iyi, doğru ve güzel inkar edilmese bile; sömürü, istismar ve baskıya dayalı, reel olanın egemenin ahlaki olarak yaşama ve geniş alanlara yayılma olanağı mümkün hale gelir. Hiç kuşkusu Sanayi Devrimi’nin yol açtığı toplumsal sorunlar derin bir alt üst oluşa karşılık düşmekteydi. Topraksızlaştırılan, binlerce yıllık yurtlarından sökülüp atılan halklar derin bir yoksulluk ve sefalet içinde, en gayri insani ve ağır çalışma koşullarında emeklerini ve hayatlarını satmak için kentlere ve fabrikalara akın akın kendilerini attılar/atıldılar. Arkalarında sadece yurtlarını değil, kılanlarını, kabilelerini, iyice zayıflamış din ve mezheplerini,

binlerce yılın birikimi olan geleneklerini bırakıp geldiler. Fabrika (iş bulabilirlerse tabi) ülkenin dört bir yanından akan, karın tokluğuna ve ölümüne çalıştırılan bu insanların yurdu oldu. Kentlerin varoşlarındaki derme çatma kulübeler ise yuvaları oldu. Marks'ın deyimiyle gelenekten, dinden, kan bağı ve topraktan-yurttan koparılan bu insanlar tarihin kendilerine vurdugu zincirlerinden arındılar. Artık "özgürlerdi!" bu özgürlük emeklerini satıp, satmama konusundaki iradelerinden gelmekteydi. Fabrikalar modern üretim araçları, ilişkileri dolayısıyla sosyo-ekonomik alt ve üstyapı yeni bir toplumsal devrimin doğum haneleri olacaktı.

Kadın ve erkekte doğal olarak paylaşılan iş bölümleri bir yabancılaşma ve iktidar yaratacak nitelikte değildir

---

Tarihin zincirlerinden kurtulmuş, kalan son halkayı koparmak için objektif koşullara kavuşmuş toplum, kan emici asalak sınıfı alt ederek yeni eşit, özgür bir toplumsallık yaratacaktı. Kadının durumu elbette daha da içler acısıydı ama zaten ayak sesleri duyulan ve Avrupa semalarında dolaşan hayalet kadını da özgürlüğüne kavuşturacaktı. Temel çelişki emek ve sermaye arasındaki çelişki. Bu çelişki çözüldüğünde diğer tüm bağımlı çelişkiler varlık koşullarını yitirdiklerinden ya yok olacak ya da zamanla ortadan kalkacaklardı.

Marks, Engels ile birlikte çok geniş bir alanda birçok toplumsal konuya değindi. Eşi benzeri az olan bir çaba ve emek sarf etti. Bir Aydın, bir Önder ve büyük bir devrimciydi. Sık sık yaptığı düzeltmeler onun bir dogmatik aydın olmadığını somut kanıtlarındandı. O, gördüklerini, anladıklarını, bildiklerini ve ulaştığı çözüm yollarını günün temel toplumsal sorunlarına çözüm perspektifi olarak sundu. Bu yönlü mücadeleye atıldı. "Marksist" olmadığını söyleyecek kadar da hakikate yürekten bağlıydı. "Bir düşünce onu geliştirilebilecek olanak ve yetenekten yoksun olan kimselerin eline geçtiğinde özünü kaybetmekle

kalmaz, sığlaşır, dogmalarla zincirlere vurulur ve sonuçta marjinalliğe mahkum edilir." Abdullah Öcalan'ın da belirttiği gibi Marks, o günün verileri ile ancak bu kadarını geliştirebilirdi.

Marks'ın sınıf ve toplumsal devrim tahlili iç içe geçerek toplumsal sorunu daha da ağırlaştıran üç önemli gelişmeye yol açtı. Bunlar iktidar, devlet ve sınıf demokrasisiydi. İktidarı ve devleti ele geçirilen proletarya egemen ve sömürücü sınıfların toplum içerisindeki maddi ve ideolojik dayanaklarını yok edene, sosyalist bir toplum inşa edip komünist bir topluma doğru gidene kadar bu araçlardan yararlanacak, ideal toplum oluştuğunda ise ilgili araçlar kendiliğinden sürümlenecekti. İlk ikisi zorunlu ve nispeten kısa süreli kötülüklerdi. Üçüncüsü ise yöneten ve yönetilene ihtiyaç bırakmayan gerçek demokrasiye giden yolu döşeyen okuldu. Marks, Paris Komünü'nde farklı etkenlerin aldığı rolden etkilenmişti. Paris Komünü öncelikle proleterya tarafından değil, toplumun tüm kesimlerinin katıldığı bir devrimci deneyimdi. Öznesi proletarya değildi ama içinde vardı, devletleşmeye yönelmedi ve doğrudan demokrasi ile kuşatma altında bile toplumsal ve aciliyet arz eden sorunları çözmeye yönelmekteydi. İradeyi, gücü tekeline alarak dayatan bir iktidara da dönüşmemişti. İçinde erkekler kadar Parisli kadınlar da vardı ve bu sürecin diğer bileşenleri kadar öznesiydiler. Son olarak bir orduları yoktu ama kuşatılıp demokrasileri, komünleri tehdit edildiğinde tüm Paris halkı, tarihin bu en soylu direnişine ölümleri pahasına katılmışlardı. On yedi bin kişinin hayatını kaybettiği, kentleri 71 gün demokratik-komünal bir biçimde yönettiklerini tarih kayıt düştü. 1848 Devrimleri, Avrupa'daki köylü ayaklanmaları ve özel kentlerin direnişleriyle demokratik gelenekleri de sınıf merkezine alan ve tarihsel materyalizmi uç noktalara taşıyan yaklaşımlar nedeniyle temel çelişki ve devrimci özne dinamikleri doğru belirlemeye engel olduğu söylenebilir.

Daha önce de ifade edildiği üzere bu durum toplumsal devrimin öznesi olan kadını ve mücadelesini hakkıyla tanımlayıp teslim etmekten alıkoymuştu. Mackinnon gibi feministler bu konuda Marks'ı ve Marksistleri cinsiyet ilişkilerini önemsememe, dikkate almama, olağan kabul edip onları marjinalleştirtilmekle eleştireceklerdi. Öyle ki Mackinnon, "Marks kadını doğa ile özdeşleştirdiği, doğayı da veri olarak kabul

ettiği; Engels ise kadın ve aileyi bir saydığı ve kadının bu kurum içindeki işini ve cinsel rolünü eleştirmeye yanaşmadığı için kadınlar daha başta Marksist sorunların dışında tutulmuşlardır” diyecektir (*Feminizm: Ataerkil İktidarın Eleştirisi, Derleyen: Serpil Çakır*)

Aslında Engels, “Erkek burjuvazidir, karısı ise proletaryayı temsil eder” derken, Marks ise “Kadının özgürlük düzeyi toplumun özgürlük düzeyini yansıtır” diye vurguda bulunacaktır. Her iki söylemin de çözüm olarak varacağı önerme; sınıfsal baskı ve tahkimin ortadan kalkması olacaktır. Kendileriyle kurdukları sistemle tutarlı fakat tarihsel ve toplumsal gerçekliğe parçalı bir bakış açısının doğal sonucudur bu.

Öyleyse başa dönmek ve temel çelişkiyi tarihsel ve toplumsal temelleri üzerinden yeniden tanımlamak ve buradan adım adım ilerleyerek toplumu öz örgütlülüğe, demokrasiye ve özgürlüğüne yaklaştıracak bir bakış ve yollar bulmak gerekecektir. Abdullah Öcalan, tarihsel sosyolojinin toplumsal hakikate varmanın en doğru yolu olduğunu belirtir. Tarihsel sosyoloji toplumu tarihte ve güncel bir bütün olarak ele almayı, kırılma ve sapmaların kökenine inmeyi, değişenin hangi değişmeyen özden kaynaklandığını, bilimin önemini ve değerini yadsımsızın fakat onu olduğu gibi de toplumsal yaşama yansıtmayacağını, bilimsel açıklamaları felsefi yorumu tabi tutulması gerektiğini, olguyu tüm olasılıkları içerisinde neden-sonuç bağlamında değerlendirme, çelişki ve çatışmaların çoklu karakterde oluşunu, çelişkilerin çözümünde bilimsellik kadar topluma dair olguların da gözetilmesi, çözümünü ise her türlü tahakkümün reddini içeren ve toplumsal ihtiyaçların örgütlenerek kendilerini yaşam ve ifadeye kavuşturmayı içerir. (*Demokratik, Ekolojik, Cinsiyet Özgürlükçü Paradigma- Zeki Bayhan*)

Devlet, Tutsak ve Köle Edendir

Bu açıdan bakıldığında ilk toplumsal sorunun kadının köleleştirilmesi ile başladığı görülecektir. Kadının tahakküm altına alınması, yarattığı değerlerin gaspı, organik bir bütünü oluşturan toplumun parçalanmasına da yol açmıştır. Diğer tüm sömürü, egemenlik ve tahakküm ilişkilerinin buradan neşet ettiği de açıktır. Bin yıllar içerisinde üretim araçlarından tüketim ilişkilerine, çeşitli ad ve formlarla oluşan

toplumsal inşa ve yapılara kadar neredeyse her şey değişmiştir. Değişmeyen tek şey ise kadının toplumsal konumu, durumu, açık veya örtülü köleliği, esareti olmuştur. Bu öylesine derin bir esarettir ki sonradan oluşturulan tüm sömürü ve tahakküm ilişkilerinin kaynağı ve rol modeli, kadının bu statüsü olacaktır. Halklar “karılaştırıldıkları” oranda egemenlik altına alınacak, sömürge ve istismara açık hale geleceklerdir. Toplumsal yarılmanın sonuçları özgürlüksüzlük olarak yaşanacaktır. Yarı felçli bir hastanın kendisinin sağlıklı hissetmesi ne kadar olanaklı ise, yarı derin bir köleliğe mahkum edilmiş toplumun, eşitlik ve özgürlüğü de o kadar mümkündür.

Toplumsal yarılmanın sonuçları özgürlüksüzlük olarak yaşanacaktır

Sorunun derine işlemesi, toplumun kadın etrafında oluşması ile yakından ilgilidir. Erilin kendini egemen olarak inşası, eril ve dişil olanın çatışması ile başlayıp bitmez. Bu sürekliliğe ulaştıkça toplumsal düşüş derinleşir. Özgür olan, özgürlüğü vaaz eder, onu kendinde bulduğu oranda ardına, çevresine verir. Abdullah Öcalan; “Kültür, insan türünde ortaya çıkan bir bilinçtir. Bu, önce kadında başlar” der. Doğuran, besleyen, büyüten, eken-biçen, toplayan, çaba veren kadındır. Kadın, doğurup büyüttüğünde, besleyip donattığına kendin bildiklerini verecektir. Eğitimin, terbiyenin ilk kalıcı okulu ev değil, annedir. Dilden toplumsal ahlaka ve görgüye uzanan her durakta anne-kadın vardır. Toplumsal cinsiyetçilik, erkek egemenlikli zihniyet, toplumun aşırı zayıflatılmasına rağmen varlığını sürdürmüşse bu, toplumsal inşanın bir sonucu, “karılaştırılan” toplumun “aile”de, kadın üzerinde kurduğu iktidara fit edilmesi ile de yakından bir bağ içindedir.

Bu sürecin kolay gerçekleşmediğini, toplumun hem kendi içinde hem de devletle girdiği mücadelede bunun izlerini takip etmek mümkündür. “Doğal”dır, “öyle olması gerekir”, “tanrının emri”, “kutsal kitapların gerektirdiği tarzlardandır” denilmesi bu gerçekliği örtbas etmeye yetmemiştir. “İyiyim” demekle iyi olunsaydı toplumun, dünyanın hali başka olurdu.

Babil'in yaratılış destanı olan Enuma Eliş'ten bu yana kadın, İnanna, çalınan "ME"lerini , yani yaratımlarını istemektedir. Bu suç o kadar büyüktür ki araya binlerce yıl girmesine rağmen hırsız (kastik katil) erkek egemen zihniyetin tüm tezahürleri büyük bir korku içerisindedir. Korkunun izlerini erkek imzası-mührü taşıyan tüm metinlerde görmekteyiz. En barışçıl olan -üstelik semavi bile değil- Budizm bile kadından fersah fersah korkar. Buda'nın "Kadınları kabul etmekle dinimizin saflığını kaybetti" dediği söylenir. Tevrat ise kadın köleliğini toplumun en küçük birimi olan eve, evliliğe hapseder. Hz. İsa ve Hristiyanlık zor bela Maria Magdalena'yı tolere edebilirken, papalık olarak kurumsallaşan Hristiyanlık, Mecdelli Meryem'i (Maria Magdalena'yı) fahişe ilan edecektir. Hz Muhammed İslamiyet ile erkek egemen zihniyetin tüm gericiliği ile kök saldıği kentli Arap gelenekçiliğine karşı direnişini uzun süre koruyamayacaktır. Hz. Hatice ve Hz. Ayşe'den geriye yenilgi ve sessizlik kalırken Hz. Zeynep'e son bir direniş ve Kerbela ağıdı kalacaktır. DAİŞ ve türevlerinde dile gelen 21. Yüzyılda kadınları, çocukları, haraç mezat pazarlarda satan Selefilik bu gelenekten doğacaktır. Dolayısıyla tıpkı devlet ve iktidar gibi bütün dinler de erkek karakterlidir, erkek egemen zihniyetin mührünü taşırlar.

Abdullah Öcalan'ın da belirttiği gibi toplumsal sorunsallık burada başlar. Marks'ın iddia ettiği gibi sorunsallık sınıfla başlamış olsaydı, bu sorunun çözümü nispeten daha kolay olabilirdi. Ezilen sınıfların nadiren de olsa egemen sınıfları yenilgiye uğrattıkları olmuştur. Bu durumda toplumsal çelişkinin çözülmüş, toplumsal özgürlüğün sağlanmış olması gerekirdi. Hatta bu iddiayla iktidarı ele geçirip devleti amaçları için kullanan, dünyanın neredeyse yarısına hakim olan Reel Sosyalist sistem en ileri özgürlük, eşitlik ve demokrasiyi yaratması gerekirdi. Sorunsallığın kökleri daha derindeydi ve bu çözüme kavuşturmadıkça hangi amaç ve niyetlere sahip olunursa olunsun benzer ve derin sonuç yaratmak zor olur. Toplumsal sorunsallık, kadının tahakküm altına alınması ile başladı ve bu kentin doğuşundan devlete, sınıf sınıftan diğer tahakküm ilişki ve durumlarını uzanan bir seyir ve hat izledi.

Son değerlendirmelerinde Abdullah Öcalan'ın bu tarihsel seyri şu çarpıcı sözlerle bir kez daha ifade eder: "Toplumu ayakta tutma kültürü kadın etrafında

gelişen bir sosyolojiye dayanır. Savaşı esas alan, ganimeti esas alan toplum erkek ağırlıklıdır. Onun işi gücü artık değerdir (...) Kutsal evlilik yok. Eve kapatılma, köleleştirme var. Eve kapatılma tehlikeli bir ideoloji, büyük bir sorun, toplumda sorunlar böyle başlar. Bu sınıfı doğurur, devleti doğurur ki erkek bunların hepsini yapar. Erkek aristokratik devrim yapar, burjuva devrimi yapar ama hepsi kadın köleliği etrafındadır. Ve devlet olur. Devlet haline geldikten sonra erkeği dizginleyecek başka bir güç yoktur. Sınırsız gücü temsil eder devlet. Erkek damgalıdır."

Babil'in yaratılış destanı olan Enuma Eliş'ten bu yana kadın, İnanna, çalınan "ME"lerini , yani yaratımlarını istemektedir

---

Kadını "Kom"un eşit, özgür ve demokratik toplumun kök hücresi ve birleştirici gücü olarak nitelersek, devleti de kadını dolayısıyla toplumu tutsaklaştırıp sömüren, temel değerlerinden uzaklaştıran; böylece her türlü istismara açık hale getirip tehdit eder hale getiren "erkeklik" olarak niteleyebiliriz. Burada sözü edilen cinsiyet anlamında "kadın" veya "erkek" değil, inşa edilmiş toplumsal gerçeklik ve zihniyet olarak erkeklik ve kadınlıktır. Öyleyse toplumsal sorunsallık, kadının köleleşmesi ile başlarken, toplumsal özgürlük de bu olguyu yaratan zihniyet ve kurumsallıkların aşılmasıyla mümkün hale gelecektir.

Toplumsal sorunu azmanlaşmış erkeklik olarak kurumsallaşmış devletten ayrı ve azade düşünmek olanaksızdır. Çünkü "erkeklik" olarak devlet, her türlü toplumsal sorunun dondurularak sürdürülmesinin dayanağıdır. Devlet olmadan hiçbir sömürü, tahakküm ve baskı ilişkisi ilanihaye süremez. O, değişen ve dönemlere göre kendini sürekli var kılan yegane yapıdır. Yine ortaya çıkışından bu yana beş bin yıldır süreklilik arz eden tek oluşumdur. İktidarlar onunla, tanrı krallıklar, yarı tanrı krallıklar, imparatorluklar, hanedanlar ve teokratik görünümlü irili ufaklı yüzlercesi kurulup yıkılmıştır. Fakat kurumsallaşan iktidar olarak varlığını yine de sürdürmüştür. Akadça

kökenli “devele” kelimesinden türediği söylenir. Akadçâda “devele”, deve kervanlarını, deve sürülerini yürütmek, yönetmek anlamındadır. Mülkiyetin yönetimi de denilebilir. Fakat mülkün konusu kadından başlayarak toplumsal artı üreten her şey ve herkestir. Yöneten erkektir ve bu yönetim şekli akla, hayale gelmeyecek kadar zenginlikler diğer bir isimle toplumdan zor, gasp veya çeşitli hilelerle gasp edilmiş artı değere karşılık düşmektedir. Sıkı örgütlendirilmiş “erkeklik” ve zor olarak devlet, aynı zamanda servetin ve servet sahibinin de koruyucusudur. Bu kavramın topluma karşı olduğunu belirtmek gerekir.

Toplum, tarih boyunca daima bu karşılığın farkında olmuştur. Öyle ki dağların ulaşılmaz kuytuluklarına, zirvelerine, çöllerin derinliklerine, ormanlara sığınmak, savunma tedbirlerini coğrafyanın sunduğu avantajlarla pekiştirmek, toplumun neredeyse binlerce yıldır değişmez bir tutumu olarak gelmiştir. Kentler ve ovalar zihnen ve fiziken köleleştirilmiş ordularla tahkim edilmiş, şiddet tekeli elinde bulunduran devlete terk edilmiştir. Komünal varlığı korumak, özgür olarak var olabilmek için her türlü zorluğa katlanmak göze alınmıştır. Devlet, tutsak ve köle edendir. Toplumun kendini koruma refleksi bugün bile anlam ve nedenini çoğu zaman bilmeksizin kendini sürekli tehdit altında hisseden, komünal değerleri dinsel-mezhepsel inançlara içerterek koruyan etik, dini ve toplumsal yapılar biçare kalarak sığınmak zorunda kaldıkları kentlerin uzak, dağlık-tepecik kesimlerini mesken tutarlar. Bedeviler, Berberiler hâlâ çöllere yakinken; Kürtler, Aleviler, Ezdiler, Dürziler, türkmenler Ortadoğu coğrafyasındaki Hristiyan gruplar, Ermeniler, Süryaniler, Nasturiler vd. dağ ve tepelerde mesken kurarlar. Bütün ideolojik ve zihniyet çalışmasına rağmen (okuldan camiye, ordudan her türlü yazılımsal ve görsel medyanın ideolojik manipülasyonu) devlet kapısına düşürülür, sınımlmaz. Örneğin mahkemeye, karakola, hapishaneye düşürülür ve bunlar devletin toplum nezdinde en çok görülen ve karşılaşılan birimleridir. Toplumun bilinçaltı ve hafızası şu olguyu çok iyi idrak etmiş ve korumuştur: düşülen yer, çaresizlikle mecbur edilen yerdir. Mahkemenin adalet sağladığını kanıtlayan tek bir olgu yoktur. Mahkeme başta olmak üzere devlet kurumları insanın süründüğü, süründürüldüğü yerdir. Devlet, toplumsal dokuyu ve toplumun komünal niteliğini

parçaladığı ölçüde bir “umar-çare kapısı” olabilir. En azından bu çarenin umulabileceği adres olur. Fakat bu kesinlikle bir bilinç çalışması ve bilinç çarpıtmasıdır. Mahkemelerin giriş kısımlarına kocaman yazılarla “adalet mülkün temelidir” diye yazmak toplumla nedenli alay edildiğini, oynandığının ilginç bir örneğidir. Kastedilen mülk, devlettir. Toplumdan çalmadan, ona günün 24 saati ideolojik, psikolojik ve yeri geldikçe katliamlara varan fiziksel şiddet uygulamadan bir tek devlet ayakta kalmaz. Temelinde insanlık tarihinin en büyük suçları olan devlet, nasıl olur da adalet sağlayabilir! Göstermelik yargılamalar, cezalandırma, ibreti alemlik tasarruflar adalet algısını yaratıp canlı tutmanın tiyatro gösterilerinden fazlası değildir.

Toplumsal sorunu azmanlaşmış erkeklik olarak kurumsallaşmış devletten ayrı ve azade düşünmek olanaksızdır

---

Toplum bu gerçekliği toplumsal hafızasına kaydederek, tarih boyunca devletten uzak kalmaya devamlı özen göstermiştir. Aynı şekilde kapitalist modernitenin ulus-devletine kadar devlette toplumu -talan ve köle devşirme seferleri dışında- kendinden uzak tutmaya özen göstermiştir. İnsan doğası ilginçtir. Bildiklerinden değil, bilmediklerinden korkar. Bir sırt perdesi ardına gizlenmiş, kanının bile mavi olduğunu iddia eden “soylularca” tepesine taht kurulmuş, yeri gelmiş tanrısal olduğunu iddia etmiş bir yapı haliyle korkutucu olacaktır. Ne de olsa bildiğine karşı mücadele etmek ve korunmak her zaman daha fazla mümkündür. Gizlilik, aslında bir açıdan da zayıflığın açığa çıkmaması için bir perdedir. Dinler ve devletin diğer ideolojik aygıtları olmaksızın ve yine şiddetle tahakküm edilmeksizin zorbalığa itaati oluşturmak imkansızdır.

Kürtçede “Jin” sadece kadın demek değil, doğrudan hayata da vurgu yapar. “Jin Jiyan azadi” bir slogandan daha fazlasıdır. Fazlasını içermesi, dayandığı hayat gerçekliği ile ilgilidir

Öyleyse toplumsal özgürlüğün, eşitliğin, demokrasinin kaynağı bizzat toplumsal yaşam ve bu yaşam ancak ve ancak kadınla, onun toplumsal hayatın başlangıcından beri yaratıp temsil ettiği değerlere işlerlik kazandırmakla mümkündür diyebiliriz. Komünün devletle çelişkisi özgür toplumunun iktidarlaşan, kadını ve tüm toplumu köleleştiren erkeklikle çelişkisidir. Özgür kadın, temsil ettiği değerlerle, komünün öznesi ve öncüsüdür. Burada sözü edilen kadın eşit özgür toplum demektir. Özgür kadın ne adına olursa olsun ruhuna, zihniyetine, bedenine vurulmuş, erkek damgalı tüm zincirleri kırarak, teşhir ederek ve toplumu kendi etrafında örgütleyerek gerçek anlamda özgürlüğü, demokrasiyi sağlayabilir. Toplumun ne devlete ne de onun toplum içine de sızmış iktidarlara ihtiyacı vardır. Bedenlerin değil zihniyetlerin karşı karşıya olduğu, hatırda tutulmalıdır. Kadın mücadelesi ve bilincinin gelişmesinde çok önemli katkıları da bulunmasına rağmen ne feminizmin “kadıncılığı” ne liberalizmin “kadının pazara, kamusal alana çıkması” hatta bedeninin daim metalaştırılmasını bir özgürlük gibi yansıtmayı ne de işçilerin iktidarı el ele geçirdiğinde gerçek sorunlarından kurtulacağını iddia eden ezilen sınıf ideolojilerinin sorunları tek yanlı ele alan yaklaşımları çözümler üretilmiştir.

Komün toplumsal sorunların tümünün kadının köleleştirilmesinden doğduğu bilincini esas alırken; kadının komünü bizzat örgütleyerek, eylemli kılarak ve içinde kendini bularak toplumun eşitliğini ve özgürlüğünü adım adım inşa edeceği başka bir dünyanın sadece mümkün olduğunu iddia etmeyip, geleceğe de bırakmayarak, onu güncel gerçeklik içerisinde yaşar ve görünür kılacaktır. İktidar üretmeyen, iktidar aramayan, toplumsal yarılma ve yabancılaşmayı ortadan kaldıran demokrasi ancak komünal olabilir ve bu komünalite de kendini kadın öncülüğünde var edebilir.

Son olarak; “Kadının, özgür ve eşit demokratik olmadan ne demokratik konfederal alternatif bir sistem olabilir ne de çoklu demokratik toplum eşit, özgür ve demokratik bir toplumsal düzey kazanabilir. Kadının özgür, eşit ve demokratik konumu hem sisteme alternatif bir nitelik kazandırmaktadır hem de çoklu demokratik toplumu devlet dışı toplum düzeyine yükseltmektedir.”

(Abdullah Öcalan, *Bir Halkı Savunmak*)

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Bütüncül Hukuk Bağlamında Kadın ve Demokratik Entegrasyon*

Raziye Öztürk

Barış ve Demokratik Toplum Manifestosunda ve devam eden İmralı görüşmelerinde Abdullah Öcalan'ın Barış ve Demokratik Toplum inşasında özellikle bütüncül/bütünsel hukuk kavramına atıfla bir yaklaşım ve çerçeve ortaya koymaya çalışması bu kavramın ne olduğu ve Öcalan'ın neyi kastettiğine dair tartışmaları da gündeme getirmiştir.

Şüphesiz ki bütünsel hukuk kavramına kaynaklık eden bütünsel yaklaşım izah edilmeden yapılacak değerlendirmeler eksik kalacaktır.

Bütüncül Yaklaşım/Holizm

Bütüncül yaklaşım yani Holizm eski Yunancada “bütün, tüm” anlamlarına gelen “holos” sözcüğünden türetilen felsefi bir terimdir ve felsefeden psikolojiye, antropolojiden ekolojiye ve daha birçok alanda karşımıza çıkan bir kuramdır.

Holistik düşüncenin Herakleitos'tan başlayarak Platon ve devamında Aristoteles ile ön felsefi temellerinin oluşturulduğu; birçok filozof tarafından bu düşünce yaklaşımının benimsendiği belirtilmektedir.¹ Öcalan'ın sıkça referans verdiği Hegel'in “gerçek bütündür” belirlemesi, felsefesinin bütüncül karakterini açık bir biçimde ortaya koyarken sonraki felsefi tartışmaların da merkezinde olmuştur. Bu ifade, gerçeğin tekil olgular, soyut ilkeler ya da yalıtılmış

kavramlar aracılığıyla kavranamayacağını; aksine ancak bu unsurların birbirleriyle kurdukları ilişkiler ve tarihsel gelişimleri içinde anlaşılabilceğini ileri sürer. Hegel'e göre bütün, basitçe parçaların toplamı değil, parçaların diyalektik etkileşimiyle oluşan dinamik bir süreçtir. Bu nedenle bir düşünce ya da bilinç biçimi, yalnızca kendi başına ele alındığında eksik ve tek yanlı kalır; gerçeklik ancak bu momentlerin bütüne içkin işlevleri ve karşıtlıklarıyla birlikte kavranmasıyla açığa çıkar. Bütüncül yaklaşım, burada statik bir tamamlanmışlıktan ziyade, çelişkiler aracılığıyla ilerleyen tarihsel bir oluşu ifade eder. Böylece Hegel'de hakikat, başlangıçta verilmiş bir öz değil, sürecin sonunda kendini açığa vuran ve ancak bütün içerisinde anlam kazanan bir gerçeklik olarak düşünülür.²

Hegel gibi bütüncül bir yaklaşım içinde diyalektik yöntemi benimseyen ve “gerçek bütündür” belirlemesine karşı çıkmayan Marx ise ‘Hegel’in diyalektiği baş aşağı duruyordu; onu ayakları üzerine oturttum’ diyerek, gerçekliğin düşünceden türetilmiş bir bütün olarak değil, maddi yaşamın ve üretim ilişkilerinin tarihsel-diyalektik hareketi içinde kavranması gerektiğini vurgulamıştır.

Kavramsal olarak holizmin ilk sistematik adlandırması ise Güney Afrika'da devletin üst yönetim kademesinde görev yapmış Hollandalı Jan Smutus (1870–1950) tarafından “Holism and Evolution” adlı eserinde yapılmıştır. Smuts, 1926 yılında kaleme aldığı bu

1. Çağdaş Bir Eğitim Yaklaşımı Olarak Holizm (Bütünsellik): Tarihsel Gelişim Bağlamında Kavramsal, Kuramsal ve Felsefi Bir Temellendirme Seyfullah ŞAHİNOĞLU, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1434762> (syf 424-428)

2. G. W. F. Hegel, *Hukuk Felsefesinin Prensipleri*, çev. Cenap Karakaya, İdea Yayınları, İstanbul, 2016, §2–§6.

çalışmasında holizmi, doğada evrimsel bir süreç geçiren tüm parçaların kendi toplamından daha büyük bütünler oluşturma eğilimi olarak tanımlamıştır. Ve en nihayetinde bu yaklaşım birçok bilim dalında ve değerlendirmede ortak yaklaşım haline gelmiş, ilham alınmıştır.

Öcalan bütünsel hukuk kavramını kullanarak hukuka dair yaklaşımını da kavramsal bir zemine oturtmuştur

---

Bu yaklaşıma göre olgular tek başına değil ancak ilişkisel, tarihsel ve sistemsel bağlamları içinde, diyalektik yöntem kullanılarak kavranabilir. Öcalan'ın bütüncül yaklaşıma ilişkin yorumu ise daha çok Hegelci bir çizgide konumlanmaktadır. Parçacı değil organizasyona dayalı holistik tanımlamaya ilişkin olarak Öcalan şu örneği vermektedir. "Dikkat edilirse Hidrojen atomunda 1 proton var, oksijen atomunda 6 proton, 6 elektron var; her ikisi de birer gazdır. Oksijen gazı bizim için yaşamsal değerde bir gazdır. Diğeri de hidrojen gazıdır. Dünyada en bol olan iki gazdırlar. Bu iki gazın bileşimi su oluyor (H₂O). İki ayrı olduklarında gaz halindedirler, bileşik oluşturduklarında suyu oluşturuyorlar. Ve insan için su yaşamsaldır. Suyun kendisi hidrojen ve oksijenden ayrı bir maddedir. Su ne hidrojendir ne de oksijendir; yepyeni bir şeydir. Demek ki bir atomla hakikati açıklamaya çalışmak doğru bir yöntem değildir. Tek başına hidrojen zehirli bir gaz iken, oksijen de yanıcıdır. Her ikisi de insan için zararlıdır. Ama bileşik haline gelip suyu oluşturduklarında yaşamsal bir olgu haline gelir. İşte bu durum organizasyonel bir bakışla anlaşılıp izah edilebilir. Su da bir organizasyondur."

Öcalan'ın doğadaki sisteme ilişkin örneklendirmesinin ardından, bütüncül yaklaşımı bir de insan varlığı üzerinden açıklamak yerinde olacaktır. Örneğin A kişisine ait bir göz ya da bir el düşünüldüğünde, bu parçaların tek başına bir anlamı olmadığı; ancak insan bedeninin bir parçası olarak fonksiyonel değer kazandığı görülür. Benzer biçimde, insanın yalnızca

biyolojik varlığı da tek başına yeterli bir anlam üretmez. Bireyin bilinci, dili, inancı, tarihi, kültürü, üyesi olduğu toplum, bu toplumla ve doğayla kurduğu ilişkiler ile içinde bulunduğu çevre gibi unsurların tümü birlikte bir bütünü oluşturur. İşte bu bütünlük, insanı anlaşılır ve anlamlı kılan temel çerçeveyi meydana getirir.

Öcalan'ın şimdiye dek tüm olgu ve sorunlara ilişkin değerlendirme ve çözüm perspektiflerinde bu yaklaşımı benimsediği açıkça görülür. Örneğin Kürt gerçekliğini anlayabilmek için onu yalnızca biyolojik bir varlık olarak değil; tarihsel, sosyolojik ve kültürel boyutlarıyla bir bütün olarak ele almak gerektiğini vurgular. Bu çerçevede Kürt sorununu değerlendirerek mevcut sorunlara yerel, ulusal ve küresel düzeyde doğru bir çözüm üretmeye çalışır. Çünkü hakikat bir bütündür ve tüm boyutlarıyla ele alınmadan ne hakikate ulaşmak ne de mevcut sorunlara doğru bir çözüm üretmek mümkündür.

Öcalan'ın bu yaklaşımı demokratik entegrasyon ve demokratik toplumun inşası bağlamında sıkça gündeme gelen "hukuk" meselesinde de kendini göstermektedir. Hukuk literatüründe doğrudan "bütüncül ya da bütünsel hukuk" kavramının kullanıldığına rastlamak pek mümkün değilken Öcalan bütünsel hukuk kavramını kullanarak hukuka dair yaklaşımını da kavramsal bir zemine oturtmuştur.

Bütünsel/Bütüncül Hukuk

Yalnızca devlet idaresinin iradesi olarak normlar, kurallar ve yaptırımların toplamı olarak ifade edilebilen hukuk, bir baskı aracı olarak toplumun sorunlarına cevap olmaktan ve adaleti gerçekleştirme gayesinden bir hayli uzaktır. Hukuku statik bir düzenleme alanı olmaktan çıkararak, toplumsal dönüşümün aktif bir unsuru haline getirecek olan ise bütünsel hukuktur. Çünkü insan zihnine dayalı olan toplumda, eğilimler ve düşünceler olabilir, katı yasalar olamaz. Bu anlamıyla bütüncül yaklaşımın ve hakikatin bir gereği olarak; toplumsal ihtiyaçlara yanıt olabilecek esnek, zaman içerisinde ihtiyaca göre dönüşebilen, kapsayıcı ve toplumla birlikte tarih, sosyoloji, ekoloji, ekonomi vb. bilim alanlarıyla ilişkisellik içerisinde olması nedeniyle dinamik bir alan olarak ele alınacak hukuka bütünsel hukuk denilebilir.

Kürt sorunu özelinde bakıldığında; yüzyılı aşkın süredir bu sorun bir güvenlik sorunuymuş gibi değerlendirilmiş ve “çözölmeye” çalışılmıştır. Tek ve gerçekliği bulunmayan bu tespitin varlığın inkârı ve imhasına dayalı çözümü ise savaşın derinleştirilmesinden başka bir sonuç yaratmamıştır. Meselenin ardındaki gerçekliğin görölmeyerek farklı yolveyönetmelere girişilmesi birçok krizi de beraberinde getirmiştir. Hukuk ve adalet krizi bunların başını çekerken ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel her alanda tüm toplumu etkileyen krizlere sebebiyet vermiştir.

İnsan zihnine dayalı olan toplumda, eğilimler ve düşünceler olabilir, katı yasalar olamaz

PKK'nin feshi kararı ve silahların yakılması, Türkiye sınırları dışına çıkılarak Türkiye'ye karşı silah kullanılmayacağına açıklanması, demokratik stratejiye bağlılık kararlılığının vurgulanması tarihi önemde adımlar olmuştur. Ancak devletin atması gereken adımları atması suretiyle hukuk alanı başta olmak üzere siyaset, ekoloji, ekonomi vb. tüm alanlarda yeni bir tarihsel sürecin başlatılması ve demokratik değişim ve dönüşüm sürecinin karşılıklı olarak geliştirilmesi mevcut krizlerden çıkışın yolu olacaktır.

Meselenin tarihsel, kültürel, siyasal ve toplumsal boyutları görölmeyen; sorunun kendisini üreten koşullar ortadan kaldırılmadan ve bütünlüklü bir biçimde hukuk yoluyla garanti altına alınmadan kalıcı bir çözöümün getirilmesinin mümkün olmadığı çok defa deneyimlenmiş durumdadır. Bu minvalde, çok katmanlı ve yüzyılı aşkın bir süredir var olan tarihsel bir meselenin çözöümünde dar ve geçici hukuki reformlarla sınırlı kalınmaması; demokratik siyaset, toplumsal katılım, kültürel haklar ve yerel örgütlenme biçimlerini kapsayan kadın özgürlüğü temelinde bütünlüklü bir hukuk perspektifine dayandırılması gerektiği açıktır. İşte bu noktada demokratik toplumu inşa süreci tüm taraflara tarihi bir fırsat sunmaktadır.

Osmanlı sisteminde Kürtlerin, devletin hukuk düzeni ile birlikte işleyen hem yerel hem geleneksel düzeyde varlığını koruyan hukuk pratikleri mevcuttur. Ulusal Kurtuluş sürecinde de Kürt ve Kürdistan'a dair kavramların resmi belgelerde yer alması, ikinci Amasya protokolünde “Kürtlerin ırkı ve içtimai haklarının tanınacağına” müştereken imza altına alınması, Misak-ı Millinin, Türklerin ve Kürtlerin oturdukları arazileri ihtiva eden ortak vatan olarak tanımlanması, 1921 anayasası, hatta Kürt Reformu çerçevesinde bazı düzenlemelerin kabul edilmesi söz konusu olmuştur. Ancak Kürtler 1925'ten itibaren kompo, darbe ve asimilasyon yöntemleriyle kimlikleri yok sayılıp tarihten silinmek istenmiştir. Bu da Kürtlerin hukuk kapsamı dışına itilmesi ve kendilerine özgü bir hukukunun olmaması sonucunu doğurmuştur. Yüzyıldır cumhuriyet, Kürt korkusuyla hep olağanüstü yönetim usulleriyle yönetilmiş, evrensel hukuktan, demokrasiden, özgürlüklerden alabildiğine uzaklaşmıştır. “Hukuk”, “anayasa”, “yasa” kavramlarının içeriğinden boşaltılarak tersi yönde (hukuk-kırım) kullanılmıştır.

İşte bu tarihi hatadan dönölmesini sağlayacak, temel sacayaklarını demokratik siyaset ve hukukun oluşturduğu barış ve demokratik toplumu inşa süreci tarihi fırsat niteliğindedir. Bu inşa süreci ile de facto tanınan Kürt varlığının, hukuken tanınması başta olmak üzere halkların kültürel, dilsel, inançsal, ekonomik, sosyal, ekolojik ve güvenlik haklarının hukuki güvence altına alınması ve nihai olarak Kürt özgürleşmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Daha kısa bir biçimde ifade edersek; yüzyıldır hukuk dışına itilen Kürdün hem birey hem de halk olarak tüm boyutlarıyla ve demokratik siyasal kanallar aracılığıyla hukuk kapısından içeri alınması gayesidir.

Bu sürecin en önemli hedeflerinden bir diğeri ise Demokratik toplum ile ulus-devletin demokratik cumhuriyet çatısı altında bütünlüşmesidir.

Demokratik Entegrasyon

Bütünlüşmeden yani entegrasyondan kastedilen farklı toplumsal, siyasal, kültürel bileşenlerin ortak bir sistem ya da yapı içinde bir araya gelmesi, karşılıklı bir bütün oluşturması ve bu çokluğun karşılıklı birbirini kabul/tanım sürecidir. Merkezi ya da güçlü olana

uyum sağlama değil; farklılıkların kendi varlıklarıyla ve kendi dışındaki farklılıkların/çoğulluğun kabulüyle birlikte kolektif bütünleşmenin inşasıdır. Bu inşa, çatışma ve ayrışma yerine kolektif eşit birliği ifade eder.

Öcalan'ın demokratik entegrasyon anlayışı da bu temelde ele alınmalıdır. Bu anlayış, demokratik ulus paradigması bağlamında Türkiye ve Ortadoğu halklarının, demokratik cumhuriyet çatısı altında ulus-devletle demokratik siyaset kanalıyla eşit ve özgür birlikteliğine yönelik bir perspektifi yansıtmaktadır.

Demokratik entegrasyon, yalnızca Kürtlerin demokratik cumhuriyet ile eşit ve demokratik entegrasyonu anlamına gelmez. Aynı zamanda Türklerin ve diğer halklarla inançların da demokratik siyaset ve demokratik toplum yoluyla demokratik cumhuriyete entegre edilmesi anlamına gelmektedir. Çünkü demokratik devletle entegrasyona ve demokrasiye ihtiyacı olan yalnızca Kürtler değildir; Türklük ideolojisinin ağırlığı altında özgürleşemeyen ve özgür olmayan Türkler ve diğer halklar da buna ihtiyaç duymaktadır. Entegrasyon çözümü aynı zamanda Kürdistan'ın bağlı olduğu diğer ulus-devletlerle olan ilişkilerine de uyarlandığında Ortadoğu'da var olan sorunlar açısından ciddi bir çözüm potansiyeli açığa çıkacaktır. Dünya çapında enternasyonal bir bütünleşmenin etkisi ise yadsınamaz derecede büyük olacaktır.

Demokratik Entegrasyon Hukuku

Şüphesiz ki bu bütünleşme yani demokratik entegrasyon da hukuk gerektirmektedir. Çünkü ulus-devletlerle ortak bir siyasi çatı altında uzlaşarak yaşamın esas alınması durumunda hukuk ihtiyaç durumundadır. Ancak bu hukuktan ulus-devletin tekçi pozitivist ve dar normatif anlayışı yansıtan hukukun anlaşılması gerektiğinin altını çizmek gerekiyor.

Bütünleşmenin zeminini yaratacak ve sürdürülmesine imkan sağlayacak tarihsel, kültürel, ekonomik etkileşimleri gözeten, toplum merkezli, evrensel ve yerelin optimal dengede bulunduğu, çoğulcu, katılımcı ve bütüncül bir demokratik hukuk yaratımı geniş anlamda demokratik entegrasyon hukukunu ifade

eder. Farklı din, mezhep, etnisite, inanç ve kültürlerin uzlaşması temelinde özgür, eşit, bireysel ve kolektif bütünlüğünün demokratik anayasa, yasa, tüzük ve yönetmelikleriyle form yani statü kazanmış hali ise dar anlamda entegrasyon hukuku anlamına gelir diyebiliriz. Bu hukuk, halkın kendi kültür ve kimliğini yapılandırmasına imkân verip, bunun güvencesini sağlayacak bütünlüklü, birbirini tamamlayan yasal ve anayasal temelde düzenlemelerle var olan sorunları kalıcı çözüme kavuşturma olanağını yaratacaktır. Öyle ki ulus-devletin tek tipleştirme eğiliminin hukuk ve demokrasi ile sınırlandırılması ve hukukun bireysel insan hakları, kültürel haklar, sosyal haklar temelinde öz savunma görevi görmesi toplumun güvencesi olacaktır.

Osmanlı sisteminde Kürtlerin, devletin hukuk düzeni ile birlikte işleyen hem yerel hem geleneksel düzeyde varlığını koruyan hukuk pratikleri mevcuttur

---

Bu perspektifin tek seferde hayata geçirilemeyeceği açık olmakla birlikte bütünlük bozulmadan aşama aşama ilerlemesi halinde de bunun makul bir süre içerisinde gerçekleşmesi gerekliliği kaçınılmazdır. Demokratik entegrasyona geçiş hukukunun yaratımı da sürecin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Bunun somut adımı olarak; fesih olan ve silahları bırakan örgüt mensuplarının siyasi ve toplumsal yaşama entegrasyonunu, cezaevlerinde ve ülke dışında sürgünde yaşamak zorunda bırakılanların dönüşünü kolaylaştıracak özel yasa düzenlemesine ihtiyaç olduğu açıktır. Bunun devamında antidemokratik uygulamalara son verilmesi, buna zemin sunan yasaların kaldırılması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini sağlayacak düzenlemelerin hayata geçirilmesi, sivil toplum sınırlarını da aşan daha geniş demokratik toplum yasası ile demokratik toplum kurumsallaşmalarının güvenceye alınmasının gündeme gelmesi gereklilik durumundadır. Bu kapsamda tüm bu somut adımları garanti altına

alacak; kadın özgürlüğü, çocuk hakları, ekolojik yaşam ve eşit haklar gibi temeller üzerinden uzlaşıya dayalı bir toplumsal sözleşmenin hayata geçirilmesi ise kalıcı çözümü getirecek en belirleyici adım olacaktır.

Demokratik Entegrasyonda Kadın Öncülüğü ve Hukuku

Erkek avcı kulübü içerisinde örgütlenip güçlenen kastik katil, doğal ve eşitlikçi anacıl toplum düzenini parçalayarak hiyerarşi, iktidar ve tahakküm ilişkilerinin yaratıldığı sistemi inşa etmiştir. Kastik katilin ortaya çıkışıyla toplumsal yaşamda ciddi bir yarıma meydana gelmiş ve kadın köleleştirilerek toplumdan uzaklaştırılmıştır. Kastik katilin devam formu olarak devletleşme ile beraber de evlilik, boşanma vb. benzeri kölelik/mülkleştirme ilişkilerini belirleyen durumlar dışında, kadın adeta hukukun dışına itilmiştir.

Sümer tabletleri ve sonrasında Hammurabi ile başlayıp, Atina ve Roma döneminde resmîyet kazanan ve günümüze kadar değişip dönüşerek gelen hukukta değişmeyen tek şey ataerkil ideolojiyi yansıtmış olmasıdır. Bu süreç içerisinde gelişen devrimsel çıkışların hiç birisinde de ataerkil sistemi temelinden sarsacak ya da dönüştürecek bir gelişme maalesef ki yaşanmamıştır. Şüphesiz bunda ataerkil sistemin bir bütün olarak, kadının sadece emeği ile değil tüm beden ve ruhuyla yaşadığı ağır sömürgeciliğin kapsamlı çözümlenmelere tabi tutulmaması temel etken olmuştur. Fransız Devrimi'yle birlikte başlayan hukuki eşitlik talebi ile kadın, hukuk kapısından içeri alınmışsa da burjuva hukukun biçimsel eşitlik ölçüleri aşılamamıştır. Bunun devamında mücadelesi yürütülen siyasi, ekonomik ve sosyal hak talepleri de aynı kaderi yaşamıştır.

İlk toplumsal yarımanın anacıl toplumun temsilcisi olan kadın üzerinden gerçekleştiği, toplumun en derin çelişkileri ve tahakküm ilişkilerinin kadın üzerinde yoğunlaştığı gerçekliğinin tespiti; toplumsal sorunların çözümünün ancak kadın özgürlüğü temelinde gerçekleşebileceğini ortaya koymaktadır. Bu anlamıyla kadın özgürlüğünü temel mesele olarak ele alıp tüm boyutlarıyla değerlendirerek yaşamın bir bütün halinde çözümlenmesini yapan ve çözüm yolu konusunda perspektif sunan Jineoloji çalışmaları, umut olmaktadır.

Jineoloji ile bilimsel düşüncenin, bilgi üretiminin ve toplumsal bilimlerin kadın ekseninde yeniden inşası hedeflenmektedir. Ancak yeniden inşa süreci gerçekleştirilirken bilgi yalnızca belirli bir disiplinin sınırları içinde değil; aksine tarih, sosyoloji, antropoloji, felsefe, ekonomi, ekoloji ve siyaset gibi alanları birbirinden koparmadan, aralarındaki etkileşimleri merkeze alarak üretilmekte ve anlamlandırılmaktadır.

Jineoloji, kadını yalnızca biyolojik bir varlık ya da hukuki bir kategori olarak ele almaz. Kadını tarihsel süreç içerisindeki deneyimi, toplumsal konumu, kültürel üretimi, emek süreçleri, doğayla kurduğu ilişki ve iktidar yapılarıyla olan etkileşimi içerisinde bir bütün olarak değerlendirmektedir. Bu da kadının özgürlüğünün tek bir alana indirgenerek çözümsüzlük üretmesini engellemektedir.

Demokratik entegrasyon, yalnızca Kürtlerin demokratik cumhuriyet ile eşit ve demokratik entegrasyonu anlamına gelmez

---

Bu kapsamda yukarıda detaylı izahını yaptığımız demokratik entegrasyon ve bütünsel hukuk çerçevesindeki hukuk yaratımının, kadın öncülüğü ve özgürlüğü temelinde, jineoloji perspektifinde inşa edilmesi temel kriterlerinden biri olmaktadır. Burada kadının öncülüğü ikincil ya da tamamlayıcı bir rol olarak değil, toplumsal dönüşümün kurucu öznesi olarak ele alınmalıdır. Nitekim tersinden de bakıldığında kadın öncülüğünün ve özgür iradesinin olmadığı bir toplumda hukukun demokratikleşmesinden ve kalıcı barışın tesisinden söz etmek de mümkün olamayacaktır.

Hakikatin bütünlüklü bir biçimde kavranması gerektiği yaklaşımından hareketle, hukuk da ancak toplumsal gerçekliğin tüm boyutlarını kapsadığı ölçüde adalet üretme kapasitesine sahip olabilir. Bu bağlamda kadın özgürlüğü, demokratik toplumun inşasında yalnızca bir hak alanı değil; hukukun

ahlaki, tarihsel ve toplumsal zeminini belirleyen temel ölçütlerden biri olarak ortaya çıkar.

Kadının toplumsal yaşamın inşasında, hukuk yaratım sürecinin öznesi olarak yer alması; kendi deneyim ve perspektiflerini, etik ve estetik değerlerini hukuka yansıtması bir ihtiyaçtır. Bu yaratım sayesinde kadın, hem öz savunma işlevi gören hukuki güvenceleri tesis edecek hem de zihniyet değişiminin topluma nüfuz etmesini sağlayarak temel dönüşümün merkezinde konumlanacaktır. Kadının yaşamla kurduğu ilişkinin çok boyutluluğu dikkate alındığında; yalnızca aile, ceza ya da medeni hukuk başlıklarıyla sınırlandırılan, pozitif hukuk normlarıyla sınırlı hukuk anlayışı, bütüncül kadın hukuku yaklaşımını yansıtmayacaktır. Aksine yaratılacak toplumsal sözleşmenin eşit ve özgür yurttaşları olarak; siyasal katılım, ekonomik özgürlük, kültürel kimlik, ekolojik yaşam ve öz savunma gibi alanların tümünün özgürlükçü ve demokratik temelde kadın hukuku ekseninde yaratımı gerekmektedir. Bununla birlikte bu alanların bir bütün olarak yasal, anayasal düzenlemelerle güvence altına alınması bütüncül kadın hukuku anlayışını yansıtacaktır.

Kadın özgürleştiği ölçüde bütüncül hukukta yansımaları bulabilecek, toplum bütünlenebilecek ve kalıcı barış sağlanabilecektir.

Bu yönüyle demokratik entegrasyon süreci açısından bakıldığında da kadının oynadığı rol stratejik bir nitelik taşır. Entegrasyon, çatışmasız birlikteliği esas alan ve kültürel çoğulculuk içinde zihniyet birliğine dayalı siyasal birliğin inşasını ifade eder. Bu birliğin inşası aynı zamanda her halkın, inancın, kimliğin kendini demokratik, ekolojist, kadın özgürlükçü perspektifle örgütlemesi ve demokratikleşen devletin ve kurumların tümüyle eşitler arası bütünlümesidir. Bu haliyle komünal yaklaşımın temel öznesi ve kurucusu olan kadının öncülüğü olmaksızın entegrasyon sürecinin başarıya ulaşması mümkün olamayacaktır.

Kadının özgürlükçü perspektifte örgütlemeye öncül rolünü oynayabilmesi kadının komünal değerlerini, toplumdaki dinamizmin ana kaynağı olduğunu açığa çıkarmasını gerektirmektedir. Çünkü tüm alanlara nüfuz eden ve hala hakimiyetini sürdüren ataerkil ideoloji kadında kendisine karşı ciddi bir yabancılaşma yaratmıştır. Kadın kendi varlığına, emeğine, bilgi ve

deneyimlerine yabancılaşmıştır. Kadının kendisine biçilen toplumsal cinsiyet rollerinden sıyrılması ve “xwebûn” olmayı başarması bu sürecin en önemli başarılarından biri olacaktır. Kendi olabilen kadının, öncüsü ve aktörü olduğu hukuk yaratımı ise şüphesiz ki toplum için doğa için en iyiyi, en doğruyu ve en güzeli açığa çıkaracaktır.

Kadının kendini yeniden yapılandırarak hukuk yaratımı sürecinde yer almasının en yakın ve somut örneği olarak Rojava modeli yanı başımızda durmaktadır.

Bütünleşme yani demokratik entegrasyon da hukuk gerektirmektedir

---

Bilindiği üzere Rojava Devrimi hem kadınların öncülük ettiği toplumsal bir devrim hem de kadınların fiziksel, düşünsel, ruhsal, sanatsal, yaşamsal gücünü açığa çıkaran bir kadın devrimi olmuştur. Küçük bir coğrafyada hem bu mücadeleye hem de inşaya öncülük ederek büyük bir dalga yaratmış ve küresel düzeyde etkilere yol açmıştır. Şüphesiz ki bu etkileme gücü demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigmasından ve bu paradigmayı pratikte uygulama kapasitesinden gelmiştir. Dünya halklarına ve kadınlarına yeni bir umut olarak toplumsal ve sistemsel sorunların çözümüne somut rol modeli olmuştur.

Diğer tüm iktidar sistemleri ve devlet oluşumlarında olduğu gibi Suriye Devleti de ahlâkı sürekli aşındırarak, yerine topluma üstten tek taraflı hukuk iradelerini (egemenlerin ahlaki biçimini) dayatmıştır. Bunun altındaki temel neden ise özyönetimi ve politikayı tahrip ederek o toplumu, sürekli ve yapısal olarak iktidar yönetimine ve sömürüye açık hale getirmeyi zorunlu görmeleri yatmaktadır. Bunun bilinciyle Rojava’da üstten tek taraflı hukuki dayatmalar yerine ahlaki özgürlük değerlerinin yükseltilmesi öne çıkarılmıştır. Rojava Devrimi’nin dayandığı paradigmada hukukun devleti, ahlâkın ise toplumu güçlendirdiği belirlenmesi esas alınmıştır. Bu esaslar çerçevesinde demokratik ulus modeline dayanan, ahlaki ve özgürlük değerlerini ön plana

çıkaran bir demokratik hukuk sistemi kurulmuştur. Bu sistemde öncelikle hukuksal ve yargısal sistem belirlenmiştir. Toplumsal ilişkilerin sadece hukuki yasalar üzerinden çözülemeyeceğinden hareketle toplumsal konsensüse dayalı çözümleri geliştirebilecek komiteler oluşturulmuştur. Kadın ve erkeklerden oluşan her türlü toplumsal sorunu gündemine alan toplumsal barış komiteleri (Lijne Sulhè) ile sadece kadınların sorunlarıyla ilgilenen kadın evleri (Mala Jin) komiteleri toplumsal sorunların yüzde 80'ini konsensüsle çözmektedirler. Bu sistemin ilerleyişinde kadın özgürlükçü perspektifte eğitim almış, belli bir tedrisattan geçerek zihniyet dönüşümünü gerçekleştirmiş kadın ve erkekler yer almaktadır.³ Toplumsal değişim ve dönüşümü esas alan eğitim anlayışı ise “tamamlanma” fikrine dayanmaktan ziyade, sürekliliği olan, güncellenebilen ve kapsayıcı bir yaklaşımla sürdürülmektedir. Kadının öncü ve sürdürücüsü olduğu bu sistemde sadece toplumsal konsensüsle, sorunların çözülme yüzdesinin 80 olması, oluşturulan sistemin başarısını ortaya koymaktadır. Görülmektedir ki kadın bir yandan varlık mücadelesi verirken bir yandan da kendini inşa etmiş, toplumsal dönüşmenin merkezinde yer alarak zihniyet dönüşümünün çok hızlı bir biçimde gerçekleşmesini sağlamıştır.

Rojava örneğinde de görüldüğü üzere, varlığın ve üç kuşak temel hakların sadece anayasa ve yasalarda yer alması kalıcı bir güvence sağlamayacaktır. Bunun sağlanması, bilinçli özgür yurttaşların, demokratik toplumda var olan haklarına sahip çıkması ve her koşulda savunarak daha da geliştirmesini gerektirmektedir. Kadın temelli sosyalizmin inşasının hedeflendiği bu yolda demokrasiye ve özgürlüklerine sahip çıkmayan toplumlar, ne kadar ileri anayasa ve yasaları olsa da eğer haklarına sahip çıkma bilincine ermemişse, bunları kaybetme riskine de zemin sunacaktır. Zemini sağlamlaştırmanın en öncelikli yolu yoğun bir biçimde özgürlükçü ve demokratik hukuk bilincinin, özgür yurttaşlığın gereklerini, kişiliğini, ahlakının yaygınlaştırılmasının sağlanmasıdır. Öyle ki özgür yurttaşlar olarak hukuku araçsallaştırmak ve tahrif etmek isteyecekler karşısında en önemli güç haline gelecek, hakkını koruyarak müsaade

etmeyecektir. Hukukun işlevli kılınmasını sağlayacak garantör konumunda bulunacaktır.

Demokratik toplumda barışı sürdürülebilir ve kalıcı kılmanın ve zemini sağlamlaştırmanın en önemli yöntemi ise komünleri inşa etmektir. Bu komünlerde kadın özgürlüğü, demokrasi, farklılıkların eşitliği, yurtseverlik, adalet, ahlak, kültürel toplumun güçlendirilmesi temelindeki ilkelerle örgütlülüğün inşa edilmesi hayati konumdadır. Toplumsal taleplerin örgütlü bir biçimde dile getirilmesi, korunması ve çözüme ulaşması ile demokratik entegrasyonun sağlanması geniş ve konularına bağlı olarak çok sayıda komün ihtiyacını açığa çıkarmaktadır.

Bu anlamıyla siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel tüm alanların kendilerine özgü yerel ve bölgesel örgütlenmeleri yaratmaları esastır. Özellikle Kadın komünün yaratımı en öncelikli olmak durumundadır. Kadın komünü en önemli öz savunma mekanizması olacaktır.

Sonuç Olarak;

Hukuki ve siyasi yolların tümüyle kapatıldığı bir süreç içerisinde geliyoruz. 27 Şubat 2025 tarihinde başlatılan Barış ve Demokratik toplum süreci ile bu yollara giden kapının aralandığı bir döneme girdiğimizi ifade edebiliriz. Abdullah Öcalan'ın da ifade ettiği gibi; sadece resmi modernitenin değil tüm dönemlerin hiyerarşik ve devletçi uygarlık sisteminin tüm toplumsal dokularına nüfuz edip zihnen ve bedenen tutsak aldığı, en derin köleliğe mahkûm ettiği bir kadın gerçekliği var. Bu gerçeklik karşısında kadının özgürlüğü ve eşitliği zihniyet alanında geliştirilecek çok kapsamlı teorik ve ideolojik çalışmalarla, programatik ve örgütsel faaliyetlerle, en önemlisi de güçlü eylemlerle mümkün olabilecektir. İşte bu süreç, söz konusu yaratım açısından özellikle kadınlar başta olmak üzere tüm halklara tarihi bir fırsat sunmaktadır. Bu tarihi fırsata giden kapının ardına kadar açılmasında ve kalıcı barışı inşa etmede sorumluluğumuz ise öncülük düzeyinde yer alarak en güzeli yaratmak olacaktır.

*Söz konusu makale, Abdullah Öcalan'ın duruşmalardaki ifadelerinden görüşmelerine ve tüm kitaplarına kadar ulaşılabilen tüm kaynaklardan yararlanılarak yazılmıştır.

Komünal Kültür ve Sanat Bağlamında Kadın

Saliha Ayata

Kültür ve sanatın kadın ile olan tarihsel ve sosyolojik bağı, toplumların kadın algısını, güç ilişkilerini ve üretim biçimlerini yansıtan çok katmanlı bir ilişkidir. Bu bağ, hem kadının temsil edilme biçimleri hem de kadının kültür ve sanattaki özne olarak varlığı üzerinden okunur. Kültür kavramı için çok çeşitli tanım vardır. Abdullah Öcalan son manifestosunda kültür için “Genel anlamda, insanın yarattığı her şeydir denilebilir”, demektedir. Bu cümleden çok fazla anlam ve başlık çıkarılabilir ve denilebilir ki; kültür kimliktir, kültür bir halkın ya da bir ulusun tarihten bu yana kendini var etme tarzıdır, onun dilidir, ilişkileri ve yaşam tarzıdır. Kültür, yalnızca sanat ya da gelenek değil; toplumsal yaşamın bütününe şekillendiren değerler, anlamlar ve ilişkiler bütünü olarak da ele alınabilir. Bu çerçevede kadın, kültürün taşıyıcısı, kurucusu ve dönüştürücüsü konumundadır. İlk toplumsal kültürler anasoylu, kadın merkezli yapılara dayanır. Dilin, mitolojinin, inançların ve toplumsal dayanışmanın ilk biçimleri kadın etrafında gelişmiştir. Bu nedenle kadın, kültürün biyolojik değil, toplumsal yaratıcısıdır. Kültür, her halkın ve ulusun tarihten bu yana yarattığı değerler ve bir de bu değerlerle kendisini ifade etmesidir. Kültür bir toplumun zihniyetini, düşünme kalıplarını, dilini ifadelendirirken, maddi birikimlerinin de eklenmesini ifade eder.

Kültür kavramını insan olmadan düşünemiyorsak; o zaman insanla beraber ortaya çıkan bir çok şeyle alakalı tanımlama zorunluluğu ortaya çıkıyor. İnsan olgusuyla

ilişkilendirilemeyen herhangi bir tanımlama, kültürü doğru tanımlayamıyor. Bu kadar tanımlamanın geliştiriliyor olması da, kültürün kapsamlı bir gerçeklik olmasından kaynağını almaktadır. İnsanlaşma olgusunun ele alındığı süreçle başlayan, bunun içinde devam eden, insanlığın yarattığı maddi ve manevi her şey, kültür denilen olguyu ifade eder. İnsanın kültür yaratımında önemli rol oynaması da kültürel bir varlık olmamız için kendi başına yetmiyor.

Kültür yaratması için çok önemli başka bir şeye daha ihtiyaç vardır. O da toplumsallaşmadır. Toplumsallaşma ile elde edilen bilinç, insanın doğada kendi kurallarının çok önemli bir kısmını kendisinin yapmasına yol açar. Bu, doğada olmayan ya da doğal olarak bulunmayan bir durumdur. Toplumsallık geliştikçe, ortaya çıkan ihtiyaçların giderilmesi ve sorunların çözümü insan yaratıcılığının gelişmesine katkıda bulunur. Abdullah Öcalan bu toplumsallaşmayı “komünal toplum” olarak tanımlar. Neden komünal bir toplum? Çünkü kendi içinde paylaşımcı ve özgürlükçü olmasına dayandırır. İhtiyaçlar en doğal halleriyle karşılanıyor, yeni ve yaşanabilir çözümler geliştiriliyor. Ortaklaşma, sorunları çözmede çok önemli bir nokta haline geliyor. “Kültürleşme” de insanlar açısından böyle geliyor. Kültürleşme ya da insanın kendini var etme gerçekliğinden bahsederken, herhangi bir kültürleşme ve toplumsallaşmadan bahsedilmiyor. İnsanları var etmeye sevk eden ve bir anlamda olması gereken komünal toplumdur, onun

komünal kültüründen ve kimliğinden bahsedilmiş oluyor. Kültürel varoluş ve yaşam tarzının doğanın zorluklarına rağmen, ilk dönemlerdeki gerçekleşmesi tüm kültürel tarihin temelini döşemiştir. Temel orada atılıyor, ondan sonrasında da toplumsallık, bildiğimiz tarihsel süreçler içerisinde değişim ve dönüşüm yaşayarak günümüze kadar geliyor. Tabiki kültürleşme ve toplumsallaşma meselesinin gelişim seyri çok önemli çünkü bu süreç kadın eliyle başlayan ve gelişen bir süreç. Bu süreçle beraber kadının emeğiyle, toplumsal yaşamda “insanlaşma” geliyor. İnsanlaşma ile ilgili de çok çeşitli tanımlamalar geliştirilebilir ki; bu noktada toplumsal yaşamı var eden kadın eliyle bir insanlaşma hali geliyor. Ortak yaşamı örme, büyütme, canlılara yaşam alanı tanıma üzerinden kadın eli ile yaşam geliştiriliyor. Geliştirilen yaşamı korumak ve devamını sağlamak için de kadın, kültürel bir yaşam geliştiriyor.

Kadın Eliyle Yaratılan Kültürel Yaşam

Abdullah Öcalan komünal kültürde kadının yeri konusunda şöyle bir tanımlama geliştiriyor: “Toplumsal yaşamın ilk süreçlerinde kadın emeği ve bunun kültürleşmesi belirleyicidir. Kültürü tarihten bugüne taşıdığımızda kadının rolü bellidir. Özellikle Kürt toplumunda bu daha da belirleyicidir. İnsan bunu bir çok özellikte görebiliyor; kadının rengi, duruşu, toprağa bağlılığı, emeği ve daha birçok şeyi var. Örneğin bu halk oyunlarına da yansımış. Bir halk oyunu vardı: İki erkek kavga ediyor, sonra kadın araya girip kefiyesini yere atıp barışı sağlıyordu.” Kadının kefiyi yere atmasıyla barış sağlanıyorsa veya barış ihtimali geliyorsa, kadının kurduğu komünal yaşamda ne kadar söz sahibi olduğunun da göstergesi oluyor. Ortak yaşamı kuran kadın, komünal kültürün de yaratımında başat rol oynuyor. Yaşamı kolaylaştıracak kültürel öğeler yaratıp, bunun erkekler tarafından içselleştirilmesine de katkı sağlıyor. Komünal toplumda yararlı ve iyi olanın kıymetini kültürel yaratımlarla bir nevi koruma altına alıyor. Kültürel yaratımlar bazen doğrudan bir yaşam biçimi haline gelirken, özellikle hikaye anlatıcılığı üzerinden (çirokbêji), bazen de sanat üzerinden geliştirilmiştir. Dolayısıyla kadınların hikâye anlatıcılığı, komünal toplumların kültürel yaşamında merkezi ve

dönüştürücü bir role sahip olmuştur. Komünal toplumda yazılı kültür sınırlı ya da hiç yokken, hikâyeler toplumsal hafızanın taşıyıcısı olmuştur. Kürt kadınlarI yani çirokbêjler; mitleri, efsaneleri, ortak yaşam hikâyeleri, doğum-ölüm ritüellerini ve tarihsel deneyimleri kuşaktan kuşağa aktararak kültürel sürekliliği sağlamışlardır. Bu anlatılar, toplumun kimliğini canlı tutmuştur. Çirokbêjler, hikâyeler aracılığıyla; ortak yaşam, dayanışma, paylaşım, doğayla uyum, karşılıklı sorumluluk gibi komünal yaşamın temel değerlerini yeniden üretmişlerdir. Anlatılan öyküler, bireysel başarıdan çok topluluk yararını öne çıkararak toplumsal normları güçlendirmiştir. Hikâyeler, çocuklar ve gençler için bir öğrenme aracı olmuştur. Kadınların anlattığı masallar ve anlatılar, ahlaki değerleri öğretip, toplumsal rollerin sınırlarını açıklamıştır. Doğa bilgisi, şifacılık, tarım ve yaşam pratiklerini aktarır. Bu yönüyle hikâye anlatıcılığı, etkili bir yol gösterme sistemidir. Çirokbêjler, yas, göç, kıtlık gibi kolektif deneyimleri hikâyeleştirerek toplumun bu deneyimlerle baş etmesini sağlar. Hikâye anlatımı duygusal paylaşımı artırır, bireysel acıları kolektif bir anlam çerçevesine yerleştirir, toplumsal iyileşmeyi destekler. Kadınlar, hikâye anlatıcılığı sayesinde komünal toplumlarda kadın bilgisinin ve deneyiminin nesilden nesile aktarılmasını sağlar. Doğum, hasat, ölüm ve mevsim döngüleri gibi ritüellerde kadınların anlattığı hikâyeler, müzik, dans ve sözlü anlatıyla birleşerek kültürel yaşamı zenginleştirmiştir. Bu anlatılar, ritüellerin anlam derinliğini artırır. Kadınların hikâye anlatıcılığı, komünal toplumlarda yalnızca bir anlatı pratiği değil; kolektif kültürel belleğin korunması, kimliğin inşası, toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi ve kuşaklar arası bağın sürdürülmesi açısından yaşamsal bir işleve sahiptir.

Toplumsal Kültürü Koruyan, Değerleri Yaratın Kürt Kadını

Komünal kültür ve sanat bağlamında Kürt kadının rolüne verilebilecek en çarpıcı örneklerden biri de Yarsani inancında kadın ve komünal yaşamın inşasıdır ki, haklarında çok fazla bilgi olmasa da belli araştırmalar da Yarsanilik (Ehl-i Hak), kökleri Kürdistan ve İran coğrafyasına uzanan, sözlü geleneği güçlü, cemaat temelli bir inanç sistemi olduğu vurgulamaktadır. Bu

inançta yaşam, bireysel kurtuluştan ziyade komünal ahlak, kolektif sorumluluk ve manevi eşitlik üzerine kuruludur. Yarsani toplumunun bu komünal yapısının inşasında ise kadın, çoğu zaman görünmez kılınsa da, merkezi ve kurucu bir role sahiptir. Yarsani inancında varlık döngüsü (donadon) ve ruhun sürekliliği, cinsiyet temelli hiyerarşilerin önüne geçen bir anlayış sunar. Ruh, kadın ya da erkek bedende tezahür edebilir; dolayısıyla bir cins diğerinden üstün değildir. Toplumunda komünal yaşam; paylaşım, dayanışma ve kolektif emek üzerinden şekillenir. Kadın, bu yaşamın gündelik pratiklerini örgütleyen başat roldedir. Cemaat içi dayanışmanın sürekliliği büyük ölçüde kadın emeğiyle mümkün olur. Bu bağlamda kadın, yalnızca “ev içi” bir figür değil; komünal alanın sürekliliğini sağlayan bir kurucudur. Kadının bilgisi, yazılı metinlerden ziyade sözlü aktarım yoluyla kuşaktan kuşağa taşınır. Mitler, deyişler, ahlaki öğretiler ve toplumsal normlar çoğu zaman kadınlar aracılığıyla içselleştirilir. Yarsani komünal yapısında kadın kültürel hafıza taşıyıcısıdır. Kadınların şiirler yazıp, telli enstrümanlarla cemaat toplantılarında şiirlerini söylemeleri de cemaat içinde önemli bir yer edinmektedir. Kadının emeği, bilgisi ve ahlaki rehberliği olmadan Yarsani topluluğunun sürekliliği mümkün değildir. Bu nedenle Yarsani kadını yalnızca “yaşatan” değil, toplumsal kültürü koruyan, değerleri korumada bu eksenden eserler üreten ve topluma yayan ama aynı zamanda da inşa eden olarak da düşünmek gerekir.

Dengbêji kültüründe kadının yerini tarihsel ve sosyolojik olarak komünal toplumla ilişkilendirmek de mümkündür. Komünal toplum, sözlü aktarımın belirleyici olduğu toplumlar olduğu için Kürt toplumunda dengbêjlik tam da bu işlevi görür. Dengbêjler tarihi, toplumsal hafızayı, acıyı, direnişi, aşkı, ahlaki ve toplumsal normları kolektif biçimde aktarır. Dengbêjide de kadın, komünal toplumda yalnızca biyolojik değil, kültürel taşıyıcı bir özne olarak öne çıkar. Dengbêjide tarihsel olarak birçok dengbêj anlatısında kadın; ağıt yakan, destan aktaran, toplumsal acıları dile getiren, hafızayı koruyan bir yerdedir. Özellikle stran, kilam ve ağıt geleneği, kadınların kamusal sesinin bir biçimi olmuştur. Bu durum, anasoylu izler taşıyan komünal toplumla ilişkilendirilebilir. Çünkü Kadın, yaşamın sürekliliğini

temsil eder. Kürt kadını, komünal hafızanın direnişini dengbêji yoluyla korumuştur. Kadın dengbêjler genellikle savaşın yıkıcılığını, göçü, kayıpları, bastırılmış duyguları dile getirmişlerdir. Bu da onları resmî tarih anlatısının karşısında, komünal hafızanın savunucusu yapar. Bu açıdan bakıldığında; kadınlarda dengbêjlik, komünal toplumun bastırılmış sesinin bugüne taşınmasıdır. Bugün kadın dengbêjlerin varlığı komünal toplum değerlerinin hâlâ yaşadığını gösterir. Kürtler de komünal yaşamı devam ettiren bir halk oldukları için günümüzde hala dengbêji geleneğinin önemi yadsınamaz bir yerdedir.

Devletçi-Kapitalist Toplumun Yarattığı Kültürel Kopuş

Toplumlar açısından hem coğrafyanın, hem de toplumsal şekillenişin yarattığı gelişmeler, ilk toplumsal yapı olan doğal komünal yaşama karşı oluşturulan devletçi yapılanma ve daha sonrasında oluşan kapitalist modernite ve özelde kastik katilin hedefinde, kadınların kültürel yaşamda inşa ettikleri kazanımları ve ortak yaşam deneyiminin getirilerini yok etme amacı vardır.

Toplumsallık kendi içinde değişik biçimler ya da formlar olarak gelişmiştir. Devletler, etnik yapıların ortaya çıkardıkları kültürel zenginliği daha da zenginleştirmektense, toplumları egemenlikleri altında tutmak için kullanmışlardır. Devlet mekanizmasında merkezî otoriteye bağlılık esas kılınmıştır. Toplumun kendi kendini yönetme kapasitesi zayıflatılmıştır. Hiyerarşi ve itaat yaşamda büyük bir korku oluşturmuştur. İnsanlar eşit ve özgür bireyler olarak değil, emir-itaat ilişkisi içinde konumlandırılmıştır. Devletçi zihniyet, tekçiliği öne çıkarıp farklı kimlikleri, dilleri ve kültürleri bastırmışlardır. Ahlaki-politik toplum yerine, bürokrasi ve zor aygıtlarına dayalı bir düzen geliştirilmiştir. Ulus-devletçi kapitalizm ise, modern uygarlığın temel örgütlenme biçimidir ve ciddi toplumsal sorunların kaynağıdır. Kadın özgürlüğünü bastırıp kastik yapıyı güçlendirmiştir. Doğayı sömürüp ,ekolojik yıkımı kaçınılmaz kılmıştır. Kapitalist sistemin ulus-devlet yapısı farklı kimlikleri yok sayıp kendi ulusu dışındaki ulusları baskılayıp yok etmiştir.

Kapitalist devletçi kültür, yalnızca zorla değil, kültür, eğitim, medya ve bilim yoluyla egemenlik kurar, toplumu kendi değerlerine yabancılaştırır. Kadın

özgürlüğünü bastırır. Bu nedenle kapitalizm; sadece emeği değil zihniyeti, ahlakı ve toplumsal hafızayı da sömürür. Kültürel yaşamı vareden kadını toplumun öznesi olmaktan çıkarıp erkeğe, aileye ve devlete bağlı bir nesneye dönüştürmüştür. Kadının üretici, örgütleyici ve bilgelik taşıyan rolünü, katliamlarla yok ederek, silmeye çalışmıştır. Bunun yerine kastik erkekliğin inşa edildiği yeni kültürel yaşamda, erkeğe ithaf edilen itaat, namus ve ait olma(erkeğe) kavramları yerleştirilmiştir. Kapitalizm bu durumu daha da derinleştirip kadını zorla metalaştırmıştır. Kapitalist devletçi kültür, kadını köleleştirerek komünü dağıtmış; komünü dağıtarak toplumu ahlaki ve politik özünden koparmıştır. Kadın, komünün taşıyıcısı olmaktan çıkarılarak, kadın kültürünün etik, ekolojik ve toplumsal hafızası yok sayılmıştır.

Kadın Özgürlüğü, Yeniden Kültürel İnşa

Kültürel inşa, elbette kadının özgürleşmesiyle bağlantılıdır ve yalnızca kurumların ya da ekonomik ilişkilerin yeniden düzenlenmesiyle değil, toplumun anlam dünyasının dönüşümüyle mümkündür. Bu dönüşümün merkezinde ise kadın yer alır. Tarih boyunca kültür, kastik katil olarak adlandırmaya başladığımız erkek egemen iktidar biçimlerinin etkisiyle şekillenmiş; dil, gelenek, ahlak ve toplumsal roller bu iktidar ilişkilerini yeniden üretmiştir. Bu nedenle gerçek bir yeniden inşa, mevcut kültürün küçük onarımlarla sürdürülmesi değil, köklü bir zihniyet devrimi gerektirir. Abdullah Öcalan devrimci kültür ve ahlak değerlendirmelerinde bu durumu “Herkes zihniyet ve vicdan devrimi lazım” sözü ile özetlemiştir.

‘Kadın eliyle yeniden kültürel inşa’ kadının yalnızca kültürün taşıyıcısı değil, aynı zamanda kurucu haline gelmesini ifade eder. Kadın, aile içindeki görünmez emeğin ya da geleneğin pasif aktarıcısı olmaktan çıkarak, kültürel değerleri sorgulayan, dönüştüren ve yeniden üreten bir konuma yerleştirilmelidir. Bu bağlamda kadın bilgisi, sezgisi, yaşam deneyimi ve hafızası hiyerarşik olmayan, daha yatay ve paylaşımcı bir toplumsal kültürün kaynağıdır.

Yeniden inşa süreci, önce dilde başlar. Kadını ikincilleştiren kavramların, deyimlerin ve anlatıların çözümlenmesi; yerine eşitlikçi ve çoğulcu bir dilin kurulması gerekir. Ahlakı ve politik toplum anlayışı geliştirirken,

kültür bu noktada yalnızca geçmişten devralınan bir miras değil, bilinçli olarak yeniden kurulan canlı bir süreç haline gelmelidir.

Kadın eliyle kültürel inşa, aynı zamanda hafızayla da ilişkilidir. Tarih yazımının büyük ölçüde erkek merkezli olduğunu, kadınların deneyimlerinin ise ya silindiği ya da önemsizleştirildiği bilinen bir gerçeklik. Bu nedenle yeniden inşa, bastırılmış kadın tarihinin görünür kılınmasını; mitlerin, masalların, günlük yaşam pratiklerinin yeniden okunmasını içerir. Kültür, böylece tek bir iktidar anlatısına değil, çoklu deneyimlere dayanan bir anlam alanına dönüşebilir.

Kadın eliyle yeniden kültürel inşa, reformdan çok bir yeniden kuruluş olarak ele alınmalıdır. Amaç, kadını mevcut düzenin içine eklemek değil; kültürün temelini oluşturan değerleri, ilişkileri ve anlamları kadın özgürlüğü ekseninde yeniden düşünmektir. Bu çerçevede kadın, yalnızca özgürleşen bir birey değil, toplumsal dönüşümün belirleyicisidir.

Kadın eksenli kültürel devrim, yalnızca kadınların toplumsal hayata daha fazla katılmasıyla sınırlı bir değişim değildir. Bu devrim, uygarlık tarihinin en köklü zihniyet dönüşümünü ifade eder. Özgür bir toplum inşası ancak kadının özgürleşmesiyle mümkündür. Kültürel devrim, öncelikle erkek egemen zihniyetin sorgulanması ve aşılmasıyla başlar. Bu devrim için gerekli olan ilk unsur, zihinsel dönüşümdür. İkinci önemli unsur, örgütlü toplumsal yapıdır. Abdullah Öcalan’a göre kadın özgürlüğü bireysel kazanımlarla kalıcı hale gelemez; bunun yerine kadınların kolektif biçimde örgütlenmesi gerekir. Bu örgütlülük yalnızca siyasal değil, aynı zamanda kültürel, eğitsel ve toplumsal alanları da kapsamalıdır. Kadınların kendi karar mekanizmalarını oluşturması, kültürel devrimin sürekliliğini sağlar. Üçüncü olarak, ahlaki ve politik toplum anlayışı öne çıkar.

Son olarak, erkekliğin dönüşümü bu devrimin ayrılmaz bir parçasıdır. Abdullah Öcalan’a göre kadın özgürlüğü yalnızca kadınların mücadelesiyle değil, erkeklerin de egemenlikçi kimliklerini sorgulamasıyla mümkün olabilir. Erkekliğin, iktidar ve tahakkümlü özdeşleşmiş yapısı çözülmeden, gerçek bir kültürel devrim tamamlanmış sayılmaz.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Komünal Ekonomi ve Kadın

Kader Uzun

Klan, kabile topluluklarından itibaren baktığımız zaman, insanların toplum olmadan yaşamlarını devam ettiremedikleri görülmektedir. Kendi başlarına yaşadıklarında varlığını sürdürmekte zorlanırlar ve toplum işlevlerini yerine getiremezler. Toplumun da temel işleyişini sağlaması için ahlaki ve politik kurallar edinmiş bir yapıya sahip olması gerekmektedir.

O dönemden toplumların ihtiyaç duydukları ilk ahlaki-politik normlar, uygarlığın ilk normlarını oluşturuyordu. Devletlerin koyduğu hukuk kuralları olmadan da toplumsal normların geçerli olduğu bu dönemlerde, demokratik bir yaşam tarzı ile toplumlar varlıklarını sürdürebilmişlerdir.

Neolitik toplumun yarattığı tanrıça kadın kültürü, tarım devrimi, toplumsal dayanışmanın yarattığı komünal yapılar, sevgi, saygı, iyilik, kadının etrafında şekillenen kolektif yaşam biçimi; toplumsal vicdanın oluşumunu, toplumun kimlik kazanması, ahlaki-politik toplumun oluşumunu sağlamıştır.

Komün

Komün, Latince kökenli olan “communis” yerel idare, ortak paylaşım gibi sözcüklerden türemiştir. Kürtçede “kom” grup, “komkirin” toplamak anlamına gelir. Komün, toplumsal yaşamın özünden gelen, toplumun bir arada yaşayarak, kendi güvenliğini ve temel ihtiyaçlarını karşılayan, başlangıcımızdan beri var olan bir oluşumdur. Toplumsallık ne zaman ki var olmuş komünler de var olmuştur. Klan yaşamından itibaren

birlikte yaşayan topluluk, ateşin bulunmasıyla birlikte, ortak yaşama gereksinimi artmış, doğalında gelişen toplumsallıkla komünal yaşamın nüveleri atılmıştır.

Komün sadece ekonomik bir oluşum değil ahlaki-politik toplumun birlikte yaşayabilme halidir. Birlikte yaşayabilmek için ahlaki-politik değerlerin korunması, yeniden inşası eski geleneği taklit etmeden ama bağlı kalarak koruyarak geliştirilmesidir. Komün bir ruhtur, bireyciliğin değil, kolektif anlayışın geçerli olduğu yaşam biçimidir.

“Özgür ve demokratik komün veya topluluk, demokratik ulus bireyinin gerçekleştiği temel okuldur. Komünü olmayanın, komünsel yaşamayanın bireyselliği de gerçekleşemez. Komünler son derece çeşitlidir ve toplumsal yaşamın her alanında geçerlidir. Farklılıklarına uygun olarak, birey birden çok komünde, toplulukta yaşamını gerçekleştirebilir. Önemli olan bireyin yeteneklerine, emeğine ve farklılıklarına uygun olarak komünal topluluk içinde yaşamayı bilmesidir. Birey komüne veya bağlı olduğu toplumsal birimlere karşı sorumluluğunu ahlaki olmanın temel ilkesi sayar. Ahlak topluluğa, komünal yaşama saygı ve bağlılık demektir. Komün veya topluluk da bireylerine sonuna kadar sahip çıkarak onları korur ve yaşatır. Zaten insan toplumunun temel kuruluş ilkesi bu ahlaki sorumluluk ilkesidir. Komünün veya toplulukların demokratik karakteri kolektif özgürlüğü, diğer bir deyişle politik komün veya topluluğu gerçekleştirir. Demokratik olmayan komün veya topluluk politik olamaz. Politik olmayan topluluk veya komün ise özgür olamaz.

Komünün demokratikliği, politikliği ve özgürlüğü arasında sıkı bir özdeşlik vardır.” Abdullah Öcalan

Komünal yaşam, bireysel mülkiyetin değil, topluluk mülkiyetinin esas alındığı, bireysel çıkarın değil, topluluk yararının temel alındığı düzendir. Topluluk üyeleri; üretimi birlikte yapar, ürünü birlikte paylaşır, kararları meclis ortak bir şekilde verir. Topluluğun kendi temel ihtiyaçlarına ve koşullarına göre, uygulanabilirliğine göre üretim yapılır. Komünal topluluklar, merkezden, yukardan yönetilerek değil, kendi yerelinden, tek tip olmayan, farklılıklarıyla, kendi iradesi ve yönetimiyle oluşan demokratik oluşumlardır. Komün yönetiminde, hiyerarşik yapılanmaların olmadığı, tam katılımlı demokrasinin uygulandığı, halkın iradesini yansıtabileceği, söz kurabilecekleri, çözüm mekanizmaları vardır.

Komünlerin kendi varlıklarını sürdürebilmeleri için komün örgütlülüğü en gerekli ihtiyaçtır. Toplumun her biriminin, kendi öz-örgütlenmesini yaparak, kendini ifade edeceği, tarım, eğitim, kültür, sağlık gibi alanlarda kendi fikriyatı ve ahlaki bilinciyle içinde bulunduğu komünleri olmalıdır. Komünal bilincin olmadığı toplumlarda, ahlaki ve kültürel boyutta toplum içerisinde yabancılaşma başlar, toplum öz savunma gücünü de yitirir. Kapitalist modernitenin ve özel savaş politikalarının yarattığı toplumsal çürüme ile özellikle gençlerin bu toplumsal çürümenin içine düştüğü handikapla büyük tahribatlar yaşanmaktadır. Kadın katliamlarından, fuhuşa, madde bağımlılığına, kültürel asimilasyona kadar toplumun her hücresine yayılan bu hastalıklardan kurtaracak olan özellikle kadınların, komün örgütlülüğünü sağlayarak toplumun öz-savunmasını oluşturmaktır. Toplum içerisinde intiharlar oluşuyorsa, kadın katliamları, kültürel asimilasyonlar yaşanıyorsa komünal bir toplumsallaşmadan bahsedilemez.

Komünal Ekonomi

Ekonomi kelimesi, Yunancada “ev idaresi” anlamına gelmektedir. Aile, ev başı başına bir komün olduğuna göre toplumun en küçük birimi olan aile içinde de komünsüz değildir ekonomi. Ekonomi, bir topluluğun yaşamını sürdürebilmesi için bir üretim gerçekleştirilmesi, bu üretimi paylaşabilmesi ve bu eylemlerden doğan ilişkilerin tümünü kapsar.

“Tarih boyunca ekonomi her zaman komün ile gerçekleştirilen bir olgudur. Komünsüz ekonomi düşünülemez. Ekonomi kelimesinin kök anlamı bile ‘aile komünü yasaı’ demektir. Yani bir komün olarak ailenin geçimlik işleridir. Toplumun varoluş tarzı hepten komün biçimindedir. Tarih bireyle başlayan bir ekonomiye tanıklık etmez. Özel ekonomi tarihin ve toplumun tanımadığı, en az ulus-devlet kadar kapitalizmin ürettiği bir canavardır. Özel ekonomi tarih boyunca hep ‘hırsızlıkla’ eş tutulmuş ve marjinal bırakılmıştır. Kapitalist modernitenin yükselişe geçişiyle birlikte yeni bir kategori olarak piyasaya çıkmıştır. Bir nevi sürekli yer altında kalmış bir farenin kedileşerek piyasalara dalmasına benzer. Tarihte özel ekonomi veya sermaye peşinde olanlar hep hırsız olarak yargılandıklarından kendilerini görünmez kılmışlardı. Yükselen kapitalist hegemonyayla birlikte piyasa üzerinde egemenlik kuran bu kedi fareler insan toplumu için gerçekten felaket oldular.” (Abdullah Öcalan)

Kürtçede “kom” grup, “komkirin” toplamak anlamına gelir

Kapitalist sistemlerin, ulus-devletlerin yarattığı yasalar, artı birikimin sağlandığı, “erk” odaklı, zenginin daha zengin olabileceği, fakirin hep fakir kalabileceği bir toplumun yaratmasına neden olmuştur. Güçlü bir maneviyat, adalet, vicdan, iyi ve güzel olan, ahlaki değerler, bu yasalarla yönetilemez. Arkadaşının, yoldaşının, komşusunun ihtiyacını karşılamak, derdine ortak olmak, güçlü bir bağ kurmak bu yasalarla düzenlenemez. Komünal ekonomi ile salt bir maddi üretim karşılanmamaktadır. Aynı zamanda kolektif emeğin sonucunda yaratılan manevi değerlerle ahlaki-politik ilkeler çerçevesinde toplum güçlenir. Yasaların gücüyle sağlanmayacak toplumsal eşitsizlikler, ahlaki-politik değerlerin geliştiği bu toplumlarda çözüme kavuşur.

Komünal ekonomi, ortak üretim sonucunda elde edilenin ortak paylaşıldığı bir yaşam biçimidir. Toplumsal yaşamın dayanışma ve ortak paylaşımlar üzerinden idame ettiren bu yaşam biçimi demokratik olmalıdır. Demokratik olmayan komün ahlaki ve politik değildir. Toplumun temel ihtiyaçlarını karşılayan,

ahlaki-politik değerlerle yaratılan ortak üretim ve ortak paylaşımaya dayalı bu sistem “demokratik komünal ekonomi” sistemidir. Rojava’da inşa edilen sistem demokratik komünal ekonomi sisteminin pratikteki örneğidir.

Komünal ekonomi toplumsal bir ruh olarak, birlikte üretim ve tüketimin sağlandığı demokratik, eşit, adaletli bir yaşam biçimidir. Komünal ekonominin yaşamsallaştırıp kurumsallaştırdığı örnekler; kooperatifler, dernekler, sendikalar, çeşitli platformlardır. Bu kurumlar, toplumsallaşım komün ruhunu yansıtırlarsa başarılı olabilir. Toplumu ayakta durması için temel ihtiyaçlarını ve ahlaki değerlerini koruması gerekmektedir. Bunun için komün ekonomisini esas almak gerekmektedir.

Komün ekonomisini inşa etmek için tarımdan sanayiye, hizmetlerden bilime ve zanaatlara her alanda ideolojik, politik, ahlaki bilinçle bu sorumluluğu yerine getirmek gerekmektedir. Komünal ekonomide; mevcut ihtiyaçlar doğrultusunda yaratılan mal ve ihtiyaçların en az aracıyla buluşması sağlanarak üretim, kısa yoldan tüketiciyle buluşturulur. Birey, kendi özgürlük ve ahlaki bilinciyle, kendi farklılığına göre komün içerisinde yer alır. Bütün farklılıkları barındıran heterojen bir yapıyla komün; demokratik, politik, özgür bir kimlikle varlığını sürdürür.

Ekonominin Gelişiminde Kadın

Tarihte, insanlar toplumsallaşmayla birlikte beslenme, korunma, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılarken buna paralel olarak toplum ekonomisi de aynı şekilde oluşmuştur. Adına ekonomi diyebileceğimiz bütün faaliyetler kadın etrafında şekillenmiştir. Yunancada “ev idaresi” anlamına gelen ekonominin, tarihin baktığımızda kadınla bağını daha net görebiliyoruz.

Paleolitik çağda mağaralarda olan ilk-el yaşam, neolitik çağda kadının üretimde ve komünal yaşamda üstlendiği rol ile toplumsal yaşam yerleşik hale gelmiştir. Paleolitiğin son dönemlerine kadar insanlar diğer canlılar gibi doğadan günübürlük beslenerek yaşamlarını sürdürürler. Kadının toplayıcılıktan edindiği deneyim; toprak, su, tohum ve güneşin döngüsüyle kurduğu bilgi bağı, insanlık tarihinin en büyük devrimi olan Neolitik devrime yol açar. İlk-el bir yaşamdan, toplumsal yaşam bilincin yaratıldığı neolitik dönemle birlikte; kadının

doğa ile olan uyumu, duyarlılığı, hakikat arayışı onun başat rol aldığı toplumsal bir yaşam yaratılmıştır. Bu toplum yapısı ile eşitliğin sağlandığı, kolektif üretimin yapıldığı, düşünce ve dil kavramlarının geliştiği ve toplumsallıkla birlikte ahlaki-politik normlar değer kazanmıştır.

Neolitik dönemde, toplumda ahlaki-politik normların uygulanması, kadın etrafında şekillenen kolektif yaşam biçimi, vicdan oluşumunu ve toplumsal kimlik kazanmasını sağlamıştır. Bu toplumsal yaşam biçimini yaratan kadın, ortak bir emekle gerçekleşen bir üretim modeli ortaya çıkarır. Bu üretim modeli toplumsal ekonomiyi oluşturmuştur.

Komün sadece ekonomik bir oluşum değil ahlaki-politik toplumun birlikte yaşayabilme halidir

---

Neolitikte, eşitlikçi, özgür, paylaşımcı, kadın kültürünün yarattığı yaşam şekli, toplumsal vicdanın oluşu, gelişimi, toplumun kimlik, karakter kazanması, ahlaki-politik toplumun oluşumunu şekillendirmiştir. Neolitik Çağ’dan sonra gelen Kalkolitik Çağ, maden çağlarının ilk dönemidir. Üretim döneminin yoğun olduğu bu dönemde Mezopotamya yerleşimleri öncülük etmiştir. Seramik üretimine geçiş ve sulu tarımın başlamasıyla toplumsal ilişkiler arasında hiyerarşinin ortaya çıkması ve artı ürünün sağlanmasıyla bütün dengeler değişmiştir. Değiş tokuş usulüyle ticari ilişkiler başlar. Doğal afetlerin sebebiyet verdiği kıtlık dönemlerinden kurtulmak için daha bol ürün elde ederler. Tarımın geliştirilmesi, hayvanların evcilleştirmesiyle de artı-ürün ortaya çıkar. Bu durum toplumsal ilişkilere yeni nitelikler kazandırır. Erkeklerin artı ürüne el atmasıyla kadının rolü daralmaya başlar. Uzun süre kaldıkları yerleşim yerlerinde yeni düzen oluşturulur. Komün yaşamı, aile içi yaşama dönüşerek bireyselliğin ilk adımları atılır.

Kadın üretim sürecinden, toplayıcı kadın kültürüne giderek yerini avcı erkek kültürüne bırakması, toplayıcı kadın kültürünü temel sömürü alanına dönüştüren hiyerarşik yapılanmada yaşamsal emek değersizleştirilip avcı-erkek kültürü yüceltilerek temel

ekonomik değer haline getirilmiştir. Ekonominin ilk faaliyetlerini üreten, edindiği tarım bilgisi ile toplumun temel ihtiyaçlarını karşılayarak, toplum içerisinde başat gc olan kadın, edindiği gücü kaybeder.

Tarımın geliştirilmesi, hayvanların evcilleştirmesiyle birlikte avcı erkek artı ürününü uzak pazarlara götürür. Üretim ve tüketim arasındaki dengeyi usallaştırarak tüccar sınıfını ortaya çıkarır. Pazarların ekonominin ana merkezi olmasıyla birlikte, erkeğin ekonomideki etkinliği artar. Kadınların üretim devam etmekte fakat artı ürünü piyasaya süren erkek olduğu için kadın ekonomik karar süreçlerinde dışlanmıştır. “Ekonomik sorun esas olarak kadının ekonomiden dışlanmasıyla başlar” der A. Öcalan. Kadının ekonomiden dışlanması; kadının yaşamın her alanında baskılanmasına, toplum içerisinde cinsiyet eşişsizliğinin yoğun olarak yaşanmasına neden olmuştur.

Toplumsal cinsiyet eşişsizliğinin olduğu bir toplumda ahlaki-politik anlayış, komünal yaşam, hakikat ve birlikte yaşama bilinci olan komünal yaşam yok oluşa gitmiştir. Böylelikle kadının ekonominin karar alma süreçlerinden uzaklaşması komünal yaşam biçimini ortadan kaldırarak tekelci kapitalist sistemin nüvelerini yaratmıştır. Kapitalizmin geliştiği döneme kadar üretim sürecinde aktif role sahip olan kadın, pazardan uzak, ailenin temel ihtiyaçları doğrultusunda üretime katılarak, aile geçimine doğrudan katkı sunmaktadır. Kapitalist sistemle birlikte, emeğine ilk el konulan, köleleştirilen kadın olur. Kadın görünmeyen el emeğine karşılık, bir meta gibi kullanılır. Hem emeği sömürölür hem de toplumsal statüsünü kaybeder. Ataerkil sistem ve sonrasında oluşan ulus-devlet yapılanmaları ve kentleşme ile birlikte kadının bedeni ve emeği üzerinde bir hegemonya yaratılır. Bu hegemonya yaşamın her alanında kadını baskılar, yaşamın öznesi olmaktan çıkarıp özel alana hapseder. Toplumsal cinsiyet eşişsizliğinin yarattığı toplumsal kriz, kolektif bir emeğin ürünü ve toplumsal bir olgu olan ekonomiyi kapitalizmin yegne aracı ve gayesi haline getirir. Jarvis, Kantor ve Cloke’un, “Kent ve Toplumsal Cinsiyet” kitabında bu durumu şöyle dile getirirler; Kentlerin zamanı ve mekanı cinsiyetli bir biçimde düzenlediklerini, ev içi emeğin kadınlar tarafından üstlendiğini, ekonomik değerinin görünmediğini, toplumsal cinsiyet eşişsizliğinin olduğunu, bütün bunlara müdahale edecek alanın, feminist müdahale, olduğunu belirtirler. Kapitalizmin yarattığı kentler,

tamamen erkek akıl tarafından şekillenerek; kadınları ekonomiden uzaklaştıran, özel alana hapseden, karar alma süreçlerinden uzak bırakmıştır. Bu toplumun her kesimine sirayet etmiştir. Tarımdan, endüstriye üretim alanlarından, ekonomin karar alma süreçlerinden uzaklaştırılan, yaşamın öznesi olmaktan çıkarılan, emeği sömürölün kadının, kendi özüne kavuşturacak olan fikriyat demokratik komünal yaşam modelidir. Kadının, geçmişten günümüze elinden alınan kazanımlarını, tekrar elde edebileceği, toplumun koşullarına ve ihtiyaçlarına göre bu deneyimlerini daha da geliştirerek başat rol alacağı bir ekonomi modelini oluşturması gerekmektedir.

Komünal Ekonomi ve Kadın

Komünal demokratik ekonomi modeli yeniden yaratılacak bir model değildir. Toplumsal yaşamın oluşmasından itibaren var olmuştur. Toplumun, ahlaki-politik anlayış temelinde temel ihtiyaçlarını karşılayarak bir arada yaşamını sürdürmesi komünal ekonomik modelinin yaşam haliydi. Bu yaşam modelinin kadının elinden alınması, kadının sömürölmesine toplumda arka plana itilmesine neden olmuştur. Ancak bazı dönemlerde kadının direnişiyle karşı çıkılmıştır.

Louise Michel’in 1871’de Paris Komünü’ne katılmasıyla ve devrimci Blanquicilerle ilişkilerinden dolayı çok kez tutuklanır. Cezaevinde yazdığı bir mektubunda “Gelin kargalar, gelin sayısız, hepinizin karnı doyacak” der. Versailles ordusunun, devlet şiddetinin sınır tanımadığını, katliamın boyutuna yapılan acı bir ironi olarak dile getirir. “Siz bedenlerimizi yok ederek hüküm sürebilirsiniz ama biz, sizin korkularınızdan doğan bir geleceğiz” der. Karşı durdukları sisteme karşı, ahlaki bir çürüme yaşadıklarını, kendisini komün davası için feda edilmiş bir beden olarak görür. “Beni yok edebilirsiniz ama fikrimi yok edemezsiniz. Beni öldürmek istiyorsanız, buyurun. Ben sizin korkularınızdan daha büyüğüm.” Bir kadın olarak, defalarca tutuklanır, sürgüne gönderilir. Ama asla mağdur dilini kullanmaz, zamanın ruhuna yakışır bir direniş sergiler. (Lousie Michel, 2015)

Kadınlar, komünal yaşamın özünden aldığı deneyimleri, her dönemin sömürölme mekanizmasına karşın direniş göstermişlerdir. Bugün bütün dünyaya örnek olabilecek, kadınların direnişi, mücadelesi ve

deneyimleri sonucunda yaratılan komünal yaşam modeli Rojava'da yaşanmaktadır. Yerelin kendi ihtiyaçlarına ve özgünlüğüne göre uygun örgütlenme modeliyle, kadın ve erkeğin emeğinin sömürülmediği bir komünal yaşam modeli yaratmayı hedeflerler. Bütün dünyaya, herkesin kendi yerelin özgünlüğüne göre örnek alınacak bir modeldir.

Ortak üretimin, tüketimin, paylaşma ve dayanışmanın olduğu yaşam biçimi özü itibarıyla "komünal demokratik ekonomi" modelidir. Bu komünal model ile yaşamın her alanında demokratik toplumun özelliklerinin yansıtılacağı; ahlaki- politik bilincin, cinsiyet eşitliğinin, adalet ve hakkaniyetin, kolektif bir şekilde destek ve dayanışmanın olduğu bir yaşam modelini yaşatmaktadır.

Ekonomi kelimesi, Yunancada "ev idaresi" anlamına gelmektedir

---

Komün ekonomisinin oluşturulmasında öncü rol oynayan olan kadınlar, ekolojik bakış açısıyla toprağını koruyarak, kendi ekonomik özgürlüklerini elde edecekleri bir komünal yaşam tarzını hedeflemektedirler. "Ekonomik özerklik, komün ekonomisini en az toplumun öz savunması kadar gerekli görür ve esas alır. Nasıl öz savunma olmadan toplum varlığını sürdürmezse, ekonomik özerklik olmadan toprağın korunmasına, ormanlaştırmaya, ekolojiye ve komüne dayanmadan da toplumun beslenmesi, dolayısıyla varlığını sürdürmesi mümkün olamaz" (*Abdullah Öcalan*). Komünal ekonomi, toprağını, suyunu korumak, toplumunu savunmak, doğanın hakkını koruyarak endüstriyalizm canavarına karşı doğanın kendini yenileyebileceği, ekolojik dengenin bozulmadığı aşırı kar sağlamayan üretim biçimlerini oluşturur.

Doğayı sömüren anlayışla, kadını sömüren anlayış aynı zihniyetten beslenmiştir. Bunun için doğayı en iyi anlayan ve doğayı koruyacak olan kadındır. Eko-ekolojik anlayışla birlikte doğayı merkezine alan, ihtiyaçlar doğrultusunda üretimin sağlandığı, doğanın dengesinin bozulmadığı, kendini yenileyebilen bir üretim mekanizması oluşacaktır.

"Öncelikle ekonomik-ekolojik topluma sahip çıkarak, kapitalizm ve endüstriyalizmin çökerttiği tarım-köy toplumunu komünal temelde yeniden inşaaya yönelirler. Ekolojik tarım toplumun gıda güvenliğini sağlayarak sorunların en önemli bir boyutunu çözer. Buna 'İkinci Tarım-Köy Devrimi' demek uygun düşebilir. Gerçekten 21. yüzyılla birlikte ikinci bir tarım-köy devrimine ihtiyaç vardır. Bu devrim sadece kenti kurtarmaz, toplumu da orta sınıf kanserleşmesinden korur. Kent ve orta sınıf üzerine inşa edilmiş ulus-devlet faşizmi bu temel üzerinde zayıfladıkça, demokratik toplumun gelişme şansı artar. İkinci bir tarım-köy devrimi olmadan toplumun sürdürülebilmesi gerçekten çok zordur. Bu devrim teknolojiye de hak ettiği yeri vererek endüstriyalizmin tahribatından koruyabilecektir. Kentler yeniden ve daha gelişmiş teknik koşullar üzerinde eski görkemli yaşantılarına kavuşabilirler. Sadece aşırı büyümüş nüfustan kurtulmakla kalmazlar; bunun yanı sıra anlamlı bir işlevsellik kazanmış tarım-köy toplumuyla dengelyi yeniden tutturabilirler. Demokratik modernitenin yeniden yapılanmış kent ve köyü, demokratik toplumun iki dengeli ve sağlam ayağı, beyni olacaklardır. Zenginlik ve çeşitlilik olarak birbirlerini tamamlayarak, ulus-devletin homojen toplum faşizmini aşmada asıl zemini oluşturacaklardır. Ortadoğu'nun hem şansı hem de kaderi yeniden ikinci bir tarım-köy devrimini gerçekleştirmesine bağlıdır."(*A. Öcalan*)

Ekonomik, ekolojik ve demokratik toplum yapısıyla birlikte, kapitalizmin ve ulus-devletlerin dayattığı yaşam tarzına karşılık; yerelin kendi uygunluğuna, şartlarına göre eko-köylerin oluşması ikinci tarım-köy devrimini yaşatacaktır. Aynı zamanda kentler de gelişmiş teknoloji ile eko-ekonomik bir anlayışla eşit, özgür ve demokratik bir anlayışla oluşacak birimlerle komünal bir zihniyet yaşatılacaktır.

Komünün sadece köylerde değil kentlerde de kendi özgünlüğüne, kendi ihtiyaçlarına göre oluşabilir. Kent denilince ne yazık ki büyük, kalabalık, karmaşık olan gelir akla. E.F.Schumacher'in "Küçük Güzeldir" isimli kitabında da belirttiği gibi; sınırsız bir ekonomik büyüme fikrinin iki bakımdan ciddi bir değerlendirmeye tabi tutulması gerektirir. Temel kaynakların elde edilebilirliği ve çevrenin sınırsız bir ekonomik büyümenin içerdiği müdahale ile başa çıkıp çıkamayacağı. Sayıları ne kadar çok olursa olsun küçük

ölçekli faaliyetlerin doğal çevreye zarar verme olasılığı her zaman daha az olacaktır. Kentleşmenin getirdiği sınırsız bir ekonomik büyümeye karşı temel ihtiyaçların karşılandığı, fazla kar gütmeyen, tahrip etme fikriyatın olmadığı küçük birimler şeklindeki oluşumların yıkımı olmayacaktır. Yeni büyük olmayan, kar hırsı olmayan her zaman güzeldir. Her kenti, köye dönüştürme fikri değildir bu tabi ki. Kapitalizmin yarattığı aşırılığa karşılık, daha sade ihtiyaç ve işlevine göre mütevazı komünler oluşturmaktır. Yerelin kendi özgünlüğüne, kendi karar verme biçimine göre şekillenebilecek tarımdan, sağlık, eğitime çeşitli alanlarda küçük birimlerle komün oluşturmaktır.

Kadın etrafında gelişen ilk toplumsallıktan yaratılan ahlaki değerler, özünü tamamen yitirmemiş olup bireyciliğin bulaşmadığı, toplumsal güçlerin ayakta kalabildiği kadarıyla günümüze kadar yansımış olan bazı özellikler vardır. Halen köylerde devam eden hasadın dağıtılması, Alevilikte var olan lokmaların dağıtılması kültürü, diğer canlıların temel ihtiyaçlarının karşılanması gibi bazı değerler halen devam etmektedir. Kapitalizmin yoğun olarak yaşanmadığı toplumlarda komünal kökler varlığını koruyabilmektedir. Bağları güçlü olan toplumlarda yaşamakta olan bu doğal toplum özelliklerini daha da güçlendirecek olan, tarihsel değer birikimlerini komünal ekonomide yaşamsallaştıracak olan yine kadınlar olacaktır. Kadınsız komün, komün olma özelliğini yitirir. Çünkü komünü oluşturan, komüne öncülük yapacak olan kadındır. Kadın ve komün arasında birbirini tamamlayan, birbirini geliştiren güçlü bir bağ vardır.

Sonuç:

Toplumsallaşmanın kök hücresi olan klan-kabile örgütlenmesinden itibaren yaşam komünal bir şekilde devam etmiştir. Tarihin en uzun dönemini kapsayan bu dönemde doğallığında yaşanan ortak yaşam şekli komünaldır. Aslında çok yabancı olduğumuz bir kavram değil komün kavramı. Yaşamımızın her alanında yaşamsallaştıracığımız ama kapitalist modernitenin yarattığı, toplumsal bir çürümeye neticesinde toplumsallaşmaktan uzaklaşarak bireyselliğe doğru yol aldığımız yaşam tarzımızdan kaybettiğimiz ahlaki-politik değerlerin bütünüdür.

Kapitalist modernitenin dayattığı yaşam şeklinde, toplumun birlik ve beraberlik bilinci çürütülmüştür.

Birlikte üretim, birlikte yaşam ruhunun yok edilmiş; hazır olana, başka mekanizmalara bağımlı kalarak toplumsal çürümeye yaşanmaktadır. Birey, kendi öz benliğini ve toplum içinde yaşamın varlığını unutarak bireysel liberalizmin sunduğu yaşam tarzına özenmektedir. Toplumla bağını koparan, farklılıkları kabul etmeyen, ahlaki-politik bilinci olmayan, demokrasinin yaşanmadığı bir yerde komünal yaşam zihniyetinden bahsedilemez.

Tarihten gelen kadın deneyimleri ile şekillenen komün anlayışının kapitalist modernite ve ulus-devletlerin talan ve yağmalamalarına karşı demokratik ulus bilinciyle, eşit, özgür ve demokratik bir yaşam biçimiyle tekrardan demokratik-komünal anlayış yaşatılacaktır. Ortak bir amaç için bir araya geldiğinde ideolojik ve felsefik doygunlukla sorunlara ortak çözüm üretebilecek irade ile güçlenen komünler; bireyden topluma yansıyan özgür, demokratik bir yaşam yaratacaktır.

Toplumu özgürleştirecek olan, demokratik, ahlaki-politik bilince kavuşturacak olan komünal yaşamdır. Bunun öncülüğünü de yapacak olan kadınlardır. Kadınlardan çalınan bilgi ve deneyimlerin, kadının kendi mücadelesi ve direnişi sonunda geri alacağı vakittir.

Kurulacak her akademiyi, her kooperatifi, her üretim alanını komünal bilinçle her bireyin kendini sorgulayabileceği, kendini var edebileceği mekanizmalara dönüştürmektir. Komün üyelerinin ihtiyaç duydukları sosyal yaşam alanlarının; eğitim, sağlık, spor, ekonomi gibi her alanın komün şeklinde örgütlenmesi demokratik, özgür yaşamı sunacaktır.

Kaynaklar:

1. Abdullah Öcalan; Ortadoğu'da Uyarlık Krizi ve Demokratik Uyarlık Çözümü
2. Abdullah Öcalan; Kapitalist Moderniteye Karşı Meydan Okumak
3. E.F.Schumacher ; Küçük Güzeldir, (2002)
4. Louise Michel; Komün, Tarih ve Anılar, (2015)
5. Helen Jarvis, Paula Kantor, Jonathan Cloke; Kent ve Toplumsal Cinsiyet, 2012

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Kürdistan'ın ve Kadınların Varlığı, Özgürlüğü Özsavunmasız Olamaz

Şerda Mazlum Gabar

Çağımız yaşamının doğal olmayan ve dengesini yitirmiş gerçekliği, komünal yaşam mücadelesini tüm çağlardan daha fazla yaşamsal bir ihtiyaç haline getirmiştir. Ağır bir bellek yitimi, duygu ve düşüncelerin hem birbirinden uçurumlar ölçeğinde uzaklaştırılması ve hem de bilimsel kandırmacalarla silikleştirilip şartlı reflekslere indirgenmesi, sadece insan açısından değil doğa açısından da büyük kayıpları getirmektedir. İnsanlığın özgürlüğe, eşitliğe ve adalete, güzelliğe olan özlemi komünalist mücadelenin de özünü ifade eder. Tarih boyunca gelişen komünal yaşamın özünü koruma ve geliştirme mücadelesi, adeta insanlığın özgürlük, eşitlik ve adalet belleği olmuştur. Tabii ki çelişkilerin ortaya çıkış biçimi, süreçler açısından çelişkiyi yorumlama ve temel çelişkiyi çözme yaklaşımı özgürlük mücadelesine de rengini veren temel boyut oldu.

19. Yüzyılda Marks-Engels ve ardından da Lenin'le bilimsel aşamaya ulaşan sosyalizm, yükselen proleterya ve burjuva sınıflarının kızgın çelişkisini ve amansız çatışmasını temel olarak teorik tanımlamaya kavuştu. Mevcut öne çıkan çelişkiyi tanımlama anlamında elbette ki doğru tespitlerdi ancak toplum ve birey yaşamının karmaşıklığı, çeşitliliği ve iç içeliği düşünüldüğünde eksik tespitlerdi. Eksikliği pratikleşmesiyle de birlikte yanlışları ortaya çıkardı.

Toplum yaşamının eşitsizliğini, farklılıkların karşıtlaşmasını, birey-toplum, kadın-erkek, toplum-birey-doğa ilişkisini ve çelişkisini, hücrelere sinmiş egemen-köle zihniyetini salt proleterya ve burjuva sınıfı arasındaki çelişkinin çözümüne bağlamak, tüm bu sorunları çözmek açısından yeterli değildi. Çözüm

adına proletaryanın diktatörlüğünü devletleştirmek sosyalizmin çözmek üzere omuzladığı sorunlara çare olamadı. Çünkü sosyalizm mücadelesi, detayda yaşama, topluma, bireye, cinslere, doğaya girebilme ve her girdisine bir yaklaşım belirleyebilme mücadelesidir. Örneğin burjuvaziye devirip de proletaryanın iktidarını kurduğunuzda, bir kadının ev içinde ya da sokakta, okulda, iş yerinde maruz kaldığı inanılmaz sömürüyü, neredeyse genlere taşırılmış kadın köleliğini ve erkek egemenliğini çözmüş olmazsınız. Kadın emeğinin maddi üretiminden tutalım da toplumun yeniden üretimine kadar vermiş olduğu büyük emeklere eşitçe cevap oluşturamazsınız. Nitekim gerçekleşen sosyalizm en fazla da bu gerçeği trajik örnekleriyle bize gösterdi.

Ezme-ezilme olgusu, bir zihniyet olarak toplumun dimağına yerleştiğinde, artık bu zihniyet iktidarda olan ve iktidarda olmayan kesimlere göre, büyük bir çeşitlilik ve karmaşıklık içerisinde uygulanagelen bir alışkanlık haline geldi. Kadın bu gerici zihniyetin başat kurbanı olurken, çok büyük bir çoğunlukla da kadın gibileştirilerek ezilmeye mahkum edildi. İşte sosyalizm mücadelesini düşünürken, pratikleştirme mücadelesini verirken, bu nedenle dengesini en başta kadın olgusunda, onun iradesinde kaybetmiş bu iktidarcı zihniyet gerçekliğini çözümleyebilmek ve ona göre çözüm çeşitliliğini geliştirebilmek çok stratejik değerdedir. Artık sosyalizmin başarısı buna bağlıdır. Önce kadının duygusu, düşüncesi ve fiziği vurularak ortaya çıkarılmış bir egemen sistem gerçekliğine karşı mücadele ediyorsak, o zaman önce kadının duygusunu, düşüncesini, fiziğini, iradesini özgür yaşam felsefesi ile canlandırma mücadelesini vermek zorundayız.

Bahsettiğimiz her türlü iktidar zihniyetinden uzak bir komünal özgür yaşam mücadelesidir. Zaten iktidar, tekleşen bir olgunun, bir cins de olabilir, sınıf da olabilir, ırk da olabilir gücü kendinde merkezleştirerek baskı ve zor kurumları ile tahakküm oluşturmasıdır. Bu nedenle çağımızda komünal özgür yaşam mücadelesinin temel karakteri, iktidarcı zihniyetten kendini arındırılmış ve toplumun çeşitliliğini gören ve çeşitliliğin iradesine saygılı, eşitlikçi ve özgürlükçü yaklaşan bir zihniyeti giderek geliştirmesidir. Demokratik, özgür ve komünal yaşam mücadelesine kadın iradesinin katılımı, topluma özgürlükçü ve eşitlikçi yepyeni bir yaşam olanağı sunması çok önemlidir. Gerçekleşen sosyalizm kadın iradesinin yeşermediği bir özgürlük mücadelesinin başarıya gidemeyeceğini kanıtlamıştır.

Demokratik, özgür, komünalist bir yaşam bu nedenle her şeyden önce kadının iradesinin açığa çıktığı, kendisi olabildiği, özgüçüyle hareket ettiği, her türlü erkek egemenliği ve kadın gericiliğine karşı kendini savunabildiği ve güç olduğu bir yaşamdır. Güç olmak, doğal yaşamın tüm canlılara hasrettiği bir gerçekliktir. Fiziksel olarak yaşamak bile bir güçtür, konuşmak, insanlarla ilişkilenecek, toplumsal üretime geçmek, yaşamın tüm detaylarında güç olabilmek gereklidir ve önemlidir. Burada beyinler ve yürekler, güç olmanın sadece iktidarcı zihniyet ve yöntemlerle gerçekleşebileceği inancı ile karmaşıklaştırılmakta ve buna inandırılmaktadır. Özgürlük ideolojisinin özellikle bu konuda aydınlanmayı gerçekleştirmesi de bundan kaynaklıdır. Güç olma biçimi, iktidarcı anlayışla tüm gücü kendi tekeline almak ve bunun için baskı uygulayarak ötekini iradesizleştirmek ve çalarak güç olma biçimi değildir. Gücün, tek biçiminin iktidarsal olduğu yaklaşımı, beyinlerdeki bir yanılsama ve bir iradesizleştirme biçimidir.

Yaşamak için, özellikle de özgür yaşayabilmek için güç olmak şarttır, ama bu güç asla iktidarcı zihniyetten ileri gelen bir güç anlayışı olmamalıdır. Çünkü özgürlük ve iktidar birbirinin tersi, birbirini dışılayan iki olgudur. Birinin olduğu yerde diğeri olmaz. Bunu mutlaka iyi ayırt etmek gerekir. Kadın özgürlük mücadelelerinin de öncelikle bu kördüğümü çözebilmeleri, buradan başlayarak sistemi ve kendini aşma eylemini gerçekleştirmeleri çok önemlidir. Nasıl ki toplumsal eşitlik, özgürlük ve kardeşlik mücadelesi veren güçler, reel sosyalizm, bu çıkmazı çözemedi ve yenilgiye

uğradı, aynı akıbet ders çıkarılmaması durumunda kadın özgürlük mücadeleleri açısından da geçerlidir. Güç olmak, iktidarı ele geçirmek olarak algılandığı anda iktidar güçlerine benzeşme, aynılaşma ortaya çıkmaktadır. Daha doğrusu esas iktidar güçlerinin bir karikatürü gelişmektedir. Bu bir tuzak gibidir ve hemen hemen her eşitlik-özgürlük mücadelesi veren güç bu tuzığa düşmüştür. Erkek egemenliği ve oluşturduğu iktidar anlayışını aşmak, sistemini aşmanın temel faktörü konumundadır.

Her Öldürülen Kadınlı Toplum Yavaş Yavaş Ölür

İktidarlaşan güç tek yanlıdır, cinsiyetçidir, sınıfçıdır, ulus-milliyetçi, faşizandır. Kadın üzerinden geliştirilmeye başlayan ötekileştirme ve kendini her şeyin merkezine koyarak gücü de tek elinde toplama, insanlık ahlakı açısından büyük tahribatları, ters düşüşleri ortaya çıkarmıştır. Kendinden olmayana yaşam hakkı tanımayan bu iktidar anlayışı, yok etme mantığı üzerine kurulmuştur. Maddi ve manevi yok oluş, tükeniş, sadece insan açısından geçerli olmayıp doğaya yönelik de geliştirilir. Nitekim bugün insanlığın en acil çözülmesi gereken sorunlarından bir tanesi, doğanın dengesinin bozulması ve iklimin, atmosferin değişerek yeryüzü kaynaklarının her geçen gün artan oranda kurumasıdır. Sadece insan çıkarları açısından belirtmiyoruz doğada yaşayan tüm canlıların yaşamını ilgilendiren bir konudur. Bu konuda da insan merkezli yaklaşım, doğaya faşizan bir uygulamayı getirmiş ve doğanın iradesi yok sayılarak korkunç biçimlerde tüketilmiş, tüketilmektedir. Ancak doğa da bunun karşısında bir iradesi olduğunu, korkunç biçimlerde göstermektedir. Doğayı dinleyen, onun iradesine ve ürünlerine sevgi ve saygı ile yaklaşan demokratik, komünal, paylaşımcı zihniyet, dengenin yeniden oluşmasına yol açacaktır.

Benzer bir biçimde kadın katliamlarını da değerlendirmek mümkündür. Kastik sistem içerisinde erkek katilleştirilmiş, kurtlaştırılmış kadın ise kurbanlık kuzuya dönüştürülmüştür. Kurtlaştırılmış katil erkek kadına saldırtılmaktadır. Basın-yayın organları özellikle de dijital medya bu işi gayet ciddi bir biçimde organize etmekte, neredeyse cazip kılmaktadır. Pornografiden tatalım da normal

bir haber veriş biçimine, dizilerden sinemalara kadar birçok alanda rol oynamaya çalışmaktadır. Feodalizmin kapalı gelenekleriyle kapitalizmin açık saçık kültürü, birey ve toplum için korkunç bir mücadeleye dönüşür. İki kültür çarpışıkça kadın kurban edilir. Ya fuhuşa sürüklenir ya bir yakını tarafından öldürülür ya tecavüze uğrar ya da günlük olarak çeşitli şiddet biçimlerine maruz kalır. Her ölen, tecavüz edilen, bastırılan kadınla, toplumun da yavaş yavaş öldüğü, bir çöp yığına dönüştüğü görülmeden birçok katliam gerçekleşir. İşte bu da genel bir politikadır. Toplum, mikro iktidar batağına saplanmış kadınların ve erkeklerin çatışmaları ile büyük bir bölünmüşlüğü yaşar, sorunun kaynağı olan esas makro iktidarı görmekten, analiz etmekten uzaklaşır. İlişkilerde birbirine girmiş, yaşamı kararmış, her anı acıyla dolu olan insan-toplum gerçekliği çözümü daha fazla iktidara bağlanmakta görür ve sistem çarklarını döndürmeye devam eder. Bu nedenle devletler, iktidar odakları hiçbir zaman kadın-erkek sorununun çözümünü ve kadın katliamlarına son verilmesini istemez. Yine görüntüyü kurtarmak için bazı girişimlerde bulunurlar, ancak sorunun kaynağına asla ve asla yönelmezler. Erkek eksenli gelenek hep bir şekilde korunmuş, göz yumulmuştur.

Kısacası iktidarlaşan zihniyet, erkeksi, tekçi, baskıcı ve gücü yettiğinde yok edicidir. Bu zihniyetten en olumsuz biçimde nasibini alanlar, kadınlar, çocuklar ve doğadır. Dikkat edersek her üçü de yaşamın temel dinamik güçleridir, her boyutta doğurgan ve gelişmeyi yaratan öğelerdir. Bunların maddi ve manevi olarak öldürülmesi, yaşamın öldürülmesidir, tek renkleştirilmesidir. Oysa yaşam çeşitlilikleri, yaşam öğeleri ile güzel ve yaşanılmalıdır. Bu nedenle erkek egemenlikli iktidar zihniyetine karşı öz savunma anlayışıyla mücadele etmek kutsal bir görev, kutsal bir sorumluluktur. Yaşamın yeniden ve güzel, özgürce yeşermesinde tohum serpmek gibidir. Bu genel yaşananlara karşı bir de mücadele içerisinde olanlar vardır, bir şekilde bu erkek iktidarlaşmasını aşmak isteyen örgütlenmeler, bireyler vardır. Mücadele edenlerin varlığı ve her geçen gün bu soruna eğilen, çözmek isteyenlerin çoğalması, umut vericidir. Çünkü bu tarihin en kadim sorununu aşmak hiç de kolay değildir. Ne kadar çeşitli ve yaygın örgütlenmeler geliştirilirse, o kadar yeri vardır. Erkek iktidarlaşması

nasil ki bireyin duygusuna, güdüsüne, düşüncesine kadar mikrolaşarak girebilmişse, bunu aşmak ve kadını yaşamın her alanında varolan yerine kavuşturmak isteyenler de mikro ve makro düzeylerde mücadeleyi yürütmek durumundadırlar.

Çağımızın özellikle de kadın özgürlük mücadelesi yürüten güçleri, toplum kırımına, yaşam kırımına, kadın kırımına, doğa kırımına ve zaman kırımına karşı toplumun, yaşamın, kadının, doğanın ve zamanın özünü savunma görevini yerine getirmektedir.

Kürdistan Kadın Özgürlük Hareketi de bu anlamlı görevi yerine getirmenin çabası içerisinde. Dünya çapında ve Ortadoğuda özgün bir deneyim olarak ortaya çıkmıştır. Salt teorik yanlarıyla değil, kadını ve erkeği, sınıfsal-milliyetçi bakış açılarını en köklü yanlarıyla sorgulayıp bireyde özgürlüğü yaratma mücadelesi yürüten bir harekettir. Abdullah Öcalan'ın bir yöntem olarak devreye koyduğu kopuş teorisi, yine kadın kurtuluş ideolojisi, kadın partileşmesi ve ordulaşması, jineoloji, bu anlamda kadına ve erkeğe önemli değerler kazandırmıştır. Kürdistan özgürlük hareketi içerisinde kadın erkeksiz yaşamayı, en zor koşullarda mücadele etmeyi, kendi yaşamını örgütlemeyi, kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmiştir. Kendi kimliğinden utanmayı değil kimliğinin yaşamın en temel ögesi olduğunu öğrenmiştir. Erkek ise kadını fiziksel, düşünsel ve duygusal açıdan sömürmemeyi, kadına dayanmadan kendi yaşamını örgütlemeyi, birilerinin iradesine basmadan ayakta durmayı öğrenmiştir. Belki bunlar bizler için sıradanlaşmış durumlardır ancak dünyanın bir coğrafyasında böyle bir yaşam gerçekliğinin yaratılması çok önemli bir kazanım, çok önemli bir deneyimdir. Erkeklerin ve kadınların tarihi çelişkileriyle birlikte hem bir arada kalmaları ve hem de böyle ilişki ölçülerini geliştirmeleri gerçekten anlaşılması gereken bir durumdur. Belirttiğimiz gibi bunlar tümünden özgürleştiğimiz bir göstergesi değildir. Ancak bu yolda asla azımsanmaması gereken gelişmelerdir. Tabi bu gelişim düzeyini toplumsallaştırmada yaşadığımız sorunlar vardır. Mevcut gelişim topluma da mal oldukça yaygınlaşacak ve daha ileri düzeylere doğru bir sıçramayı yaşayacaktır. Bu konuda daha yoğunlaşan ve yayılan bir örgütlenme tarzını geliştirmemiz, hızla çözüm üreten bir yapılanmaya kavuşmamız gerekmektedir. Daha

fazla proje geliştiren ve yaşamsallaştıran, özsavunma kapsamında birçok özgün-özel örgütlenmeler geliştirmemiz bir zorunluluktur. Kadına içerilmiş köleliği ve yaygınlaşmış erkek egemenliğini aşmak için her an, her gün başımızı ağrıtmalı ve ideolojik çözümler oluşturmalıyız. Aynı zamanda bu yolda mücadele eden herkesle ortaklaşalığı yakalama gücünü göstermeliyiz. Teslim alan ve teslim olan tüm geleneksel zihniyetlere karşı ideolojik, ekonomik, sosyal, politik mücadeleyi özsavunma zihniyetine dayalı olarak geliştirmeliyiz.

Bir gül düşünelim ve gülün dikenlerini. Gül ve diken ikilisinin diyalektiğini anlamaya çalıştığımızda güzelliğiyle bizi kendimizden geçiren bir gül aynı zamanda elimize battığı zaman canımızı yakan bir diken taşır. Gül, kendi doğasınca kendini korumanın bir uzantısı olarak dikenlerini de yaratmıştır. Bu dikenler size durup dururken saldırmaz, sadece ve sadece ona birileri dokunma eyleminde bulunduğu zaman batarak kendini savunmak ister. Bu, çok anlamlı bir savunma diyalektiğidir. Aslında kadınlardaki savunma diyalektiği de gül ve diken diyalektiğindeki gibidir. Kendine saldırı olmadığı müddetçe herhangi bir neden olmadıkça bir zararı olmaz, ancak saldırıya karşı savunma mekanizmalarını kendinde yaratmıştır. Erkek egemenlikli sistem kadına her açıdan saldırdıka, onu soluksuz bırakmaya çalıştığı, kadınlar da dikenlerini çoğaltmıştır. Saldırı ne kadar yoğunsa kadının da dikenleri o kadar çoğalmıştır. Öyle ki bazen dikenlerden içindeki gül görünmeyecek duruma gelmiştir ama gül orada dikenlerin koruması altındadır.

Sonuçta bu dikenler özgürlük ve mücadele bilinci gelişmedikçe, kendi beyninde ve duygusal dünyasında keşif yapamadıka yönsüz batır ve özünde bir başarı da yaratmaz. Fakat ruhsal bir savunma mekanizması olarak vardır. Kadınlar olarak beyinsel, duygusal ve bedensel dünyalarımızın maruz kaldığı saldırılar buna yol açar. Ve biz kadınlar gerek kendimizde gerekse de kendi cinsimizde bu varolan beyinsel-duygusal doğurganlığı fazlaca göremeyiz. Göremedike yaşamlarımız kısırlaşır, kararır ve anlamsızlığa doğru gider. Önemli olan kendimizi, içimizdeki gülü görebilmek, ona ulaşabilmektir. Yine dikenlerimizi neye karşı, kimlere karşı kullanacağımızı bilebilmektir. İşte duygusal ve düşünsel doğurganlığımızın bilincinde

ne kadar olursak, kendimizi neye karşı savunmamız ve neyi aşmamız gerektiğini bilirsek, o kadar çeşitliliğimizi ortaya koyabilir ve esas egemenliğe karşı ortak ve güçlü mücadele yürütebiliriz. Nihayetinde mücadele gerekçelerimiz nettir, gerekçelere göre neye, kime karşı mücadele edeceğimiz de nettir. Kadın özgürlük mücadelesi açısından artık en önemli ve stratejik nokta, kadını eğitici, dönüştürücü, sistem karşısında koruyucu ve sisteme karşı tavır alıcı örgütlenme odaklarını yaygınlaştırma ve bu yaygınlaşan örgütlülüğü koordineli ve iletişimli kılabilmedir. İşte bu nokta da komün örgütlülükleri oluşturmak çok önemlidir. Demokratik toplumun en temel özsavunma örgütlülüğü komün örgütlenmesidir. Kadın komünlerinin örgütlenmesi özsavunmanın örgütlenmesidir. Yaşamın en basit diyebileceğimiz bazı ayrıntılarına karşı mücadeleden tutalım da en siyasal boyutlarına kadar, ufak-büyük demeden, neye ve kime karşı mücadele öngörülüyorsa, orada hemen komün örgütlenmesini oluşturmak en temel ve esas hedefimiz olmalıdır.

Özellikle de kadına karşı şiddet karşısında böyle kalıcı kadın komün örgütlenmelerini her yerde kurmalıyız. Yüzyılların kadın örgütsüzlüğünün acısını çıkarırcasına kadın komünal örgütlenme ağlarını oluşturmalıyız. Oluşturduğumuz bu kadın komünlerimiz kısa süreli hedefler içinde olabilir, uzun süreli hedefler içinde daha kalıcı komünler de örgütlenebilir. Hangi biçimde olursa olsun mutlaka ama mutlaka kadın komünlerini oluşturmalıyız. Özgürlüğümüz için özsavunmaya dayalı komün örgütlenmesi hayati önemdedir.

Yine erkek egemen sistemin gerek kapitalist modernite biçiminde gerek feodal biçimde gerekse de savaş rantılığının kirli bir politika olarak geliştirdiği kadın katliamlarına karşı da artık sesimizi daha fazla yükseltmeli ve varolan tüm kadın seslerini birleştirmeliyiz. Kadın katliamları karşısında örgütlülüğümüzü bu katliamlar karşısında ilmik ilmik örererek kadını koruyan bir örgütlenme ağını geliştirmeliyiz. Hiçbir kadını bu kastik katil sisteme kurban ettirmemeliyiz, kadınların örgütlenme zayıflığı bu canavarlaşmış ataerkil sistemin kendisini güçlendirmesi anlamına gelmektedir. Kadını baskı altına alan hangi zihniyetse, hangi kurumsa hatta hangi kişiye bunlara karşı özel politika üretilip

mücadele etmeliyiz. İşledikleri suça göre kendi kadın komünlerimizde özsavunma kapsamında ceza politikamızı geliştirmeliyiz. Bu zihniyetin böyle canının istediği gibi kendisini yaşatmasına asla izin vermeyecek örgütlülüklerimiz olmalıdır. Kadının gücü örgütlülüğündedir. Kadının düşünsel kolektifliği, ortak akılı yaratıldığına muazzam bir yöntem zenginliği ve yaratıcı mücadele biçimleri doğacaktır. Bu anlayışla klasik namus, töre anlayışlarına yine sözde modernizm adına kapitalizmin parçalayıcı ve metalaştırıcı politikalarına karşı hiçbir kadın yalnız bırakılmamalıdır. Örgütlenerek ortak bilinci ve ortak tavrı geliştirebilmeliyiz. Kadınlar özgürlük bilinci ve aydınlığı ile harekete geçtiklerinde kendilerini yalnız hissetmeyecekler ve mücadele etmektan korkmayacaklardır.

Siyasete, Toplumsal Sorunlara Kadınca Bakmak

Kadın mücadelesi ortak hedeflerde birleşerek kendi örgütlü iradesini geliştirmelidir. Çünkü dünyanın neresine bakarsak bakalım, toplumsal yozlaşma, iradesizleştirme, kimliksizleştirme, insan pazarlama, her türlü hakkına tecavüz vb. özellikle kadın üzerinden gerçekleştiriliyor. Kaldı ki bu kadın soyuna yapılabilecek en büyük hakarettir. Evinin içinden turalım da sokakta, işte, okulda vb. her yerde erkek egemenlikli sistemin korkunç baskılarına, fiziki ve ruhsal şiddetine maruz kalmaktadır. Kadın etrafında gerçekleştirilen toplumsal yozlaşma, iradesizleştirme dünyanın her yerinde en temel sorun haline gelmiştir. Kadın hareketleri gelişme gösterdikçe bu tip olaylar daha fazla gün yüzüne çıkmaya, tartışılmaya ve aşılmaya çalışılmaktadır. Kadın hareketleri bu yönlü sorunlar karşısında gündem yaratıp birlikte tavır geliştirmelidir. Kadın mücadelesi belki tek tek kadınları, onların bazı sorunlarını çözmeyi esas alıyormuş gibi görünmektedir. Ancak sadece böyle değildir. Kadının kendi sorunlarını tartışmaya başlaması, gündeme sokması, örgütlü bir güç olarak ataerkil sisteme karşı mücadele etmesi, sadece kadına bazı haklar kazandırmaz aynı zamanda o toplumsal yapının zihniyetsel değişiminin de önünü açar. Yine sisteme ait mevcut tek taraflı gelişen siyasi iradeyi, merkezileşmiş iktidarı, insan ilişkilerini ve hatta aile ilişkilerini yeniden çift taraflı ele almayı getirir ki, bu ataerkil zihniyetin aşılmasında çok

belirleyici bir önemdedir. Adaleti ve özgürlüğü getirecek olan bu mücadeledir. Bu nedenle kadınların yürüttüğü mücadele, mevcut siyasal gelişmeleri mutlaka etkilemektedir. Bu etki, erkek egemen siyasi kültürün baskısı nedeniyle gösterilmemektedir veya çeşitli biçimlerde küçümsemektedir. Ancak siyasete, gelişmelere, toplumsal sorunlara kadınca bakmaya başladığımızda, kadının emeğinin, mücadelesinin, görülmek istenmese de önemli değişim ve dönüşümleri yarattığını görmekteyiz. Bu konuda yaşanan örgütlenme zayıflığı, egemen sistemi güçlendirirken, örgütlenmede bir başarı kaydetmek ise egemen sistemi zayıflatır, gereksizleştirir. Zaten sistemin kadın emeğini, söylemini ve eylemini küçümsemesi de bu korkudan ileri gelmektedir.

Demokratik siyasetin en stratejik yönü toplumda yaşanan kadın sorunlarını daha fazla ele alma, çözmeye çalışma ve projeler üretmektir. Bu yönüyle kadının özgürlük uğruna harcadığı en küçük bir emek bile, söylenmiş en kısa bir cümle bile çok değerlidir, anlamlıdır. Dünyanın bu ağırlaşmış ve egemen erkek tarafından korkunç düzeylere getirilmiş siyaset ve askerlik gerçeğine karşı kadın yüreğimizle, beynimizle ve cesaretimizle mücadele etmek, kendi kimliğimize ait değerlerle yeni demokratik siyaset ve komünalist ilişki anlayışını geliştirmek çok çok önemlidir.

Kapitalist modernite sisteminin soykırım, toplum kırım, kadın kırım, eko kırım ve özel savaş politikalarına karşı ancak özsavunma mücadelesi çözüm üretebilir. 21. Yüzyılda bilim, teknik ve istihbarat alanında yaşanan gelişmeler sistem karşıtı mücadeleler açısından en temel stratejik çalışmanın özsavunma çalışması olmasını gerekli kılmaktadır. Nasıl ki 20. Yüzyılın sistem karşıtı mücadele diyalektiği mekanik fiziğe göre kendi strateji ve taktiğini oluşturmuşsa, 21. Yüzyıl mücadele doktrini de kuantumik fiziğe göre kendi strateji ve taktiklerini oluşturmak durumundadır. Sistem karşıtı hareketler özsavunma çalışmalarını örgütlemekten ve geliştirmekten sorumludur. Özsavunma tüm canlıların ontolojik gerekçesidir. Varlık için özsavunma gereklidir, varolmak için varlığını korumak, savunmak için gereklidir. Varlık özsavunma ile korunabilir. Bu da örgütlenme, irade haline gelmeyle ilişkilidir, fiziksel değil esas olarak zihinsel güçle düşünce derinliğiyle ilişkilidir ve tüm canlılar için hayati bir konudur.

Demokratik sosyalizm açısından da özsavunma önemlidir ve Demokratik Komünler birliği de özsavunmaya dayanır. Toplumsal özsavunmayı kadın öncülüğünde demokratik komünal sistemde en iyi biçimde gerçekleştirmek mümkündür. Özünde özsavunma demokratik siyasetin yoğunlaştırılmış ifadesidir. Demokratik komünal sistem ulus-devlet kaynaklı militaristleşmeyi ancak özsavunma ile durdurabilir. Özsavunmadan yoksun toplumlar kimliklerini, politik özelliklerini ve demokratikleşmelerini yitirmek durumundadır. Bu nedenle özsavunma toplumlar için basit bir askeri savunma olgusu değildir. Kimliklerini koruma, politikleşmelerini sağlama ve demokratikleşme olgusuyla iç içedir. Toplum ancak kendini savunabiliyorsa özünü, kimliğini koruduğundan, politikleşmesini sağladığından ve demokratik siyaset yapabildiğinden söz edebilir. Bu gerçekler ışığında demokratik komünal sistem aynı zamanda bir özsavunma sistemi olarak örgütlenmek durumundadır. Tekellerin küresel hegemonik çağında ve bütün toplumun ulus-devlet biçiminde militaristleştirdiği koşullarda, demokratik modernite aynı kapsamda, tüm zaman ve mekan koşullarında özsavunmayı demokratik siyaset temelinde, komün ağlarından oluşan öz sistematiğiyle ancak hegemonyaya karşılık verebilir. Ne kadar hegemonik erkek egemenlikli şebeke varsa, demokratik komünal sistemde o denli komün, özsavunma ve demokratik siyaset ağlarını geliştirmek durumundadır. Kürdistan'ın ve kadınların varlığı ve özgürlüğü özsavunmasız olamaz.

Özsavunma uluslararası evrensel bir haktır, herkes için her topluluk için yaşamsal bir ilkedir. Özsavunma anlayışı toplumun her türlü örgütlenmesinin geliştirilmesidir. Özsavunma derken dar bakış açısından ve anlayış sorunlarından kaynaklı silahlı mücadele anlaşılmaktadır. Oysa ki en demokratik toplumların bile kendisini savunmaya ihtiyacı vardır. Bu salt silah demek değildir. Öz savunma boyutu, toplumlar için sadece bir askeri savunma olgusu değildir. Kimliklerini koruma, politikleşmelerini sağlama ve demokratikleşmelerini gerçekleştirme olgusuyla iç içedir.

Devlet olmadan halkın kendi kendini savunmasıdır. Kadınlar, Kürtler, demokratik güçler hiçbir güce ihtiyaç duymadan kendi özsavunmalarını geliştirmelidir. Özsavunma başta olmak üzere, siyasi, sosyal, kültürel

her alanda örgütlü oldukları her yerde özsavunma çalışmalarına ağırlık verecekler ve toplumsal örgütlenmelerini ağ gibi öreceklendir. Kürtler soykırımdan kadınlar cins kırımından özsavunma örgütlülüğüyle kurtulabilir. Kürt halkı ve kadınlar yaşamın tüm boyutlarında özsavunmalarını geliştirerek fiziki, kültürel her çeşit soykırım ve cins kırım politikasına karşı kendini savunabilir, koruyabilir. Demokratik siyasetin özsavunma perspektifi ve donanımının bulunması, kendi savunma gücünü oluşturmasını gerektirir. Demokratik siyaseti bir de bu yanıyla düşünmek ve anlamak, bunun gerektirdiği bilinç, örgütlülük ve donanımı yaratmak şarttır. Tüm hücrelerine kadar devlet ve arkasındaki iktidar aygıtlarının siyaset çalışmasının sonuç alabileceği düşünülemez. Bu yanıyla demokratik siyaset çalışması ciddi bir direniş kültürü ve bilinci yanında bunun ifadelendirileceği özsavunma kurum ve araçlarıyla da yürütülmek durumundadır. Demokratik siyaset denildiğinde gündeme gelen başka bir hususta eylemlilik olmaktadır. Tartışan, karar alan ve bunu uygulamaya geçirmeye yönelen her demokratik siyaset, yapılanması eylemlilikle beslenmek durumundadır. Bu demokratik siyasetin olmazsa olmazıdır. Eylemliliğin olmadığı yerde demokrasi gelişmez, sadece tartışan ve karar alan fakat bunu demokratik eylemliliğiyle yaşama geçirme gücünü göstermeyen bir toplum, ahlaki ve politik olamaz. Kendini bir irade olarak kabul ettiremez ve hegemon güçler karşısında meşruiyetini sağlayamaz. Bu açıdan demokratik eylem gücünün geliştirilmesi özsavunma çalışmalarının önemli bir yönünü ifade etmektedir.

Özsavunma halkın ve kadınların kendi güvenliğini sağlamasıdır, demokratik toplumun her alanda örgütlenmesi, kurumsallaşması ve kendi güvenlik sistemine kavuşmasıdır. Toplumun ve kadınların özsavunma güçleri hiçbir güce teslim edilemez. Kadınlarda kendi güvenliğini kimseye teslim etmemeli kendi güvenliğini kendi sağlamalı, özgücüne dayanmalı ve bunun örgütlenmelerini geliştirmelidir. Özsavunma ne devlete ne erkeğe bırakılabilir. Özsavunma örgütlü güce dayanır. Örgütlü toplum özsavunmasını en iyi yapan toplumdur. Tüm canlılarda özsavunma varlığını korumanın ve özgürlüğünü sağlamanın olmazsa olmazıdır. Varlık ve özgürlük asla ama asla özsavunmasız olamaz.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Ortadoğu'da Kadınların Rönesansı Hangi Aşamadadır?

Îlham Ehmed

Bilindiği üzere Ortadoğu, ilk dirilişlerin ve başlangıçların ana yurdudur. Fikir, bilim, yaşam araçları, barınma ve beslenme olanakları yaratılmıştır. Yapılan bu keşifler, zamanla düşünsel alanda, tek tanrılı dinlerin ortaya çıkışından sonra tabu hâline gelmiştir. Dinlerin parçalanması ve mezheplerin ortaya çıkmasıyla, temelsiz ve yanıltıcı yorumlar üretilmiş; düşünsel ve zihinsel harekette bir katılaşma ve fikirlerin kalıplaşması yaşanmış, insanlığın ilerlemesi ise çok ciddi engellerle karşılaşmıştır. Filozof Gazâlî'nin hareketi, düşüncenin donuklaşmasında rol oynamış ve insanın düşünme cesaretini azaltmıştır.

Bu nedenle Ortadoğu toplumu uzun süredir karanlık bir durumda yaşamaktadır. İnsanlığın beşiği olmasına rağmen, bugün çok derin bir kölelik sistemi içinde yaşamaktadır. Dış güçlerin elleriyle oluşturulan sistemler, toplumun beyni ve ruhu üzerine ağır bir gölge düşürdü; özgürlük ve irade sahibi olma imkânlarını elinden aldı. Dinci, mezhepçi ve ırkçı niteliklere sahip sistemler, toplumu kanlı çatışmaların içine sürükledi ve onu büyük bir dehşet içinde bıraktı. Onları büyük bir korku olan Tanrı'nın cezasından korkmaları ya da devletin uygulayacağı cezanın içinde bıraktı. Bu nedenle düşünme ve yaratma gücünü ellerinden aldı. Kendisi de egemenliği dışında hiçbir şey ortaya koyamadı. Zaten bu egemenlik de başlı başına sahtedir; kendini farklı biçimlerde dayatan dış güçlerin işgalci gerçekliği karşısında varlığını zorla sürdürmektedir. Bu tür sistemlerin gölgesi altında toplum asla özgür bir toplum olamaz; bireyler de

özgür kişilikler hâline gelemmez. Çünkü onlar sürekli korku ve tehdit siyaseti altında yaşarlar.

Buna karşın en önemlisi de düşünme cesaretinin gösterilmesidir. Düşünme yetisini ve cesaretini göstermeyen bir toplum asla özgür bir toplum olamaz. İnsan da böyledir: Kişi, kendisine dayatılan siyasi sınırlar ve konulan kuralların etkisinden kurtulduğunda, ancak o zaman düşünme cesaretini kazanır. Cesaret kazanıldığında ise kişi her türlü baskıyla yüz yüze kalacak ama yine de direnmek zorundadır. Çünkü insan, sürekli baskı tarafından yönetildiği sürece gerçekten insan olamaz ve özgür yaşayamaz. Yaratıcılık, özgür düşünceden doğar. Özgürlük imkânlarının olmadığı yerde ne yenilenme ne yaratıcılık vardır; yaşam da yoktur. Bu nedenle Ortadoğu toplumları uzun yıllardır yaratıcılığını yitirmiş ve yabancıların yansıtıcı haline gelmişlerdir. Kadının durumu da Ortadoğu toplumunda toplumdan farklı değildir; hatta denebilir ki ondan daha kötüdür. Kadınların üzerine çok katmanlı bir kölelik dayatılmıştır. Erkek egemenliği, toplumun baskısı ve iktidar sistemi, her bir kadının zihnine ve ruhuna kelepçe vurmuştur. Öyle bir noktaya gelinmiştir ki, kadın kendi kendine "kadınların kaderi budur" demeye sürüklenmiştir. Kadere karşı çıkmak, Tanrı'ya karşı çıkmakla eş tutulmuş; bu da cehennem ateşinde yakılmayı gerektiren en ağır suçlardan biri olarak sunulmuştur. Bundan dolayı kadının özgürleşmesi, insanlığın kurtuluşu olarak görülmektedir. Bu nedenle kadını insanlığın eşiği olarak adlandırmamız yanlış değildir. Kadınlarla

toplumlar özgürleşir. Kadınların köleliğiyle de toplumları ve insanlar köleleşir. Bu nedenle kadın rönesansı son derece önemli ve yaşamsaldır. Aydınlanma, düşünsel özgürleşme demektir; yaşamı çok geniş bir pencereden görebilmek demektir; duyu ve bedeni, disiplinli ve amaçlı bir yaşam çerçevesinde eğitmek demektir. Yaşama anlam biçme anlamına gelmektedir. Bu, her eylemin yaşamda bir nedeni ve sonucu olduğunu; değerlendirme ve değişimin ise bilinç ve irade ile gerçekleştiğini ifade eder. Kadınlar, her dönemde onları kendi çıkarları ve güçleri doğrultusunda şekillendirmeyi amaçlayan egemen sistemlere tabi tutulmuştur.

Gazâlî'nin hareketi, düşüncenin donuklaşmasında rol oynamış ve insanın düşünme cesaretini azaltmıştır

---

Kadın da, eline geçen fırsat kadar kendini ifade edebilmiş ve rolünü oynayabilmiş; bazıları gerçekten kendi rollerini oynamak ve kölelik zincirlerinden kurtulmak istemiştir; ancak gerçekte ağır bedeller ödenmiştir. Bazıları hayatlarını kaybetmiş, öldürülmüş, korkutulmuş ve onlara dayatılan sınırlara mecbur bırakılmışlar. Ortadoğu ülkelerinde, ayaklanmaların içinde kadın sayısı yüksek olsa da, bu kadınları daha yakından incelediğimizde, öncü kadınların sayısının oldukça az ve tek başına olduğunu görüyoruz. Küçük gruplar içinde yer alıyorlar; etkileri sınırlı ve çoğu zaman tek başına her türlü saldırıya karşı karşıya kalıyorlar. Sistem de saldırıyor, aile de; ona erişemeyen kadınlara da saldırılıyor. Çok trajiktir; Irak'taki çok eşlilik yasası gündeme geldiğinde, kadınlar kendileri çok eşliğin kaldırılmasına karşı çıktı. Böylece, Tunus Devrimi'nin ardından, kadınların yasal statüsünde büyük bir ilerleme sağlandı. Parlamentoda cesur ve direnen kadınlar, zalim erkeklerin hedefi oldu ve yalnız bırakıldılar; bugün hâlâ sesleri duyulmuyor. Devrimin gerçekleştiği tüm ülkelerde, kadınların durumunda ilerlemeler kaydedilmedi. Peki bunun nedeni nedir? Bunun nedeni, bilimsel ilerlemenin

durumun kadınlarla birlikte sermaye kültürünün mirası altında şekillenmesidir; aynı zamanda dinsel ad altında yayılan aşırı fikirlerin etkisi de öne çıkar. Yani sermaye ideolojisi ve aşırı dini düşünce, kadınlar ve toplum üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Her iki durum da kadını düşünce ve iradede yoksun bırakır. Birincisi şöyle der: "Kendini sat, yeter ki tek başına irade ve özgürlük adını altında kalsın." İkincisi ise, cehennem korkusunun etkisi altında, aile ve erkeğe itaat etmeye zorlar; bu da kadının bilincini köreltir ve özünden uzaklaştırır. Müdahaleler, Ortadoğu ülkelerinde bir yandan özgürlüğün yolunu gerçekten açar, tabii ki bireyin bilinçlenmesi şartıyla. Öte yandan, devletlerin çevresinde açılan sınırların yayılması, toplumların özgürlük fırsatlarını oluşturmaktadır. Üçüncü taraf açısından, sistem içinde büyük bir bilinçsizlik ve tutsaklık yaratılır; bu da kişilerin aşırı fanatikliğe yönelmesini artırır. Ortadoğu'da çıkan savaşlar, iktidar sistemlerinin baskısı ve tutsaklığı sonucunda değişim ve dönüşüm hareketlerine karşı engeller oluşturdu. Peki, bu hareket içinde kadınların yeri nedir? Bugüne kadar, özellikle tarih okuyan ve kadın hakları ile özgürlük ve demokrasi üzerine çalışan aktif kadınlarda öncü bir rol görülebiliyor. Ancak insan hakları üzerine yapılan seminerler ve çalışmalar yeterince etkili olamadı. Kadınların aktif olması şarttır. Aktivite nedir? Fikir ve inanç yaşamın ilerlemesini sağlar. Örneğin, aktif kadın örgütleri kaç tane? Dünyadaki kadın hareketlerinin yürüyüşü, kadınların durumuna, politikalarına ve karşılaştıkları katliamlara dikkat çeken bir hareket var mı?

Fakat bugüne kadar göz önüne alınabilir bir sonuç çıkmamış. Sistem içinde fikir üretimi, kadın için en mühim meseledir.

Aile ve devlet sisteminin temelinde, düşüncelerin sistemleştirilmesiyle kadın ve erkek, sistemin çerçevesi içinde sınırlandırılmıştır. Kadın ev içinde, erkek ise iktidar-kaba güç işlerinde kullanılır. Ve yaşam, böyle bir eksenle devam etmiş. Şimdi yaşamı yeniden örgütlemek gerekir. Bu da demokratik toplum çerçevesinde işler. Demokratik toplum, demokratik aile temeli ve eşit yaşam üzerine inşa edilir. Eşit yaşam, kadın ve erkeğin özgür iradesi temeli üzerine inşa edilir. Bugüne kadar, çoğunlukla Ortadoğu'daki ülkelerde aile, kölelik ilişkileri temeli üzerine inşa edilmiştir. Eğer gerçekten özgürlüğü istiyorsak,

geri dönüş yoktur; öncelikle kadın aydınlanması en aktif ve sistemli bir hareket hâline gelmelidir. Kadın aydınlanması, erkek aydınlanmasını da kapsar; bu nedenle her ikisi birlikte özgür yaşamın hakikatini temsil eder. Erkeklerde değişmeyen bir gerçek vardır; o, kendi eksikliğini kadının ilerlemesinde görür ve bu korku, bir kabus gibi yüreğinde kalır. Kadın da kendini mülk durumundan kurtarmıştır; çok fazla bağlı olan aile bağı sistemi, sınırları belirler ve kendi ilerlemesini ve dönüşümünü sınırlandırır. Aile sistemi dışında, kadın yaratıcılığını kendi emeğiyle ortaya koyan büyük bir değer olarak görmüyor; bu nedenle büyüyor ne de kendine inanıyor. Kadın yaratıcılığı tek başına hareket etmez ve yaşamın örgütlenmesi için öncü bir güç olamaz; inisiyatif çoğunlukla erkeğin elinde kalır, kadın ise gölgede kalır ve yaratıcılığı erkeğe hizmet eder. Yani erkek onu kendi emeği görür ve ikisi birlikte büyümeyiz; zira temelleri ve amaçları farklıdır. Değişim için, her iki tarafın da ortak bir amacı olması gerekir.

Aydınlanma Yolunun Bilimi: Jineoloji

Kürt kadını, Kürt özgürlük hareketinin öncülüğünde ve Abdullah Öcalan'ın felsefi ışığında, kadın bilimi gözünde, sistem, disiplin ve örgütlenmesiyle kadın aydınlanması hareketinin sürekliliğinin garanti altına alınacağı bir zemini yaratmıştır. Kadın, binlerce yıldır erkek sistemiyle yüz yüze gelmiştir; kendi gelişmesini garanti altına alabilmesi için kendini sistemli bir biçimde örgütlemesi gerekmektedir. Bilgi ve iradeye sahip olmalı, duygusallıktan da uzak durmalıdır. Aydın kadın, duygularını da örgütlemiş olmalıdır ve bilgi ile yaşamın her alanında kendi sistemini kurandır. Düşünmekten, konuşmaktan ve eylemden korkmayan kadınlar, özgürlük hareketinin tarihindeki örnekleri ortaya koymuştur. Kendilerini özgürlük uğruna feda etmişlerdir. Kadınlar kendi zamanlarında canlarını, kendi yaşamlarını feda ettiler.

Ama şimdi aydın kadının, geçmişin tüm kalıntıları ve gerici toplumun geleneklerini bırakıp, cesaretle özgür yaşamın ölçütleri ve prensiplerini sahiplenmesi gerekmektedir. Sesi güçlü ve gür olmalı, hiçbir sınırı tanımamalı, eyleme her zaman hazır olmalı. Jineoloji, aydınlanma yolunun bilimidir. Kadın, kendini Jineoloji bilimiyle donattığında, kendi potansiyelini ortaya

çıkarmak ve kendi koruyacaktır. Barış ve demokrasi sürecinde, kadınların ihtiyacı her zamankinden daha fazla jineoloji'nin aydınlığı ve ilmine ihtiyacı vardır.

Kadına yönelik saldırılar yaşamın her alanında varsa, kadın da kendi alanlarını bilmeli, tanımalı ve kendini örgütlemelidir. Barış süreci her bireyin kendini tüm alanlarda bilmeli ve kendini örgütlemeli demektir. Barış süreci en zahmetli süreç olduğu için, ideolojik ve fikri fedakârlık, bağlılık ve en aktif biçimde koruma ve mücadele gerektirir.

Düşünme yetisini ve cesaretini göstermeyen bir toplum asla özgür bir toplum olamaz

---

Kadınların üzerine büyük bir sorumluluk düşüyor. Bu süreç nedeniyle, bu yüzyıl kadınların yüzyılıdır. Teknolojinin ilerlemesiyle kadınların önünde çok geniş kapılar açılmakta, tarihi fırsatlar da önlerinde durmaktadır. Onları kadınların ve toplumun hizmetine sunmalıdır. Hayat eksik ve çaresiz yürümemelidir. Bilim ve sağlık, ekonomi, adalet, hukuk, eğitim ve ayrıca aydınlanma ile sosyalist yaşam arasında doğrudan bir bağlantı vardır; kadın ne kadar bilinçli olursa, hayatı da o kadar toplumsal olur. En önemlisi, kadın öncülerin çıkmasıdır. Kadın öncüler kendilerini bu alanlarda örgütlemeli ve ilerleme ile değişim yolunu her zaman açık tutmalıdır. Çoğu zaman örgütlenme yöntemi bir engel haline gelir ve ilerlemenin önüne geçer; örgütlenme yöntemi bu aksaklıklardan uzak olmalıdır. Örgütlenme, her zaman değişim ve ilerleme içinde olmalıdır, Örgütlenme de her zaman değişim ve ilerleme içinde olmalıdır. Düşünce varsa, yaratıcılık da vardır ve bu, ilerlemenin yolunu açar. Bazı klasik örgütlenme biçimleri, insanı düşünsel kalıplar içine sokarken, özgürlük adı altında kadına büyük zarar verir. İnsan tek bir kalıba sıkışır. Bu nedenle, örgütlenmeden söz ederken, örgütlenmenin kendini sürekli değişime açık tutması gerekir. İhtiyaç, değişimi de getirir beraberinde. Kadının ihtiyacı ne olursa olsun, hemen değerlendirilip değişimin içine girmesi gerekir. Bu da yaşam deneyimi ve zihinsel olgunlukla

ilgilidir. Zihin nasıl kalıplara girer ve nasıl yumuşar? Çoğu zaman, prensipler adı altında zihin sertleşir; bu büyük bir yanıltır. Zihin, prensipleri yumuşatmanın nedeni olamaz. Aksine, zihin, aydınlanmayı yakalayıp prensipler çerçevesinde özgürlüğün yolunu aradığında, asla dar kafeslere sıkışmaz. Ne kadar kapı kapansa, yeni kapılar açılır. Kadın, ham özellikleriyle özgürlüğe açılmıştır ve içinde büyüyen bir potansiyel vardır. Eylem gücü onunla birlikte artar. Ama kesinlikle , her şey aydınlanmaya bağlı olarak ilerler. Aksi halde, her şey demagoji çukuruna düşer. Mevcut durumda, kadınların yaşamın tüm alanlarında normal olmayan bir gücü vardır. Sağlık alanına bakarsak, çok sayıda kadın var, ama örgütlenmemişler. Eğitim alanına bakarsak, yeniden birçok kadın çalışıyor; fakat bu kadınlar devlet sistemine hizmet ediyor ve çocukları devletin belirlediği akıl çerçevesinde eğitiyor. Aynı şekilde, kadınlar hukuk alanında da yer alıyor, ama hangi hukuk? Devletin hukuku. Kadınlar ekonomik ve ticari alanlarda da çalışıyorlar. Daha önce söylediğimiz gibi, bunlar kadınlar için çok önemli alanlardır. Burada bilim ön planda olmalı; kadın bilimi olmalı-hem bilinç hem de kadınların örgütlenme alanı olmalı. Böylece kadınlar sistem içinde kendi güçlerini sağlamlaştırabilir, genel siyasete karşı hem mücadelelerini yükseltebilir hem de yaşamı yeniden örgütleyebilir. Devlet kurumlarının dışında, kadınların kendilerini örgütleyebilecekleri birçok alan vardır.

Bilginin Yayılmasında Sosyal Ağların Önemi

Abdullah Öcalan da buna “özgürlük alanı” adını vermiştir. Bu alanlar bazıları küçük, bazıları büyük olabilir; tıpkı bir kar topu gibi, büyüdükçe daha da büyür. Kadınların gücü de böyledir. Kadın aydınlanma hareketi 21. Yüzyılda çok yönlüdür. Artık bu hareket, geleneksel hak taleplerinin çerçevesinden çıkarak, sosyal adalet mücadelesinin geniş alanına geçmektedir. Bu alan, kültürel ve temsili hakları yaşamın tüm alanlarında ve devletin resmi kurumlarını da kapsar. Çok önemlidir ki yaşamın renkleri değişsin ve kadın kendi etkisini, hak ve siyasete yön vererek kullansın. Teknolojinin rolü bu çağda çok önemlidir. Kadınlar mümkün olduğunca birbirlerini bulabilir ve seslerini

dünya çapında duyurabilirler. Ayrıca deneyimlerini paylaşabilir ve yeni bakış açılarını mücadele biçimleri ve mevcut engeller üzerinden keşfedebilirler. Sosyal ağların ilerlemesi, bilginin yayılmasında büyük rol oynar; kadınlar için gerekli her bilgiye ulaştığında, bunu keşfedebilir ve kendi perspektiflerini geliştirebilirler. Bu nedenle, kadınların kendilerini örgütlemeleri için çok fazla fırsat vardır. Aynı zamanda, sosyal medyada kadınlara yönelik kampanyalar ve tuzaklar yayıldığında, birçok kadın baskı politikalarının hedefi haline gelir ve mücadelelerini bırakmaları için teşhir edilir. Ancak bu konular hakkında bilinç oluştuğunda, kötü kullanılan teknolojinin kullanımına karşı genel bir kampanya başlatılabilir. Kadın, ekonomik alanda çok önemli bir sayıda yer alıyor; ancak hâlâ birçok ülkede kadın emeği ucuza satılmaktadır. Hakları gasp edilmektedir. Bunun için örgütlü ve bütünlüklü bir mücadele gereklidir.

Ortadoğu'daki ülkelerde aile, kölelik ilişkileri temeli üzerine inşa edilmiştir

---

Teknoloji bu mücadelenin örgütlenmesinde yardımcı olabilir. Ayrıca, hukuki ve yasal bilgi de gereklidir. Her alanda kadınların kendilerini hukuki bilgi ile donatması gerekir; ayrıca, sosyal mücadelede de ön saflarda yer almaları gerekir. Ekonomik kalkınmanın temeli kadındır, ancak görüyoruz ki bu alanda kadın emeği hâlâ çok sömürülmektedir. Bu nedenle, kadınların ekonomik alanda eğitilmesi ve haklarını koruyabilmek için örgütlenmesi gereklidir. Biliniyor ki kadının hem ev yaşamı hem de iş yaşamı vardır. Her iki alan arasında bir denge olmalıdır; iş ve yaşamın kadın ile erkek arasında adil bir şekilde paylaşılması çok önemlidir. Bu, başlı başına bir mücadele gerektirir. Kadınların bu mücadeleyi başarılı bir şekilde sürdürebilmeleri için desteğe ihtiyaçları vardır.

Kabul etmeliyiz ki, Batı ve Ortadoğu ülkelerindeki kadın deneyimleri birbirinden farklıdır. Bir yanda dini fikirler, diğer yanda akıl ve bilim etkilidir. Kadınların deneyimleri kendi etkisini yaratır; bu deneyimlerin kadınlar arasında paylaşılması değer taşır. Karşılıklı dersler çıkarmak önemlidir; çünkü toplumların kültürel

farklılıkları kadınlar üzerinde farklı etkiler oluşturur. Kürt kadını, Arap veya Süryani kadınına benzemez. Köy kadını, şehirli ve eğitilmiş kadına benzemez. Bu deneyimler kadınlar için bir kültürel miras haline gelebilir. Tunus devriminde kadınlar katıldı, fakat ilerleme sağlanamadı; Suriye’de kadınlar yer aldı ama yaygın bir başarı elde edilemedi. Kürt kadınları ise örgütlü olarak özgürlük alanlarını kendi iradeleriyle yarattılar. Neden? Çünkü bilgiye sahiptiler, haklarını talep ettiler ve güç dengelerini değerlendirdiler. Kendi koruma güçlerini geliştirdiler, yaşamları için sınır koydular ve tüm yaşam alanlarında kendilerini örgütlediler. Toplumsal sözleşmelerde kadın ve erkek sistemini eşit bir şekilde merkezlere taşıdılar ve garantisini sağladı. Bu deneyim büyük bir ilerleme ve adalet örneğidir. En önemlisi, kadın hareketinin toplumu terk etmemesi ve kendini kültürel-sosyal bir hareketi dönüştürmesidir. Kadın, kültürel devrimin oluşumunda sorumluluk aldığı, hem önemli bir rol oynar hem de toplumun en kapsamlı devrimini gerçekleştirmiş olur; bu yüzden kültürel devrim olmadan kadın devriminden bahsetmek mümkün değildir. Eğitimin rolü aydınlanmada çok büyüktür; eğitim, kültürel devrimin oluşumunda bir renk ya da bir yöntemdir. Özgür bir toplum inşa etmek istediğimizde, devrimimizi, yeni neslin uyanışına aktarmamız gerekir. Kadının rolü bunda çok temel bir öneme sahiptir; eğitim alanında birçok kadın yer almakta ve bu nedenle bu alanda öncü kadın hareketi ortaya çıkmaktadır.

Aynı şekilde, kadınların eğitiminde de her evin kadın eğitim alanı haline getirilmesi gerekir. Teknoloji, kadınlara her evde ulaşmak için yardımcı olabilir. Önemli olan programların ve bilim konularının doğru seçilmesidir.

Kadın kimliği ile ulusal ve kültürel kimlik arasında bir bağlantı vardır. Bir kişi kendi köklerini öğrendiğinde, köklere dayalı bir bilgi edinir. Tarihi bilmek, kişinin özgür ve bağımsız bir özne olarak gelişmesinin temel unsurlarından biridir.

Kürt kadın, kendi mücadelesini yürüttüğünde ve Kürt tarihini ile kadının tarihteki rolünü keşfettiğinde; aynı şekilde, Kürt toplumunda kadının durumu nedir ve hangi değişiklikler yapılmalıdır, bunu anlayabilir, doğru yolda ilerleyebilir ve bu değişikliklerin

özelliklerine göre hareket edebilir. Toplumun özellikleri üzerine olan yoğunlaşma, kapsamlı bir mücadeleye yol açar ve kişi kendine güvenen ve emin bir duruma girer; baskı altında kalmaz ve kendini yitirmez. Arap kadın da böyledir ve tüm kimlikler böyledir. Bu ulusal bağlamda haklar kısıtlandığı için, kadın bu ulusun bir parçası olarak kendi mücadelesini çeşitli alanlarda yürütmek zorundadır. Bilgisini bu çerçevede geliştirmeli ve kendini bu doğrultuda örgütlemelidir. Sonuç olarak şunu söyleyebilirim: 21. Yüzyılda kadın aydınlanması çok ileri bir aşamaya ulaşmıştır. Adalet, eşitlik ve özgürlüğe erişmek için klasik mücadele yöntemlerinden geçilmiş ve temel hak taleplerinden çıkarak kadın kimliği ve ulusal kimlik düzeyinde hak mücadelesine dönüşmüştür; bunun temsili ekonomik, siyasi, hukuki, kültürel ve yaşamın tüm alanlarında görülmektedir. Gelişmiş yöntemler ve teknolojinin sunduğu imkanlar sayesinde kadınlar, kendilerini toplumsal, kültürel ve siyasi örgütlenmeler çerçevesinde bir araya getirebilmektedir. Açık, güçlü ve etkili bir üslupla, özgür ve örgütlü bir sesle, alanlara yürüyor, kadın ve yaşamın savunuculuğunu yapıyor. Kısa sürede kartopu gibi büyüyor. Bilinmelidir ki bu konu hâlâ gelişim sürecindedir, tamamlanmamıştır ve önünde hâlâ büyük engeller vardır. Ancak kadınların her alandaki deneyimlerini tanımak, kendini bu deneyimlerle zenginleştirmek, onlardan fayda sağlamak, kendi mirasını oluşturmak ve üzerine inşa etmek; tüm eksiklikleri ve zaafı aşmak ve kendini olgunluğa taşımak mümkündür.

* *Kürtçeden Çeviri: Adem Yıldız*

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Jinwar'da Kadın Rönesansı

Günay Aksoy

Tarihin en zifiri karanlığında dünyanın ezilen hakları için kader tayin edici tarihsel eşikler hep yaşandı. Özgürlük umudunu kaybetmeyen ve bunun için savaşanlar her daim bu tarihsel eşikten başarıyla geçti. Tarihin iki ana nehir olarak akmasında rol oynadı. Yüzyıllara damgasını vuran ve insanlığın hala ütopyası olan bu ana nehir çorak toprakların özgürlük ütopyası demokratik sosyalizmdir.

Bu bağlamda rönesans, reformasyon ve aydınlanma, halkların özgürlük mücadelelerinin sonucunda gerçekleşti. Ancak burjuvazi bu mücadeleyi hile ile sapmaya uğrattı. Tarihin akışını önemli oranda değiştiren bu akımlar, demokrasinin ruhunu ve umudunu besledi. Demokrasinin en yaşamsal olduğu alan ise şüphesiz komünallerdi. Komünsüz toplum, demokrasi dışı kalmış toplumdur. O halde tarihsel akışa baktığımızda, özellikle de rönesans, reform ve aydınlanma akımlarının halkın komün bilinciyle kazanıldığını söylemeliyiz. Komünler gökten zembille inmedi veya kapitalizm gibi sonradan icat edilmedi. Komünler toplumun en eski örgütlenme modeli ve bir arada yaşama kültürünün sistemidir.

Mezopotamya'nın ilk halklarından olan Kürtlerin, komün bilinciyle yaşadıkları inkar edilemez bir hakikat. Mezopotamya'nın tüm renklerinin, seslerinin, dillerinin, inançlarının, kültürlerinin bir arada barışçıl yaşamasının komünal bilinçle bağı var. Komünalitede toplum birbirinin inkarı üzerinden değil birbirinden beslenerek, dayanışma içinde yaşamını sürdürüyor.

Kapitalist ve eril akıl nasıl ki toplumu birbiriyle çatıştırıp yönetme gücünü elde etmiş ve bunun için ilk olarak komünlere saldırıp ortadan kaldırmışsa, bugün yaşanan sistem krizine karşı çözümü de Mezopotamya halklarının komünal yaşamının örgütlenmesinde aramalıyız. Komünal sistem inşasının öncülüğü ise kadında. Kadın doğasına en uyumlu olan komün sistemi, çatışma ve yok etmekten ziyade birbirini büyüten, besleyen, vareden ahlaki ve politik bir değerler sistemi olarak görebiliriz.

Komünal Örgütlülük

“Kaos aralığında, 12. Yüzyıldan 18. Yüzyıla kadar etkin olmak üzere 20. Yüzyılın ortalarına kadar etkisi azalarak ulusun komünal konfederal yönetimleri de görülebilmıştır. İtalyan kent komünleri, Fransız mahalle seksiyon örgütlenmeleri ve komünleri, Amerika kasaba meclisleri, İspanya şehir komünarları, İsviçre konfederasyonu, REN birliği, Ortadoğu'daki etnik ve mezhep gruplaşmalarına dayalı 'derişan cumhuriyetler' vb. ulusun yönetim organizasyonu olarak varlık göstermişlerdir. Tüm bu hareketlilik ve oluşumlarda önemli bir özgür birey duruşu görmek mümkündür. Birçok ulusal, sınıfsal kavganın içine sızmış veya bazen direkt karakter veren bir özellik olarak kendi yaşadığı yeri, kendi kararını kendi alma hakkını savunma, merkezi iktidar-devlet unsurlarına karşı mücadele etme yaşanmıştır. Kadının, kültürlerin, kimliklerin, etnisitelerin vb tüm özgürlük ve eşitlik

mücadelesi aynı zamanda özgür birey olma, özgürlük ve eşitliği sağlama arayışıdır.” (*Atakan Mahir, Yurttaş Hareketi*)

Paris Komünü

Mezopotamya halkları komünal yaşam kültürünü yıllarca yaşadı. Bu kültür dünyanın farklı yerlerine yayıldı. Mezopotamya'dan başlayarak dünyayı sarmalayan komün kültürü sosyalist devrimlere de ve ayaklanmalara da ilham kaynağı oldu.

Komünlerden ilham alan Avrupa'daki en güçlü deneyimlerden biri de Paris Komünü'dür. Paris Komünü, 18 Mart'tan 28 Mayıs 1871'e kadar ömrü kısa ama etkisi yıllara yayılan bir olaydır. Paris Komünü, resmî anlamda 1871 baharı boyunca iki ay iktidarda kalmış, yerel bir yönetimdir. Paris Komünü ile başlayan sosyalist mücadele, 1917'de Ekim Devrimi'nin zaferine yol açtı.

Komünsüz toplum, demokrasi dışı kalmış toplumdur

Paris Komünü öncülüğünde ayrımcılığa ve cinsiyetçiliğe karşı mücadele eden feminist kadınlar da yer aldı. Nisan 1871'de, Paris Komünü kurulduktan üç hafta sonra, Fransa'nın başkentinin duvarlarında bir asılan afişte “Kadın vatandaşlar, mevcut sosyal düzenin kendi içinde fakirliği ve özgürlük ile adaletin topyekûn ölümünü barındırdığını biliyoruz. Tehlikenin yakında ve düşmanın Paris kapılarında olduğu bu anda tüm halk, bütün ayrıcalık ve eşitsizlikleri bitiren Komünü desteklemek için birleşmeli”. Bu afişle Paris'te yaşayan kadınlar için artık hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Komünlerde yer alan kadınlar, kadın ve erkek eşitliği için olduğu kadar ortak düşmanlarına karşı da en ön cephelerde tüm mevzi ve barikatlarda savaştı.

Komünü yıkan Semaine Sanglante (kanlı hafta) sırasında, 25 bin kadar Parisli ordu tarafından öldürüldü ve yüzlercesi kadın olmak üzere, 40.000'den fazlası esir alındı.

Hükümet, çok daha fazla kadının komünü savunmaktan suçlu olduğuna inanıyordu, ancak onları

bulamadı. Sonunda 168 kadın yargılandı ve cezalandırıldı. Binlerce kadına ise sürgün dışında hiçbir yol bırakılmadı. Komünün intikamını kadınlara çok ağır ödettiler.

Dünyada nerede olursa olsun yaşanan tüm komünlerin ruhları ve bıraktıkları izler hala kulaklara bir şeyler fısıldıyor. Özgür bir yaşamı fısıldıyor. Bu canlı ruhu anlamak için komünlere tekrar dönmeye ihtiyaç var.

Komünler halkın ihtiyaçları üzerine kurulur. Bir sokakta yaşanan güvenlik sorunundan veya bir yeme içme sorununa kadar yaşanan ortak ihtiyaçları karşılamak için komün kurulabilir. Önemli olan kurulan her komünün mahallenin, sokağın, köyün nerede olursa olsun kurulduğu yerde sorunları çözme odaklı olmasıdır.

Önemli olan kurulan komünlerde halkın temsili, yönetme, yürütme ve karar sahibi olmasıdır. Komünler kuruldukları yerlerde ister köy olsun, ister mahalle olsun güvenlik, ekonomik, siyasal, sosyal tüm yaşam alanlarına dönük bir özyönetim gücüne kavuşmayı hedeflemelidir. Halkta gelişen komün bilinciyle ve inşa edilen komünlerle toplum, devlete ihtiyaç duymadan kendi ihtiyaçlarını tespit edip çözümde ortak güç haline gelir. Aktif ve dinamik bir toplumda devletten her şeyi bekleme, kendi ihtiyaçlarını bile çözmesi için başkasına sorumluluğu atma sorunları da ortadan kalkar.

Böylece komünal yaşayan halk, yaşadıkları sorunları çözmek için daima bir mücadele içinde olur. Bununla da yetinmez demokratik yaşamı inşa eder ve kendisinin yönettiği sistemin de en güçlü koruyucusu olur. Demokratik sistemi inşa etmekle yetinmeyeceği gibi en iyi şekilde denetlemeyi de öncelikli görevi kılar.

Devlet dışı bir yapılanma olan komün, devlet otoritesiyle ilişkilerini özgürlük, eşitlik ve demokratik birlik temelinde düzenler. Komünler kendi meşruiyetini kabul ettirmek için mücadele etmek gibi bir hakka da sahiptir.

Bu nedenle komünlere katılım her şeyden önce gönüllü katılımdır. Hiçbir birey zoraki ve dayatmayla komün üyesi olamaz. Komünlerin başarılı ve meşru bir toplumsal zemine dayanması tamamen gönüllülüğe dayanır. Yani gönüllü katılım, gönüllü özgür yurttaş olmaktan geçer.

Komünde gönüllü çalışan birey, komünal düşünce tarzına hakim olduğu için sadece kendi sorununa

odaklanmaz. Çevresinin sorunlarını da kendi sorunu olarak görür ve o komünde yer alma hakkına sahip olur.

Komünal Ruh

Ruh olmadan beden hiçbir işe yaramaz. O nedenle önce komünün ruhu yaratılır. Komün ruhunu yaratmak, komün kurmak kadar önemli. Komünün eğer bir ruhu yoksa komün duygusu da şekli kalır ve zamanla ilkelerine ters düşer. Komünlere yapılan her türlü dıştan gelen saldırılara en büyük cevap komünal ruhu korumaktan geçer.

Komünler, sadece kaba şematik bir sistemden oluşmuyor, en önemlisi de ortak ruhtan oluşuyor. Bu komün ruhu sadece insan odaklı bir ruh değil, aynı zamanda ekolojik ve evrensel bir ruhtur. Mikro evrenin komünal ruhuyla makro evrenin komünal ruhuna ulaşılır. Birey komünalleştikçe, toplum da komünal bir varlığa dönüşüyor. Komünleşen toplumun, komünal bir dünyaya dönüşebilir.

Bu söylem bir ütopya değil, deneyimleriyle ispatlanmış ve yaşanmış bir hakikat. Bu ruhu en iyi hisseden, hissettiklerini paylaşan ve bunu ortak birlikteliğe dönüştüren ve buna öncülük eden ise kadındır. Kadın evrenindeki komünal ruh, neolitikteki komünal sistemle sadece örnek vermek yerine bugün yok edilme tehlikesiyle yüz yüze kalan doğal yaşayan toplumlarda da görebiliriz. Kapitalizmin büyük hedefi, komünal ruhu canlı yaşayan toplumlara yok etmek ve tarihteki izlerini silmektir. Bu nedenle Kürtler ve Kürt kadınlarının komünal yaşamı kapitalizmin en önemli hedefi olduğunu unutmamak gerekir.

Komünün üretim süreçleri her şeyden önce ekolojik bilinçle inşa edilir. Ekolojik bilinç olmadan yapılan her üretim insana ve doğaya zarar verir. Ekolojik düşünen ve ekolojik yaşayan komünler, ekolojik üretimlerde bulunur. Ekonominin ekolojikle, ekolojinin de ekonomiyle buluştuğu ortak zemin yine komünler oluyor. İnsan aklının doğaya ihanet eden bir varlık olmaktan çıktığı ve kendini doğanın bir sömürgecisi değil de bir parçası olarak gördüğü düzlem yine komünlerde başarılabilir. Toplumsal akıl, erk zihniyetinden arınarak bir komünal akıl haline gelir. Duygusal olduğu kadar analitik ve analitik olduğu kadar da duygusal bir akıldır komünler.

Komün akılı; ekolojik ve kadın akıldır. Hem çocuktur hem yaşlıdır. Hem geçmiştir hem gelecektir. Hem bilimseldir hem de gelenekseldir. Hem politiktir hem de siyasaldır.

Paris Komünü öncülüğünde ayrımcılığa ve cinsiyetçiliğe karşı mücadele eden feminist kadınlar da yer aldı

Hem realisttir hem idealisttir. Öngörülüdür. İlerlemecidir. Dogmatik olamaz ve dar kalıplara sığdırılmaz. Esnek olduğu kadar kapsayıcıdır. Tüm dinlere, dillere, kültürlere, fikirlere, ideallere ve bireylere açıktır.

Komünlerde hiçbir karar kapalı kapılar ardında alınamaz. Özel ve tekil değildir. Bu nedenle de komün kapısı herkese açıktır. Demokratik işleyişi de bu açık kapıdan gelir. Tekçi değil, çoğulcudur. Kararlar da çoğulcu bir mekanizmadan alınır. Yerel demokrasinin şah damarı demokratik komünlerdir.

Rojava'da Komünleşme

21. Yüzyılda dünya bir uçuruma doğru hızla sürüklenirken Rojava'da gerçekleşen devrimin insanlığa umut ışığı olmasının en büyük nedeni komünlerdir. Rojava'da komün sisteminin nasıl inşa edildiğini belirtecek olursak; sokaklarda ve köylerde kurulan komün örgütlülüğünün şehirlerdeki temsili mahalle ve kent meclisleridir. Kentlerin ortak yönetim ve karar organları komünlerden oluşan mahalle ve kent meclisleridir. Kentin seçilmişlerinden ve komün temsilcilerinden oluşan kent meclisleri, demokratik işleyişe dayalı, ortak karar alma mekanizmasına bağlı, kendi tüzüğüyle çalışan, iş bölümü yapan, tekçilikten uzak, çoğulcu bir karar alma organıdır. Her komün bir meclis işleyişine tabii olduğu gibi her meclis de kendi içinde bir komün olarak anlam kazanır.

Kent meclisleri komünlerle sıkı bağ içinde çalışır. İç işleyişinde meclis tarzı ve komisyonlara dayalı çalışma esasları işletilir. Nasıl ki köy ve sokaklarda komün, halkın kendisini doğrudan yönetmenin organları ise,

kent meclisleri de şehirde halkın kendisini doğrudan yönetmesinin organları haline getirilir. Seçim, seçilme, görev yürütme ve görevden alınma demokratik esaslar temelindedir.

Devletsiz bir sistem içinde inşa edilen komünlere ilişkin Abdullah Öcalan şu tanımlamayı yapıyor: “Komün kendi kendini yönetmenin adıdır. Demokratik sosyalist yaşamın, ortaklaşmanın, üretmenin özyönetim birimleşmeleridir. Yani kendi yaşamını devlete bırakmadan, -sosyalist devlet bile olsa- veya herhangi bir partiye, yapıya irade teslimi yapılmadan yaşam organizasyonunu tüm alanlarda yapabilmektir.”

Komünlere katılım her şeyden önce gönüllü katılımdır

Rojava'da demokratik özerk yönetim sistem modeli 2014 başında ilan edilse de tarihsel geçmişçi çok daha köklüdür.

Yıllarca sol gruplar ve milliyetçi Kürt grupları Suriye ve Rojava'yı sadece bir geçiş güzergahı olarak kullandı. Rojava, halkın kapısını çalan her devrimciye kapısını açtı. Sadece kapısını açmakla da yetinmedi. Aynı zamanda yardım etti, hizmet etti, korudu, sakladı, yer verdi. Bu kadar derin bir soykırımdan geçirilen ve Arap Kemeriyile boğulmaya çalışılan Rojava halkının kaderi Abdullah Öcalan'ın Ortadoğu'ya geçişiyle değişti.

Öcalan, yaklaşık 20 yıl kaldığı Ortadoğu sahasında en önemli çalışmalarından biri de Suriye ve Rojava'da yürütmüş olduğu halkı örgütlenme faaliyetleridir. Halkta özgürlük bilinci ve kimlik bilinci yarattı. Rojava bir arka bahçe olmaktan çıkıp, kendi devrimi için savaşan bir halk gerçekliğine kavuştu.

Özgürlük Hareketi özellikle 90'lı yıllardan itibaren Rojava'da komünlere dayalı bir toplumsal örgütlenme ve bilinçlenme mücadelesini en güçlü şekilde verdi. Rojava Devrimi bu mücadelenin bir sonucu olarak doğdu. Tarihsel hafıza ve tarihsel bir mirasa sahip olan bu devrimin kazanımları da bedelsiz olmadı. Bu tarihsel kazanımlarda en büyük bedeli kadınlar verdi.

Kadınlar inşa edilen sistem en güçlü savunucusu ve yürütücüsü.

Komünler, uzun yıllara dayalı halk örgütlenmesinin birikim ve mirasıdır. Bugün kurulan komünler 1990'lı yıllarda PKK'nin halk örgütlenmesinin ilk örgütlenme sistemiydi. Kadın, gençlik, emekçiler, öğrenciler, esnaflar vb. kesimler komünler kuruyor, kendini eğiterek örgütleniyordu.

BAAS rejiminin Rojava'ya yönelik yürüttüğü kimliksizleştirme ve ekonomik ambargo politikalarına rağmen Rojava'da halk, komünlerini kurmaktan vazgeçmedi. Ve elbette kazanan da o yasaklı günlerde kurulan komünler etrafından örgütlenen halk oldu.

Yasaklara aldırış etmeyen halkın kurduğu komünler, bugün devrimle inşa edilen Demokratik Ulus sistemiyle dünya halklarının umudu oldu.

Ulus-devletlerin Ortadoğu ve Suriye'de kaos ve savaşlarla her gün insan ve doğa üzerinde yarattığı tahribatlar gün gibi ortada. Tarihin ana beşiği olan bu topraklar, umudun tükendiği bir coğrafyaya dönüştürülmek isteniyor. Ancak bunca kaos ve savaş içinde Rojava devrimi, demokratik komünal sistem sayesinde ayakta durabiliyor. Çünkü Kürt halkı, komün inşasına elverişli bir halk.

Komünler yaşamın demokratik ve adil bir şekilde yönetme kültürünü de yarattı. Çünkü komünler ve meclisler halkın kendini özgürce ifade ettiği, düşüncelerini tartıştığı ve yaşadıkları sorunlara çözüm gücü olduğu bir sistemdir.

Rojava'da Baasçı rejimin zihniyetinden arınmak da öyle kolay olmadı. Üretimden koparılan halkın yeniden üretimle buluşması bile bir mücadele gerektiriyordu. Pasifleştirilmiş, hayalleri gasp edilmişti. Halk şimdi komünler sayesinde üretimin merkezinde yer alıyor; aktif katılıyor ve hayallerini gerçekleştirabiliyor.

Rojava Devrimi gerçekleşmesinin ardından inşa edilen Demokratik Özerk Yönetim'inin temel ayaklarından biri komünlerdir. Komünler toplumun bütün kesimlerin kendini örgütlenme aracıdır. Komünler köy ve mahallelerden başlayarak en üst düzeye kadar halkın iradesini temsil ediyor.

Komünlerin kuruluş amacı ve ilkesi toplumu Demokratik Özerk Yönetim ilkesiyle yönetme sistemidir. Köy ve sokaklarda kurulan komünler

sistemin yürütülmesinde hayati bir rol üstlenir. Yerelde komünler kurulmasaydı bugün Demokratik Özerk bir yönetim şeklinden söz edilemezdi.

Birey komünalleştikçe, toplum da komünal bir varlığa dönüşüyor

Özerk Yönetimin ilk toplumsal örgütlenmenin ayağı komünlerdir. Halktan tüm kesimler kadınlar ve gençler başta olmak üzere hiçbir ayırım gözetmeksizin komünlerini örgütleyebiliyor ve komünler aracılığıyla yaşadıkları sorunlara çözüm gücü haline gelebiliyorlar. Her komün aynı zamanda demokratik siyaset bilincinin geliştiği bir zemindir. Her birey kendini temsilini komünde bulur. Komünlerin olduğu her yerde mahallenin ve köyün tüm sakinleri mutlaka siyasi ve toplumsal eylem gücünü de örgütler. Toplumsal ve siyasi mücadelesini de yürütür. Komünler aynı zamanda bir eylem gücünü oluşturur.

Halkı kendini yönetmesi ve karar alma mekanizmasına dönüşümü komünler sayesinde gerçekleştiriyor. Komün demek aynı zamanda özgür irade ve özgür düşüncelerin bir araya geldiği mekanizma anlamını da taşıyor. Rojava'da devrimden bu yana halkın kurduğu komünlerde halkın özgür irade ve özgür düşüncesinin gelişmesi, komünlerde yürüttükleri demokratik tartışma kültürü ile bağlantılıdır.

Halk gündemini komünlerde belirliyor, siyasetçilerini komünlerde yetiştiriyor ve eylem gücünü komünlerde örgütüyor. Mahallenin en ufak bir sorunu varsa tüm komün üyeleri bu sorunu çözmek için bir araya geliyor. Komün bünyesinde projesi olan herkes uygun görüldüğü takdirde desteklenir ve önü açılır.

Komünler eğitim, güvenlik, sağlık, barınma, beslenme, kültür, sanat, siyaset gibi vb. başlıklarda mahallenin veya köyün ihtiyaç gördüğü gündemlerle bir araya gelir, tartışır ve karara varır.

Rojava'da Kadın Komünleri

Rojava'da devrimin ilk günlerinden Demokratik Ulusun inşa edildiği günlere dek en çok dikkat

çeken komünler tabii ki kadınlar tarafından kurulan komünler oluyor. Kadın komünleri, kadınların bir araya gelerek dayanışma, ortak üretim, kolektif yaşam, öz örgütlenme ve güvenli alan oluşturma amacıyla kuruldu.

Kuzey ve Doğu Suriye toplumsal sözleşmesinde de bir hak olarak tanındığı üzere toplumun her alanında eşit temsiliyet bir ilke olarak kabul edilir. Suriye'de kadınlar yıllarca baskıcı bir rejimle yönetildi. Hiçbir şekilde yönetme ve yönetilme hakkına sahip değildi. Rojava'da ise kadınlar komünlerden meclislere ve orduya kadar her alanda aktif yönetim mekanizmalarında yer alıyor. Söz sahibi olduğu kadar üretim, uygulama, uygulatma ve denetleme gücüne de sahip.

Kadınlar Rojava'da öz örgütlenmelerini komünler yoluyla gerçekleştiriyor. Ekonomi, kültür, sanat, siyaset vb. alanlarda kadınlar komünlerle, Rojava Devrimi'nin topluma nüfus etmesini sağlıyor hem de geleceğini daha güçlü örüyor.

Bir Komün Köyü: JINWAR

Rojava'da askeri, siyasi, ekonomik olarak her alanda öncülük yapan, devrim içinde devrim gerçekleştiren kadınların en önemli projelerinden biri de Jinwar'dır. Bu proje de öncelikle Abdullah Öcalan'ın projelerinden ilham alınarak, kadınların en önemli ihtiyacı olarak hayata geçirildi. Suriye'de bulunan kadın kurumları, Rojava Özerk Yönetimi ve KONGRA STAR tarafından ortaklaşa tartışılarak projelendirildi.

Kürt kadın hareketi tarafından 2018'de kuruluşu ilan edilen JINWAR, neolitik kenti Tel Xelef'in üzerinde kurulan bir köydür. Neolitiğin ruhunun canlandırıldığı Jinwar köyü, Demokratik Modernite çağının neolitik köyü olduğunu söylemek abartıya kaçmaz.

Tel Xelef kültürünün güncelleştirilmesidir Jinwar. Kadınlar, neolitiğin geçmiş ve bugününü Jinwar'da sentezleyerek yaşıyor. Neolitiğin yeniden doğduğu bir köy. Bu köyün, dünyaya en güzel şekilde neolitiği hatırlan bir yanı da var. Ama en önemli yanı da Jinwar'ın bir komün köyü olmasıdır. Uçsuz bucaksız buğday tarlaları ortasında uzaktan bakılınca görülmeyen, yaklaştıkça fark edilen bir köy. Buğdayın bereketi ve güzelliği göz doldururken bir anda Jinwar'a girildiğini fark edersiniz. Etrafında duvarlar yok, sınırlarda yok.

Köy kurulurken ekilen ağaçlar büyümüş ve köyü ağaçlardan uzaktan fark etmek zor. Evler şirinler çizgi filmindeki komün evlerini anımsatıyor. Oval ve topraktan kapılmış. Köyde yapıların çoğunda köşeli yapı göremezsiniz. Kadınlar evlerinin tümünü kerpiçten yapmış. Her evin önünde bir bahçe payı var ve bu bahçeli alana her komün istediğini ekmeye hakkı var. Ekilenler arasında maydanoz, roka, tere, yeşil soğan, kırmızı biber, patlıcan, domates, şifalı bitki çayları da var.

Kürt kadın hareketi tarafından 2018’de kuruluşu ilan edilen JINWAR, neolitik kenti Tel Xelef’in üzerinde kurulan bir köydür

---

Çocukların park alanı, havuz, ortak toplanma bahçesi Jinwar’da ilk dikkat çeken yerlerin başında geliyor. Çünkü hepsi çok renkli ve çok temizlikle korunuyor. Köyde mevsimsel döngülere göre ihtiyaçlarını belirleyen kadınların, el emekleri ve göz nurlarıyla sürekli bir üretim içinde oluşu, yüksek özgüven, bilinç, cesaret ve yetenek kazandırıyor. Jinwar’da ilk dikkat çeken ise çocuktan yetişkinlere elbirliğiyle yüksek moralle çalışmalarıdır.

O nedenle Jinwar kadınlar için bir yaşam modeli oldu. Jinwar, egemen erkek sisteminin mağdurluğuna itiraz eden kadınların özgür yaşam diyarı.

Bütün dünyanın kadınları içindir Jinwar. Kurulan komünal sistemde Kürt, Arap ve enternasyonal kadınlar yerlerini alıyorlar. Kadın Devrimi’nin kazanımlarının korunması ve geliştirilmesi için Jinwar Köy Projesi önemli bir rol üstlendi. Bu açıdan her halktan, dinden, mezhepten bulunan kadınların bir arada komünal bir yaşamı sürdürmelerinin büyük bir anlam derinliği var. Jinwar’da Xwebûnlaşma (kendi olma) ilkesiyle kadınlar komünal bir yaşamı ilmek ilmek örüyor.

Bir köy olsa da bir de sözleşmesi var Jinwar’ın. Jinwar’ın kurucuları inşa amacını şu şekilde özetlemişlerdi;

“Kurdistan’da özgür eş yaşamın geliştirilmesi, ahlaki ve politik toplum zemininin güçlenmesi, ekolojik

ekonomünün gelişmesi, tarih bilincinin kendi kökleri üzerinde canlanması, doğal tıp bilgelisinin devam ettirilmesi, pedagoji eğitim yöntemleriyle çocukların büyütülmesi ve eğitilmesi, etik estetik bilgi ve yaşam anlayışıyla toplumsal ağların gözden geçirilmesi, kendini ve toplumunu yönetme sanatı olan politika ve siyasetin kadın bilinciyle yoğrulması, yaşam hakkı olan öz savunma bilincinin geliştirilmesi, bu temelde kadın ve çocukların yaşamının bütünlüklü ele alınması.”

Jinwar’ın sembolü Hermel’dir. Hermel otunun tanelerinden yapılan sembolün tarihi bir anlamı var. Doğal tıpta özellikle şifacı kadınlar tarafından kullanılan bu bitkinin yaklaşık 200 hastalığa iyi geldiği tespit edildi. Büyük bir şifa kaynağı olan Hermel ile yapılan sembol, doğal toplum döneminde kadının keşiflerinden biri olan takvimi de simgeler. 365 adet hermel tanesinden, 12 düzineden ve üst kısımda 4 parçaya bölünecek şekilde yapılır. Manası 365 gün, 12 ay ve 4 mevsimdir.

Diğer önemli bir yönü ise nazardan korunma ya da negatif enerjiyi uzaklaştırma amaçlı Ortadoğu halklarının (Kürt, Arap, Süryani, Keldani, Ermeni ve Türk) genelde evlerinin önlerine asmalarıdır. Halkların ortak bir kültürü olarak günümüze kadar kadın öncülüğünde gelmiştir. Doğal toplum döneminde bilge kadının binbir emekle elde ettiği icatları yine kadın öncülüğünde günümüze kadar ulaştırmış olmasına rağmen kaybolmakla yüz yüze kaldı. Bu durumun farkında ve bilincinde olan Jinwar’daki kadınlar özellikle doğal tıbbın gelişmesi için ŞifaJin çalışmasını yürütür.

ŞifaJin’de doğal ilaçlar, bilge kadınların doğal tedavi yöntemleri ve önerdikleri bitkisel ilaçlarla şifa dağıtılıyor. Kadın doktorlar da tıbbi hizmette bulunuyor. ŞifaJin çevre köylerden kadınların da başvurduğu bir yer. Kadınlar ŞifaJin’e giderek ücretsiz tedavi olabiliyor.

Bu diyarda 30 ev, bir okul, komünal bir yemekhane, bir dükkan ve bir ŞifaJin’in (Kadın Kliniği) bulunduğu köydür. Aynı zamanda köyde 5 de kooperatif var. Kadınlar, tarım ve hayvancılığa kadar 5 kooperatif kurarak, gelirlerini sağlıyor ve bu şekilde köyün tüm ihtiyaçları karşılanıyor. Köyde “Aşnan” adıyla kurulan fırından çıkan ekmekler, komşu köylerle de paylaşılıyor.

Girkunde, İteşane, Melek, Harba, Qirawan, Xezna, Cewzat, Delik veya Sensor gibi çevre köylerle, para yerine takas usulü bir ekonomik ilişki de kurulmuş durumda. Üretim komünlerinin çevre köylerle geliştirdikleri takas usulü ekonomi ilişkisi, Jinwar sisteminin toplum üzerindeki en somut etkisidir.

Eğitim komünleri aracılığıyla da köyde çocuklardan yetişkinlere kadar herkes eğitiliyor. Köy okulunda bir araya gelen kadınlar, düzenli eğitimlerin yanı sıra Kürtçe okuma-yazma da öğreniyorlar. Abdullah Öcalan'ın manifestosu ve savunmaları üzerine de eğitimler alan kadınlar, Sakine Cansız'ın "Yaşamım Hep Kavgaydı" kitapları okuyorlar. Öcalan'ın "Kadın ve Aile" kitabını hem okuyorlar hem tartışıyorlar. Yine Abdullah Öcalan'ın 27 Şubat'ta açıkladığı "Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu" da Jinwar'da yaşayan her kadının en temel tartışma ve eğitim gündemlerinin başında yer alıyor.

Jinwar Akademisi'yle Xwebûnlaşma

Akademideki eğitimlerde esas alınan kadının bilinçlenmesi ve kendini tanıması sağlanarak kadının ruhuna ve yaşamına dokunarak değişim ve dönüşüm gerçekleştirilmeye çalışılır. Jinwar'da her kadının farklı bir yaşam hikayesi vardır. Eğitimlerde kendi yaşam hikayesini anlatırken, olay ve olguları sosyolojik olarak ele alıp çözüm üretmeye çalışıyorlar.

Jinwar'da kadınlar Xwebûn'laşma (kendi olma) yoluyla, zorlu olsa da, özgürlüğün bilincine varma serüveni güçlendiriliyor. Eğitimlerle açığa çıkarılıp kendi olma yolunda birbirine güç veriliyor.

Erkek egemen sistem akıl ve kültürüne dayalı bir toplumsal yapıda güvenlik de önemli ihtiyaçlardan biri. Köyün güvenliği her şeyden önce geliyor. Kadınlar köyde kendini güvende hissediyor. Meşru savunmaya dayalı güvenlik sisteminin kurulduğu köyde, kadınlar kendi öz savunmalarını alıyor.

Doğal yaşamın devam ettiği köyde elektrik ihtiyacı da güneş panelleriyle karşılanıyor. Böylelikle kadınlar güneşin enerjisiyle hem doğayı korurken hem de elektrik ihtiyaçlarını gidermiş oluyor.

Çocuklar İçin Dünyanın En Güvenli Yeri

Jinwar'da çocukların ve gençlerin de kendilerine ait

komünleri var. Genç kadınlar karar ve planlamalarını komünlerinde tartışarak alıyor ve hayata geçiriyorlar. Burada genç kadınlar hem Jineoloji bilimi ile ilgili eğitimler görüyor hem de sanatsal eğitimler görüyorlar. Kendi üretimlerini özel günlerde misafirlere sergiliyor ve aynı zamanda Rojava'nın farklı kentlerinde davet edildikleri etkinliklerde hünelerini sergiliyorlar. Jinwar'ın komün sistemi ve yapısal inşasında en çok rol oynayan genç kadınlardır.

Jinwar'da komünleşme çocuklardan başlıyor. Komün bilinciyle büyütülen çocuklar, komünlerinde demokratik, ekolojik ve komünal ilkelerin nasıl yaşam bulacağına dair kendi eğitim, oyun, kültürel etkinliklere dair kararlarını alıyor. Özellikle kendilerine ait yerlerinin olması çocukların da gençlerin de kendi olabilmeye ve öz iradelerini kazanabilmeleri açısından da önemlidir.

Çocuk komününün sözcüsü de çocukların kendi aralarında seçtiği altı yaşında bir kız çocuğu. Büyüklerin komün sistemi gibi onlar da haftalık tekmil alıyorlar. Hatta birbirleriyle komün arkadaşlığı kuruyorlar. Jinwar'da tüm çocuklar bütün kadınların. O nedenle çocukların komününde yemek ve kahvaltı sırası köyde yaşayan tüm kadınlar tarafından sırasıyla hazırlanıyor. Komünde çocukları eğitimiyle öğretmenleri ilgilendiği kadar köyde yaşayan tüm kadınların da sorumluluğunda. Çocuklar köyde güven içinde oyunlarını sokakta oynuyor, geziyor, isteği her an herhangi bir komünün kapısını çalıp o eve gidebiliyor. Gönül rahatlığıyla diyebiliriz ki, çocuklar için dünyanın en güvenli yeri Jinwar'dır. Çocuklar sadece biyolojik olarak doğuran annenin değil, aynı zamanda komünün çocuklarıdır. Komünlerin en temel görevi, çocukları komün bilinciyle yetiştirmek.

Kadın özgürlük mücadelesinde önemli bir mihenk taşı olan Jinwar'da kadınlar kendilerini meclis şeklinde örgütledi. Komün ve meclis sistemiyle demokrasinin, eşitliğin, katılımcılığın, eleştiri ve özeleştirinin geliştiği, kendi kararlarını kendilerinin aldığı demokratik bir ortam oluşturuldu.

Bu köyde farklılıklar, her kadın, kendi rengi, dili ve kültürüyle yaşama katılır. Çok renklilik, çok dillilik ve çok kültürlülük önemli bir özelliktir. Doğrudan katılım ilkesi çerçevesinde her konu hakkında herkesin kendi anadiliyle söz söyleme hakkı bulunur. Köyün ihtiyaçlarının tespitinde, yaşanan sorunlara

çözüm üretmede karar aşamalarına giderken özgür bir şekilde tartışma yürütülür.

Komünün en önemli özelliklerinden biri de kadınların, farklı din ve inançlara saygı duyması ve özgürce inancını yaşamasıdır. Mevcut durumda Müslüman, Êzidi, Hristiyan, Alevi inanç sahipleri köyde bir arada yaşıyor. Bugüne kadar kadınlar arasında inançlarından dolayı birbiriyle hiçbir sorun yaşamamış hatta kadınlar arasında bu inanç farklılıkları bir zenginlik ve dayanışma ölçüsü olarak ifade edilmektedir. İnançların ortak yanlarının olduğu ve insanda yarattığı manevi ortaklaşmayı komünlerde çok güçlü bir arada yaşayabildiğinin de ispatıdır Jinwar.

Jinwar, kadın özgürlüğü için mücadele eden herkesin ilgi odağı. Bugüne kadar dünyanın her yerinden Jinwar'a sayısız misafirler ziyarette bulundu. Vietnam, Küba, Ukrayna, Almanya, İngiltere, Amerika, Hollanda, Hindistan, İsveç, İsviçre, Macaristan, İspanya, İtalya, İran, Mısır, Lübnan, başta olmak üzere dünyanın dört bir yanından kadınlar Jinwar modelini yakından izledi, takip etti, araştırdı.

Bazı sosyalist, anarşist, feminist enternasyonal kadınlar ise gittikleri Jinwar'da kaldıkları süre boyunca, komün sisteminin içinde yaşıyor. Buradan edindikleri tecrübelerle ülkelerine dönen kadınlar, tecrübe ve gözlemlerini kendi ülkelerindeki kadınlarla paylaşıyor. Bu da Jinwar'ın Rojava'da ait bir köy olmadığı, özgürlük enerjisi ve potansiyeliyle dünyanın tüm kadınlarını sarmaya başladığının bir işareti.

Sonuç Olarak;

Yeni çağda devletten, iktidardan ve erkeğin egemenliğinden kurtulmak isteyen tüm dinamikler "Barış ve Demokratik Toplum Manifestosu"yla mücadele yol ve yöntemlerini yeniden alabilirler. Bunu en başında da dogmalardan kurtulmak yer alıyor. Yeni çağda eğer güçlü bir aktör olmak isteniyorsa o zaman en güçlü zihniyet değişimini Kadın Hareketleri gerçekleştirmeli. Zihniyet değişimini yaşayamayan hiç kimse Kadın Rönesansına da öncülük edemez. Yeni çağ Kadın Rönesansı sadece bir ütopya değil. Çünkü Rojava Demokratik Özerk sistemi içinde ve Jinwar'da, demokratik sosyalizmi ve Kadın Rönesansının gerçekleşmesi için her yönüyle bir değişim ve

dönüşüm süreci içinde. Rojava'da yaşanan sadece bir devrim değil, devrim içinde başka devrim yaşıyor.

Komünleşmenin kazandığı ve kazandırdığı bir sistemle demokratik sosyalist bir dünya için gerekli olan Kadın Rönesansını ilmek ilmek örülüyor. Kadın Rönesansını mümkün kılacak olan şüphesiz bugün Jinwar'da başarılan bir yaşamdır. Jinwar'da başarılan dünyada neden başarılı olmasın? Başarının anahtarı komün inşa eden ve komünal yaşayan kadınların elinde.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Kadın Konfederalizmi: Sınırların Ötesinde Bir Örgütlenme Ufku

Dilan Dirayet Taşdemir

Antik dünyada yaşayan Pelasgların mitolojisinde, evrenin başlangıcında ilksel bir kadın varlık vardı. Bu kadın, karanlık ve sessiz boşluğun içinde tek başına var olurdu. Nefesinden rüzgâr doğar, rüzgâr onun çevresinde yedi kez dönerdi. Bu dönüşten bir yılın ortaya çıktı. Yılan başlangıçta kadınla birlikte kozmik düzenin parçasıydı ve onunla aynı bahçede yaşardı. Zamanla yılan kendi gücünü ayrı ve üstün kılmak istedi. Bunun üzerine ilksel kadın, yılanı kutsal bahçeden uzaklaştırdı ve evren yeniden düzenine kavuştu. Bundan sonra gök, yer ve yaşam, kadının kurduğu düzen içinde varlığını sürdürdü.

Homeros'un dizelerinde bu hakikat şu şekilde dile gelir:

"Başlangıçta yalnızca Gaia vardı; sarsılmaz, doğuran ve besleyen Ana. Ondan doğdu gökkubbe, ondan doğdu yaşamın düzeni."

Giriş

İnsanlık tarihine ilişkin hâkim anlatı, devletli uygarlığın gelişimini çoğu zaman kaçınılmaz, doğal ve ilerlemeci bir süreç olarak sunar. Bu perspektif, toplumsal örgütlenmenin merkezileşmesini, hiyerarşinin kurumsallaşmasını ve erkek egemen yapıların ortaya çıkışını tarihin zorunlu evrimi gibi gösterir. Oysa arkeolojik, mitolojik ve antropolojik bulgular ile toplumsal hafızanın taşıdığı deneyimler, kastik katilin sistemi olan devlet, insanlık tarihinin tamamına karşılık gelmediğini; uzun tarihsel süreklilik içinde istisnai bir nitelik taşıdığını açıkça göstermektedir.

Abdullah Öcalan'ın Demokratik Modernite yaklaşımı bu noktada radikal bir perspektif sunar. Öcalan'a göre tarih yalnızca devletli uygarlığın değil, ondan çok daha kapsamlı ve süreklilik arz eden demokratik uygarlığın kadın öncülüklü, komünal, özyönetimci ve konfederal toplumsallığın tarihidir. Bu nedenle toplumsal tarih, iki ana çizginin mücadelesi üzerinden okunmalıdır: Hiyerarşik çizgiyi temsil eden devlet ile ana-kadın etrafında gelişen komün. Devletin ve erkek egemenliğinin ortaya çıkışı insanlık tarihinin tamamını belirleyen bir norm değil, aksine uzun tarihsel süreklilik içinde istisnai bir sapmadır.

Bu tarihsel okuma, komünal kültür geleneğinin taşıyıcısı olan sistem dışı güçlerin, ayrıca kadınların ve eşitlik ile özgürlük talep eden toplumsal yapıların tarih boyunca yürüttüğü mücadeleyi görünür kılan bir eksen sunmaktadır. Çünkü devletli uygarlığın zorunlu, kaçınılmaz ve değişmez bir biçimde tarih sahnesine çıktığını varsaymak, ontolojik olarak milyonlarca yıl klan-komün biçiminde yaşayan insanlığın bilgi üretimlerini tarihsel temellerinden yoksun bırakmaktadır. Böyle bir yaklaşım, insanlığın komünal olarak yaşadığı %98'lik tarihsel hakikatini, yakın tarih olarak ezilenlerin deneyimlerini tarihin dışına iterken, hâkim uygarlık anlatısını da tek geçerli açıklama olarak yeniden üretir.

Konfederal Hafızayı Hatırlamak

Son dönemde ortaya çıkan antropolojik ve arkeolojik bulgular ile bunlara paralel yürütülen

tarihsel analizler, ve tarih okumaları bu perspektifi güçlendirmektedir. Klan-komünden modern dünyanın ulus-devlet çözümlerine kadar uzanan geniş bir döneme bakıldığında, toplumların örgütlenme, kendini organize etme ve dayanışma biçimlerinin zorunlu olarak katı, hiyerarşik ve erkek egemenlikli bir düzeni gerektirmediği açıkça görülmektedir. Bu veriler, toplumsal örgütlenmenin tekil ve kaçınılmaz bir gelişim çizgisi olduğu varsayımını sarsmakta ve olası toplumsal biçimlerin çeşitliliğine işaret etmektedir.

Bu konuda da Arendt'in de vurguladığı gibi, insan toplulukları tarih boyunca yalnızca merkezi iktidar yapılarıyla tanımlanmamış; aksine ortak eylem, karşılaşma ve çoğulluk temelinde de siyasal biçimler üretmişlerdir. Bu yaklaşım, hiyerarşik devlet düzeninin tarihsel bir zorunluluk olmadığını, insanların birlikte hareket ederek daha özgür toplumsal örgütlenmeler kurabildiğini hatırlatır.

David Graeber, "Her Şeyin Şafağı" adlı çalışmasında insan toplumlarının tarihsel olarak merkezi devletler tarafından değil; gevşek, yatay ve konfederal nitelikte işleyen esnek ağlar aracılığı ile örgütlendiğini ortaya koyar. Arkeolojik ve antropolojik bulgulara dayanarak yalnızca devlet dışı bir yönetim biçimini mümkün kılmadığını, aynı zamanda insanlık tarihinin en yaygın, en dayanıklı ve en yaratıcı toplumsal örgütlenme biçimleri olduğunu belirtir. İnsanlar binlerce yıl boyunca özgürlük, esneklik ve çeşitliliğe dayalı yatay ilişkiler içinde kendilerini doğrudan yönetmeyi başardığını dile getirir.

Grabern de ifade ettiği gibi, arkeolojik ve antropolojik veriler insan toplumlarının en eski dönemlerinde bile yaşamlarını hiyerarşik olmayan, ortaklaşa işleyen bir düzen içinde kurduklarını gösterir. Neolitik yerleşimlerde görülen mekânsal örgütlenme, üretimin paylaşımı ve karar alma süreçleri, toplulukların yaşamlarını tek bir merkez etrafında toplamak yerine birbirine bağlı fakat özerk birimler halinde sürdürdüğünü ortaya koyar. Çatalhöyük, Hacılar, Tel Halaf, Jarmo ve Mureybet gibi yerleşimlerde görülen bu düzen, farklı yapıların kendilerini korurken aynı zamanda ortak sorumluluklar üzerinden bir arada hareket etmeyi başardığı yatay bir ilişki biçimine işaret eder. Buradaki birliktelik,

bir otoritenin dayatmasından çok, toplulukların kendi aralarında geliştirdiği esnek koordinasyonla mümkün olmuştur. Bu erken örgütlenmelerin dikkat çekici bir boyutu, toplumsal işleyişin öncülüğünde kadının bulunmasıdır. Üretim, ritüel ve toplumsal hafıza çoğu zaman kadın etrafında örgütlenmiş, topluluk içindeki dengeleyici ve birleştirici işlevin hiyerarşik olmayan bir zeminde gerçekleşmesini sağlamıştır. Mitolojik anlatıların geniş coğrafyalara yayılmış Ana Tanrıça figürleri Kybele, İstar, Ninmah, Demeter bu tarihsel gerçekliği ifadesidir. Bu mitler, farklı toplulukların ritüeller, mevsimsel döngüler ve karşılıklı yükümlülükler aracılığıyla birbirine bağlandığı geniş bir ilişki ağını görünür kılar. Bu ağlar, merkezi bir otoriteye dayanmayan ama ortak yaşam için gerekli eşgüdümü sağlayan toplumsal hafızayı ifade eder.

Konfederal ilişkiselliğin kadın özgürlüğünü, ekolojiyi ve doğrudan demokrasiyi merkeze alması tesadüfi değildir

---

Tarih farklı dönemlerinde bu yatay ilişki biçimleri daha geniş örgütlü yapılara dönüşür. Ortadoğu'nun kabile ve aşiret yapılanmaları, özerk grupların kendi iç düzenlerini korurken ortak sorunlarda birlikte hareket edebildiği esnek ittifak biçimleri geliştirmiştir.

Bu tür konfederatif yapılar, neolitik yerleşimlerde görülen ortaklaşma pratiklerinin süreç içerisinde bir toplumsal bağlama uyarlanmış ifadesi gibidir. Kabileler, savunma, göç yolları, ticaret veya üretim ilişkileri gibi meselelerde birlik kurarken, kendi özerkliklerinden ödün vermeden yatay komünal karar alma, karşılıklı yardımlaşma ve esnek toplumsal kurallar ile kendilerini örgütleyebilmişlerdir. Bu toplumlararası ilişkilere daha esnek bir nitelik kazandırmış baskı yerine karşılıklı ikna ve ihtiyaca dayalı bir dayanışma üretmiştir.

Benzer bir toplumsal ilişkiyi, daha sonraki dönemlerde Alevi "Ocak" sisteminde de gözlemlemek mümkün. Ocaklar arasındaki bağlar, hiyerarşik bir merkezden

değil; ortak ritüel hafızadan, karşılıklı toplumsal sorumluluklardan ve yatay iletişimden kaynağını alır. Her “ocak” kendi özerkliğini korur, fakat bir bütünün parçası gibi hareket eder.

Bu uzun tarihsel insanlık deneyimi, insan topluluklarının doğal eğiliminin merkezi otorite arayışı değil, özerklik ile birlik arasında denge kuran yatay ilişki biçimleri olduğunu göstermesi açısından önemli tarihsel deneyimlerdir. Toplumlar, hem kendi bütünlüklerini korumak hem de ortak yaşamı sürdürülebilmek için esnek, karşılıklı tanımaya dayalı ve esnek ilişkiler geliştirmiştir. Konfederal özellikler taşıyan bu örgütlenme biçimleri, tarihin farklı dönemlerinde farklı içeriklerle ortaya çıksa da aynı temel ilkede buluşur: Toplumlar, yaşamlarını tek bir güç merkezine değil, birbirini tanıyan özerk yapılara dayandırdığında daha uzun süreli ve eşitlikçi ilişkiler kurabilmiştir.

Toplumsal yaşamın en uzun dönemini oluşturan bu süreç, kadın etrafında örgütlenen komünal bir toplumsallıktan kaynağını almıştır. Kadın etrafında gelişen bu toplumsal örgütlenme, insanlığın binlerce yıllık hafızasına yön veren ve tarihin farklı dönemlerini etkileyecek kadar güçlü bir hakikati barındırır.

Bu açıdan bakıldığında, konfederal ilişkiselliğin kadın özgürlüğünü, ekolojiyi ve doğrudan demokrasiyi merkeze alması tesadüfi değildir; çünkü bu ilkeler tarihsel olarak kadın öncülüğünde gelişmiş komünal yaşamın kurucu değerleridir. Dolayısıyla konfederal sistem, kadim toplulukların deneyimlerini hem teorik hem pratik düzeyde yeniden yorumlayarak güncelleyen bir yeniden örgütlenme ihtiyacıdır. Devletçi tarih yazımının unutturmak istediği bu hafıza yeniden görünür kılındığında, konfederalizmin yalnızca politik bir öneri değil; insanlığın en uzun dönemine yayılan bir özgürlük arayışı olduğu görülecektir.

Kadın Toplumsallığının İnkarı

İnsan türünün evrendeki yerinin anlaması ve bunun farkına varması binlerce yıllık bir sürece denk düşüyor. Oysa insanlık milyonlarca yıl boyunca doğa ile kurduğu karşılıklı ilişki üzerinden hayata kalmanın tek başına güç ile değil topluluk içi dayanışma

ile mümkün olduğunu kavramıştır. Klan-komün topluluklar bu bağlamda öğrettikleri bilgiyi bir anlam ile birleştirerek ortak değer haline getirerek esnek ve simbiyotik bir ilişki geliştirmiştir.

İnsan, bilgiyi anlamla birleştirerek topluluğun ortak kullanımına sunduğu ölçüde yaşayabilmiş; toplumsal yaşam bu simbiyotik ilişki zemininde geliştirmiştir. Bu uzun süreçte ortaya çıkan dayanışma ilişkileri, küçük grupların bir arada yaşamasını sağlayan ilk konfederal ağların nüvelerini oluşturmuştur. Bu toplumsallığın merkezinde kadın yer alır.

Günümüzde yaşanan çoklu krizler, aynı zamanda erkek egemen uygarlığın kendi sonunu da getirmektedir

---

Kadın, doğurganlığı, besleme ve büyütme kapasitesi ve doğayla kurduğu simbiyotik ilişki sayesinde toplumsal yaşamın organizasyonunu sağlayan belirleyici güçtür. Kadının üretimi örgütlemesi, bilgiye anlam kazandırması, topluluğun sürekliliğini güvence altına alması, göçebe toplumdan neolitik topluma kadar ahlaki politik yani komünal karakterini mümkün kılmıştır. Demokratik toplumun ilk biçimi, kadının öncülüğünde gelişen bu doğal konfederalizmdir; kadın hem topluluğun iç dinamiğini hem de topluluklar arası ilişkilerin düzenlenmesinde de belirleyici güçtür.

Ne var ki, erkeklerin oluşturduğu avcı kulübü ile başlayan kastik katil sisteminin; tecavüz, katletme, el koyma, ve köleleştirilmesiyle başlayan kırılma, toplumsal düzenin hiyerarşik yapılara evrilmesinin ilk adımını oluşturmuştur. Kastik katilin önce kadına ve klanına el koymasıyla başlayan süreç, avcı-tekelci erkek aklının bilgiyi, tüm kadın yaratımlarını kendi tekeline almasıyla, ana kadın etrafında gerçekleşen komünal kültürü, yatay ağlardan kopararak ayrıcalıklı bir merkez etrafında toplamaya başlamıştır. Bu süreç giderek avcı kulübün, kastik katil sistemine ve ardından da devletli uygarlığın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Göbekli Tepe bu anlamıyla arkeolojik bir alan olup, incelenmeye değerdir. Böylece klanla başlayıp kabilelere dönüşen ve kabilelerden aşiretlere ulaşan

açık, paylaşımcı ve katılımcı konfederal ilişkilerin yerini, kastik katil iktidarının merkezileştiği, kadının toplumsal konumunun zayıflatıldığı hiyerarşik yapılar almıştır.

21. Yüzyıl, insanlığın yalnızca siyasal çalkantılar, savaşlar ve ekonomik sömürü ile yüzleştiği bir dönem değil; aynı zamanda uygarlığın binlerce yıllık normlarının, kurumlarının ve toplumsal ilişkilerinin çözüldüğü tarihsel bir kırılma anıdır. Ekonomik eşitsizliklerin sistematikleşmesi, militarizmin devlet aklının birincil belirleyeni hâline gelmesi, ekolojik krizlerin yaşamın sürdürülebilirliğini tehdit eden boyutlara ulaşması ve otoriter yönetim biçimlerinin yaygınlaşması, mevcut uygarlığın krizini bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır.

Bu krizler yalnızca ekonomik ya da siyasal alanla sınırlı değildir, toplumsal dokunun en derin katmanlarını etkileyen kapsamlı bir uygarlık krizi söz konusudur. Bu uygarlığın temelinde ise kadının tarihsel olarak köleleştirilmesi, çok katmanlı sömürüye tabi tutulması, bedeninin denetim altına alınarak metalaşması ve toplumsal karar mekanizmalarından dışlanması bulunmaktadır. Dolayısıyla günümüzde yaşanan bu çoklu krizler, aynı zamanda erkek egemen uygarlığın kendi sonunu da getirmektedir.

Merkezî, hiyerarşik ve erkek egemen sistemlerin ürettiği toplumsal krizler, diğer yandan mevcut sol sosyalist-reel sosyalist- feminist vb. yapı ve sistemlerin de alternatif sistemler üretmemesi, insanlığın yeni bir toplumsal paradigmaya olan ihtiyacını açığa çıkarmaktadır. Bu yeni arayışta kadınların tarihsel ve toplumsal rolü ve öncülüğü önem kazanmaktadır.

Kadın Hareketlerinin Olanak ve Sınırlılıkları

Son yıllarda küresel ölçekte kadın hareketi, yalnızca yaygınlığıyla değil, siyasal etkisi ve müdahale alanlarının genişliğiyle de belirgin bir dönüşüm sürecine girmiştir. Kadınlar, tarihsel olarak kendilerine dayatılan özel alan sınırlarını aşarak emeğin, şiddetin, doğanın ve siyasetin merkezine yönelmiş; böylece patriyarkal düzenin farklı yüzlerini aynı mücadele hattı içinde görünür kılmıştır.

Latin Amerika'da kadın grevleri, görünmez kılınan bakım emeğini siyasal alanın merkezine taşımış;

“Ni Una Menos” gibi kitlesel kampanyalar kadın cinayetlerini münferit vakalar olmaktan çıkararak yapısal ve politik bir sorun olarak tartışmaya açmıştır. Şili, Arjantin ve Meksika'da yükselen feminist dalga, devlet şiddeti ile emek sömürsünü birbirinden kopuk değil, aynı iktidar ilişkisinin farklı tezahürleri olarak ele almış; bu yaklaşım toplumsal mücadele hattını önemli ölçüde genişletmiştir.

Kadın sorunsallığı ve özgürlüğü, yalnızca hukuki düzenlemelerle ya da itirazlar ile çözülebilecek bir sorun değildir

---

Afrika'da kadın kooperatifleri, neoliberal ekonomi politikalarının yarattığı kırılmalıkları dayanışma temelli kolektif üretim modelleriyle aşmaya yönelmiştir. Nijerya'da Ogoni kadınlarının çevre mücadelesi, yerel bir direnişi uluslararası bir dayanışma zeminine taşımış; kıtanın birçok bölgesinde kadınların toprak ve doğal kaynaklar üzerindeki hak talepleri, yerel yönetim pratiklerini dönüştüren politik etkiler yaratmıştır.

Avrupa'da feminist hareket, özellikle İspanya ve Polonya'da otoriterleşen devlet politikalarına karşı geliştirilen kitlesel eylemlerle geniş bir toplumsal muhalefet zemini yaratmıştır. Bakım emeği grevleri ve transnasyonal feminist ağlar sayesinde yerel deneyimler ulusötesi bir mücadele hattına eklenmiş; kadın mücadelesi, sınırları aşan bir politik karakter kazanmıştır.

Asya'da kadın mücadelesi, hem çalışma yaşamının yarattığı sömürü biçimlerine hem de patriyarkanın gündelik yaşamda kurduğu tahakküme karşı çok katmanlı bir çizgi izlemektedir. Hindistan'da kadın çiftçilerin kitlesel protestolara öncülük etmesi, Güney Kore'de “#MeToo” hareketinin devlet ve medya elitlerini hedef alan bir hesaplaşma sürecini tetiklemesi, Bangladeş'te tekstil işçisi kadınların küresel tedarik zincirlerini sorgulayan grevleri bu mücadelenin somut örnekleri olmuştur. Kuzey Amerika'da ise feminist hareket, özellikle Siyah ve

yerli kadınların öncülüğünde ırk, sınıf ve toplumsal cinsiyet kesişimlerini görünür kılarak daha kapsamlı bir toplumsal dönüşüm alanı açmıştır. Black Lives Matter'ın kadın kurucuları, cinsel şiddet, polis şiddeti ve ekonomik eşitsizliklerin birbirini besleyen yapısal süreçler olduğunu ortaya koyarken; yerli kadınların kayıp ve öldürülmüş kadınları gündemine taşıması, sömürgecilik-sonrası feminist mücadelenin güçlü bir ifadesi olmuştur. Ortadoğu'da Arap Baharı'yla birlikte yükselen kadın itirazı, İran'da Jina Amini şahsında vücut bulan kadın isyanı; kadınların dinciliğe, militarizme, faşizme ve cinsiyetçiliğe karşı açık ve tarihsel bir meydan okuma olarak gelişmiştir.

Kadın grevlerinden kooperatifleşme girişimlerine, çevre mücadelelerinden kitlesel protestolara uzanan bu geniş eylemlilik hattı, kadın hareketlerinin küresel ölçekte yalnızca bir direniş biçimi değil, aynı zamanda yeni bir toplumsal tahayyül arayışı içinde olduğunu göstermektedir.

Ancak bu birikime rağmen, kadın mücadelesinin tarihsel deneyimi erkek egemenlikli devletli uygarlığa dair daha derin ve radikal bir çözümleme ve örgütlenme biçimini yeterince geliştirememiştir. Oysa kadın sorunsallığı ve özgürlüğü, yalnızca hukuki düzenlemelerle ya da itirazlar ile çözülebilecek bir sorun değildir. Kadınların özgürleşmesi, toplumsal yaşamın bütünlüklü biçimde yeniden örgütlenmesini ve devletin uygarlığın ideolojik kodları ile bir hesaplaşmayı gerektirir.

Uluslararası dayanışma ve bağlamında Dünya Kadın Yürüyüşü ve Dünya Kadın Konferansı gibi yerel ve uluslararası dayanışma ağları önemli deneyimler üretmiş olsa da, küresel olarak derinleşen kadın sorunu çözmekte yetersiz kalmaktadır. Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumlar ise kadın mücadelesini çoğu zaman liberal haklar çerçevesine sıkıştırarak; kadın özgürlük mücadelesini standartlar, yardım programları ve teknik kapasite söylemleriyle sınırlı bir alana hapsedmektedir. Bu yaklaşım, sorunun yapısal niteliğini görünmez kılmakta ve erkek egemenliğinin küresel yeniden üretimine karşı kadın mücadelesini zayıflatmaktadır.

Feminist hareket, kadınlara yönelik baskı ve sömürüyü görünür kılmada önemli bir rol oynamış olsa da, kadın sorunsalının devletli uygarlık ile olan

bağlantısına derinlikli bir çözümleme geliştirememiştir. Kadınlara karşı yürütülen cins savaşını, kastik katilin tarihsel gelişiminden kopuk ele almak, sorunun doğru tanımlanamamasına yol açmıştır.

Kadın özgürlüğü, dar anlamda bir hak mücadelesinin ötesinde, toplumsal yaşamın yeniden inşasını hedefleyen kurucu bir siyasal süreç olarak ele alınmalıdır

---

Bu verili uygarlık bakışının aşılabilmesi, feminist hareketin yaşadığı daralmanın ve bunalımın temel nedenlerinden biridir. Bu bakış açısı çoğu zaman yasallık ve sistem içi çözüm arayışı eğilimleri artırdı. Toplumlar tarihinde ilk sömürünün cinsiyet alanında gerçekleştiğini ve tarihsel ve toplumsal temelleriyle birlikte bunun tarihsel ve sosyolojik çözümlenmesi yapılmadan kadınlara karşı gelişen kırım anlamak ve buna karşı güçlü bir mücadele hattını örmek bu bağlamda mümkün olmamaktadır.

Bu nedenle feminist hareket, haklı tepkilerine rağmen çoğu zaman savunma refleksine hapsolmuş; ataerkin ideolojinin tarihsel ve toplumsal köklerine yönelmekte yetersiz kalmıştır. Dünyanın her yerinde kadınlar hâlâ katledilmekte, tecavüze uğramakta, bedenleri ticarileştirilmekte, kamusal yaşamdan dışlanmakta ve yoğun erkek şiddetinin hedefi olmaktadır. Mevcut mücadele biçimleri, bu saldırıları durdurmakta henüz yeterli olamamaktadır.

Bugün farklı coğrafyalardan yükselen kadın mücadele deneyimleri, ekonomik, siyasal ve toplumsal ilişkilerin bütününe dönüştürmeye yönelik kapsamlı bir politik mücadeleye duyulan ihtiyacı açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu ihtiyaç, yalnızca taleplerin güncellenmesinden değil; uygarlık krizin yapısal niteliğinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bugün kadın özgürlük mücadelesinin temel ihtiyacı, yalnızca uluslararası dayanışma ağlarının güçlendirilmesi değil; aynı zamanda;

1. Kadının varlık sorununu doğanın diyalektiği kapsamında, evrimsel ve biyolojik düzlemde yeniden tanımlamak,
2. Kadın öznelliğini koşullayan düşünce diyalektiğini yeniden sorgulamak,
3. Tarihsel-toplumsal düzlemde kadın sosyolojisini yeniden ele almak,
4. Alternatif yaşamın ancak demokratik bir toplumla mümkün olabilecek, programını geliştirmek ile mümkündür.

Sınırları Aşan Bir Mücadele

Özgür ve demokratik toplum, hayatını başkalarının kararlarına bırakmayan; gündelik ihtiyaçlarını, sorunlarını ve geleceğini kendi elleriyle örgütleyen toplumdur. Kadınlar açısından bu, evde, mahallede, işte, sokakta, siyasette ve yaşamın her alanında iradi olarak var olabilmek anlamına gelir. Kadın özgürlüğü bu nedenle yalnızca bir cinsin özgürleşmesi değil; yaşamın demokratik biçimde, kadın öncülüğünde nasıl kurulacağı ile ilgilidir. Bu çerçevede kadın konfederal sistemi, kadınların kendi yaşamlarını birlikte planladığı, birlikte karar aldığı ve birlikte hayata geçirdiği bir toplumsal sistemi hedefler.

Ulus-devletin tekçi ve erkek egemen yapısı, kadınları ya görünmez kılar ya da tek bir kalıba sokmaya çalışır. Oysa yaşam tek boyutlu değildir. Farklı diller, kültürler, inançlar ve kadınlık halleri vardır. Kadın konfederal sistemi bu farklılıkları bir tehdit olarak değil, toplumsal bir zenginlik olarak ele alır. Hiçbir kadından kimliğinden, kültüründen ya da yaşam tarzından vazgeçmesi beklenemez; her kadın kendi varoluşuyla ortak yaşamın parçasıdır.

Bu ideolojik ve politik tespitten hareket eden Kürt kadın hareketi, çok kimlikli feminist mücadelenin çoğulcu birikimini yadsımadan; erkek egemenliğinin küresel ölçekteki saldırılarına ve kadın emeğinin inkarı üzerine kurulu devletli uygarlık sistemine karşı ortak bir direnme hattı geliştirmektedir. Bu hat, parçalı ve yerel direnişleri aşarak kadın mücadelesini bütünlüklü bir siyasal ve toplumsal hatta taşımayı; etkisini ulusal sınırların ötesine yayabilecek bir örgütlenme zeminini tartışmaya açmaktadır. Kadın konfederalizmi bu arayışın somut karşılığıdır.

Günümüzün savaşları, ekonomik krizleri, iklim yıkımı ve otoriterleşme süreçleri en ağır biçimde kadınların yaşamına dokunmaktadır. Yerinden edilen, güvencesizleşen, kamusal alandan dışlanan ve şiddetle kuşatılanlar yine kadınlardır. Bu tablo, kadına yönelik şiddetin ve kırımını hedefleyen politikaların temelinde, erkek egemen uygarlığın yarattığı kadın düşmanlığının ve topluma dayatılan sistemli bir tahakkümün bulunduğunu açıkça göstermektedir. Küresel kapitalist düzen, kendisini yeniden kadın karşıtlığı üzerinden tahkim etmektedir. DAİŞ, Taliban ve Boko Haram gibi cihatçı örgütlerin kadın mücadelesi karşısında yeniden konumlandırılması; buna paralel olarak liberal, cinsiyetçi ve popüler erkek figürlerin iktidara taşınması, bu aktörler aracılığıyla kadın kazanımlarının gasp edilmesine ve kadın kırımının derinleşmesine yol açmaktadır. Bu süreç, kadın özgürlük mücadelesine yönelik çok katmanlı ve küresel bir karşı saldırının varlığını açıkça ortaya koymaktadır.

Kadınların öncülüğünü esas alan bir toplumsal sistem, yerel özyönetim mekanizmalarını, kolektif akı ve yatay örgütlenmeyi temel almak durumundadır

---

Bu nedenle kadın özgürlüğü, dar anlamda bir hak mücadelesinin ötesinde, toplumsal yaşamın yeniden inşasını hedefleyen kurucu bir siyasal süreç olarak ele alınmalıdır. Mevcut sorunlar karşısında klasik ve hiyerarşik örgütlenme biçimlerinin yetersiz kaldığı açıktır. Buna karşılık esnek, yatay, demokratik ve kapsayıcı örgütlenme biçimleri, kadın mücadelesi açısından tarihsel bir zorunluluk hâline gelmiştir.

Bu arayışın kuramsal zeminini oluşturan demokratik konfederalizm, toplumu devlet merkezli iktidar ilişkilerinin dar çerçevesinden çıkararak, ahlaki-politik bir özne olarak yeniden düşünmeyi esas alır. Toplumsal örgütlenmenin asli unsurunun devlet değil, komünal karakterli toplumsal yapılar olduğu kabulünden hareketle; siyaset yapma kapasitesini

merkezî iktidarın tekelinden çıkararak, toplumsal yaşamın tüm alanlarına yaymayı hedefler. Bu yaklaşım, farklı kültürel, etnik ve cinsiyet kimliklerinin kendi özerk alanlarıyla toplumsal bütüne katılabildiği çoğulcu bir örgütlenme anlayışına dayanır ve toplumsal özgürlüğün ancak farklılıkların tanınması ve kendi politik alanlarını kurabilmesiyle mümkün olabileceği fikrini temel alır.

Kastik katil sistemin adı olan kapitalizm aşılmadıkça felsefe, bilim, etik, estetik ve din alanlarında toplumsal hakikat ortaya çıkmayacaktır

---

Bu bağlamda kadın konfederalizmi, kadın özgürlüğünü dar bir hak talebi olmaktan çıkararak toplumsal yaşamın yaratıcı, kurucu ve dönüştürücü bir süreci olarak konumlandırır. Kadınların maruz kaldığı baskının sistemik niteliğini açığa çıkaran bu paradigma, çözümü devletten değil, toplumsal öz-örgütlenimden; kadına dayalı gelişen demokratik değerlerden alır. Erkek egemen uygarlığın krizine karşı demokratik, özgürlükçü ve çoğulcu bir toplumsal yaşam modelini mümkün kılar.

Tarihsel olarak kadın etrafında şekillenen toplumsallık; dayanışma, yatay ilişkisellik, yaşamı koruma ve çoğaltma gibi bugün insanlığın en çok ihtiyaç duyduğu değerleri barındırmaktadır. Bu nedenle kadınların öncülüğünü esas alan bir toplumsal sistem, yerel özyönetim mekanizmalarını, kolektif aklı ve yatay örgütlenmeyi temel almak durumundadır. Kadın konfederalizmi, bu tarihsel birikimi güncel siyasal mücadeleyle buluşturan; toplulukların karar alma süreçlerine doğrudan katılımını esas alan, merkezsiz ve demokratik bir örgütlenme perspektifi olarak öne çıkmaktadır. Yerel örgütlenmeleri birbirine bağlayan ancak tek bir merkezde toplamayan bu yapı, her bir birimin özerkliğini ve karar yetkisini koruyan bir dayanışma ağı oluşturur. Böylece kadınların doğrudan söz ve karar sahibi olduğu, ataerkil iktidar biçimlerinin yeniden üretimini engelleyen bir demokratik ilişkisellik inşa edilir.

Abdullah Öcalan, demokratik konfederalizmin temel harcının demokratik toplum olduğunu ve bu modelin ulus-devlete alternatif bir toplumsal form sunduğunu vurgular. Birliğin farklılığı dışlamadığı, farklılığın ise birliği dağıtmadığına işaret eden bu diyalektik yaklaşım, demokratik ulus anlayışında somutlaşır. Asrın çağırısı ile hedeflenen dönüşüm, tam da bu çoğulcu ve konfederal toplumsal yapının önünü açmayı amaçlamaktadır.

Toplumsal dönüşümün yalnızca yasal düzenlemelerle değil, yaşamın tüm alanlarında kurulan ilişkilerle mümkün olduğu dikkate alındığında, kadın özgürlük mücadelesi konfederal bir yaşamın hem başlangıç noktası hem de sürdürücü gücü olarak belirginleşir. Kadın özgürleştiğinde toplum özgürleşir; çünkü konfederal toplumsal yapı, merkezi olmayan aklı, karşılıklı sorumluluğu ve kadınların örgütleyici emeğini esas alır. Bu nedenle bugün dünya çapında yükselen kadın örgütlenmeleri ve dayanışma çağrıları, yalnızca eşitlik talebinin değil; yeni bir toplumsal paradigmanın, kadın merkezli demokratik bir konfederalizmin inşa sürecinin ifadesidir.

İnsanlığın doğanın diyalektiğiyle ve kendi tarihsel sosyolojisiyle uyumlu bir yaşam kurma zorunluluğu giderek daha görünür hâle gelmektedir. Bu yaşam; toplulukların özerkliğini güvence altına alan, karar süreçlerini tabandan örgütleyen, çeşitliliği tanıyan, ekolojik duyarlılığı ilke edinen ve kadın özgürlüğünü merkezine alan konfederal bir toplumsal modelle mümkündür. Demokratik modernite bu modelin teorik çerçevesini oluştururken, kadın özgürlüğü onun kurucu ilkesidir.

Kadınların konfederal örgütlenmede öncü konumda yer alması tarihsel bir zorunluluktur. Devletli uygarlığın kuruluşu, kadın etrafında şekillenen komünal yaşamın dağıtılması ve toplumsal iradenin erkek egemenliği altında yeniden düzenlenmesiyle mümkün olmuştur. Bu nedenle günümüzde yaşanan yapısal kriz, aynı zamanda kadın karşıtı uygarlık paradigmasının çözümlenmesini ifade eder. Dayanışma, yatay ilişkisellik, karşılıklılık ve ortaklaşma gibi konfederal örgütlenmenin temel değerleri, tarihsel olarak kadınların yarattığı toplumsal pratiklere dayanmakta; yeni toplumsal yaşamın inşasında kadınları yeniden kurucu özne konumuna yerleştirmektedir.

Sonuç;

Günümüzde dünyanın farklı coğrafyalarında yükselen özgürlük mücadeleleri, yaşanan tıkanmanın sadece siyasal ya da ekonomik alanlarla sınırlı olmadığını; insanın kendisiyle, toplumla ve doğayla kurduğu ilişkinin kökten yeniden düzenlenmesine duyulan ihtiyacın sonucu olduğunu gösteriyor. Bu tablo, ulus-devletin sunduğu sınırlı temsil ve katılım mekanizmalarının artık gerçek toplumsal iradeyi taşımadığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Farklı topluluklar tarafından geliştirilen yeni dayanışma biçimleri, ortak karar alma yöntemleri ve birlikte yaşam pratikleri ise çeşitliliğin bir arada var olabildiği, sorumluluğun dağıldığı ve gücün yoğunlaşmasının sınırlandığı başka bir toplumsal örgütlenmenin mümkün olduğunu görünür kılmaktadır. Bu eğilim, insanlığın kadim hafızasında varlığını sürdüren ortak yaşam dinamiklerinin yeniden açığa çıkmasıdır; toplum kendi enerjisini çoğaltma, onarma ve merkezleşme üzerinden yeniden üretme kapasitesini hatırlamaktadır.

Bu nedenle bugün karşı karşıya olunan tarihsel görev, mevcut düzenleri küçük onarımlarla yaşatmak değil; yaşamı bütünleyen, farklı toplumsal özneleri güçlendiren ve kolektif aklı harekete geçiren yeni bir toplumsal perspektif kurmaktır. Böyle bir zemin, ne tek bir merkeze dayalı otoriteyle ne de yalnızca biçimsel haklarla inşa edilebilir; esas ihtiyaç, toplulukların kendi yaşamlarına dair karar süreçlerine doğrudan katıldığı, sorumluluğun birlikte taşındığı, yaşamı koruyan ilişkilerin kurulduğu bir demokratik yerelden örgütlenen bir sistemdir. Bu dönüşümün en güçlü dinamiklerinden biri ise kadınların direniş çizgisidir. Kadının bu direnişi, yüzyılı şekillendirecek bir dinamîge sahiptir.

Bu nedenle, kadınların tarihsel birikiminin korunması ve güçlendirilmesi, ancak sınırları aşan bir dayanışma ağı, ortak bir mücadele ruhu ve birbirine bağlanan örgütlülüklerle mümkün olabilir. Yerelin özgünlüklerini koruyan fakat evrensel ölçekte buluşabilen bu birliktelik olmaksızın, dünyanın farklı bölgelerinde kadın kırımını kalıcı biçimde geriletilmesi mümkün değildir.

Bugünün krizleri aynı zamanda yeni bir imkânın kapısını aralamaktadır: Toplum, özellikle kadınların

öncülüğünde, kendisini başka bir düzlemde örgütlenme kapasitesini yeniden hatırlamaktadır. Bu imkân, yalnızca mevcut sisteme karşı bir itiraz değil; daha özgür, daha eşitlikçi, yeni bir yaşamın inşasına yönelik adımdır. Kadınların yerelden evrensel uzanan bu ortak mücadelesi, ana kadın etrafında gelişen yaşamın yeniden kök salmasıdır.

Günümüzde kastik katil -erkek egemen- sistemin adı olan kapitalizm aşılmadıkça felsefe, bilim, etik, estetik ve din alanlarında toplumsal hakikat ortaya çıkmayacaktır. Toplumun derinliklerinde saklı olan egemen erkek kültürü, düşünüş biçimlerinden kurumlara, değer yargılarından bilgi üretim süreçlerine kadar her alana sinmiş durumdadır. Bu kültür çözülmedikçe özgürlük, eşitlik ve hakikat arayışının ölü sürekli tıkanacak; toplumsal dönüşüm ise sınırlı ve yüzeysel kalacaktır.

Kaynakça

- Öcalan, Abdullah. Demokratik Uygurluk Manifestosu (Cilt I-V).
- Arendt, Hannah. İnsanlık Durumu. İstanbul: İletişim Yayınları
- Eisler, Riane. Kadeh ve Kılıç. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Federici, Silvia. Caliban ve Cadı. İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Gimbutas, Marija. Tanrıçaların Dili. İstanbul: Payel Yayınları.
- Mies, Maria. Ataerki ve Birikim. İstanbul: Dipnot Yayınları.
- Shiva, Vandana. Yaşayan Demokrasi. İstanbul: Metis Yayınları.
- Jineoloji Dergisi. kadın konfederalizmi sayı 32 Diyarbakir : Jinegeh

İçindekiler İçin Tıklayınız...